Štefan Polakovič

Z TISOVHO BOJA

guidemedia

Univ. doc. Dr. Štefan Polakovič

Univ. doc. Dr. Štefan Polakovič

Z TISOVHO BOJA

gm guidemedia

Štefan Polakovič

Z TISOVHO BOJA

EDICE RETRO, svazek 10.

Vydalo nakladatelství guidemedia etc v Brně roku 2017 jako svou 19. publikaci. Původní vydání 1941.

Vydavatel prohlašuje, že dílo vydává pro účely historického bádání. Jeho cílem není propagace žádných politických názorů a myšlenek. Tato publikace je určena pro studijní účely.

Odpovědný redaktor Marián Magát
Grafická úprava a sazba Lukáš Novák
Produkce Pavel Kamas
Fotografie Štefana Polakoviče opatřil Pavol Demjanič

guidemedia etc s.r.o.
www.guidemedia.cz

ISBN 978-80-88021-08-7

Obsah

Dr. Jozef Tiso

Verní sebe svorne napred!

Predslov

Slováci ako národ boli vždy pod cudzou rukou. Výkriky samostatnosti, alebo ako pekne hovorili naši predkovia, svojbytnosti, vrcholili na začiatku 20. storočia a je tomu tak doteraz. Kto sa domnieva, že mať vlastný štát, ktorý je zakreslený na mape, znamená automaticky suverenitu, nevie čo suverenita je. Byť suverénny znamená byť neobmedzený v realizácii vlastnej vôle, v neposlednom rade vôle bojovať a brániť sa. Len pokiaľ tieto imunitné schopnosti bezproblémovo fungujú, môže sa národ považovať za nezávislý, a teda odolný proti vonkajším záujmom.

Preto padlo rozhodnutie znovu vydať toto vzácne dielo od Univ. doc. Dr. Štefana Polakoviča. Tento dnes už skoro neznámy a do zabudnutia upadnutý predstaviteľ Slovenského štátu bol ideológ myšlienky slovenskej štátnosti a kresťanský filozof, ktorý sa pričinil o založenie filozofického oboru v Matici slovenskej v roku 1940. Zaoberal sa tematikou slovenského národného socializmu a v roku 1941 vydal na túto tému samostatnú prácu. Po vojne emigroval do Rakúska, odtiaľ do Talianska a v roku 1947 do Argentíny, kde sa stal poprednou osobnosťou juhoamerickej kultúrnej a filozofickej scény. Do Argentíny emigroval pod pseudonymom Dr. Ján Drobný.

Medzinárodná židovská spravodajská agentúra Jewish Telegraphic Agency 25. júna 1948 napísala:[1]

„Dr. Štefan Polakovič, kazateľ, ktorý sa v súčasnej dobe zdržuje v Spojených štátoch pod menom Dr. Ján Drobný, bol dnes tunajším Ľudovým súdom v neprítomnosti odsúdený k 20 rokom odňatia slobody za to, že v období bábkového Slovenského štátu viedol antisemitský a pronacistický program. Súd taktiež nariadil prepadnutie jeho majetku.

Medzitým v Prahe obdržal novozvolený prezident Klement Gottwald početné blahoprajné depeše od sionistických a ďalších židovských organizácií. Na bohoslužbe vďakyvzdania v hlavnej pražskej synagóge venoval vrchný mestský rabín Dr. Gustav Sicher zvláštnu modlitbu prezidentovi Gottwaldovi a Československej republike. Podobné bohoslužby usporiadali taktiež ďalšie židovské obce v celej zemi.“

Polakovič sa zapojil i do kampane za samostatnosť Slovenského štátu po roku 1989, ku ktorej v roku 1991 vydal knihu *Obnova národa duchom Štúra*. Niektoré svoje diela zo života v exile publikoval i v španielčine. V tomto jazyku mu vyšli pozoruhodné monografie: *Qué es una nación?* (Čo je národ?, 1976), *La formación del ser nacional* (Formovanie národného bytia, 1978), *Teória de la nación* (Teória národa, 1983), *Pensando la nación* (Zamyslenie nad národom, 1986) a ďalšie. V nemčine vydal knihu *Warum eine freie Slowakei?* (Prečo slobodné Slovensko?, 1942) a v taliančine v roku 1939 vydal v Ríme knihu *Il problema del destino*. V exile i pred ním prispieval do mnohých slovenských aj inojazyčných časopisov a zborníkov.

Keďže pán prezident ThDr. Jozef Tiso svoj politický manifest alebo biografiu nikdy nevydal, ako to bolo zvykom v tej dobe u veľkých štátnikov, podujal sa k tomu práve Štefan

1 https://www.jta.org/1948/06/25/archive/pro-nazi-slovak-now-in-u-s-sentenced-to-20-years-imprisonment-by-bratislava-court

Polakovič za použitia článkov a prejavov písaných doktorom Tisom. Knihu, ktorú držíte v ruke, zostavil autor v súvislej tematickej, nie však chronologickej forme, tvoriacej príbeh o politickom boji nášho prvého, jediného a žiaľ posledného prezidenta za samostatnosť a nezávislosť Slovákov. Jednotlivé prejavy a texty sú opatrené Polakovičovými poznámkami priamo pod textami. Jeho myšlienky ani dnes nie sú v žiadnom prípade zastaralé či prežité. Práve naopak, sú živšie a aktuálnejšie. Autor dokonale zachytáva snahu nášho prezidenta v boji o našu samostatnosť, ktorá bola versaillským diktátom vytesnená na okraj a umelo vpratuná do neprirodzenej formy zvanej Československo. Československý štát bol zámerne vytvorený a kontrolovaný víťaznými mocnosťami prvej svetovej vojny. Napríklad Pierre Cot, francúzsky politik, popredná postava strany Front Populaire, od roku 1936 francúzsky minister letectva a v roku 1943 sovietsky agent s krycím menom „Dedal", sa vyjadril[2], že Československo je pristávacia plocha pre francúzske bombardéry, ktoré dokážu bombardovať Nemecko do niekoľkých hodín. Zrejme z dôvodov, ak by sa náhodou chcelo vymaniť spod okov versaillského diktátu.

Ťažko vybojovanú slobodu a samostatnosť sme získali až 14. marca 1939 s podporou Nemecka, bez ktorého by to nebolo možné. Mníchovská dohoda, alebo ako to dnes demokrati či „čechoslovakisti" volajú „Mníchovská zrada", bola pre nás a našu štátnosť, ktorá je dnes základom pre druhú štátnosť, v skutočnosti požehnaním.

Práve odkaz na našu prvú štátnosť je dnes liberálnou demokraciou špinený a degradovaný až na úroveň vlastizrady. Pritom demokrati neprispeli k našej prvej, ani našej druhej

2 Z prejavu Adolfa Hitlera z 28. apríla 1939, citované podľa Adolf Hitler – Projevy, guidemedia etc, Brno 2012.

štátnosti, ba ani samostatnosti žiadnym dielom. Práve naopak, našu samostatnosť a nezávislosť položili na obetný oltár internacionálnym vplyvom, ktoré si v roku 1917 beštiálnym terorom podmanili Rusko a dnes udávajú tón v inštitúcii pod názvom Európska únia. Pod ich taktovkou predali predstaviteľom tohto vplyvu všetok majetok, ktorý naši predkovia vybudovali a zveľaďovali pre svojich potomkov. Dnes z tejto práce ťažia len nadnárodne koncerny, a ľudia, pre ktorých sa tieto hodnoty budovali, im musia ťažko za svoje vlastné zdroje platiť.

Práve prezident Jozef Tiso upozorňoval na týchto takzvaných demokratov, ktorí sa lživo prezentujú ako zástupcovia ľudu, alebo ako to nazval, ľudovlády. Ďalej upozorňoval na falošný parlamentarizmus a veštil jeho prehru, ktorá prirodzene v zdravom národe musí prísť. Vtedajšia demokracia je zrkadlovým obrazom demokracie dnešnej. Je to len falošná hra na slobodu a vládu ľudu, ktorý v skutočnosti o ničom nerozhoduje a ak sa tak predsa pod tlakom stane, je ľud označený za antidemokratický. Prezident Tiso vykresľoval demokraciu ako nástroj na zosadenie monarchie a mocnárov. Na to potrebovali demokrati práve silu ľudu, masu, ktorú po dosiahnutí svojho cieľa odignorovali. Nezaujímali ich ďalej potreby ľudí ani ich vlastný program. Je to dané tým, že demokracia bola a je pod vplyvom skupín, ktorých stredobod záujmu nie je ľud, ale kapitál a zisky, ktoré môžu z krajiny vytĺcť. Tieto skupiny, ktoré sú v historickej literatúre opisované ako internacionálne, komunistické alebo priamo židovské sú doteraz činné a centralizujú svoju moc v rôznych medzinárodných spolkoch, ako ekonomických, politických tak vojenských. Metastázy tohto internacionálneho hnutia sú patrné všade, od židovskej mytológie až po ich symboliku. Jeden z najznámejších symbolov internacionalizmu je vlajka EÚ, ktorá bola navrhnutá

belgickým Židom Paulom Lévim. Nemecké noviny Die Welt dňa 26.8.1998 napísali:[3]

„Lévi následne vyhľadal grófa Benvenutiho, benátskeho kresťanského demokrata a vtedajšieho generálneho sekretára Európskej rady a navrhol mu 12 zlatých hviezd na modrom podklade ako motív pre európsku zástavu. Benvenuti bol nadšený, a trocha neskôr bol návrh akceptovaný. A tak zdobí až dodnes vo všetkých štátoch Európskej Únie zlatý hviezdny veniec Márie, eurozástava. Dvanástoro hviezd je odkaz na 12 kmeňov Izraela (Gen 37,9) a tak na vyvolený národ Boha. Veniec ako symbol úspechu a triumfu symbolizuje neporaziteľnosť ženy. V proroctve hovorí Ján len o nejakej ‚'žene''. Ale nenazýva ju Mária."

Fakt je, že Židia v minulosti ako i dnes, a môžeme menovať stovky príkladov a predkladať stovky dôkazov, napriek svojmu minimálnemu percentuálnemu zastúpeniu v populácii, majú obrovský vplyv na svet politiky cez financie, ktoré riadia a centralizujú. Ich arogancia zašla tak ďaleko, že sa netaja ani zavedením komunizmu a svetovou nadvládou v oficiálne dostupnej literatúre. Napríklad rabín Harry Waton vo svojej knihe A Program for the Jews and An Answer To All Anti-Semites napísal[4]:

„Triumf fašizmu bude triumfom komunistickej duše. Avšak komunistická duša je kvintesenciou judaizmu. Z čoho vyplýva, že tak, ako v ruskej revolúcii bol triumf komunizmu triumfom judaizmu, rovnako v triumfe fašizmu zvíťazí judaizmus. Fašisti veria, že zápasia s judaizmom, no v skutočnosti zápasia za judaizmus." (Str. 143)

3 https://www.welt.de/print-welt/article625491/Der-Sternenkranz-ist--die-Folge-eines-Geluebdes.html

4 https://ia601503.us.archive.org/14/items/AProgramForTheJewsAndAnAnswerToAllAntiSemites/A-Program-for-the-Jews-and-an-Answer-to-All-Anti--Semites.pdf

„Židia by mali túto revolúciu v kresťanskom svete privítať a zároveň by mali ísť sami príkladom. Nie je náhoda, že judaizmus zrodil marxizmus ako nie je náhoda, že Židia si veľmi rýchlo osvojili marxizmus; to všetko bolo v dokonalom súlade s napredovaním judaizmu a Židov." (Str. 148)

Zoznam obdobných autentických výrokov, ktoré musia vzbudiť pozornosť každého slušného človeka, by mohol ľubovoľne pokračovať, sú ich plné knižnice, archívy a internet. Skutočne zarážajúca však nie je doslova zvrhlá arogancia ich autorov, ale predovšetkým skutočnosť, že i navzdory ich ľahkej dostupnosti a overiteľnosti o nich väčšina obyčajných Slovákov dodnes nemá ani tušenia.

Predstavitelia poslednej generácie slobodných Slovákov, prezident Jozef Tiso a Štefan Polakovič, dobre vedeli, že parlamentná demokracia je len divadelná hra pre obyčajný ľud, jej herci sú dobre platení za to, aby dobre hrali, divák v hľadisku bol spokojný a usporiadateľ zarobil čo najviac peňazí. Vedeli, že autorom, režisérom a usporiadateľom tejto hry nie je svätý slovenský národ, ale ich vlastné božstvo: peniaze a Jahve.

Táto kniha nie je len obraz boja našich predkov, je to memento do budúcnosti, ktoré ponúka východisko v spojitosti s nádejou, pretože iba tú nádej mali v rukách naši predkovia na začiatku, ale na konci slávili úspech.

Marián Magát

„Ten, kto sa neteší zo Slovenského štátu, je zradcom národa, je judášom, ktorý nie je hodný, aby kráčal po tejto zemi, a je preto v záujme národa, aby bola táto morálna príťaž umlčaná."

Štefan Polakovič

Úvod

Uvažujúci pozorovateľ slovenského politického boja o národné práva mohol si počas celých dvadsať rokov overovať všeobecné presvedčenie, že najvýznamnejším ideologom Strany bol Dr. Tiso. Ak sa niekto prehŕňa v starých ročníkoch novín Strany, konštatuje, že so stránky ideovej politický boj národa viedol hlave terajší Vodca národa a štátu Dr. Tiso. Jeho reči, prednášky, úvodníky a články sú reakciou na ideové prúdenie v bývalej ČSR a na Slovensku. Nebolo problému, ktorý by nebol vyvolal u neho pozornosť a príslušné zhodnotenie so stránky slovensko-národnej. Budovanie ideologie Strany, hájenie tejto ideologie na pôde parlamentu ČSR, vedenie akademikov v duchu národného svetonáhľadu a roznášanie tohto ideového programu po celom Slovensku, to bola práca, ktorú konal Dr. Tiso v službách národa. Keď Strana potrebovala prehovoriť o svojom programe či pred parlamentom či pred sjazdovými účastníkmi, alebo pred národom, robila to ústami svojho ideologa Dr. Tisu. Všetky prejavy, bohaté na myšlienky, vyvolávaly živý súhlas u slovenskej inteligencie a nachádzaly svoju ozvenu v širokých vrstvách slovenského ľudu. Na strane nepriateľskej presvedčivé dôkazy o samobytnosti slovenského národa a o potrebe politickej i hospodárskej autonomie Slovenska prebúdzaly obavy o vlastné politické koncepcie.

Prejavy Dr. Tisu sú však okrem toho bohatou pokladnicou myšlienok o rozličných iných otázkach. Slovenská inteligencia už dlhšie volala po súbornom vydaní všetkých rečí a článkov Dr. Tisu, aby mohla z nich čerpať pre svoje poslanie v národe. Z čisto praktických príčin bolo upustené od tohto plánu a ideme vydávať ideologiu Vodcu národa a štátu po jej zosystemizovaní. Mnohé prejavy, rečí a články sú totiž často vložené do časove a miestne obmedzeného rámca, takže ich význam pre ideologiu národa je podradný, kým azda majú veľký význam pre dejiny politického boja Strany. V niektorých sa nachádzajú len určité časti, ktoré zapadajú do myšlienkovej náplne národa. Preto bolo potrebné vyňať zo všetkých rečí a článkov tie myšlienky, ktoré majú trvalú, sekulárnu cenu a ktorých súhrn tvorí organicky ideový celok. Takýmto spôsobom slovenský národ dostáva do rúk všetko to, čo ostáva natrvalo ako jeho duchovné dedičstvo bez zaťaženia na čas a miesto viazaných prejavov. Usiloval som sa s najväčšou svedomitosťou pochopiť a zhodnotiť všetky cenné myšlienky a dať im príslušný rámec.

Veľké množstvo materiálu ma nútilo k tomu, aby som podal články a prejavy Dr. Tisu v skrátenej forme. V opačnom prípade bolo by bývalo treba vydať celé sväzky. Prakticky vynechával som i state a výrazy, ktoré stratily svoju časovosť a ktorých použitie možno chápať len pod zorným uhlom politického boja, ktorý viedla Strana proti držiteľom moci bývalej Česko-Slovenskej republiky a pod zorným uhlom podmienok a prostredia, v akom články boly písané a v akom prejavy odznely (bojovné prostredie, agitácia za kvantitatívne zveľadenie Strany, potreba taktickej formulácie myšlienok atď.). Ak si uvedomíme všetky tieto hľadiská, ľahko pochopíme šírku i hĺbku ideového vedenia politického boja a zároveň i vždy presnejšie formálne vyjadrenie politickej ideologie Strany.

Kniha »Z Tisovho boja« nechce opisovať dejiny politického boja Strany, lež jej cieľom je podať náčrt ideového nasycovania praktického boja Strany jej ideologom Dr. Tisom.

Kvôli doplneniu celkového obrazu ideového zápasu včleňoval som do textu i rezolúcie a manifesty Strany, ktoré sa týkajú základných myšlienok politického boja (samobytnosť, suverenita národa, prirodzené a historické právo národa na samostatnosť atď.). Usiloval som sa o to, aby som sám čím menej hovoril a to z tej príčiny, aby som nenarušoval bezprostredný dojem myšlienok a štýlu Vodcu národa. Preto obmedzil som sa vo vlastných doplnkoch iba na tie, ktoré boly nevyhnutne potrebné k spojitosti ideí a dejov.

Keďže všetky prejavy a články Dr. Tisu majú význam pre dejiny slovenského národa (či pre ideologiu, či pre politické dejiny), prikladám k tejto práci úplnú bibliografiu prác a rečí Dr. Tisu, nakoľko mi ich bolo možné zistiť. Týmto poslúžim budúcemu historikovi slovenského politického boja. V bibliografii volil som chronologický postup v rámci rozličných novín.

Po stránke rečovej prepracoval som pôvodný text podľa nových Pravidiel.

Pramene

A) SLOVÁK DENNÍK.

Rok 1920 čís. 34. Slovenský Klub, županské úrady, domovinári a úprimnosť.
„ 1920 „ 88. Či sú nám potrebné naše organizácie i po voľbách?
„ 1920 „ 173. Hyeny na Slovensku.
„ 1920 „ 174. Žiadame poriadok na železniciach.
„ 1920 „ 195. Rovnoprávnosť u nás na Slovensku.
„ 1920 „ 243. Referát na sjazde Strany v Ružomberku.
„ 1920 „ 265. Krivdy katolíkov.
„ 1923 „ 120. Pittsburghská dohoda je naším národným talizmanom.
„ 1924 „ 77. V nádeji istého víťazstva púšťame sa do boja.
„ 1924 „ 86. Krížovou cestou.
„ 1924 „ 92. Idealizmus je prvou podmienkou nášho národného vzkriesenia.
„ 1924 „ 139. Eucharistický kongres.
„ 1924 „ 247. Náš národný sviatok.
„ 1925 „ 59. Majetky katolíckej cirkvi katolíckemu ľudu!
„ 1925 „ 83. Nebojte sa: Ja som!
„ 1925 „ 97. Ľudák a domovina.
„ 1925 „ 104. Kukučie vajcia v obecnej politike.
„ 1925 „ 119. Výchova boľševizmu.

„ 1925 „ 124. Predvolebné zjavy.
„ 1925 „ 157. „Klerikalism a především římský klerikalism- toť náš největší nepřítel.“
„ 1925 „ 184. Reč v Šaštíne dňa 15. a 16. augusta 1925.
„ 1925 „ 278. Autonomia Slovenska a katolicizmus.
„ 1925 „ 290. Reč v parlamente dňa 18. decembra 1925.
„ 1925 „ 291. Večný zápas dobra a zla.
„ 1925 „ 292. Reč v parlamente dňa 18. dec. 1925 (dokončenie).
„ 1925 „ 294. Dajte národu školy!
„ 1926 „ 44. Pracujme i hospodársky!!
„ 1926 „ 61. Reč v Topoľčanoch dňa 14. marca 1926.
„ 1926 „ 76. Odvalený kameň.
„ 1926 „ 99. Môžeme my byť lojálnymi?
„ 1926 „ 100. Rozluka sa prevádza.
„ 1926 „ 139. Reč v parlamente.
„ 1926 „ 140. Reč v parlamente (dokončenie).
„ 1926 „ 234. Proti anarchii násilie.
„ 1926 „ 234. Slovák robí – Čech berie slávu ...
„ 1926 „ 238. Rozhodnutie padlo...
„ 1926 „ 266. Reč v parlamente dňa 24. novembra 1926.
„ 1926 „ 267. Reč v parlamente dňa 24. novembra 1926 (pokračovanie).
„ 1926 „ 268. Reč v parlamente dňa 24. novembra 1926 (pokračovanie).
„ 1926 „ 269. Reč v parlamente dňa 24. novembra 1926 (dokončenie).
„ 1927 „ 18. Rozhovor min. Dr. Tisu s redaktorom 21. jan.1927.
„ 1927 „ 28. Reč v Ružomberku dňa 15. jan. 1927.
„ 1927 „ 86. Rozhovor s min. DR. Tisom.
„ 1927 „ 87. Reč v Ban. Štiavnici dňa 19. apríla 1927.
„ 1927 „ 90a. Reč v Banskej Štiavnici.
„ 1927 „ 98a. Reč v Bánovciach nad B. dňa 1.mája 1927.
„ 1927 „ 114. Z cesty min. Dr. Tisu po Slovensku.
„ 1927 „ 116. Reč pri otvorení výstavy v Žiline.

„ 1927 „ 149a. Reč v Nitre 5.júla 1927.
„ 1927 „ 202. Reč v Radošovciach dňa 8. septembra 1927.
„ 1927 „ 228. Reč v Banskej Bystrici dňa 9. okt. 1927.
„ 1927 „ 239. Rozhovor min. Dr. Tisu s redaktorom.
„ 1927 „ 289. Naše tradície.
„ 1928 „ 19. Rozhovor o Tatrách.
„ 1928 „ 42. Reč v Trenčíne dňa 19. februára 1928.
„ 1928 „ 116. Reč v Trenčíne dňa 20. mája 1928.
„ 1928 „ 157. Rozhovor o našich kúpeľoch.
„ 1928 „ 176. Reč v Bratislave dňa 4.-6. augusta.
„ 1928 „ 195. Reč v Kys. Novom Meste.
„ 1928 „ 221. Reč v Kragujevaci dňa 28. sept. 1928.
„ 1928 „ 227. Reč v Nitre dňa 7. okt. 1928.
„ 1928 „ 233. Reč v parlamente dňa 12. okt. 1928.
„ 1928 „ 234. Reč v parlamente dňa 12. okt. 1928 (pokračovanie).
„ 1928 „ 239. Reč v Holíči dňa 21. okt. 1928.
„ 1928 „ 245. S radostným povedomím do druhého desaťročia.
„ 1928 „ 249. Reč v Čadci dňa 5. nov. 1928.
„ 1929 „ 102. Reč v Žiline dňa 1.mája 1929.
„ 1930 „ 42. Reč v parlamente dňa 19. februára 1930.
„ 1930 „ 43. Reč v parlamente dňa 19. februára 1930 (pokračovanie).
„ 1930 „ 123. Reč v Sliači 29. mája 1930.
„ 1930 „ 126. Reč v Slovenskom Mederi dňa 31. mája 1930.
„ 1930 „ 126. Reč v Trenčíne dňa 21. septembra 1930.
„ 1930 „ 291. Pokoj Slovákom!!
„ 1931 „ 32. Reč v parlamente dňa 9. februára 1931.
„ 1931 „ 33. Reč v parlamente dňa 9. februára 1931 (pokračovanie).
„ 1931 „ 34. Reč v parlamente dňa 9. februára 1931 (dokončenie).
„ 1931 „ 72. Interpelácia.
„ 1931 „ 135. Návrh v sneme dňa 16. júna 1931.

„ 1931 „ 174. Reč vo Vysokej n/Kys. dňa 2.augusta 1931.
„ 1931 „ 187. Návrh dňa 19. augusta 1931.
„ 1931 „ 206. Reč v Topoľčanoch dňa 8. septembra 1931.
„ 1931 „ 269. Reč v parlamente.
„ 1931 „ 270. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1931 „ 271. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1931 „ 272. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1931 „ 273. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1931 „ 274. Reč v parlamente (dokončenie).
„ 1932 „ 62. Reč v Bratislave dňa 13. marca 1932.
„ 1932 „ 63. Reč v Bratislave dňa 13. marca 1932 (dokončenie).
„ 1932 „ 83. Referát v Ružomberku dňa 11. apríla 1932.
„ 1932 „ 85. Referát v Ružomberku dňa 11. apríla 1932 (dokončenie).
„ 1932 „ 152. Rezolúcia v Bánovciach dňa 7. júla 1932.
„ 1932 „ 190. Reč v Bánovciach n/B. dňa 22. augusta 1932.
„ 1932 „ 190. Reč v Oslanoch dňa 21. augusta 1932.
„ 1932 „ 196. Reč v Bratislave dňa 29. augusta 1932.
„ 1932 „ 225. Reč v Žiline dňa 2. okt. 1932.
„ 1932 „ 237. Reč vo Zvolene dňa 16. okt. 1932.
„ 1932 „ 243. Interpelácia.
„ 1932 „ 286. Reč v Prahe dňa 15. decembra 1932.
„ 1932 „ 295. Referát v Trenčíne.
„ 1932 „ 296. Rezolúcia v Trenčíne zo dňa 28. a 29. dec. 1932.
„ 1933 „ 1. Naša stranícka disciplinovanosť službou národu a cirkvi.
„ 1933 „ 30. Reč v parlamente dňa 3. februára 1933.
„ 1933 „ 31. Reč v parlamente dňa 3.februára 1933 (pokračovanie).
„ 1933 „ 32. Reč v parlamente dňa 3.februára 1933 (pokračovanie).
„ 1933 „ 33. Reč v parlamente dňa 3.februára 1933 (dokončenie).
„ 1933 „ 91. Referát v Žiline dňa 20. apríla 1933.

„ 1933 „ 93. Referát v Žiline dňa 20. apríla 1933 (pokračovanie).
„ 1933 „ 114. Prejav na Výkonnom výbore Strany dňa 18. mája 1933.
„ 1933 „ 125. Reč v parlamente dňa 30. mája 1933.
„ 1933 „ 148. Reč v Senici dňa 2.júla 1933.
„ 1933 „ 150. Reč v Novom Meste n/V. dňa 4.-5. júla 1933.
„ 1933 „ 181. Pribinove slávnosti sú sviatkom národa slovenského.
„ 1933 „ 182. Reč v Nitre dňa 13. augusta 1933.
„ 1933 „ 214. Reč v parlamente dňa 29.novembra 1933.
„ 1933 „ 214. Referát v Žiline dňa 21. decembra 1933.
„ 1933 „ 215. Reč v parlamente dňa 29. novembra 1933 (pokračovanie).
„ 1933 „ 216. Reč v parlamente dňa 29. novembra 1933 (dokončenie).
„ 1934 „ 1. Nové metódy v novom roku.
„ 1934 „ 40. Reč v Bánovciach n/B. 14. februára 1934.
„ 1934 „ 49. Reč v Brne dňa 28. februára 1941.
„ 1934 „ 91. Prednáška v Prahe dňa 18. apríla 1934.
„ 1934 „ 113. Reč v Košiciach dňa 16. mája 1934.
„ 1934 „ 138. Reč v Bardejove dňa 17. júna 1934.
„ 1934 „ 148. Reč v Rybanoch dňa 1.júla 1934.
„ 1934 „ 173. Reč v Divíne dňa 31. júla 1934.
„ 1934 „ 211. Reč v Leviciach dňa 16. septembra 1934.
„ 1934 „ 221. Reč v Ružomberku dňa 28. septembra 1934.
„ 1934 „ 221. Reč v Ružomberku dňa 29. septembra 1934.
„ 1934 „ 234. Reč v Trnave dňa 14. októbra 1934.
„ 1934 „ 268. Reč vo Viedni dňa 25.novembra 1934.
„ 1934 „ 272. Reč v parlamente dňa 28. novembra 1934.
„ 1934 „ 273. Reč v parlamente dňa 28. novembra 1934 (pokračovanie).
„ 1934 „ 274. Reč v parlamente dňa 28. novembra 1934 (pokračovanie).

„ 1934 „ 275. Reč v parlamente dňa 28. novembra 1934 (dokončenie).
„ 1935 „ 21. Reč v Bratislave dňa 24. jan. 1935.
„ 1935 „ 58. Jednota v národe, rovnosť v štáte, spravodlivosť všade.
„ 1935 „ 93. Vstal – hľa, tu je miesto ...
„ 1935 „ 132. Náš povolebný postup.
„ 1935 „ 149. Reč v parlamente dňa 25. júna 1935.
„ 1935 „ 150. Reč v parlamente dňa 25. júna 1935 (pokračovanie).
„ 1935 „ 151. Reč v parlamente dňa 25. júna 1935 (dokončenie).
„ 1935 „ 197. Naša hospodárska politika na zlých cestách.
„ 1935 „ 199. Reč vo Veľkom Rovnom dňa 1. septembra 1935.
„ 1935 „ 200. Koreň zla.
„ 1935 „ 216. Reč v Bratislave dňa 8. septembra 1935.
„ 1935 „ 277. Reč v parlamente.
„ 1935 „ 278. Reč v parlamente (dokončenie).
„ 1935 „ 290. Po prezidentskej voľbe.
„ 1936 „ 10. Jozef Sivák, typ katolíckeho politika.
„ 1936 „ 87. Reč v Kyjove na Veľkú noc.
„ 1936 „ 102. Reč v parlamente.
„ 1936 „ 103. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1936 „ 104. Reč v parlamente (pokračovanie).
„ 1936 „ 105. Reč v parlamente (dokončenie).
„ 1936 „ 117. Reč v Prahe.
„ 1936 „ 148. Reč vo Veľ. Šenkviciach dňa 28. júna 1936.
„ 1936 „ 153. Reč v Topoľčanoch dňa 5. júla 1936.
„ 1936 „ 158. Reč v Hlohovci dňa 12. júla 1936.
„ 1936 „ 173. Reč v Divíne dňa 28. júla 1936.
„ 1936 „ 188. Reč vo Višňovom dňa 16. augusta 1936.
„ 1936 „ 194. Reč v Čadci dňa 23. augusta 1936.
„ 1936 „ 198. Žije, žije – národ slovenský!
„ 1936 „ 199. Reč v Bánovciach dňa 30. augusta 1936.
„ 1936 „ 205. Reč v Nových Zámkoch dňa 6. augusta 1936.

„ 1936 „ 211. Reč v Prievidzi dňa 13. septembra 1936.
„ 1936 „ 217. Reč v Piešťanoch dňa 20.septembra 1936.
„ 1936 „ 222. Reč na VII. sjazde v Piešťanoch.
„ 1936 „ 277. Reč v parlamente.
„ 1936 „ 278. Reč v parlamente (dokončenie).
„ 1937 „ 49. Prednáška vo Zvolene dňa 25. februára 1937.
„ 1937 „ 121. Reč v Detve dňa 30. mája 1937.
„ 1937 „ 128. Reč v Bratislave 7. júna 1937.
„ 1937 „ 134. Reč v Závode dňa 13. júna 1937.
„ 1937 „ 140. Reč v Berekseku dňa 20. júna 1937.
„ 1937 „ 146. Reč v Ban. Štiavnici v dňoch 28. júna – 2. júla 1937.
„ 1937 „ 186. Reč v Šaštíne dňa 15. augusta 1937.
„ 1937 „ 192. Reč v Kysuckom Novom Meste dňa 22. augusta 1937.
„ 1937 „ 197. Reč v Bánovciach dňa 29. augusta 1937.
„ 1937 „ 274. Reč v parlamente dňa 1. decembra 1937.
„ 1937 „ 275. Reč v parlamente dňa 1. decembra 1937 (dokončenie).
„ 1938 „ 25. Reč v Trenčíne dňa 2. januára 1938.
„ 1938 „ 31. Reč v Žiline dňa 6. februára 1938.
„ 1938 „ 40. Referát v Ružomberku dňa 17. februára 1938.
„ 1938 „ 46. Reč v parlamente dňa 23. februára 1938.
„ 1938 „ 47. Reč v parlamente dňa 23. februára 1938 (dokončenie).
„ 1938 „ 59. Prednáška v Prahe dňa 10. marca 1938.
„ 1938 „ 74. Deklarácia zo dňa 29. marca 1938.
„ 1938 „ 113. Prejav v Ban. Bystrici dňa 15. mája 1938.
„ 1938 „ 129. Naše národnopolitické paládium.
„ 1938 „ 130. Reč v Bratislave dňa 5. júna 1938.
„ 1938 „ 162. Reč v Košiciach dňa 16.-17. júla 1938.
„ 1938 „ 185. Reč v Žiline dňa 15. augusta 1938.
„ 1938 „ 190. Prejav v Ružomberku dňa 21. augusta 1938.
„ 1938 „ 203. Reč v Komjaticiach dňa 4. septembra 1938.
„ 1938 „ 206. Na dobrej ceste.
„ 1938 „ 207. I naša trpezlivosť je u konca!!

„ 1938 „ 208. Referát v Bratislave dňa 13. septembra 1938.
„ 1938 „ 214. Usnesenie zo dňa 19. septembra 1938.
„ 1938 „ 223. Vyhlásenie zo dňa 30. septembra 1938.
„ 1938 „ 224. Padlo rozhodnutie.
„ 1938 „ 229. Odkaz zo dňa 6. októbra 1938.
„ 1938 „ 231. Prejav v Bratislave dňa 8. októbra 1938.
„ 1938 „ 235. Vládne nariadenie zo dňa 15. októbra 1938.
„ 1938 „ 236. Prejav v Ružomberku dňa 15. októbra 1938.
„ 1938 „ 237. Prejav v Košiciach dňa 15. októbra 1938.
„ 1938 „ 242. Vládne nariadenie zo dňa 18. októbra 1938.
„ 1938 „ 243. Reč v Bratislave dňa 23. októbra 1938.
„ 1938 „ 248. Rozhovor s redaktorom zo dňa 29. októbra 1938.
„ 1938 „ 249. Reč v Turč. Sv. Martine zo dňa 30. októbra 1938.
„ 1938 „ 251. Reč v rozhlase dňa 2. novembra 1938.
„ 1938 „ 256. Manifest zo dňa 8. novembra 1938.
„ 1938 „ 265. Reč v Bratislave dňa 19. novembra 1938.
„ 1938 „ 273. Prejav v rozhlase dňa 28. novembra 1938.
„ 1938 „ 280. Reč v Bratislave dňa 6. decembra 1938.
„ 1938 „ 283. Reč v Prievidzi dňa 11. decembra 1938.
„ 1938 „ 289. Prejav v rozhlase dňa 18. decembra 1938.
„ 1938 „ 293. Kristus, vykupiteľ štátu.
„ 1938 „ 297. Prejav v Tatr. Lomnici dňa 29.decembra 1938.
„ 1939 „ 19. Prejav v Bánovciach dňa 2. januára 1939.
„ 1939 „ 25. Reč vo Veľkej Bytči dňa 29. januára 1939.
„ 1939 „ 28. Prejav v Bratislave dňa 1. februára 1939.
„ 1939 „ 34. Vyhlásenie o vl. nariadeniach dňa 8. febr. 1939.
„ 1939 „ 44. Vládne vyhlásenie zo dňa 21. februára 1939.
„ 1939 „ 44. Min. Mach: „Tvoríme slovenský štát!!“
„ 1939 „ 51. Prejav v rozhlase dňa 1. marca 1939.
„ 1939 „ 55. Prejav pri posviacke kaplnky v Bratislave dňa 5. marca 1939.
„ 1939 „ 63. Prejav v rozhlase dňa 14. marca 1939.
„ 1939 „ 67. Prejav v Bánovciach dňa 19. marca 1939.
„ 1939 „ 77. Prejav v rozhlase dňa 30. marca 1939.

„ 1939 „ 84. Prejav vo Svinnej dňa 10. apríla 1939.
„ 1939 „ 91. Slovensko Vodcovi Hitlerovi.
„ 1939 „ 93. Prejav v Berlíne dňa 18. apríla 1939.
„ 1939 „ 98. Slovensko príťažlivým bodom každého Europana.
„ 1939 „ 101. Reč v Šarfii dňa 30. apríla 1939.
„ 1939 „ 105. Prejav o Štefánikovi dňa 4. mája 1939.
„ 1939 „ 107. Reč v Nitre dňa 7. mája 1939.
„ 1939 „ 112. Prejav k armáde dňa 12. mája 1939.
„ 1939 „ 115. Prejav k nástupistom dňa 16. mája 1939.
„ 1939 „ 116. Armádny rozkaz zo dňa 14. mája 1939.
„ 1939 „ 133. Vyrastáme z detských topánok.
„ 1939 „ 134. Reč v Ruskovciach dňa 11. júna 1939.
„ 1939 „ 142. Posolstvo americkým Slovákom.
„ 1939 „ 146. Reč v Trenčíne dňa 25. júna 1939.
„ 1939 „ 149. Reč pri otváraní železnice dňa 29. júna 1939.
„ 1939 „ 153. Reč v Banskej Bystrici dňa 5. júna 1939.
„ 1939 „ 162. Reč v Topoľčiankach dňa 18. júla 1939.
„ 1939 „ 180. Prejav v Tatranskej Lomnici dňa 6. aug. 1939.
„ 1939 „ 186. Reč v Trnave dňa 13. augusta 1939.
„ 1939 „ 188. Prejav k učiteľstvu v Ružomberku dňa 16. augusta 1939.
„ 1939 „ 197. Reč v Šaštíne dňa 27. augusta 1939.
„ 1939 „ 200. Prejav o usporiadaní strednej Europy.
„ 1939 „ 207. Reč v Mariatáli dňa 8. septembra 1939.
„ 1939 „ 222. Prejav v rozhlase dňa 25. septembra 1939.
„ 1939 „ 227. Prejav v Trenčíne dňa 1. októbra 1939.
„ 1939 „ 230. Prejav v Poprade dňa 5. októbra 1939.
„ 1939 „ 231. Prejav v Novom Smokovci dňa 6. októbra 1939.
„Slovák pondelník“ rok 1939 čís. 10. Reč v Piešťanoch dňa 15. októbra 1939.
Reč vo Vajnoroch dňa 15. októbra 1939.
Rok 1939 čís. 249. Prejav k novinárom dňa 27. októbra 1939.
„Slovák pondelník“ rok 1939 čís. 12. Reč v Bánovciach n/B. dňa 28. októbra 1939.

Rok 1939 čís. 252. Posolstvo zo zasadnutia slov. snemu dňa
31. októbra 1939.
„Slovák pondelník“ rok 1939 čís. 13. Reč pri otváraní Zimnej akcie
dňa 5. novembra 1939.
Rok 1939 čís. 257. Prejav o poslaní slov. univerzity dňa 7. nov. 1939.
„ 1939 „ 296. Svetlo Betlehema.
„ 1939 „ 297. Prejav v rozhlase dňa 24. decembra 1939.
„Slovák pondelník“ rok 1940 čís. 3. Prejav k otvoreniu týždňa
brannosti dňa 21. januára 1939.
Rok 1940 čís. 21. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva dňa
24. januára 1940.
„ 1940 „ 31. Prejav v Bánovciach n/B. dňa 4. januára 1940.
„ 1940 „ 38. Reč pri otváraní Vysokej vojennej školy dňa
15. februára 1940.
„ 1940 „ 56. Prejav na kurze tajomníkov HSĽS dňa 6. marca 1940.
„ 1940 „ 60. Reč v Bánovciach dňa 10. marca 1940.
„ 1940 „ 61. Boli sme – teda i budeme.
„ 1940 „ 67. Prejav v Bratislave dňa 19. marca 1940.
„ 1940 „ 85. Prejav v Bánovciach dňa 6. apríla 1940.
„ 1940 „ 90. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva
24. apríla 1940.
„ 1940 „ 100. Prejav na pokálovej slávnosti ÚSKŠ dňa 25. apríla
1940.
„ 1940 „ 104. Prejav na pracovnej porade vyšších dôstojníkov
v Bratislave dňa 29. apríla 1940.
„ 1940 „ 112. Prejav v Dolnom Kubíne dňa 12. mája 1940.
„ 1940 „ 113. Prejav v Jablonke dňa 12. mája 1940.
„ 1940 „ 119. Prejav na slávnosti „Deň slovenskej rodiny“ dňa
26. mája 1940.
„ 1940 „ 131. Prejav k delegácii spoločnosti Červ. kríža dňa
5. júna 1940.
„ 1940 „ 134. Prejav v Bojniciach dňa 8. júna 1940.
„ 1940 „ 135. Prejav k Hlinkovej mládeži v Bratislave dňa
9. júna 1940.

„ 1940 „ 140. Prejav na shromaždení delegátov Slov. Červeného
kríž v Bratislave dňa 15. júna 1940.

„ 1940 „ 143. Prejav na učiteľskom shromaždení v Bratislave
17. júna 1940.

„ 1940 „ 150. Referát na zasadnutí širšieho predsedníctva HSĽS
v Bratislave dňa 25. júna 1940.

„ 1940 „ 150. Prejav na primíciach v Bánovciach dňa 23. júna 1940.

„ 1940 „ Prejav na manifestačnom shromaždení ÚSKŠ
v Prešove dňa 30. júna 1940.

„ 1940 „ 155. Prejav v Levoči dňa 1. júla 1940.

„ 1940 „ 159. Prejav na sjazde slov. železničiarov v Žiline 7. júla
1940.

„ 1940 „ 170. Prejav k Hitlerovej reči dňa 18. júla 1940.

„ 1940 „ 186. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva Strany
dňa 6.augusta 1940.

„ 1940 „ 186. Prejav na ustavujúcej schôdzke Štátnej rady
7. augusta 1940.

„ 1940 „ 189. Reč na zasadnutí tajomníkov HSĽS dňa 9. augusta
1940.

„ 1940 „ 191. Reč na Štrbskom plese dňa 11. augusta 1940.

„ 1940 „ 195. Reč v Ban. Bystrici dňa 15. augusta 1940.

„ 1940 „ 196. Reč na pietnej oslave výročia smrti A. Hlinku
v Bratislave dňa 15. augusta 1940.

„ 1940 „ 197. Reč v Dlhom Poli dňa 18. augusta 1940.

„ 1940 „ 206. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva HSĽS
v Bratislave dňa 29. augusta 1940.

„Slovák pondelník“ rok 1940 čís. 23. Prejav na župnom sjazde
HSĽS 31. augusta 1940.

Rok 1940 čís. 208. Súd dejín.

„ 1940 „ 209. Reč na dožinkových slávnostiach v Bratislave
1. septembra 1940.

„ 1940 „ 215. Reč v Trenčíne dňa 8. septembra 1940.

„ 1940 „ 221. Prejav na valnom shromaždení SSV v Trnave dňa
15. septembra 1940.

„ 1940 „ 227. Reč vo Višňovom dňa 22.septembra 1940.
„ 1940 „ 228. Reč vo Višňovom dňa 22. septembra 1940
(dokončenie).
„ 1940 „ 233. Reč v Ružomberku dňa 29. septembra 1940.
„ 1940 „ 241. Prejav k mládeží v Bánovciach n/B dňa 5. októbra
1940.
„ 1940 „ 243. Prejav v Oravskom Podzámku dňa 10. októbra
1940.
„ 1940 „ 249. Prejav na večierku ženského odboru HSĽS
v Bratislave dňa 17. októbra 1940.
„ 1940 „ 256. Prejav k mládeži v Bratislave dňa 26. okt. 1940.
„ 1940 „ 257. Prejav v Dubnici n/V. dňa 27. októbra 1940.
„ 1940 „ 259. Prejav na val. Shromaždení m. org. HSĽS
Bratislava V. dňa 29. októbra 1940.
„ 1940 „ 260. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva HSĽS
v Bratislave dňa 10. nov. 1940.
„ 1940 „ 262. Prejav pri otvorení akcie zimnej pomoci
v Bratislave dňa 3. novembra 1940.
„Slovák pondelník“ rok 1940 čís. 43. Prejav na kurze veliteľov HG
v Bojniciach dňa 10.nov. 1940.
Rok 1940 čís.272. Prejav v Kútoch dňa 14. novembra 1940.
„ 1940 „ 273. Prejav pri znovuzaložení Klubu Hlinkových akademikov v Bratislave dňa 16. novembra 1940.
„ 1940 „ 301. Prejav v Banskej Bystrici dňa 18. dec. 1940.
„ 1940 „ 302. Reč v Banskej Bystrici dňa 19. decembra 1940.
„ 1940 „ 304. Kristus, kráľ všetkých vekov, narodil sa...
„ 1940 „ 305. Posolstvo zo dňa 24. decembra 1940.
„ 1941 „ 3. Prejav v Bánovciach n/B dňa 1. jan. 1941.
„ 1941 „ 4. Odpoveď na novoročné gratulácie dňa 4. januára
1941.
„ 1941 „ 13. Prejav na zasadnutí širšieho predsedníctva
v Bratislave dňa 15. januára 1941.
„ 1941 „ 17. Prejav na poradách tajomníkov v Bratislave dňa
20. jan. 1941.

Rok 1941 čís. 18. Prejav na poradách tajomníkov v Bratislave dňa
20. januára 1941 (dokončenie).
„ 1941 „ 32. Posolstvo zo dňa 6. februára 1941.
„ 1941 „ 37. Prejav v Bánovciach n/B. dňa 9. febr. 1941.
„Slovák pondelník“ rok 1941 čís. 6. Prejav na kurze Strany dňa
16. februára 1941.
Rok 1941 čís. 42. Prejav na slávnostnej večeri v Bratislave dňa
17. februára 1941.
„ 1941 „ 44. Prejav na kurze pre funkcionárov HSĽS
v Bánovciach dňa 16. februára 1941.
„ 1941 „ 45. Prejav na kurze roľ. Pracovníkov v Pezinku dňa
20. februára 1941.
„ 1941 „ 48. Prednáška v Bánovciach dňa 23. februára 1941.
„ 1941 „ 54. Prejav na valnom shromaždení okr. organizácie
HSĽS v Bánovciach n/B dňa 2.marca 1941.
„ 1941 „ 55. Prejav na kurze dôverníkov m. organizácii HSĽS
v Bratislave v dňoch 27. II.-1. III. 1941.
„ 1941 „ 61. Prejav k miestnym veliteľom HDG v Bratislave
10.marca 1941.
„ 1941 „ 62. Slovenský štát je duchovným mocnárstvom.
„ 1941 „ 63. Armádny rozkaz zo dňa 14. marca 1941.
„ 1941 „ 63. Prejav v Bratislave dňa 14. marca 1941.
„ 1941 „ 66. Prejav v Bratislave dňa 18. marca 1941.
„ 1941 „ 92. Prejav v Bratislave dňa 20. apríla 1941.
„ 1941 „ 96. Prejav v Bratislave dňa 24. apríla 1941 (ÚSKŠ).
„ 1941 „ 99. Prejav v Bánovciach dňa 27. apríla 1941.
„ 1941 „ 102. Reč na kurze HM-D v Bratislave dňa 3.V. 1941.
„ 1941 „ 105. Prejav o práci v Bánovciach dňa 4. mája 1941.

B) SLOVÁK TÝŽDENNÍK.

„ 1920 „ 47. Referát Dr. J. Tisu v Ružomberku.
„ 1923 „ 51. Pokoj ľuďom dobrej vôle.
„ 1923 „ 52. Nový rok v našej politike.

„ 1924 „ 2. Bratia, sestry – svorní buďme!
„ 1924 „ 3. Buďme ľudákmi – ale opravdivými!
„ 1924 „ 4. Bohatí – chudobní.
„ 1924 „ 5. Nitrianske voľby.
„ 1924 „ 6. Korupcia nad korupciu.
„ 1924 „ 7. Pozor na nepriateľa!
„ 1924 „ 8. Nový výkrik bratov z Ameriky.
„ 1924 „ 9. Za tú našu autonomiu.
„ 1924 „ 10. Slovenská chudoba.
„ 1924 „ 11. Už sa zase parceluje!
„ 1924 „ 12. Rakušiacka politika na Slovensku.
„ 1924 „ 16. Pravda zvíťazí...Aleluja!
„ 1924 „ 17. Kto nie je s nami, proti nám je!
„ 1924 „ 19. Poučenie z nitrianskych volieb.
„ 1924 „ 20. Dúfajme a nedajme sa!
„ 1924 „ 21. „Láska, práca a poctivosť.“
„ 1924 „ 22. Pravý socializmus.
„ 1924 „ 23. Boj o naše sviatky.
„ 1924 „ 24. Ubíjajú ducha.
„ 1924 „ 26. Hra s parlamentom.
„ 1924 „ 28. Páni a kňazi...
„ 1924 „ 38. Pozor na komunistov.
„ 1924 „ 39. Andrej Hlinka 1864-1924.
„ 1924 „ 42. Červený teror zase zúri.
„ 1924 „ 43. Nová ohlávka – starý kôň.
„ 1924 „ 45. Obecná knižnica.
„ 1924 „ 46. Na pravo!
„ 1925 „ 3. Ale sa prezradili...
„ 1925 „ 6. Ako agitujú štátotvorníci?
„ 1925 „ 8. Ukrižovaná Matica.
„ 1925 „ 9. Priezračná taktika.
„ 1925 „ 11. Čo sme povedali?
„ 1925 „ 12. Budeme sláviť Husa?
„ 1925 „ 13. Lekcia o vzdelanosti.

„ 1925 „ 14. Faloš je pokrmom ich.
„ 1925 „ 15. Vstal...Katolíci hore hlavu!
„ 1925 „ 26. Útok na slovenské školstvo.
„ 1925 „ 29. Argaláši a katolicizmus.
„ 1925 „ 52. Vianočná pacifikácia.
„ 1926 „ 4. Márne vaše nádeje.
„ 1926 „ 9. Čo robíme v parlamente?
„ 1926 „ 15. Vojenská služba.
„ 1926 „ 20. Keď sú si navzájom vo vlasoch.
„ 1926 „ 22. Všetci na stráž!!
„ 1926 „ 40. Reč v Sliači.
„ 1926 „ 49. Cesta k vymaneniu ľudu z hospodárskej biedy.
„ 1933 „ 2. Naša strannícka disciplinovanosť službou národu a cirkvi.
„ 1935 „ 27. Reč v parlamente dňa 25. júna 1935.
„ 1935 „ 50. J. E. Msgr. Michal Bubnič 10 rokov biskupom.

C) SLOVENSKÁ PRAVDA.

„ 1933 „ 43. Reč v posl. snemovni dňa 20. októbra 1933.
„ 1933 „ 43. Rezolúcia, prečítaná dňa 19. októbra 1933 v parlamente.
„ 1936 „ 150. Prejav pri odhalení Štúrovho pomníka v Bánovciach n/B. dňa 30. augusta 1936.
„ 1936 „ 156. Prejav na Bernolákových oslavách v Nových Zámkoch dňa 6. septembra 1936.
„ 1936 „ 162. Reč v Prievidzi dňa 13. septembra 1936.
„ 1936 „ 168. Piešťanský manifest z 19. a 20. septembra 1936.
„ 1937 „ 74. Čím prispelo Československo k oživeniu demokratickej myšlienky. (Lidové Listy, Veľká noc.)
„ 1937 „ 85. Prednáška k akademikom dňa 12. apríla 1937 v Bratislave.
„ 1937 „ 94. Prejav k akademikom v Prahe dňa 22. IV. 1937.

„ 1937 „ 129. Prednáška k akademikom v Bratislave dňa
7. júna 1937.
„ 1937 „ 193. Reč v Kysuckom Novom Meste dňa 22. aug. 1937.
„ 1937 „ 176. Reč v parlamente.
„ 1940 „ 97. Prejav na pokálovej slávnosti ÚSKŠ v Bratislave
dňa 25. apríla 1940.

D) SLOVENSKÁ POLITIKA.

„ 1939 „ 83. Odkaz Slovensku i jeho susedom.
„ 1939 „ 147. Prvý kus chleba dostanú naši Slováci na východe.
„ 1939 „ 206. Reč v Mariatáli dňa 8. septembra 1939.
„ 1939 „ 296. Betlehem, škola hrdinskosti.
„ 1940 „ 61. Výročná bilancia.
„ 1940 „ 62. Posolstvo prezidenta republiky 14. marca 1940.

E) GARDISTA.

„ 1939 „ 43. Posolstvo k HG.
„ 1939 „ 47. Garda v Betleheme.
„ 1940 „ 1. Prvé slovenské Vianoce.
„ 1940 „ 4. Prejav ku gardistom.
„ 1940 11.-12. HG v druhom roku štátnej samostatnosti.
„ 1940 „ 30. V novom rúchu starý duch.

A) ORGANIZAČNÉ ZVESTI.

„ 1940 „ I. „ 1. Bratia, sestry! Ľudáci, ľudáčky!
„ 1940 „ I. „ 2. Svorne napred!
„ 1940 „ I. „ 3. Naša politika je práca.
„ 1941 „ II. „ 1. Vytrvať v práci za národ.

„ 1941 „ II. „ 2. Kde vziať peniaze?
„ 1941 „ II. „ 3. Kultúrny dom do každej dediny.
„ 1941 „ II. „ 4. Členstvo v Strane.

G) ROZLIČNÉ.

„ 1921, Tatranský Orol, č. 3. str. 42-4: Katolicizmus a národ slovenský.
„ 1922, Tatranský Orol, č. 7.-8. Orol ako samostatný telocvičný spolok oprávnený...
„ 1923, Tatranský Orol, č. 4.-5. Čo je opravdivé veľkomyšlienkárstvo?
„ 1923, Slovenský učiteľ, Laická morálka, 137-140, 159-161, 185-188, 222-226,259-262.
„ 1925, Tatranský Orol, č. 4. Alleluja.
„ 1927, Duchovný pastier, č. 11. Pro domo.
„ 1933, Kultúra, č.9, 643-650: Katolicizmus a nacionalizmus.
„ 1936, Štúrov rodný kraj: Bánovská periféria – jedna z mnohých.
„ 1936, Nastupujeme: O silnú a mladú slovenskú generáciu.
„ 1936, III. Krajinský slet slov. orolstva. 13.- 16. aug.: Slovenský Orol v službe tradície.
„ 1938, Eucharistia puto lásky v spoločnosti, sociálnom a medzinárodnom živote,
prednáška v Budapešti dňa 28. mája.
„ 1939, Europäische Rundschau: Die Slowakische Nation auf der Weltbühne.
„ 1940, Slovenský rozhlas. 14. III.: Slovenský rozhlas – zdravím Ťa.
„ 1940, Odkaz do Ameriky (na platňu pre Rozhlas) 19. mája.
„ 1940, Hlas dopravy, 7. VII.
„ 1940, Kultúra, sept.: 70. výročie SSV.
„ 1940, Kruh priateľov roľníctva, 21. XII.
„ 1940, Výchova roľníckej mládeže: V mene božom...

„ 1941, Hospodárska obroda č. 1: Správna cesta roľníctva.
„ 1940, Za česť národa a budúcnosť štátu (posolstvá).
Ideologia Slovenskej ľudovej strany, str. 16, Praha, rok?

ČASŤ PRVÁ

Boj o autonomiu

»Politický boj viedol sa v rozcapartených straníckych pomeroch bývalej republiky a nedával sa mu charakter a náter historický. Hľadelo sa naň ako na obyčajný strannícky zápas o moc. V slovenských dušiach však bol tento politický boj zápasom o charakter slovenského národa, o jeho samobytnosť, o zachovanie toho, čo slovenský národ ako etnický celok vytvoril, aby slovenský národ aj v budúcnosti mohol naďalej ako samostatný etnický celok tvoriť, jestvovať a rozviňovať sa.«[1]

»Do bojov išli sme s ideálnym zápasom, ktoré sme vybojovali pod heslom: »Za Boha a národ! « Za národ sme bojovali, keď sme spomínali reč. Národ sme mali na mysli, keď sme si nárokovali pre Slovákov ochranu ich práv, keď sme mysleli na svoju slovenskú tradíciu a kultúru. Všetko toto sme shrňovali pod pojmom: »národ« a pritom zabúdali sme na seba. Mnohí utratili chlieb, mnohí stratili slobodu boli žalárovaní. Nevšímali sme si toho lebo sme bojovali za národ. Národ nám bol čosi vyššie. Čosi, čo shrňovalo všetkých nás! Národ sme pripomínali ľuďom, ktorí blúdili, ktorí pod všelijakými heslami stavali sa proti nám. «[2]

1 „Slovák“, 1940, č.273.
2 „Slovák“, 1940, č.159.

Tento politický boj viedla Strana na základe totalitného chápania národného spoločenstva. Národ nadovšetko a to národ celý!

»Slovenská ľudová strana, ako strana, ktorá má na zreteli blaho národa slovenského, je a musí byť stranou všenárodnou, ktorá totiž zahrňuje v sebe všetky vrstvy a triedy národa. Vo svojom účinkovaní teda musí mať ohľad na všetky triedy, ponajprv preto, že všetky tieto triedy patria k celku národnému, a potom preto, lebo blaho celého národa len jednomyseľnou súčinnosťou všetkých tried môže byť dosiahnuté a zaistené.

Záujmy týchto tried v národe sú rozličné a mnoho ráz navzájom si protiviace. Preklenúť túto rozdielnosť a vyrovnať protivy je úlohou nie práve ľahkou. A práca táto znamená pre politickú stranu všetko iné, len rýchle a ľahké úspechy nie. Veď každý mi dá za pravdu, keď to tvrdím, že oveľa rýchlejšie sa vie politická strana rozširovať, a omnoho ľahšie si vie nahnať do svojho tábora tisíce a státisíce voličov, keď každej triede podľa chuti rozpráva a sľubuje, keď sa teda usiluje jednotlivé triedy nie sbližovať, ale čím väčšmi oddialiť. Táto práca stavaná je na náruživostiach, ktorým vyhovuje, a preto si môže i rýchly postup zabezpečiť. Oproti tomu ale práca všenárodná je ťažká, zdĺhavá, ba musí pracovať s presvedčením rozumu, a to mnoho ráz na úkor náruživosti, práca tá rýchlych úspechov neprináša, lebo odpor náruživosti musí prelomiť, preto je taká práca mnoho ráz i nenávidená, ale ak Strana v tej práci vytrvá, prinesie stále a pre národ nevyhnutne potrebné úspechy. Preto aj ľudová strana, hoci so svojím všenárodným programom musela prejsť cez krvopotný kúpeľ, hoci musela vziať na seba ťažké kríže pohanenia a zneuctenia, nepopustila z tohto všenárodného programu, bo najväčšou a svrchovanou smernicou činnosti jej je: blaho národa slovenského nadovšetko! A touto smernicou vedená koná svoju politickú prácu vo

vyrovnávaní záujmov všetkých tried, hoci si je vedomá toho, akú napínavú prácu musí konať, aby tieto protichodné záujmy držala v rovnováhe len preto, aby netrpel celok: národ slovenský! [...]

Musíme si upovedomiť, že nepriateľom nielen slovenskej ľudovej strany, ale i samého slovenského národa je ten, kto rozduchuje rozdiel medzi gazdom a bírešom, medzi boháčom a chudobným, lebo slovenský národ je národ chudobných ľudí. Medzi Slovákmi nieto kapitalistov a boháčov, čo sú, tí sú už čechoslovákmi, a tí nie sú v ľudovej strane zorganizovaní.

Boj proti kapitalizmu je oprávnený, ale ten sa má nie v lone ľudovej strany prevádzať, lež sa má viesť proti tým stranám mimo strany ľudovej stojacím, v ktorých sú títo boháči a kapitalisti zorganizovaní.

Preto som tvrdil, že kto v lone ľudovej strany stanovuje rozdiely medzi chudobným a bohatým, ten bojuje proti jedinej strane všenárodnej, ten bojuje teda proti národu slovenskému, ten teda koná prácu protislovenskú.«[3]

»Politika, ktorá si nárokuje meno politiky slovenského národa, musí teda zahrňovať v sebe činnosť zasahujúcu celú túto kostru slovenského národa, lebo len takto zahrňuje celý slovenský národ. Táto politika musí byť teda politikou chudoby a slovenská ľudová strana, ktorá na Slovensku jediná robí a zastupuje politiku slovenského národa, musí ísť touto cestou politiky, totiž cestou politiky chudoby, lebo len touto cestou zahrnie do svojej činnosti celok národa.«[4]

Strana zo svojho programu nevynechávala ani jednu zložku národa.

»Slovenská ľudová strana pracuje za parcelovanie veľkostatkov na základe zákona, teda nemá nijaké výhody

3 „Slovák-týždenník", 1924, č. 4.
4 „Slovák-týždenník", 1924, č. 10.

Domovina a strana argalášska; ľudová strana všemožne podporuje snahu, aby ľudia malých bytov a otrhaných chatrčí dostali stavebné fundisko, teda nemusí nik len pre toto hlasovať na iné strany; ľudová strana bojuje za spravodlivú plácu bírešov a robotníkov, preto nedáva menej v tomto ohľade ako sociáldemokrati alebo komunisti, ba od týchto dáva viac, lebo bojuje za to, aby bola umožnená práca, aby robotný ľud si mohol čestne zarobiť a aby nemusel byť utisnutý na almužnu podpory nezamestnanosti.

Ale od týchto strán ide ľudová strana ďalej, lebo o roľníkov, o remeselníkov a inteligentov sa len ona stará. Vládne strany to boly, ktoré narobily daní, že roľník a remeselník alebo obchodník je už úplne zničený; vládne strany to boly, ktoré uponížily a do biedy vrhly inteligentných ľudí. [...]

Okrem týchto je ešte tá okolnosť, že za kresťanskú kultúru, za dedičstvo viery našich otcov pracuje jedine slovenská ľudová strana, všetky ostatné strany pracujú proti Rímu a proti náboženstvu. [...]

Konečne uvážme si i záujem slovenskosti, za ktorej uplatnenie sa v Slovenskej krajine bojuje jedine slovenská ľudová strana krásnym heslom autonomia Slovenska, aby prišlo Slovensko Slovákom, čím potom už ozaj predbieha slovenská ľudová strana všetky ostatné strany, ktoré pracujú za nesmyselný čechoslovakizmus.«[5]

Základom politického boja Strany bola Pittsburghská dohoda.

»Pittsburghská dohoda je naším svätým národným zákonom, ktorý nám bol daný za hromobitia a blýskania svetovej vojny. [...]

V tomto zákone sú obsiahnuté záruky našej národnej samobytnosti a preto koľká bude vernosť, vytrvalosť Slovákov

5 „Slovák“, 1924, č. 77.

k tomuto zákonu, toľko budeme mať i nádeje, že si svoju samostatnosť i zachováme. Ak slovenský národ zabudne na tento zákon, ak sa mu stane neverným a ak svedený falošnými prorokmi niekedy povie, že ten zákon, Pittsburghská dohoda, je len zdrapom papiera, je len pamiatkou nerozvažitej oduševnenosti s praktickým životom nepočítajúcej, národ sa stratí, vymrie, nebude ho viac! [...]

Pittsburghská dohoda, keďže je naším národným zákonom, musí byť vnesená do stredu povahy, smýšľania slovenského života. «[6]

Nositeľkou tohto politického boja za práva národa bola Hlinkova slovenská ľudová strana. Dr. Tiso upozorňoval zavčasu na základné úlohy Strany, na potrebu organizácie, jednoty, nepoddajnosti a optimizmu.

»Slovenská ľudová strana podobá sa bojovnému táboru na politickej fronte slovenského národa. Tento front a boje, ktoré sa na ňom odohrávajú, požadujú od nej, aby bola dobre pripravená, a to celkom na spôsob vojska. I v strane ľudovej musia byť všetky k víťazstvu potrebné veci dobre zariadené, aby to všetko ako sa hovorí, »knapovalo«. Potrebné je, aby bolo na mieste vodcovstvo, ktoré robí plány, - aby bolo na pohotove útočné oddelenie, vždy pripravené na útok, aby sa pohlo potom veľké teleso vojska – voličov, a konečne, aby dobre účinkovaly i povolebné roty, ktoré prinášajú víťazstvo. Keď je táto organizácia dobre vybudovaná a ide to pekne jedno za druhým, vtedy musí byť víťazstvo isté. Ale len čo sa preukáže, že niečo z týchto nefunguje, víťazstvo je stratene. «[7]

»Kto len koľko toľko pozoroval boj ľudovej strany, musí vedieť, že ľudová strana nie na sľuboch zakladala svoje účinkovanie a nie prázdnym sľubom môže ďakovať svoju príťažlivosť.

6 „Slovák“, 1923, č. 120.
7 „Slovák-týždenník“, 1924, č.20a.

Silou ľudovej strany je to, že je verným tlmočníkom slovenskej duše a že s neohrozenou silou vynáša pred svet trpkosti, žiale a žiadosti slovenského národa. A pretože hovorí zo srdca slovenského národa, preto ju národ prijal do svojho srdca a do svojej lásky a preto ju obdaril svojou dôverou! Argaláši na toto, pravdaže, neprídu, pretože im nejde o srdce národa, oni ako by ani nevedeli, že národ má srdce, ich celé účinkovanie to prezradzuje, že oni v národe vidia len dobrú ovečku, ktorú môžu hojne strihať a keďže ich celý život krúti sa len okolo mastných hrncov, preto sa im sníva len o sľuboch, ktoré iným dávajú aspoň nádej na tie hrnce. Ľudová strana nič nesľubovala, ale žiadala. Žiadala a žiada od národa obetavosť, vytrvanlivosť a hrdinskosť vo vydobývaní svojich práv. Nie ľudová strana sľubovala voličom, lež voličia dávali ľudovej strane slávnostný sľub, že v tomto posvätnom boji vytrvajú čo i hladní a smädní, otrhaní a ožobráčení, žalárovaní a potupení! A preto sa voličia v ľudovej strane nemôžu sklamať; sklamali by sa iba vtedy, keby sa ľudová strana zapredala a prestala by hovoriť zo srdca národa a začala by na spôsob argalášov a sodemítov pieseň válovov a mastných hrncov. Toho sa vak páni nedožijú!

V čom teda nepriateľ náš vidí svoju nádej, to nám nemôže uškodiť.

Nebolo by však múdrosťou od nás, keby sme si týchto nádejí nepriateľa nevšímali a nepozorovali by sme svoj život, aby sme nezbadali to, čo nám predsa môže škodiť. A tu prichádzam k zjavu v našej Strane, ktorý sa kde-tu ukazuje a keby sa stal všeobecným, ľahko by mohol zapríčiniť rozklad a úpadok Strany a mohli by sme sa dožiť toho, že čo nepriateľ náš darmo čakal na základe údajných nesplnených sľubov, toho sa veľmi ľahko ohol dočkať na základe tohto zjavu, ktorý tu chcem veľmi dôrazne pripomenúť. Tento zjav teraz naozaj len pripomínam, neskoršie sa ním chcem zaoberať obšírnejšie,

ale už teraz úpenlive prosím a na všetko, čo nám je v národe sväté a vzácne, upomínam, aby vodcovia a pracovníci Strany všemožne odstránili tento zjav, kde by sa ukazoval, Čo je to?

Nesvornosť členov, pohŕdanie jednej triedy druhou, vyvyšovanie sa bohatších nad chudobných, gazdov nad robotníkov! Dajme si ruku na srdce a uznajme, koľko škody tento zjav už narobil Strane. Kde nás nemohol premôcť nepriateľ, kde nás nemohol oslabiť teror, kde boly márne sľuby, tam, hľa, vyrvala Strane z ruky víťazstvo táto nesnášanlivosť medzi jednotlivými stavmi a triedami. Čo nezmohol nepriateľ zovňajší, to dosiahla táto vnútorná rozdvojenosť. Preto ak nám záleží na víťazstve Strany a ide nám o to, aby sme autonomiu svoju čím prv dobyli, buďme svorní v smýšľaní a v pôsobení. Odstráňme túto ranu z organizačného života Strany, lebo táto nesvornosť nie je ani kresťanská ani slovenská.«[8]

»Politický boj, ktorý vedú politické strany jedna proti druhej, veľa ráz sa vedie na spôsob telesného boja alebo zápasu. Zápasníci, ktorí sa usilujú premôcť svojho protivníka, podniknú všetko možné, aby svojho protivníka prilákali na klzkú pôdu, na ktorej sa alebo ľahko potknú, alebo na ktorej, nevediac sa silno zastaviť, ani svoju telesnú silu nie sú schopní v plnej miere vyvinúť. Následkom toho sa protivník chápe, namáha, pracuje až do úmoru, výsledku sa však predsa nedožije, ba čím dlhšie trvá boj na takejto pôde, tým istejšie sa vysilí, ale nedožije sa víťazstva alebo len akého takého úspechu. A keď na konci takto prevedený protivník padne a musí uznať svoje porazenie, ani len sústrasť v nikom nevzbudí: každý sa zasmeje nad ním a pomyslí si: chumaj, načo si išiel zápasiť, keď svoju telesnú silu nevieš spojiť s rozumom, aby si zbadal fígle svojho protivníka. O takomto bojovníkovi uzná síce každý, že mal sily nadostač, uzná sa mu vďačne to, že bojoval

8 „Slovák-týždenník“, 1924, č.2.

pravidelne, čestne a so všetkým napnutím síl, ale jeho pád nikto neľutuje, lebo každý si povie: mal robiť múdrejšie! Viac rozumom než silou!

K tomuto boju môžeme prirovnať boj, ktorý vedú sodemíti a argaláši proti našej slovenskej ľudovej strane, a to nielen vo verejnom živote, nielen v parlamente, ale všade, i na tom najposlednejšom obecnom dome! A preto každý ľudák musí si byť toho vždy a všade vedomý, že naši protivníci nikdy neustanú proti nám bojovať a že vo všetkom svojom počínaní tento boj vždy majú pred očami: s tým úmyslom totiž navrhujú rozličné veci, aby ľudovú stranu v tomto boji premohli.

Keď je tomu tak, vtedy nesmieme nikdy zabudnúť na starodávne príslovie Rimanov: Timeo Danaos et dona ferentes – obávam sa nepriateľa, i keď mi dar prináša, lebo nepriateľ mi zostane vždy nepriateľom a keď sa ku mne približuje s darom v ruke, to vtedy toľko znamená, že ma chce tým darom ešte lepšie omámiť a zaslepiť, aby som nezbadal pravý úmysel jeho približovania sa a aby ma tak potom tým istejšie oklamal a zničil.«[9]

Strana mala vždy jasný a vždy aktuálny program.

»Máme my program, a to svätý program zaštepený do svojho slovenského srdca, program, písaný teraz už našou krvou. Lenže tento program je programom nie pre jeden rok! Ani neznamená program prácu na krátku dobu, lež znamená životný program národa slovenského, ktorý keď obsiahneme či už uzákonením Pittsburghskej dohody v ústavnej našej listine, alebo skutočným autonomným zariadením nášho verejného života, nesmieme ho odložiť nabok, lež stále ho budeme musieť potom prevádzať. Program autonomie je teda pre nás programom tak dlho, kým len slovenský národ jestvovať bude, lebo autonomiu nielen vydobyť, ale potom ju aj zachovať musíme!

9 „Slovák-týždenník", 1924, č.7.

Keď sa však teraz vypytujeme na program budúceho roku, chceme vedieť ten najbližší krok, čo máme urobiť na podklade politického výsledku minulého roku. Nastávajúci rok, nepochybujeme, privedie nás zase o značný krok bližšie k nášmu konečnému cieľu. Ale aby toto priblíženie sa k cieľu nevystalo, ba aby bolo čím značnejšie, chceme vedieť, čo máme robiť, keď sa pýtame, čo má byť naším programom v roku 1924?

Na otázku chcem dať odpoveď krátku, ale stručnú a preto odpovedám jedným slovom: Vytrvať! Neopúšťať z dobytých pozícií, netratiť ani na akosti ani číselne, lež ak nemáme napredovať, nových členov získať, nové bašty nepriateľské zaujímať, tak v každom prípade musíme vytrvať!

Myslím, že nie je potrebné, aby som vysvetľoval obšírnejšie nevyhnutnosť tohto programu.

Veď sa ešte pamätáme, že české noviny už pred voľbami, ale tým väčšmi po voľbách, poukazujú na nebezpečenstvo, ktoré im hrozí z autonomistického hnutia, tým sa tešily, že vraj Slováci, keby aj zvíťazili, nevydržia pri odboji a opustia tábor ľudovej strany, lebo budú vidieť, že nedostali do rúk vládu, nedosiahli zmenu pomerov podľa svojej chuti: oheň oduševnenia ich opustí a vtedy na Slovensku bude zase ticho. Nuž keď vieme, že protivníci počítajú s touto slabosťou a že v tomto je vlastne ich jediná nádej, my práve preto musíme si dať záležať na tom, aby sme vytrvali! [...]

Preto tento rok nech vyplní drobná práca po organizáciách! Naša tlač a tajomnícky aparát má mať na zreteli, aby systematickou politickou výchovou v presvedčení posilňovaly jestvujúce už organizácie. Miestne organizácie, ktoré dostaly výlučne do svojich rúk, alebo aspoň majú možnosť veľkého vplyvu na obecný dom a obecné veci, nech tu tak uplatňujú svoje slovo, aby priateľ i nepriateľ uznal spravodlivosť a čistý štít boja ľudovej strany a aby tak prešlo do všeobecného

povedomia, že ľudová strana je stranou pravdy, svornosti, všeobecného dobra a sociálnej spravodlivosti. Obecný dom v rukách ľudových nech znamená rozumné hospodárenie s obecným majetkom, nech znamená zastávanie všeobecného záujmu na úkor osobných výhod jednotlivcov; obecný dom vedený členom ľudovej strany nech znamená čistotu administrácie, v ktorej sa neuplatňuje protekcia, podplácanie, ale len právo a spravodlivosť. Obecná správa v rukách ľudových predstavených nech je správou milosrdenstva oproti chudobe, ktorej vie a chce a skutočne aj pomáha; nech znamená sociálny pokrok v odstraňovaní nezamestnanosti poskytnutím práce. Ľudová správa nech prinesie obciam verejný pokoj, zabezpečenie poriadku, zachovalosť mravov a napomáhanie života podľa viery. A vtedy, keď svet bude vidieť, že Strana autonomie neznamená len agitáciu, ale že ľudová strana prináša do verejného života nezištných pracovníkov za právo, za spravodlivosť, za verejné záujmy, vtedy budú prinútení uznať i tí, ktorí nás doteraz podceňovali alebo upodozrievali, že autonomia znamená pre každého Slováka lepší život, bezpečnejší život, a vtedy sa rozmnožia naše šíky a prídeme zasa o krok bližšie k nášmu konečnému víťazstvu.

Teda: vytrvať pri starom programe s prehĺbením toho presvedčenia, že ľudová strana je stranou statočnosti, poriadku, spravodlivosti a všenárodných záujmov!«[10]

Boj za slobodu národa je bojom, ktorý možno vyhrať len obeťami. Slovenský národ púšťal sa do tohto boja hneď po prevrate. Vodcovia tohto boja upozorňovali neustále a potrebu obetí za slobodu.

»Sloboda je nie blatom, čo sa môže hocikde po cestách nasbierať...sloboda je drahocenným pokladom, ktorý sa musí draho zaplatiť, a to tým drahšie, čím je pre niekoho vzácnejšia

10 „Slovák-týždenník“, 1923, č. 52.

a potrebnejšia. Neprekvapuje nás teda, že za slobodu ľudského pokolenia Kristus toľké obety prenášal, kráčajúc po krížovej ceste...

Keď je však tomu tak, teda uplatňujeme toto pravidlo i na sebe a nehľadajme výnimku ani vo vydobývaní slobody slovenského národa. Keď je tomu tak, že sloboda sa nerodí na stromoch, že sloboda nie je blatom po cestách, vtedy nedivme sa tomu, že i sloboda slovenského národa, za ktorú naša slovenská ľudová strana bojuje, tiež vyžaduje od slovenského národa a od nás, povedomých jeho synov a dcér, veľké obety. [...]

Sloboda je vzácny poklad, za ktorý musíme sa priznať, doteraz sme ešte dosť neobetovali. Majetky, život sme ešte nepriniesli na oltár slobody slovenského národa a dotiaľ, kým tieto neobetujeme, hocičo iné prinesieme, nie je toho toľko, že by sme mohli povedať, už je toho mnoho! Kto miluje slobodu, kto si vie predstaviť čo to znamená vidieť slobodný národ slovenský, slobodný v jeho reči, hospodárstve, obchode, slobodný v nakladaní so svojím územím, ten tak ľahko nepríde na koniec svojej obety. Ba naopak, oduševnený svätým ohňom krásnej budúcnosti svojho národa pôjde od obety k ďalším obetám a bude žertvovať tým radostnejšie, čím potrebnejšie sa mu pozdáva, aby obety boly i ďalej prinášané!

Sloboda slovenského národa sa rodí! Ide ona ťažko, ako vydobývanie každej slobody. Cesta tohto boja je v skutku krížovou cestou.«[11]

Keď sa začalo zdať, že Strana vedie len defenzívnu politiku, Dr. Tiso volal po ofenzíve proti politickému a hospodárskemu utláčaniu národa.

»Za šesť rokov spolunažívania nášho s Čechmi v jednom štátnom zriadení a za tých niekoľko rokov, čo naša slovenská ľudová strana na čele s Andrejom Hlinkom vedie svoj svätý

11 „Slovák“, 1924, č.86.

boj za autonomiu Slovenska, o čo jasnejšie vidíme potrebu autonomie, ale tiež o čo viac príčin a dôvodov nachádzame, aby sme tento svätý boj až do konečného víťazstva nezastavili. Lež za týchto šesť rokov poznali sme nielen nové dôvody potreby autonomie, lež poznali sme novšie pole ubíjania nášho práva na autonomiu.

Doteraz v svojom boji za autonomiu viedli sme viac len ideálnu časť tejto otázky. Proti centralistickej vlne, ktorá samobytnosť nášho slovenského národa chcela a chce prehltnúť, aby o slovenskom národe nepadlo nikde ani len slovo, náš boj za autonomiu prebúdzal sebavedomie slovenského národa. Proti vlne pozitívne pokrokársko-husitskej, ktorá chcela a chce na Slovensku náboženstvo, v prvom rade katolicizmus, zo všetkých miest verejného a štátneho života vytlačiť, náš svätý boj za autonomiu vysoko vytýčil odznak kríža a smelo hlásal vernosť ku Kristovi a k Rímu.

Tento boj prevažná väčšina slovenského národa schválila, ba postavila sa do šíkov tohto boja. A výsledok je ten, že nepriateľská vlna ustrnula, načas zastavila svoj nápor a tak sa ukazuje, ako by už bola odstúpila od ďalšieho útoku na národnosť a našu vieru. No skúsenosť nás pobáda, aby sme neverili ústupu! Nepriateľ sa utiahne, šíky svoje zriaďuje a čaká na vhodnú príležitosť, aby znovu započal útočiť. Preto v boji za našu autonomiu musíme prezrieť svoje šíky, preskúmať stav a bojovnú náladu nepriateľa, aby sme, ak to treba, prešli do ofenzívy.

A keď o tomto uvažujeme, prichádzame na tú myšlienku, že v svojom boji za tú našu autonomiu musíme prejsť do ofenzívy, a to na poli hmotnom!«[12]

Ofenzíva musí sa podariť, víťazstvo je isté, či skôr či neskôr, ak hovorí za nás pravda.

12 „Slovák-týždenník“, 1924, č. 9.

»Čo je slnko pre smyslový život, to je pravda pre dušený život.

Bez slnka vymrel by život na zemi. Nech nevydá slnko svojich teplých lúčov, a zo sveta, z tejto krásne rozkvitnutej záhrady stal by sa v tom okamihu cintorín. Slnko je tak potrebné životu, že bez neho niet života ani v začiatku ani v trvaní. A predsa ... ako ťažko sa musí mnoho ráz prebíjať, aby mohlo poskytnúť svetu svoje blahodárne lúče! Ťažké, tmavé mrákavy mu prekážajú; inokedy zase rozličné výpary zo zeme sú to, čo sa mu stavajú do cesty, po veľkých priemyslových a železničných strediskách je to zase dym, ktorý cez celé dni nepripustí svetla. A kto by vedel vypočítať tie rôzne umelé prekážky, ktoré mu ľudia stavajú do cesty, aby nepôsobilo tak, ako má. A prečo? Nerozumnosť, predpojatosť, nevšímavosť a zlosť sú obyčajne príčinou, prečo sa prekáža slnku.

Ako je to so slnkom, tak je to i s pravdou. Pravda je slnko duševného života. Dodáva mu svetlo, teplo, oduševnenie a silu vytrvanlivosti. Pravda obyčajne tak mohutne zachytí ľudské duše, že nevedia sa jej protiviť. Niekedy ihneď na prvý pohľad, niekedy však si musí raziť cestu. A aké sa tu ťažkosti stavajú do cesty pravde! Koľké boje musí pravda podstúpiť, kým zaujme svoje miesto v ľudských dušiach a začne svoje dielo v správe duší. No, konečne sa vždy dožije víťazstva a s uspokojením sa môže ujať svojej práce, spravovania duší, ktorá práca prináleží jedine pravde.

Toto sa učíme z dejín boja pravdy s tmou. [...]

Pod práporom slovenskej ľudovej strany s nápisom: »Za tú našu autonomiu« bojujeme boj ťažký a krutý! Bojujeme boj pravdy slovenského národa so všetkými atribútmi boja za pravdu. Tento boj nosí v sebe podmienky života slovenského národa a predsa ako ťažko ide. Ako si musí slnko ťažko prerážať cestu k zemi, tak si musí raziť cestu i autonomia Slovenska.

Stavajú sa jej prekážky umelé i mimovoľné. Bojuje proti nám brat i vlastná krv; jeden z nevedomosti, nechápuc význam autonomie, iní zase zo žiarlivosti, obávajúc sa o svoju moc, o svoju nadvládu a o svoje výhody. Kto by nevidel, že boj je krutý: koľké obety vyžadujú od nás! Koľkí strácajú úrad, koľké svoj chlieb, koľkí svoju slobodu, koľkí svoje dobré meno! [...]

Pravda slovenského národa je s nami. To nám nik nemôže poprieť, - a dejiny nás učia, že pravda, hoci aj utláčaná, prenasledovaná a zaznávaná, predsa len zvíťazí! [...]

Rany, porážky, sklamania a obety nech sú nám sladké vo svetle tohto učenia, pretože sme si istí toho, že sa to nestratí. [...]

Víťazstvo autonomie je požiadavkou nielen železnej nevyhnutnosti, akou pravda víťazí vždy a všade, ale je i požiadavkou prirodzeného vývinu národa v dospelosť!«[13]

Dr. Tiso vlieva vieru vo víťazstvo a nevyhnutnosť optimizmu, aby paralizoval vplyv slabých duchom.

»Jeden smer poukazovaním na naše pomer ponáhľa sa k tomuto záveru: sme stratení, už nám nič nepomôže, škoda každej práce, poddajme sa osudu, utopme sa v smotánke centralizmu! So svesenou hlavou pripomínajú: nevieme zabrániť úpadku svojho peňažníctva pred mocným cudzím kapitálom; nie sme schopní udržať šíky svojej inteligencie, ktorú vytláčajú a novou nahradzujú; nevieme si zachrániť svoje školy, ktoré prv-neskôr ako zrelé hrušky padnú do lona poštátnenia; nevieme udržať svojich roľníkov, aby znechutení majetky nepopredali a nevysťahovali sa; nie sme schopní udržať robotníkov, aby hnaní žitia nevôľou nešli do Argentíny; nemáme sily zamestnávať svojich obchodníkov a remeselníkov, aby ich neúprosná konkurencia nezničila. Niet tu pomoci, poddajme sa! Plávajme s prúdom, azda ešte tak niečo zachránime.

13 „Slovák-týždenník“, 1924, č. 16a.

Toto je pesimistický smer, ktorý by už pred časom bol hotový složiť zbraň a s ňou i všetku nádej a poddať sa na milosť-nemilosť.

Chvála Bohu, v slovenskom národe tento pesimistický smer je veľmi slabo zastúpený! Naproti tomu však smer optimistický, ktorý je vedený heslom, že len ten národ umrie, ktorý sa sám zrieka života, ovláda ohromnú väčšinu slovenského národa.

I táto väčšina si je vedomá, že terajšia situácia slovenského národa nie je smotánkou. Vidí ťažkosti, cíti urputné borby a prekážky, lebo nevidí všetko také čierne, ako sa to pozdáva, lebo nezabúda na živelnú vôľu národa, ktorý chce žiť. A táto sila pobáda väčšinu národa k práci, aby sa nepoddala a aby sa nezriekala budúcnosti. Vedia ho pravda, že kto sa opustí, je stratený. Preto pracuje tak horúčkovite na celom poli národného dedičstva. Drží školstvo, bráni roľníctvo, zastáva obchod a priemysel, usiluje sa i na finančnom poli, drží chrbát za inteligenciu a poučuje pospolitý ľud, pracuje všestranne a dúfa, že zasvitne kedysi ráno...[...]

V ťažkom svojom položení máme veľkú výhodu, totiž nepodvratnú istotu o svojom práve na svojský, autonomný život! Táto istota nech v nás udržuje optimistickú náladu, ktorá nedá klesnúť našej vôli, aby sme si svoje právo i skutočne zabezpečili. Cez všetky ťažkosti, boje a prekážky nech nám táto istota svieti ako krásna hviezda, ktorú chceme nasledovať až dotiaľ, kým sa zloba nepoddá a naše právo v plnom rozsahu nebude uplatnené! Nasledovanie však znamená: prácu a prácu a ešte raz prácu!!

Neskladajme ešte zbraň, neuchyľujme sa ešte na odpočinok, nezriekajme sa istého víťazstva svojho prirodzeného práva, lebo že je ešte neobrobeného poľa na všetky strany dosť, že máme ešte koho presviedčať a poúčať, to nám dostatočne

dokazuje, že sme ešte nie pri cieli. Preto nech nás len ďalej zohrieva oheň prvého oduševnenia a nech nás pobáda k vytrvaniu až do konca, kým spokojne nekonštatujeme, že pôda pod slovenským národom je už istá.«[14]

Keď sa približovaly voľby, začali sa komunisti na Slovensku oháňať myšlienkou autonomie. Na ich falošnú hru poukázal Dr. Tiso a upozornil národ, aby sa nedal klamať.

»Dobre to vidí každý Slovák, že od istého času komunisti sa začínajú veľmi oháňať autonomiou. Po shromaždeniach rečnia tak autonomisticky, ako my ľudáci; vo svojich časopisoch sa rozpisujú v smysle autonomistickom. Ba púšťajú kedy-tedy i také chýry do sveta, že zo samej Moskvy dostali rozkaz, aby bojovali za autonomiu Slovenska. Svojím krikom dosiahli už to, že my, vyprobovaní autonomisti, sme sa začali tomuto obratu v ich smýšľaní tešiť. Ba videli sme v tom už akúsi predzvesť skorého nášho víťazstva, keďže noví bojovníci vystupujú na bojisko za tú našu autonomiu, a to ešte s takým ohňom, ako to komunisti robievajú. A rozochvení týmito zvesťami, ledva sme sa vedeli a vieme dočkať, kedy svitne už ten deň, keď úplne rozvinú zástavu autonomie. [...]

Hlásanie autonomie komunistami nie je úplným želaním uskutočnenia autonomie, lež je to kričanie nastrašeného chabána, ktorý nevie, kam z konopí, nevie v zúfalstve nad svojou budúcnosťou, čoho sa má chytiť, aby sa ako-tak ešte udržal pri živote.

Heslo autonomie je v ústach komunistov i ohavným podvodom. Dobre to vie tiež každý koľko-toľko rozmýšľajúci človek, že Česi, sociáldemokrati, komunisti a argaláši naoko sa kedy-tedy i povadia, ale idú vlastne vždy spolu a vzájomne sa

14 „Slovák-týždenník", 1924, č. 20a.

podporujú, aby udržali dnešný stav v republike a na Slovensku zvlášť.«[15]

Už r. 1924 bojoval Dr. Tiso proti falošnej demokracii a falošnému parlamentarizmu a veštil falošným demokratom porážku v najbližších voľbách.

»Všeobecne je známe naše slovenské porekadlo: Lož má krátke nohy. [...] Ako mnoho ráz pocítily na sebe pravdivosť tohto porekadla politické strany, ktoré svoju agitáciu prevádzaly hnusnou lžou a zavádzaním ľudu; načas sa im to darilo; ľahkoverný ľud si myslel, že je to čistá pravda, čo sa im sľubuje a hlása, a preto hromadne išiel za nimi; no, keď konečne vysvitlo, že je to len zlomyseľné zavádzanie, oklamaný ľud vytriezvel, zase hromadne strany opustil a strana, ktorá pomocou lží rýchle vzrástla, zase upadla a neznamenala nič ako predtým. Darmo je: môže to byť dnešným ľuďom a zvlášť našim pokrokárom hocijako hlúpe a protivné počúvať, znovu a znovu sa to osvedčuje, že mlyny božie pomaly, ale iste melú a že lož ďaleko neubehne!

Takáto zlá hra sa prevádza v politickom živote s pekným menom demokracie a s parlamentom zvlášť. Pokrokoví páni vytlačili z politiky, ba z verejného života Pána Boha celkom. Spomínať v politike Boha ako prameň práva a spravodlivosti znamená toľko, ako byť klerikálom a zpiatočníkom. Ale namiesto toho, aby získali sebe priazeň ľudu, vynašli heslo, že prameňom všetkého práva a všetkej moci je ľud. Čo ľud chce, to sa musí stať, čo ľud za dobré uzná, to je právo a spravodlivosť. Tomuto lichoteniu sa ľudu dali meno demokracia, čili ľudovláda. Ľudovláda sa prejavuje prostredníctvom parlamentu, t.j. ľudom volených zástupcov ľudu, ktorý parlament je teda zdrojom moci a práva v štáte. Nad parlamentom niet

15 „Slovák-týždenník“, 1924, č. 38.

už nikoho vyššieho, preto parlament musí robiť všetko, čo sa týka vedenia a spravovania štátu a čo parlament chce, to sa musí stať, lebo to vlastne chce ľud. [...]

Keby sa vskutku bral ohľad na ľud a na parlament a keby sa nerobila tu obyčajná faloš s ľudom ako i s parlamentom! [...]

Tak to vyzerá, že parlament je len preto, aby dokázali ľudu, že on je všetko, lebo však volí si zástupcov, poslancov a senátorov, ktorí vynášajú zákony. Preto ale parlament nemá ani vážnosti, lebo dnes už každý vidí, že je to skutočne zlá hra s parlamentom. Keďže však to vidíme, že je to nielen u nás tak, ale takmer na celom svete, preto je to nie vinou našich vedúcich činiteľov, lež toho smeru, ktorý na falošnom hesle demokracie budoval svoje triumfy po krajinách Europy. Teraz sa presvedčuje svet o tom, že to títo ľudia s demokraciou úprimne nemysleli, lebo však si vôbec nevšímajú demokracie, ľudu a jeho parlamentu. Išlo im len o to, aby povalili bývalých mocnárov; na to potrebovali pomoc ľudu, ktorý si získali falošným sľubom demokracie. Ľud išiel za nimi omámený nádejami, že on bude všetkým v štáte, a povalil bývalých mocnárov. [...]

Hazardérov parlamentu dostihne ešte zaslúžený trest, a to už čoskoro, lebo lož má krátke nohy! Ľud totiž už nazrel a čím ďalej to trvá, tým lepšie ešte zisťuje, že pod menom demokracie robí sa tu najobyčajnejšia osobná politika, čoho cenu však draho, ba až veľmi draho musí zaplatiť ľud. Preto sa ľud od týchto falošných prorokov demokracie už aj odvrátil a dychtivo čaká tu príležitosť, keď pri voľbách do parlamentu konečne môže s nimi zúčtovať a kariéru falošných agitátorov konečne prelomiť.«[16]

Na adresu falošne chápanej demokracie a nesprávneho parlamentarizmu poslal Dr. Jozef Tiso aj inokedy viac ostrých poznámok.

---

16 „Slovák-týždenník“, 1924, č. 26.

»Úlohou demokracie bolo pritiahnuť k práci za spoločný cieľ všetkých občanov. Rovnosť v právach a rovnosť v povinnostiach. To je správne. Ale je tento systém demokracie na úrovni takej, na akej má byť? Nie. Tento pilier štátu je ohrozený. Keď demokracia je bežným heslom našich shromaždení, na jej koreňoch ju čosi rozrýva. Všetci sme si rovní. To je princíp demokracie. Medzi nami nesmie byť rozdielu. Dobre. To hlásal už aj Nový zákon. Ale chybou našej demokracie je, že nivelizuje.

Všeobecná rovnosť je nesmyslom. S rozdielmi sa už rodíme. Náš systém demokracie nám bráni vychovať a vychovávať individuality. Vytvára iba predpoklady pre tvorenie davu. A dav nikdy nebudoval, dav vie iba rúcať. Hej, sme rovní, ale nie sme jednakí. Ak chce naša demokracia splniť svoju historickú úlohu, musí sa obrátiť k jednotlivcovi. Musí zaviesť kult individuality. Ak chce byť pravou demokraciou, musí byť kvalitnou! Aj v demokracii len ten má právo kritizovať, kto vie pracovať.

Druhým osudným omylom je téza že tam je pravda, kde je väčšina. V tomto bola chyba aj pri tvorení mnohých ústavných listín. Lebo etická pravda zostane pravdou i vtedy, keď ju dav i tristo ráz zaprie. Sokratova pravda ostala, i keď mu súčasníci pre ňu podali jed. Kristova pravda ostala. A takisto Galileiho. Pravda má iné korene, ako relatívnu väčšinu alebo volebné výsledky. Tá nie je závislá od väčšiny. A tu musí demokracia hľadať spôsob, ako prísť k tým pravým základom pravdy. Demokracia musí mať za základ právo a spravodlivosť a nie zneužívanie straníckej moci.«[17]

»Myslím, že nenájde sa spravodlivého, ktorý by zneužívanie štátnej moci stranníckym cieľom mohol nazývať náplňou

17 „Slovák“, 1936, č.87.

demokracie. Demokracia musí mať za základ právo a spravodlivosť a nie zneužívanie straníckej moci.«[18]

»Parlamentarizmus je vedome diskreditovaný vládou, aby sa preto nikto nepozastavil nad tým, keby došlo k jeho odstráneniu.«[19]

R. 1925 boly vypísané voľby, v ktorých Strana získala nové mandáty a ktoré boly dôkazom, že Slovensko cíti autonomisticky. No, centralistická vláda nechcela ani počuť o právach Slovákov.

»Žalovať musíme pred verejnosťou celého sveta, že v republike brat brata vypočuť nechce, brat bratovi odopiera tie najprimitívnejšie práva. A po tých voľbách, ktoré v celej republike, ale na Slovensku zvlášť priniesly takú hanebnú porážku pre strany bývalej a teraz len obnovenej koalície, výsledku volieb na Slovensku si vláda nevšíma. Utvorila sa vláda proti Slovensku. [...]

Nuž slovenský národ sa ďalej zavádzať nedá. Ale ani sa nedá uchlácholiť peknými rečami. Keďže mu bolo teraz dokázané, že si ho starší brat nevšíma ani pri tak zrejmom väčšinovom prejave, namiesto lásky k bratovi prichádza mu zanevrieť svätým hnevom a domáhať sa svojho prirodzeného práva všetkým možným spôsobom.«[20]

»Dovolávajú sa našej lojálnosti stále a ustavične. A to so stránky nášho slovenského povedomia: poukazujú na štát čsl. ako na jedinú možnosť národného života Slovákov. Po tejto stránke odpoveďou našou je hrdé nepovšimnutie si tohto.

Dovolávajú a však našej lojálnosti, udierajú na struny nášho kresťanského povedomia, podľa ktorého sme ľuďmi poriadku a disciplíny, a preto máme a musíme byť lojálnymi.

18 „Slovák“, 1934, č.274.
19 „Slovák“, 1932, č.83.
20 „Slovák“, 1925, č.290.

Pýtam sa však, či sa s druhej stránky splňujú podmienky voči nám, aby sme mohli byť lojálnymi?

Najľahšie by bolo poukázať na kruté a so dňa na deň sa opakujúce boje od prevratu až podnes, aby sa prišlo k záveru: lojálnosť od nás bola by v tomto prípade hlúposťou a nie povedomým umiestnením sa občana v daných rámcoch spoločenských a politických. Na toto by sa však ľahko povedalo hneď: je to tá stará demagogia, ktorá žije už len z minulosti, prítomnosť však už neposkytuje nijakej látky k nespokojnosti.

...Zapreli by sme svoj rod, boli by sme nemými a hluchými fantastami, keby sme vzdor tomuto pokračovaniu hlásali: dobre je všetko! Krivdu peknými slovami napraviť a lojalitu nikomu nadišputovať nemožno. Lojalita rodí sa zo skutkov, ktoré by sme radi videli na celej čiare a vtedy ani čo by kto chcel znemožňovať lojalitu, nepodarí sa mu to.«[21]

»Nezabúdame na smernice katolíckej morálky pri ustálení toho, ako dlho trvá táto povinnosť lojality a za akých okolností ona prestáva.«[22]

»Toľko je isté, že Strana i doterajšou svojou činnosťou sa vždy usilovala prispieť k všeobecnej konsolidácii. Avšak i obete majú hranice a prekročenie týchto hraníc neznamenalo by konsolidáciu, ale nový rozvrat. Kto by teda akokoľvek za tieto hranice možných obetí chcel poháňať Stranu, stojí i nevdojak v službách prevratu.

Slovenská ľudová strana tomuto rozvratu chce zabrániť. V budúcnosti je ochotná na začatom diele pracovať, no, za hranice možných obetí práve v záujme konsolidácie prejsť nemôže. Toto ju bude viesť v posudzovaní udalostí i v budúcnosti.«[23]

21 „Slovák“, 1926, č.99a.
22 „Slovák“, 1930, č.291.
23 „Slovák“, 1927, č.114.

»Ľudovú stranu usilovali sa zapriahnuť do voza nového režimu bez programu, aby jej potom, keď chce žiť, nič inšie nepozostávalo, ako chytiť sa tiež afér a politických metód, z ktorých vyrastajú aféry.

Lebo kto nemá programu alebo sa nedrží svojho programu, musí mať aféry. Moja strana bola a je ochotná ísť do vlády nového režimu, ale nie pre aféry, lež preto, aby si tam prevádzala svoj program autonomie Slovenska.

[...] Že ľudová strana do tohto nastrojeného osídla neskočila, je nielen prirodzené, ale stretáva sa so živým súhlasom celého Slovenska.

Všeobecné vydýchnutie sa javí po Slovensku. Po napnutom očakávaní, či obstojí ľudová strana na výške svojho programu, i v tej najposlednejšej dedinke s hrdosťou sa konštatuje, že v ľudovej strane sme sa nesklamali!

Program autonomie Slovenska je u ľudovej strany nie heslom a vystrčeným majákom, je to jej dušou a srdcom, čo si za nijaké osobné záujmy alebo stavovské výhody nezapredá a preto všetko svoje počítanie podujíma len smerom k autonomii Slovenska. Vyjednáva len preto, aby mohla uskutočniť autonomiu. [...]

Náš autonomistický smer, z hlbších prameňov prirodzeného zákona čerpajúci, nepýta sa na formu štátu, ktorá mu je naozaj ľahostajnou, ale záleží mu len na tom, aby štát bol spravovaný podľa spravodlivosti. A táto spravodlivosť vyžaduje, aby sa uplatnila zásada, že kto platí, nech i rozkazuje. A Slovensko platí – žiaľ však, že sa mu nedáva možnosti, aby si i rozkazovať mohlo v rámci rozpočtu na svojom území a na svojich veciach. Preto je Slovensko také povedomé svojej autonomie v tomto štáte, lebo si je vedomé toho, že na štát platí a ani najmenej neobstojí námietka českých kruhov, že štát na Slovensko dopláca, musím konštatovať, že tomu nie je tak. [...]

Autonomia znamená obľahčenie ústredného aparátu a zabezpečuje presnejšie prevedenie daného predpisu.

Báť sa autonomie je teda obávanie sa nie o štát, báť sa autonomie je toľko, ako báť sa o svoju prestíž, aby nikto nemusel uznať, že doteraz zastupované stanovisko je časom prekonané a čas nad ním vypovedal svoj výrok. Báť sa autonomie znamená toľko, ako báť sa o svoju mocenskú pozíciu, ktorú niekto drží len preto, že udržuje neprirodzený, protičasový a nepotrebný centralizmus. Záujem štátu však nijako nie je lepšie zastávaný centralizmom než je autonomizmom. Vidieť to i z toho, že myšlienka autonomie prevádzaná bola doteraz i v takých štátoch, ktoré neboly vzorom vnútornej rozháranosti, ba práve naopak. Veď nechoďme po príklady, zostaňme len u susedov. Veľká nemecká ríša je zorganizovaná na základe autonomie jednotlivých zemí a uzná každý, že jednota ríše bola a je predsa taká silná, že ani veľmi nákladné snahy spojencov v nedávnej minulosti neboly schopné naštrbiť tú jednotu.«[24]

Otázku národa a jeho práv Strana nikdy neurobila predmetom dišputovania a obchodného jednania.

»Nepriateľské strany hovoria dvoje: jedna hovorí, že Strana nič nerobí, iba kričí a lomozí, druhá zasa to tvrdí, že zrádza opozíciu a potajomky vyjednáva za judášsku odmenu s vládou.

Medzi týmito krajnými posudkami ukazuje sa tá rovná čiara, ktorú si ľudová strana po voľbách vyznačila a po ktorej od volieb cieľavedome kráča, a táto čiara je: zastupovanie a uplatňovanie prirodzených práv slovenského národa. Na tejto čiare sa pohybovala naša Strana, keď sa pri začatí činnosti parlamentu pustila do hlučnej obštrukcie.

Ale na tej istej čiare zastupovania a uplatňovania prirodzených práv slovenského národa ide Strana i vtedy, keď začne

24 „Slovák“, 1926, č. 266.

nadväzovať rozhovor s vládou alebo keď, ako sa obyčajne hovorí, vyjednáva s vládou. Lebo vyjednáva nie o tom, či vstúpi do vlády alebo nie, vyjednáva nie preto, aby niektorým jednotlivcom zaistila výhody z vladárenia plynúce, lež vyjednáva preto, aby priviedla dnes ešte väčšinové strany k uznaniu týchto prirodzených práv slovenského národa.

Pridržujúc sa tejto čiary, Strana ani na piaď sa neodchyľuje od mandátu, ktorý jej dal pri minulých voľbách slovenský národ, lež doslovne sa pridržiava žiadosti národa. A národ slovenský cíti v sebe tiež už toľko politickej dospelosti, že si žiada prevziať moc a správu svojej krajiny do svojej ruky. Ale na druhej strane slovenský národ si je svojho práva natoľko vedomý a na uplatnenie tohože natoľko žiarlivý, že by nevedel prehltnúť, aby sa uplatnenie práv slovenského národa prejavovalo vo viac-menej osobných výhodách čo i tisícov jednotlivcov. V tomto by videl národ vždy zradu, ešte i vtedy, keby tieto výhody vyjednávala pre seba nejaká celá strana na úkor uplatnenia sa práv celého národa.«[25]

Za neprítomnosti Vodcu Andreja Hlinku, ktorý odcestoval r. 1926 do Ameriky, od vedúcich zásad Strany sa neupustilo.

»Konštatujem a vyhlasujem:

Nejednalo sa o nerozhodovalo sa doteraz v Strane o vstúpení Strany do vlády a preto je aspoň mylnou informáciou zpráva i v našich časopisoch rozširovaná, že sa medzi poslancami našej Strany nachádzajú takí, ktorí bezpodmienečne, bez všetkých záruk, bez všetkých požiadaviek či už trnavského vyhlásenia a či už nášho autonomistického programu chceli ísť do vlády, a to ešte nedočkajúc príchod Andreja Hlinku. Lež naopak: pravda je, že sa rozhodovalo o hlasovaní za vyhlásenie Švehlovo po prijatí šesť našich požiadaviek, a to preto, aby sa udržala terajšia politická situácia do príchodu Hlinku, aby

25 „Slovák-týždenník", 1926, č. 9.

Hlinka mohol tiež prehovoriť o takej vážnej veci, ako je vstup Strany do vlády. Lebo márne by sa oháňal ktokoľvek, že nechce bez Hlinku rozhodovať a preto nechce hlasovať za vyhlásenie vlády, lebo v tej chvíli, keby bol hlasoval proti vyhláseniu vlády, bol by znemožnil Hlinkovi, aby on o tejto otázke rozhodoval, jednoducho preto, že hlasovaním proti vyhláseniu vlády boli by sme túto vládu smietli a vtedy by Hlinka nebol mal už s kým hovoriť. Preto som držal líniu odhlasovania vyhlásenia vlády jedine preto, aby sa do príchodu Hlinku udržala situácia na tom bode, na ktorom môže o nej rozhodovať i naša Strana. A držali sme túto líniu z tej úprimnej úcty k Hlinkovej osobe práve my, ktorí sme i doteraz vždy nielen z chvíľkovej taktiky, lež z tej oddanej úcty k Vodcovi a najväčšiemu synovi slovenského národa, Andrejovi Hlinkovi, jeho váhu a význam bránili a zastávali i proti tým, ktorí sa oháňajú jeho menom. [...]

Rozhodli sme sa hlasovať za vyhlásenie vlády, aby sme mohli v krátkej budúcnosti, ba už v najbližších dňoch rozhodovať o vážnom kroku prípadného vstupu Strany do vlády, kam keď Strana pôjde, pôjde ta s tým povedomím, že ide do vnútorných hradieb nepriateľa vydobývať si sväté právo slovenského národa, autonomiu, za ktorú doteraz s toľkou odhodlanosťou bojovala mimo týchto hradieb. Ak sa sklame, aspoň jej nikto nemôže povedať, že sa nepokúsila ísť za nepriateľom až do vnútorných hradieb a aby sa potom hodila na ďalší boj s takou silou, akú dáva len rozhorčenosť...«[26]

Počas vyjednávaní s vládou Dr. Tiso privádzal neustále nové dôvody pre autonomiu.

»Kto miluje Slovensko a kto je prajný Slovákom, ten dopraje Slovensku autonomiu jednoducho i z tej príčiny, že nemožno Slovensko jednou mierou spravovať s ostatnými zemami. Z národnej samobytnosti vyplývajúce rozdielne psychologické

26 „Slovák“, 1926, č. 238.

momenty a rozdielny historický vývin takej dlhej minulosti sú to predovšetkým, čo také zvláštne autonomné spravovanie Slovenska bezpodmienečne vyžadujú.

Ale kto by prezeral pri týchto abstraktných, teoretických veciach jestvovanie zvláštnych potrieb Slovenska, potrieb každodenných, potrieb praktických, ktorým treba vyhovieť, čo sa však nemôže stať iba so zvláštnym postupom pre Slovensko? Kto by nevidel napríklad ohromný rozdiel medzi pokrokovým smerom Čiech a konzervatívnym kresťanským smerom Slovákov? Či možno obom smerom vyhovieť v jednej správe bez stálych srážok? Kto by nevidel protichodné záujmy duševných i telesných robotníkov Čiech a Slovenska? Či možno ich bez naštrbenia srovnať v jednej správe? Kto by nepočul čím ďalej, tým hlasnejšie sa ozývajúce slovo po ochrane slovenského priemyslu a obchodu? Kto by to vedel uskutočniť v rámci jedného zariadenia? Či starosť o umiestnenie našej študujúcej mládeže nenarazí na jednostranný doterajší postup, v ktorom sa slovenskej mládeži tak ťažko vyhovuje? A či by neprospelo žiadanej vzájomnosti, keby Slovák videl ochranu bezpečnosti svojho života a majetku sverenú na Slovákov, ktorí by boli lepšie uplatňovaní v radoch četníkov, polície, poddôstojníkov a dôstojníkov našej brannej moci?«[27]

»Slovensko ako celok potrebuje svojho reprezentanta a vyžaduje si orgán, pomocou ktorého by sa mohla prejavovať svrchovanosť slovenského národa na území Slovenskej krajiny. Týmto reprezentantom je doteraz minister pre správu Slovenska a hoci sa so stránky doterajších držiteľov tohto ministerstva nikdy vážne neodrážaly tie útoky a pokusy centralizmu, s ktorými konečne toto ministerstvo pozbavili všetkej moci, slovenská ľudová strana v záujme národa slovenského nemôže privoliť, aby toto ministerstvo bolo zrušené, dokiaľ nie je iným

27 „Slovák“, 1926, č. 267.

spôsobom zabezpečená a do života uvedená reprezentácia a právomoc, ktorá prislúcha slovenskému národu.

Nie sme nominalistami a právo slovenského národa na právomoc pokladáme za silnejšie, než by sme pripustili, že s jedným ministrom stojí alebo padá toto právo, ale dotiaľ, kým reprezentácia a právomoc Slovenska nie je ináč konkretizovaná, národ slovenský sa svojho ministra nezrieka. Blahovoľným prevedením tejto novelizácie videli by sme konkrétnu záruku toho, že nový režim chce prikročiť k riešeniu slovenskej otázky a že by v tomto boly položené aspoň zárodky autonomie Slovenska.«[28]

Pri vstupe do vlády 15. januára r. 1927 Strana ostala verná programu.

»Slovenská ľudová strana i vo vláde je s heslom autonomie. Strana slovenská bez hesla autonomie nie je slovenská... Slovenská ľudová strana musela bojovať o pozemkový hárok Slovenska, aby v tej gruntovej knihe ČSR bolo zavedené meno Slovenska krajina a nie mŕtve číslice žúp. Slovenská krajina je teraz ten pozemok, na ktorom sa bude autonomia stavať.«[29]

Pri prvom desaťročí ČSR hodnotí Dr. Tiso kladné i tienisté stránky nášho života.

»Desať rokov v živote národa je málo a predsa veľmi mnoho, najmä keď ide o prvých desať rokov. Nemožno popierať, že sa národné povedomie v širokých vrstvách slovenského národa prehĺbilo, že v mnohých poblúdených synoch národa sa ono prebudilo, ale nemožno tiež nekonštatovať, že máme ešte úhory národného povedomia. Nielen výchova minulosti smerom k hungarizmu zapríčiňuje nedostatok povedomia, ale i smer hmotársko-prospechársky prekáža prebudeniu mnohých k národnému povedomiu. Čechoslovakizmus a internacionalizmus

28 „Slovák“, 1926, č.268.
29 „Slovák“, 1928, č.195.

je nielen výkvetom tohto smeru, ale i prekážkou národnej konsolidácie, ktorá predsa bez národného prebudenia celého národa nie je mysliteľná. Osud národa nemôže byť ovládaný a spravovaný pevne a pokojne, dokiaľ národné povedomie nie je úplne tak do hĺbky, ako i do šírky prebudené. Za minulých desať rokov spravilo sa v prebudení národného slovenského povedomia mnoho, no zostáva nám i pre druhé desaťročie ešte hojne práce na tomto poli, aby sme mohli konečne povedať, že slovenský národ spravuje si svoj osud úplne sám.«[30]

Po odchode z vlády začala Strana organizovať autonomistický blok všetkých obyvateľov Slovenska. Ideovým odôvodňovateľom tohto bloku proti neprajníckym útokom bol Dr. Tiso.

»Záujmy národa slovenského sa ťažko uplatňujú, ťažké boje sa musia deň po deň prevádzať, no korene jestvovania národa nie sú ohrozené... Nezdráhali by sme sa však vyhlásiť: národ je prednejší než štát, len čo by sme videli slovenský národ ohrozený.

Tento svoj politický ideál usilujeme sa realizovať v rámci programu autonomie Slovenska, v ktorej sa najprirodzenejšie správa služba vlastnému národu s lojalitou voči štátnemu sväzku. S autonomiou Slovenska žijeme a padáme. Autonomia Slovenska je nám nielen programom cti, keďže sme sa zaň tak dlho a dôrazne osvedčovali a do boja za autonomiu tak mohutne národ slovenský pobádali, lež je priamym diktátom slovenskej politiky: národnú slovenskú politiku bez autonomie robiť nikto nebude. V tejto práci za autonomiu Slovenska je každý poctivý spolupracovník vítaný už i preto, že autonomia Slovenska má správu všetkých na Slovensku žijúcich občanov prevádzať tak, aby každý z nich bol spokojný a tak s láskou prilipol k užšej svojej vlasti, Slovenskej krajine. Supremácia Slovákov v autonomnej Slovenskej krajine, čo prirodzený vý-

30 „Slovák“, 1928, č.245.

sledok nielen početnosťou Slovákov nad ostatnými národnosťami, lež i ako nevyhnutná konzekvencia historického práva slovenského národa na územie ním od tisícročia obývané, musí byť bezpodmienečne nielen uznaná, lež i dôsledne prevádzaná. Ale keď vítame každého poctivého spolupracovníka za autonomiu v tábore autonomistického bloku, nemôžeme nepripomenúť, že blok utvoriť sa môže len vtedy, keď sa vopred vytvorí psychologická atmosféra všetkých, ktorí sa k tomu bloku hlásia, ktorej psychologickej atmosféry najvypuklejšou známkou je: uznanie supremácie Slovákov.«[31]

»Blok autonomistov nevylučuje zo spolupráce nikoho, kto sa chce poctivo postaviť do práce za autonomiu Slovenska. A preto ako nevytvára zo spolupráce tých, ktorí nemali toho šťastia narodiť sa a byť verejne činní už pred prevratom, tak nemôže pripustiť tiež exkluzívny pojem »praobyvateľov«. Blok autonomistov má v programe uplatnenie sa ľudí zo Slovenska na území Slovenska. Nezadateľným predpokladom tohto programu je suverenita reči a kultúry slovenskej na území Slovenskej krajiny.«[32]

»Slovenská ľudová strana napriek vážnemu odhodlaniu pozitívne spolupracovať na ďalšom budovaní tohto štátu bola zatlačená do pozície s tým zjavným úmyslom, aby bola úplne izolovaná a pre jej autonomistický program znemožnená. [...]

Slovenská ľudová strana sa izolovať nedá, lebo sa nesmie dať izolovať. Tak jej to rozkazuje neúprosný mandát slovenského národa, ktorý i pri minulých voľbách tak impozantne složil svoju dôveru do rúk tej strany, ktorá ako svätý oheň národa, ako sväté paládium národa pestuje, hlása a propaguje autonomiu Slovenskej krajiny.

31 „Slovák“, 1930, č.291.
32 „Slovák“, 1930, č.42.

Bránime sa politickej izolácii, čo je výsledkom našej desaťročnej pražskej politickej školy. Prežili sme krásne časy slovenského romantizmu, keď Slováci nevedeli o rozdieloch náboženských, ani triednych, keď slovenská pieseň bola spojkou sŕdc, keď slovenská výšivka bola posvätným symbolom, keď slovenský peňažný ústav bol chrámu a škole podobnou svätyňou a národnom poli: staršie, šedinami obsypané hlavy našich vodcov sú nám jedinými pamiatkami tejto romantickej doby, keď politizovať znamenalo ľúbiť rod, milovať reč, pracovať za ľud v kruhu viac-menej ohraničenom okolnosťami verejno-právnymi, ale za pomerov osobných a spoločensko-politických oveľa priaznivejších. Medzi masami neprebudených bola hŕstka povedomých Slovákov, ale tí boli svorní, verní, úprimní a navzájom si oddaní. V takomto ovzduší pracovalo sa intímne citove, no pre macošské pomery verejnoprávne organizačne veľmi chudobne. Nie div, že sa v tomto ovzduší vyvíjali silní jednotlivci, ktorí sa nielen celí venovali práci za národ, lež i patrili celí, vo verejnom ako i v súkromnom živote národu. No, doba tohto slovenského romantizmu prešla a nastala doba našej pražskej politickej doby, školy to drobnej práce na poli uplatňovania sa národných a triednych záujmov. Uvoľnily sa verejnoprávne pomery a práca za národ vyrástla z okruhu citového do rozmerov takých širokých a spletitých, aký je život sám.

A tu nastal ohromný prevrat vo verejnom živote slovenskom.

Istá čiastka prebudených Slovákov predprevratových, keďže sa nevedela umiestiť v nových pomeroch a prejsť zo spôsobov práce za národ z doby romanticizmu na spôsoby práce praktickej organizácie, vybrala si veľmi ľahkú a výnosnú úlohu hrať zástoj jedinečného Slováka predprevratového a chcieť žiť z kapitálu a slávy minulosti. A aby nik iný pred verejnosťou a v očiach národa na väčšieho nevyrástol, biľagovali a pred Prahou a mocným tohto štátu zradcovali každého, kto sa ve-

noval politike, drobnej práci a organizácii. A Prahe toto prišlo vhod, lebo nad neorganizovanou masou sa ľahko vládne. Verila zradcovaniu, lebo však to čakali známi a verejní Slováci, biľagovala označovaných, lebo sa bála, že títo neznámi presa len chcú štát podmínovať. Niet však pochybnosti, že táto doba už prešla a i Praha, aspoň tá, ktorej nezáleží na tom, aby Slovensko bolo stále nevyjasneným územím, vidí už dnes, že je to nie hungarizmus, ale naopak, je to kurz politickej školy pražskej, ktorý sa chytá činov, ktorý buduje organizačnú pohotovosť, ktorá, keďže nečaká na nový revolučný prevrat, na pôde parlamentu aktívne vystupuje a všemožne sa bráni izolácii.

Ovocím tejto snahy sú všetky tie iniciatívne pokusy ľudovej strany o koncentráciu parlamentárnych síl v záujme Slovenska a v záujme štátu. Bohužiaľ, kým psychologicky ovzdušie nepripustilo ešte utvorenie slovenského bloku odmietnutím spolupráce práve so stránky Slovákov, v dnešnej väčšine sediacich, zatiaľ o druhom bloku, o bloku autonomistickom, sa dišputuje v pevnej nádeji, že predsa len dôjde k jeho uskutočneniu, lebo jeho myšlienky je tiež len ovocím politickej školy pražskej.«[33]

»Strana naša, i keď bola vo vláde, pracovala, ale tým väčšmi dnes v opozícii bojuje za autonomiu. Náš boj je ťažký, lebo ešte vždy sa nájdu i medzi Slovákmi predajní ľudia, ktorí podľa želania českých centralistov vyhlasujú, že autonomia je nebezpečná štátu, že ju chcú len maďaróni a zradcovia. Pravda je, že autonomia je podmienkou úplnej konsolidácie ešte vždy rozháraných pomerov v republike. [...]

Slovensko musí dostať autonomiu. Zo sŕdc a zo žalúdkov, zo života a z chleba nemožno nijakým násilím, prenasledovaním, nijakými žalármi vytrhnúť korene myšlienky autonomie.«[34]

33 „Slovák“, 1930, č.42.
34 „Slovák“, 1930, č.126.

»Vyhlasujeme [...], že táto tak vzácna dohoda [Pittsburghská] po desiatich rokoch našej samostatnosti, keď je už zaistený svetový mier, keď sme prevzali i finančnú likvidáciu vojny v ťažkom reparačnom bremene, nielen že nie je rešpektovaná a nie podľa nej sa ústavne zriaďuje pomer Slovenska k ostatným čiastkam republiky č-sl., lež robia sa pokusy, aby dohoda bola znehodnotená vyhlasovaním za falzifikát. My, slovenská ľudová strana, jediná strana, reprezentujúca slovenský národ, z príležitosti desaťročného jubilea našej ústavnej listiny, hlásime sa k Pittsburghskej dohode, čo jednému z aktov, ktorými bola prejavená vôľa zástupcov zahraničných Čechov a Slovákov pri budovaní č-sl. samostatnosti a tlmočíme tu, na pôde parlamentu, svoju programovú požiadavku, vtelenie tejže Pittsburghskej dohody do ústavnej listiny. Môžete nás nevypočuť, môžete hlas svojho svedomia umelými dôvodmi potlačiť, jedno nám nemôžete vziať: právo hlásiť sa o splnenie daného sľubu! Veríme, že Prozreteľnosť bdie nad osudmi národov a preto tiež slovenský národ si je istý, že i jeho pravda zvíťazí!«[35]

»S roka na rok skusujeme pravdivosť slov: Pán Boh vysoko a Praha ďaleko. Praha Slovensku nielen nerozumie, ale ani mu nechce rozumieť. Praha reaguje na zradný hlas janičiarov, ktorý denuncuje v Prahe tlmočníkov vecných požiadaviek Slovenska, zachycuje a odmeňuje ruku rozbíjačov, ktorí sa ponúkajú, že jej budú prinášať skalpy politických protivníkov, ale na sdružený hlas lojálnych pracovníkov nemá Praha odpovede ani povšimnutia. [...]

Zpomedzi hrúd hospodárskych pomerov sa dvíha s novou silou a s novým dôrazom myšlienka autonomie Slovenska. Ako posvätný oheň ideálnej rodolásky vybĺkla ona v šľachetných dušiach zahraničných bojovníkov počas svetovej vojny

35 „Slovák", 1930, č.43.

a nachádzala vtedy výraz v smluvách moskevskej, clevelandskej a pittsburghskej. Slávnostné októbrové dni v Martine martinskou deklaráciou stavajú ohromným oblúkom most na spojenie povojnovej situácie s umiestnením slovenského národa v rámci Veľkomoravskej ríše, ktorej jadro tvorilo Slovensko a na ňom bývajúci suverénny národ slovenský. Tento štátotvorný, kultúrny národ, ktorý si z dávnej svojej minulosti zachoval územie, reč, literatúre, kultúru a svojrázne umenie, zakladal si počas zahraničného odboja na sľuboch bratského národa českého, stipulovaných v Moskve, Clevelande a v Pittsburghu, a tak sa odhodlal 30. októbra 1918 v Turč. Sv. Martine so slávnostným oduševnením vytvoriť dediča ríše veľkomoravskej, rozšírenej na český národ, vytvoriť Česko-slovenskú republiku. Suverenita národa slovenského nachádzala výraz v autonomii Slovenska, ktorá sa stala takto snubným prsteňom dvoch národov vo sväzku Česko-slovenskej republiky a ponímala sa ako smernica pre budúce spolunažívanie obidvoch národov. Zostane navždy čiernym listom v dejinách tohto spolunažívania dvoch národov, čo sa potom s myšlienkou autonomie stalo. Každá veľká myšlienka má svoju krížovú cestu, ale myšlienky autonomie Slovenska má svoju kalváriu. [...]

Čo všetko sa podniklo počas trinásť rokov proti autonomii Slovenska? Chceme veriť, že opravdivé bratstvo to bolo, čo slúžilo za pohnútku v ťažení proti autonomii Slovenska a proti jej predstaviteľom, ale nemožno poprieť, že bolo to násilníctvo tohto najhoršieho zrna, čo toto ťaženie fakticky znamenalo.

Popierala sa svätosť daného slova a smluvného závázku, falšovala sa história oslobodenia národa a založenia spoločného štátu dvoch národov Čechov a Slovákov.

Vykladalo sa širokej verejnosti vždy to, že len zásada jednotného národa československého vedela doviesť veľmoci k tomu, aby na rumoch monarchie rakúsko-uhorskej vytvoril

sa nový jednotný národný štát. Preto sa potom k tomuto prispôsobovala história o jednotnom národe česko-slovenskom a o slovenskej vetve tohože národa. Blížilo sa to až k hraniciam fanatizmu, s akým dôrazom sa kolportovala myšlienky jednotného národa. Za nepriateľa štátu sa vyhlasoval každý, kto sa priznával k samobytnosti slovenského národa. Biľagovaný bol za prívrženca otroctva Slovákov, lebo vraj nepripúšťa jednotnosť národa česko-slovenského. [...]

Snaha po posilnení svojej politickej moci a nie idea jednotného národa bola základom nášho oslobodenia. Táto sa len neskoršie a umele sostrojila, aby sa ráznejšie mohla ničiť myšlienka autonomie Slovenska. S tým istým cieľom ničily sa aj existencie hmotné i mravné, útočilo sa na osoby a ustanovizne, podporovala sa nesvornosť, odmeňovala sa zrada, sýtili sa rozkladné náruživosti! Hľa, koľké známky násilníctva pod rúškom bratstva! [...]

Keby to i zodpovedalo pravde, čo však rozhodne popierame, že by sa väčšina slovenského národa stavala proti autonomii Slovenska, poctivosť a mravnosť rozhodne si vyžadujú splnenie Pittsburghskej dohody. Násilníctvo síce môže mať úspechy, no veľkú národnú myšlienku autonomie Slovenska neubije nikdy. Rozptyľujú sa už pod rúškom bratstva proti autonomii hádzané upodozrievania z vlastizrady, nepôsobia už ani konfesionálne huckania medzi evanjelikmi a katolíkmi a autonomia, ktorá prešla cez toľké očistné ohne násilníctva, začína oživovať, veď práve počas týchto rozpočtových debát každý Slovák sa presvedčuje čo rok to dôraznejšie, že len autonomia Slovenska zaistí Slovensku, čo mu patrí podľa daňového kľúča a čo je vôbec nevyhnutne potrebné k všestrannému pozdvihnutiu Slovenska.

Praha nám nerozumie. Praha nám nechce uznať, preto Slováci, prebuďme sa a spojme sa v znamení svornej lásky k svoj-

mu národu! Autonomia Slovenska, posvätný to symbol národa slovenského v minulosti stáva sa v týchto bojoch o hospodárske potreby a práva Slovenska jediným východiskom a jediným prostriedkom odčiniť krivdu, zamedziť zanedbávanie Slovenska.

V autonomii Slovenska nevidíme zázračný všeliek na všetky naše bolesti, ale vidíme v nej prostriedok a záruku, že sa bude so Slovenskom zachádzať vždy vecne, spravodlivo a podľa skutočnej potreby, lebo moc nad Slovenskom bude mať slovenský činiteľ, ktorý má porozumenie a lásku k Slovensku. A tohto porozumenia a lásky nenachádzame v terajšom centralistickom zariadení, v ktorom Slováci nevedia sa uplatniť ani pri najlepšej vôli. Preto vystupuje dôraznejšie potreba, nevyhnutnosť a časovosť autonomie Slovenska. Nerešpektujú sa ani také prirodzené zásady, že slabšieho treba väčšmi podporiť, aby prestala nerovnosť v štáte. Nemožno už nezbadať, že sa nevšímajú ani výpočty daňových bremien a výhod zo štátnej pokladnice plynúcich. Slovensko spolu s Podkarpatskou Rusou tvorí 27 percent celého obyvateľstva štátu, na daňovom bremene zúčastňuje sa s 15,6 %, ale na príjmoch zo štátnej pokladnice len 6,2 perc. Nie je to do neba volajúca krivda? [...]

Myslím, že správna je diagnóza: aká vláda, taká opozícia; nemohúca vláda núti k nemohúcnosti aj opozíciu a v tom je dovŕšenie kritickej situácie nášho parlamentarizmu.«[36]

A ak do r.1931 hlásal Dr. Tiso nevyhnutnosť národnej jednoty, tak od tohto roku počnúc neustále zdôrazňuje slovenskému národu základnú potrebu jednoty smýšľania všetkých Slovákov.

»Po prevrate tvorila sa jednotná čiara, aby sa Slovák uplatnil vo svojej vlasti, aby Slovák slúžil verejnosti, celistvosti. Ale začalo sa triedenie, nastala rozcapartenosť. Konečne muselo

36 „Slovák“ , 1931, č. 271.

prísť povedomie: tak to ďalej ísť nemôže, tak ani na tú žobrácku palicu nezostane. Teraz musí zvíťaziť povedomie: Slováci spolu, dovedna. Zachráňte to, čo sa zachrániť dá! Záchrana Slováka je nie vymáhanie licencie – ale vzbudiť slovenské povedomie, slúžiť národu v jednotnom fronte – a keď treba trpieť, budeme aj trpieť.«[37]

V Bánovciach dňa 7. júla 1932 vydal Dr. Tiso rezolúciu, ktorá volala celý národ k jednote.

„Slovenská ľudová strana v dobe politicky a sociálne tak mimoriadne pohnutej, v povedomí svojej zodpovednosti pred Bohom a pred dejinami za budúcnosť slovenského národa, volá k Slovákom bez rozdielu stavu a náboženstva: urobte koniec nešťastnému trhaniu sa na strany a stránočky a spojte sa v jeden nerozborný, víťazný šík slovenský! Kto má oči, vidí, že na Slovensku okrem privilegovanej kasty Čechov všetci sme už žobráci; čím ďalej, tým zrejmejšie sa ukazuje, že Česi – centralisti už nepotrebujú ani omrvinkami osobných výhod zakúpených, alebo fikciou československého národa zaslepených Slovákov, už i týchto odkopávajú, aby si Slovensko ako kolóniu vyhradili len svojim. Za toto je vinné hašterenie sa Slovákov medzi sebou, lebo svätému právu a neodolateľnému nástupu sjednotených Slovákov nikto by sa nemohol sprotiviť a nikto by nemohol prekaziť uplatnenie sa Slovákov na Slovensku. Autonomia Slovenska sa stáva dnes najreálnejším a najsilnejším slovenským programom, preto pozdravujeme oživujúci ruch po všetkých vrstvách slovenského národa za uplatnenie sa Pittsburghskej dohody, staviam sa do týchto radov nadchnutí posvätným ohňom rodolásky a odhodlaní sme bojovať a žertvovať za svrchovanosť slovenského národa, kým sa neodovzdá všetka moc v Slovenskej krajine synom slovenského národa!

37 „Slovák“ , 1931, č. 174.

Pozdravujeme nášho starého Vodcu Andreja Hlinku! Prejavujeme dôveru poslancom, senátorom a všetkým funkcionárom slovenskej ľudovej strany s odkazom: v boji a práci za autonomiu Slovenska pokračujte a vydržte, lebo Boh je s nami – zvíťazíme! Bráňte práva a čistotu slovenskej reči, chráňte nám kozuby a oltáre, zastávajte sa Slovákov, ich majetku, práce, mravu a charakteru! My vám sľubujeme, že pôjdeme za Vami, vydržíme verne s Vami, až zase svitne nad Slovenskou krajinou!«[38]

»Kto by si bol pomyslel, že nasledovníci nebudú nasledovať svojich predkov, že my nebudeme nasledovať štúrovcov, že slovenský národ nebude si reklamovať svoje práva, osudne by sa bol sklamal. Dnešné shromaždenie je toho dôkazom. [...] Naším cieľom je jednota všetkých Slovákov za autonomiu Slovenska. My slovenskí katolíci nedáme legitimácie centralistickým katolíkom, aby mohli hovoriť v mene národa. Robte to aj vy, evanjelici, a odvráťte sa od vodcov, ktorí vedú národ do záhuby.

Dnes porozumel už konečne brat brata. Ja vítam, z tej duše pozdravujem túto spoluprácu a vyzývam, upozorňujem: nedajme sa deliť, ale spolu do boja za autonomiu Slovenska!«[39]

»Sú to tradičné hriešne prevádzané heslá, presadené vládnúcimi kruhmi z bývalého Rakúska, ktorými spravované boly do prevratu historické zeme, a z Uhorska, pod nadvládou ktorého upelo Slovensko. Z Rakúska priniesli si ako hriešne dedičstvo vládnucí centralisti rozkladné heslo »divide et impera« a usilovali sa rozbiť slovenský národ na náboženské a stavovské skupiny, aby ich tak dráždením jedného proti druhému mohli ovládnuť. Niemenej záhuby prinieslo slovenskému národu uplatňovanie sa povestnej zásady Kollonichovej, ktorý

38 „Slovák" , 1932, č. 152.
39 „Slovák" , 1932, č. 237.

chcel mať ľud monarchie, teda aj Uhorska, ožobráčený, aby ho tak dostal úplne do svojho »habsbursko-štátnického« područia. Odbúraný slovenský priemysel, ožobráčené roľníctvo, nezamestnané robotníctvo a existencie pozbavená slovenská inteligencia dokazujú, že aj toto heslo bolo, bohužiaľ, hodne uplatňované u nás. Preto niet iného východiska z dnešnej neutešenej situácie, ako chopiť sa zase Štúrových ideálov, pamätať na krásne časy minulosti, keď evanjelik Štúr chodieval na katolícku faru do Maduníc, ako »do svätyne národnej« k Hollému. Vtedy nebolo revnivosti medzi povedome smýšľajúcimi Slovákmi, vtedy evanjelik Štúr nielen že uznať, ale priamo poukazovať mohol na hodnotu katolíckych duchov, ako boli prímas ostrihomský Rudnay, Bernolák, Fándly, Bajza, Palkovič atď. Musia prísť časy dorozumenia medzi Slovákmi v tom duchu, v akom sa robily spoločné schôdzky mysliacich duchov katolíckych a evanjelických na katolíckej fare v Čachticiach a fare v Hlbokom.

Dnes stojí slovenský národ pred imperatívom »spojiť sa všetci na spoločnom podklade slovenčiny ako základe národnej kultúry, ktorá nám súčasne zaisťuje existenčnú postať.« Vidíme dnes jasne, že materializmus, hlásaný našimi zapredancami, neobstál pred vedeckou kritikou a neobstál ani pred kritikou politickou. Nestačí nám starať sa len o hmotu, lebo nám ide predovšetkým o charaktery a túto zásadu si musí osvojiť hlavne mladá slovenská generácia.«[40]

»Myšlienka spolupráce dozrela, dnes je ona dušou slovenskou. Je veľmi výrazné že stretáme sa najprv na poli odborovom. Tuná manifestujeme za slovenskú jednotu.

Kým nedosiahneme spojenia sa všetkých statočných Slovákov v jednom tábore, nenadobudneme si rešpekt. Systém rozcapartenosti vedie k národnej samovražde. [...]

40 „Slovák", 1932, č. 190.

Strana je za to, aby Slovák na Slovensku dostal výživu. Nám neimponuje ani Afrika, ani Rusko, kde nás Čechoslováci posielajú, my chceme žiť tuná. [...]

Z biedy sa dvíha hrdinskosť slovenská. Bieda spojuje všetkých Slovákov dohromady.«[41]

»Zbabelý národ si nikdy nič nevydobyje, ale keď budeme nepoddajní, i toto prenasledovanie osoží našej veci a znamená, že víťazstvo je už blízko. Aby sa však stalo skutkom, musíme byť všetci ako jeden. Prvou podmienkou je jednota v národe. Keď budeme všetci ako jeden, nebudeme stáť päťdesiati alebo šesťdesiati poslanci zo Slovenska proti dvestoštyridsiatim poslancom zamoravským, ale budeme stáť jeden proti jednému!«[42]

»Dosiaľ nás nepriateľ rozdvojoval a delil na robotníkov roľníkov, katolíkov, evanjelikov, ale pýtam sa, či náš každodenný chlieb nie je jednako ohrozený? Dosiaľ sme boli jednotní iba v tom, že sme rovnako všetci Slováci nemali prácu. A k tejto jednote biedy musí prísť teraz národné sjednotenie v boji. Slovenská história je dokladom, že aj v minulosti chceli nás deliť, ale nedali sme sa. Krásnym znakom toho je doba Moysesova a Kuzmányho a takým znakom musí byť doba Hlinku a Rázusa. Chceli nám nahovoriť, že v politike nemôže spolupracovať katolík s evanjelikom. Odkazujeme im, že je to lož a omyl. Povinnosťou evanjelikov je somknúť sa ešte užšie okolo svojich vodcov, ktorí bojujú za národ. Neprišli sme do Zvolena hrať sa na slepú babu. Musíme si tu povedať všetko otvorene, a preto otvorene vyhlasujem, že katolíci a evanjelici sdružujeme sa dnešným dňom v politike. [...]

Popri katolíckom univerzalizme a katolíckom idealizme môže sa v politike dobre uplatniť evanjelický individualizmus

41 „Slovák“, 1932, č. 225.
42 „Slovák“, 1935, č. 199.

a realizmus. Keď sa tieto vlastnosti spoja tak náš spoločný front nepremôžu ani pekelné brány. Katolíci – ľudáci a evanjelici – národniari musíme spolupracovať a nie jeden druhému odorávať. Nezabúdajme, že sa spájame k politike národnej a tu sa nemôžeme spájať s katolíkmi iných národností.«[43]

Sjednotenie Slovákov na poli politickom bez ohľadu na náboženské rozdiely uskutočnilo sa dňa 16. októbra 1932 vo Zvolene, kde spojené strany: slovenská ľudová strana, slovenská národná strana vydaly spoločný manifest, v ktorom sa zdôrazňuje spoločná politická vôľa Slovákov. V manifeste sa hovorí:

»Chceme byť národom nielen oslobodeným, ale i slobodným. Boli sme od vekov slovenským národom, chceme ním ostať i v budúcnosti. Vyhlasujeme, že národ »československý« neuznávame; »československého« národa niet. Náhľad, ako by Slováci boli Česi a Česi Slováci, nie je správny. Slováci neboli nikdy Česi a Česi Slováci. Dôkazom toho je naša odlišná minulosť, reč i mentalita. I celá oslobodenecká akcia viedla sa v mene národa českého a národa slovenského. Teda ako národ svojich vlastných tradícií, svojej vlastnej duše, ako národ svojrázny, samobytný a suverénny, žiadame:

1. Aby správa vecí našich daná bola do rúk národa slovenského, ktorému toto právo podľa zásady samourčovania, uznaného celým vzdelaným svetom, patrí, a tým viacej, keďže republika Čechov a Slovákov bola utvorená na základe tohto práva. Sme zrelí a politicky natoľko vyspelí, že vieme spravovať a riadiť svoje vlastné osudy.
2. Dodržať a splniť všetky sľuby a závázky, dané národu nášmu v najťažších chvíľach svetovej vojny, keď išlo o bytie alebo nebytie tak národa českého, ako slovenského.

43 „Slovák“, 1932, č. 237.

3. Vteliť Pittsburgskú dohodu do ústavy republiky Česko-Slovenskej. Dohoda táto, osnovaná a podpísaná prezidentom T. G. Masarykom, bola vykúpená a posvätená slovenskou krvou, prácou a veľkými hmotnými obeťami. Vyslovujeme poľutovanie, ale i trpko zazlievame, že Pittsburghská dohoda nebola podnes vtelená do ústavy a uvedená do života. Týmto činom cítime sa dotknutými nielen vo svojom práve, ale i vo svojej národnej cti. Osvedčujeme sa, že len v politickom autonomnom zriadení Slovenska vidí náš národ zaistenú svoju budúcnosť. Preto Pittsburghskej dohody nezriekneme sa nikdy a neprestaneme za ňu bojovať, hoci by nás to stálo i životy! Autonomia Slovenska je životnou otázkou nielen slovenského národa, ale i celej republiky. Kým Pittsburghská dohoda nebude vtelená do ústavy a uvedená do života, žiadame:
4. Uznať a rešpektovať ústavný rečový zákon zo dňa 29. februára 1920. Nadovšetko však nariadiť, aby §4 tohto zákona bol prevedený na celej žiare, ktorý priamo nakladá, aby slovenčina na Slovensku bola povinne užívaná.
5. V duchu tohto zákona nech vláda nariadi, aby sa na Slovensku pri všetkých úradoch, súdoch a na školách – od univerzity po detské opatrovne – úradovalo, respektíve vyučovalo len v reči slovenskej.
6. Slovenské úrady a slovenské školy obsadiť len Slovákmi. Na prednostenské miesta vymenovať len Slovákov, rešpektujúc, pravda, minoritné práva ústavou zabezpečené. Sostaviť osobitný slovenský status, platný pre všetkých verejných zamestnancov, úradníkov, učiteľov, profesorov atď. na Slovensku.

7. Akže by sa ukázalo potrebným z dôvodov úsporných prepúšťať úradníkov a zamestnancov z ktoréhokoľvek odvetia štátnej správy, žiadame výslovne aby sa táto novšia reštrikcia Slovákov netýkala. Existencie ďalej ničiť nedovolíme!
8. Prestať prenasledovať a perzekvovať verejných zamestnancov, uvedomelých Slovákov vo verejných službách aby pestovali lásku k rodu a dali výraz svojmu presvedčeniu, až to bude žiadať národ.
9. V centrálnych pražských úradoch zriadiť osobitné oddelenia pre slovenské veci a oddelenia tieto obsadiť úradníkmi – Slovákmi.
10. Zriadiť Krajinskú školskú radu pre Slovensko. Pokladáme za hrubé porušenie občianskej rovnoprávnosti, že Slovensko podnes nemá školskú radu, hoci v českých zemiach takéto rady boly dávno pred prevratom.
11. Úspornejšie štátne hospodárenie, súčasne však žiadame snížiť verejné ťarchy a bremená, ako sú dane, dávky, poplatky a pod., keďže v dnešnom čase tieto bremená sú vonkoncom neudržateľné. Žiadame lacný úver pre roľníkov a živnostníkov. Žiadame revíziu pozemkovej reformy; odpolitizovať hospodárske inštitúcie; žiadame, aby bezohľadnými exekúciami neboly ničené existencie občanov.
12. Aby Slovensko pomerne k svojim bremenám a finančným zaviazanostiam participovalo na výhodách, dávaných v akejkoľvek forme a pod akýmkoľvek titulom jednotlivým krajinám republiky. S touto kvótou pod kontrolou vlády nech potom rozhoduje samo Slovensko.
13. V rámci štátneho rozpočtu vykázať každoročne i osobitný rozpočet jednotlivých krajín republiky. Zriadiť reparačný fond zo spoločných štátnych prostriedkov,

z ktorého fondu sanovaly by sa tie krajiny, ktoré na výhodách percentuálne neparticipovaly. Z reparačného fondu má sa na Slovensku oživiť i priemysel, obchod a hospodárstvo, aby nezamestnaní našli prácu a chlieb.

14. S poľutovaním konštatujeme, že ako sa proti nám neplnia zásady Pittsburghskej dohody, tak doterajšie všetky vlády Česko-Slovenskej republiky úmyselne obchádzaly ustanovenia mierovej konferencie saint-germainskej, ako aj ustanovenia našej ústavy o autonomnom zriadení Podkarpatskej Rusi. Doterajšie vlády v egoistických zámeroch podporovaly vývoj svojich ľudí na úkor podkarpatských Rusov, a to tak národne, ako aj hospodársky ich ukracovaly. Upozorňujeme dôrazne na túto nesprávnosť, ktorá nám už ohrožuje dobré meno v zahraničí, ba časom ohrožovať nám bude aj stabilitu nášho štátu.

Vzhľadom na konfesionálne pomery slovenské vyhlasujeme:

Sme za kresťanský ráz štátu, jeho vnútornej a zahraničnej politiky. Žiadame rešpektovať naše kresťanské tradície. Ohradzujeme sa proti tomu, aby nám boly natískané rozličné náuky a teórie, s ktorými národ slovenský nemá absolútne nič spoločného. Cirkvi nech sú pokladané za prvotriedne kultúrne ustanovizne. Sme za primerané podporovanie obidvoch konfesií, katolíkov i evanjelikov. Sme proti akémukoľvek náboženskému útlaku, nátlaku, či znevažovaniu s jednej alebo druhej strany. Náboženské hádky a debaty vyraďujeme zo slovenskej politiky a jej časopisectva. Sme za náboženskú snášanlivosť a za paralelný rozvoj cirkví, keďže ich hodnoty sú hodnotami národa a konajú vzácnu službu pre našu národnú i štátnu budúcnosť. Takto sjednotení národne a vyrovnaní v každom ohľade privolávame vám z tohto shromaždenia, drahí bratia

katolíci i evanjelici, Slováci v duchu, práci, programe i cieli jedni, spojme sa, podajme si ruky čestne poctivo v záujme urovnoprávnenia slovenského národa a dobudovania našej slobody, za hospodársky i sociálne spokojné, kultúrne kresťansko-národné Slovensko.

Krv naša drahá slovenská, roztečená svetom, milí naši rodáci, vyhnaní zo svojej rodnej zeme krutým žitia osudom, spomíname si tu dnes vo Zvolene i na Vás. Najmä spomíname si v duchu s láskou na svojich krvných bratov v Amerike, ktorí dávali a obetovali všetko, čo len mohli za oslobodenie svojho národa, tvrdo ujarmeného. Odkazujeme Vám všetkým, na všetky strany sveta, že čo nám tu doma bolo dané, obete vaše nevyváži. Ale odkazujeme i to, že nedáme, nepoddáme sa, že vytrváme mužne. Žiť chceme my Slováci životom svojím vlastným, slobodným. Národ slovenský v spoločnej republike nie je rovnoprávny s národom českým, nemá svojich politických práv, nevládne, ale je ovládaný.

Slovensko hynie, národ náš je v zúfalom položení. Avšak ak budeme všetci pracovať, my doma a vy v cudzine, ak sa budeme pričiňovať spoločnou, nerozdielnou rukou, nemožno, aby i nám nesvitly chvíle politickej slobody. Pamätajte, že sjednotení zvíťazíme, rozdrobení padáme.

Americkým bratom ďakujeme za doterajšiu pomoc a prosíme, aby nás neopúšťali v ďalších bojoch.

Boh stvoriteľ a Hospodin všemohúci nech nás sprevádza po tŕnistých, krížových cestách za slovenskou pravdou. Prozreteľnosť a požehnanie Jeho nech je na nás a na našom pokolení!«[44]

Pretože myšlienka autonomie nezastaviteľne prenikala všetky vrstvy národa slovenského a fascinovala i príslušníkov iných strán, vymysleli vodcovia slov, agrarizmu náhradok za

44 „Slovák“, 1932, č. 237.

autonomiu v podobe regionalizmu. A práve Dr. Tiso ideove podvrátil túto papierovú teóriu.

»Sluhovia Prahy vidia, že centralizmus bol na Slovensku odsúdený a preto chceli by ho nahradiť rozličnými inými heslami, respektíve inými spôsobmi práce proti záujmom Slovenska. Spomínajú regionalizmus. Regionalizmus by sa opieral len o tú povestne známu bratskú lásku, ktorú si my ináč ctíme, ale ktorej - poučení minulosťou- nemôžeme veriť. My nechceme žobrať, my chceme svoje!«[45]

»Snaha slovenskej pospolitosti po autonomii Slovenska bola v poslednom čase potešiteľné spopularizovaná, pod vplyvom rôznych príčin a všelijakých činiteľov veľmi sa vzmohla čo do šírky svojho akčného rádia. Zjavy hospodárskeho života slovenského práve tak prispievaly k zdôrazneniu nevyhnutnosti slovenskej autonomie, ako kultúrne udalosti, ba posledné okrem toho ešte veľmi prispely k tomu, aby sa autonomistická snaha nielen expanzívne vzmáhala, lež aby bola i ideove, vedecky prehĺbená. Potrebu tohto ideového prehĺbenia dokazujú udalosti najbližšej minulosti: povrchné stotožňovanie autonomie s čechofobiou, práve tak, ako zlomyseľné upodozrievanie z protištátnosti. Najnovšie však práve mohutnou expanzivitou myšlienky autonomie vyhodená bola ako záchranná doska centralistov myšlienka regionalizmu, ktorá zovňajším leskom hodne, ba v mnohom až do nerozoznávania sa približovala k autonomii. Touto úvahou prispejeme zasa k vykryštalizovaniu myšlienky autonomie.

Autonomia Slovenska je realizovanie suverenity slovenského národa.

Takto chápaná autonomia je skutočne heslo, program, alebo prakticky politické hnutie za uplatnenie suverenity národa. Je preto veľmi pochybené chcieť proti autonomii namietať, že

45 „Slovák“, 1932, č. 190.

je to nie systém štátnej správy, ani štátneho zriadenia. Systém, za ktorý náš autonomistický program bojuje, je prakticky sa uplatňujúca suverenita slovenského národa.

Doterajšia vývojová čiara autonomie Slovenska je označovaná defenzívnou značkou, nie div, že sa ešte nedostala k tomu, aby už konkrétne hovorila o systéme praktického uplatňovania suverenity slovenského národa, v štátnom zriadení Čechov a Slovákov. Myšlienka autonomie musela a musí sa ešte len prerážať cez husté hmly predsudkov. Nebolo by to bývalo právom označené za predčasné snívanie o konkrétnom zriadení štátneho života chcieť v tomto štádiu jasne a určite hovoriť i o umiestnení národa slovenského v štátnom organizme? Napriek tomu však z toho kategorického ustálenia, že autonomia je realizovanie suverenity národa slovenského, veľmi mnoho detailov sa nám vynoruje na sostavenie konkrétneho obrazu o položení slovenského národa v štáte Čechov a Slovákov. Plynie z tohto jasne, že všetko to, čo národ národom robí, musí byť odovzdané bez všetkého obmedzenia suverénnej moci národa.

Na toto mysleli osnovatelia Pittsburghskej dohody, keď hovorili, že Slováci budú mať svoje školy, súdy, administratívu a svoj snem, ktorý tieto úseky štátneho zriadenia bude v smere suverenity národa slovenského spravovať. Keď tak ponímame vec, že suverenita národa slovenského v týchto úsekoch konkretizovaná v slovenskom sneme pre ďalšie vybudovanie štátneho zriadenia vstupuje do spoločnosti ako suverénny národ so suverénnym národom českým, do spoločného štátneho svägzku, celým právom môže toto označiť za federáciu; nakoľko však autonomia je realizovaním suverenity národa v celej šírke, ale i v obmedzení sa na tie složky, ktoré národ národom činia, a nie je výrazom štátnej suverenity, nemôže byť toto označované za federáciu v pravom slova smysle.

Suverenita národa slovenského je podstatnou myšlienkou autonomie Slovenska. A musela by byť programom nacionálneho hnutia slovenského národa i vtedy, keď národ, alebo jednotlivci v hmotnom ohľade boli v tom ožobráčení, do akého ho centralistický systém priviedol. Základom autonomie slovenského národa je tá historická nepretržitá čiara života slovenského národa, na ktorej sa národ slovenský v povedomí svojej národnej samobytnosti odjakživa pohyboval. Nie momentálna bieda, ani nie nahodilá nálada, vyvolaná okolnosťami, lež história slovenského národa je základom autonomie.

Hospodársky reflex centralistického režimu je len príčinou na dôrazné vymáhanie si autonomie, prameňom autonomie je však povedomie národnej samobytnosti a prirodzeného práva na to, aby si spravoval sám svoj osud.

Toto nijako nesúvisí s hospodárskou situáciou národa, ako i žobrák od narodenia, alebo ožobráčený kedysi boháč môže si byť vedomý svojej osobnosti. Preto, kto vedel čítať v histórii slovenského národa a z tejto histórie nepredpojate vedel prísť k presvedčeniu, že slovenský národ vždy žil v tejto svojej túžbe, aby sa stal plnomocným správcom svojho osudu, ten kategorickým imperatívom tohto národného povedomia bol autonomistom i v dobe dobrej konjunktúry hospodárskej a nemusel čakať na hospodársku depresiu, aby vedel, že podriadenie národa, ako maloletého pod kuratelu národ druhého, je stav neprirodzený a ako taký prv alebo neskôr musí prísť k tak drastickému položeniu , ako je dnešný stav slovenského národa. Ako teda mnohých, ktorí z nenávisti oproti Čechom sú autonomistmi, privádzame k historickej základni autonomie a tak autonomia v nich prebúdza a zosilňuje národné povedomie slovenské, tak tešíme sa zase tomu, že mnohých ožobráčenie Slovenska privádza k autonomii, aby sa v nich takto prebudilo národné povedomie, jediná to základňa autonomistického programu.

Je na nás, aby sme ideu autonomie slovenského národa s veľkého piedestálu histórie slovenského národa nedali stiahnuť do nížin oportunity ani osobnej ani národnej. Autonomia slovenského národa je kategorickým imperatívom histórie slovenského národa, je vrcholným bodom vyústenia jeho dejinnej životnej čiary.

Autonomia je realizovanie práv slovenského národa a ako taká je jedinou základňou pre kultúrne a hospodárske pozdvihnutie Slovenskej krajiny.

Držíme túto tézu naproti suchopárnemu regionalizmu, ktorý je vlastne bojazlivým žobraním a uznanlivosť a smilovanie sa silnejšieho vo veci kde rozhoduje právo a striktná povinnosť. Národ slovenský ako osobitný národ je morálnou osobnosťou a ako taký je nositeľom všetkých práv slovenského územia, lebo územie – regio ako také je len objektom, ktorého sa zmocňuje osobnosť, ktoré môže byť substrátom práv, ale nikdy nie nositeľom práva. Slovensko má právo na povznesenie, na kultúrnu a hospodársku rovnocennosť, lebo toto právo má slovenský národ, ktorý ho obýva a tento národ si toto právo vindikuje pre seba domáhaním sa samosprávy. Právo dožiť sa svojho uznania má nie náhodile, nie preto, že krikľavá rozdielnosť úrovne kultúrnej a hospodárskej rozličných krajín a krajov štátu uráža jemnocit a vyvoláva odpor, toto právo nemá čakať na to, či ho sebeckí vládcovia štátu zbadajú alebo nie, právo národa má sa uplatňovať systematicky a automaticky samým životným tokom národa, ktorý žijúc uplatňuje si svoje právo, alebo je suverénny vo svojom počínaní a nie je odkázaný na to, aby čakal, že niekto iný uzná právo národa na rovnoprávnosť.

Len pri uznaní tohto suverénneho práva národa a územia Slovenskej krajiny bude sa niesť štátny život určite, pokojne bez všetkých ďalších hádok a škriepok, lebo toto spolunaží-

vanie v štáte je založené na vyhranenom práve, kým regionalizmus, opierajúc sa o uznanie nároku slabšieho, bude vždy prameňom stálych nedorozumení a otravujúcich jednaní. Autonomia teda znamená definitívu, určitosť, jasnosť a pokoj, vyvierajúci z povedomia, že každý si je pánom vo svojom domove, kým regionalizmus by si naďalej udomácňoval dnešný stav stáleho dohadovania sa, jalového presviedčania, pravda, vždy na úkor slabšieho, čoho zrejmým dôkazom je dnešný stav Slovenska.

Oproti veľkému štátnickému razeniu autonomizmu je regionalizmus charakterizovaný ústupčivosťou Slováka oproti Čechovi. Nosí na sebe známku poprevratovej psychologie, ktorá vbíjajúc do hláv Slovákov rasovú menejcennosť, nižšiu kultúrnu úroveň a bezpodmienečnú odkázanosť na Čechov, demoralizovala národ takmer na popieranie jeho samobytnosti.

Že tento systém nie je schopný v národe budiť ducha sebapovedomia a chrbtovú kosť, zbadá každý. Nasleduje však z toho, že takýto systém nemôže byť ideologiou národa.

Autonomia je uplatnenie sa suverenity národa na celej čiare jeho života. Prakticky znamenalo by teda nezávislosť a samostatnosť. V smysle tejto zásady však národ sám o sebe rozhodujúc presne si môže určiť úseky národného života a vidiac prvotný prejav národného žitia, môže zase označiť úseky, v spravovaní ktorých spája sa s druhým národom. V tomto smysle chápané naše autonomistické hnutie nie je zadaním suverenity národa, ale nemôže sa naň povedať, že je to kverulantstvo na štátnej moci, nosiace na sebe známky teoretického ponímania ústrednej štátnej moci v smysle známeho hesla: všetka moc pochádza od Boha. Podľa českých kritikov autonomia má byť budovaná zdola a organizovaním nižších jednotiek verejnoprávného života má sa postupovať vyššie až po vrcholný bod štátneho života. Neslobodno si vraj voliť

pohodlnú cestu, nastúpenú nami, ktorí údajne zanedbávame túto systematicky dlho trvajúcu cestu a otŕčame ruku na hotový už štátny organizmus, aby nám ten zo svojho prepustil právomoc nad školami, súdmi, verejnou správou, reprezentovanú slovenským snemom. I keby sme mali dostatočné dôvody popierať správnosť tohto stanoviska, trváme na doterajšom svojom postupe z príčin historicky daných pomerov.

V povedomí autonomného svojho práva, stipulovaného v Pittsburghskej dohode, prikročil národ slovenský k utvoreniu spoločného štátu, aby sa svetovému aeropágu mohol predložiť už hotový štátny organizmus na schválenie a uznanie.

Krátkosť času bola príčinou toho, že sa národ musel uspokojiť s heslovitým označením autonomie, aby nevystavil nebezpečenstvu celý štát, že by oneskorením sa nepremeškal historickú dobu svojho uznania.

Tomuto dala výraz Pittsburghská dohoda vetou: podrobné zriadenie štátu ponecháva sa zákonitým zástupcom slovenského národa, takto to chápali martinskí deklaranti, odkladajúci detailné prevedenie suverénneho práva národa na neskoršiu dobu. Keď si teda národ v požadovaní autonomie vymáha pre svoju právomoc úseky štátneho života v Pittsburghu označené, nežobre o milosť, ale vyzýva k realizovaniu toho podrobného zriadenia štátneho života, ktoré práve vtedy v záujme štátu odložil na dobu neskoršiu.

Chcieť teraz túto okolnosť využiť proti autonomii, nie je nijako historicky správne, tým menej však lojálne.

Ináč skutočne nadišiel už čas, aby sme prikročili k organizovaniu nižších stupňov autonomného života. Centralizmus sa v praxi neosvedčil, stratil pôvab i teoreticky. Dokázalo sa, že fikcia jednotného národa č.-sl. bola hodne poprevratovým vynálezom, aby sa dával podklad smelým nábehom k pančechizmu.

Po tomto vyjasnení základných pojmov, najmä keď sa dnes už všeobecne uznáva samobytnosť národa, írečitosť slovenčiny a historický okruh územia Slovenskej krajiny, nastáva pre nás doba prakticky zriaďovať jednotlivé stupne autonomného života.

Naše krajinské zastupiteľstvo vystrojiť legislatívou školskou, súdnou a verejnej správy sa týkajúcou; autonomné naše sbory oslobodiť od menovaných členov, zrušiť viazané kandidačné listiny, otvoriť osobitný status učiteľsko-profesorský, sudcovský a administratívny, na čelo týchto úsekov postaviť krajinským zastupiteľstvom volených a krajinským výborom menovaných, alebo vláde, poťažne prezidentovi republiky prezentovaných odborníkov, bolo by programom pre najbližšiu budúcnosť, ktorá by mala postupne pripravovať definitívne riešenie finančných, hospodársko-obchodných, sociálnych a zahraničných našich vecí. Predbežne aspoň tak, aby v týchto rezortoch bol krajinským zastupiteľstvom vyslaný štátny tajomník ako sprostredkovateľ medzi centrálnou vládou a krajinskou autonomiou. O potrebnú úhradu na zaokrytie financií autonomných úsekov starala by sa autonomná správa tak, že by si sama vyberala dane i všetky prirážky, z ktorých by odvádzala patričnú kvótu, potrebnú pre ostatné úseky. Slovenské velenie vo vojsku s patričným percentom Slovákov dôstojníkov i generálov, slovenskí vyslanci a konzuli v zahraničnej reprezentácii a percentuálna účasť na štátnych dodávkach spoločného rázu bolo by doplnením autonomie, ale tiež i spojkou medzi autonomiou a republikou, ktorej hlavou, spoločným parlamentom volený prezident, mal by byť tiež striedavo Čech a Slovák, sídliaci striedavo v Prahe a v Bratislave.«[46]

46 „Slovák“, 1932, č. 295.

»Národ nie je vecou čísel. Neobstojí ani argument, že splynutie našich dvoch slavianskych národov bude znamenať krok v slavianskom sblížení. [...]

Slovák má svoj národný podklad v reči, zvykoch, mravoch, kultúre. Tohto dedičstva otcov sa nevzdá a nijaké splynutie nedopustí, lebo by musel zatajiť slovenskú históriu. Keby sme sa vzdali existencie slovenského národa, vypustili by sme si z rúk podklad svojich spravodlivých požiadaviek.

Vydobývať slovenské práva na základe regionalizmu je nemožné, lebo tým sa presunuje podklad slovenských práv s národa na územie.

Regionalisti zabúdajú, že územie bez národa nemá nijakých práv.

Jeho stavba právne neobstojí. Subjektom práv je vždy osoba mravná, fyzická a nikdy nie územie. Toto môže byť len objektom práv.

Regionalizmus stavia Slovensko k republike do takého pomeru, v akom stoja kúpené pozemky k dedovizni. Dedovizeň je vždy milšia ako kúpené pozemky. [...]

Suverenita je vlastnosť moci, ktorú prakticky vykonáva štát. A tá moc vo vykonávaní je nezávislá. Prameňom moci suverenity je národ. Štát je len orgán suverenity. Národ bez štátu je možný, ale nie je možný štát bez národa. Slovenský národ, keď má svoju suverenitu a je si tejto suverenity aj povedomý, spája svoju slovenskú suverenitu so suverenitou národa českého.«[47]

Spolupráca Slovenskej ľudovej strany so Slovenskou národnou stranou prakticky sa začala uskutočňovať v decembri r. 1932. Dňa 28. a 29. decembra 1932 boly spoločné porady v Trenčíne, kde strany vydaly rezolúciu o otázke práv slovenského národa.

47 „Slovák", 1934, č. 49.

V rezolúcii sa okrem iného hovorí:

»Osobitnosť slovenského národa, ktorej sa ani za cenu republiky nezriekame, vyžaduje si uznanie suverénnych práv a týmto zodpovednej formy politického života. Za takúto jedinú formu pokladajú Slováci autonomiu Slovenska, ktorá je bezprostredným výsledkom slovenskej politickej tradície a smlúv, uzavretých počas oslobodzovacej akcie medzi Čechmi a Slovákmi – prakticky je to bezpodmienečná požiadavka existenčných potrieb všetkých vrstiev slovenského národa, všetkého obyvateľstva Slovenska, ba i celej ČSR.

Sme za slovenský snem v Bratislave so zákonodarnou mocou vo všetkých otázkach, samobytnosti sa týkajúcich, špeciálne v otázkach kultúrnych, administratívnych, súdnych a hospodársko-sociálnych; spoločné veci, ako financie, armádu a veci zahraničné chceme ponechať v kompetencii ríšskeho snemu v Prahe.

Sme za zachovanie cirkevných škôl na Slovensku a za ich spravodlivé a rovnomerné podporovanie štátom.

Odmietame dva posledné návrhy Ministerstva školstva na zriadenie krajinskej školskej rady a na zriaďovanie a udržovanie národných škôl. Žiadame zriadiť krajinskú školskú radu so Slovákom na čele a so zachovaním samosprávy cirkevných škôl a podľa zásad iniciatívneho návrhu poslaneckého klubu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, podaného v parlamente 19. februára 1931. Žiadame urýchlené predebatovanie týchto návrhov príslušnými výbormi poslaneckej snemovne.

Na všetkých slovenských stredných a odborných školách žiadame vyučovať a úradovať hneď po slovensky.

Žiadame do slovenských škôl slovenské učebnice.

Výchova na slovenských stredných a odborných školách má sa viesť v slovenskom národnom duchu.

Slovenské robotníctvo nachádza sa vo veľmi neblahých sociálnych pomeroch. Toto je následkom nielen svetovej hospodárskej krízy, ale hlavne krívd, páchaných centralizmom na slovenskom robotníctve, na poli hospodárskom a sociálnom.

Žiadame, aby na zmenšenie nezamestnanosti bola čo možno v najväčšom rozsahu prevádzaná produktívna starostlivosť o nezamestnaných v smysle zákona č. 74/1930. Ďalej nech sa čo možno v najväčšej miere začnú práce pri stavbách železničných tratí a regulácií riek na Slovensku. [...]

Žiadame čím skoršie vynesenie zákona o sprostredkovateľniach práce, ktorý je práve teraz v čase mimoriadne veľkej nezamestnanosti veľmi potrebný, hlavne na Slovensku.

Žiadame, aby na Slovensku pri všetkých štátnych, verejných a súkromných prácach boli zamestnávaní výlučne len tunajší robotníci, predovšetkým robotníci slovenskí.

Žiadame pre robotníctvo a zamestnanectvo také mzdy, ktoré by pre nich a ich rodiny úplne dostačovaly na všetky hmotné a kultúrne potreby.

Žiadame, aby štát vo svojich podnikoch na Slovensku neobmedzoval výrobu, ale aby ju ešte primerane k tunajším pomerom rozšíril.

Nech štát na využitkovanie prírodného bohatstva investuje na Slovensko.

Slovenské robotníctvo bolo by najlepšie existenčne zaistené v autonomnom Slovensku. Je teda nielen národným a náboženským, ale hlavne hospodárskym a sociálnym záujmom slovenského robotníctva, aby Slovensko dosiahlo jemu patriacu autonomiu.

Slovenskému robotníctvu triedny boj nepomôže, ale škodí. Preto bude ruka v ruke s ostatnými vrstvami slovenského národa bojovať za práva Slovenska.

Slovenské autonomistické strany chcú venovať slovenskému robotníctvu jemu patriacu zvláštnu pozornosť. Vyzývame všetkých slovenských kresťanských robotníkov a zamestnancov, aby sa organizovali v Slovenskej kresťansko-sociálnej odborovej organizácii a takto bojovali za svoje hospodárske, sociálne a kultúrne záujmy.

Apelujeme na všetkých Slovákov, aby v záujme zaistenia historického postavenia slovenského národa pestovali vzájomnú jednotnosť a svornosť, aby sa nedali rozoštvávať na konfesionálne a triedne skupiny, lež aby spojenými silami, pod spoločnou slovenskou trikolórou pracovali sústavne, vždy a všade za zaistenie práv slovenského národa, za zachovanie jeho charakteru a tradícií. «[48]

R. 1933 znamená zvýšenú aktivitu Strany za ústavné uznanie autonomie Slovenska. R. 1933 predstavuje prelom vo vývine politických osudov slovenského národa.

»Náš štrnásťročný politický boj rozdrúzgal niekoľko existencií, podlomil nejednu kariéru a zničil značnú zásobu duševných a hmotných hodnôt. Ale nesmieme zabúdať, že národ ako celok predsa len získal. Tento fakt si musíme uvedomiť. On je prepotrebný k nevyhnutnému nášmu optimizmu pre budúcnosť.«[49]

»Žijeme v historických časoch a pred históriou národa budeme zodpovední zato, či sme obstáli na svojom mieste prekonali sme už kus práce, čaká nás budúcnosť a ďalší boj. Podmienkou víťazstva je disciplinovaná svornosť, povedomá jednotnosť v túžbach, snahách a prácach za jednotné autonómne Slovensko.«[50]

48 „Slovák-týždenník“, 1933, č.2.
49 „Slovák“, 1933, č. 1.
50 „Slovák“, 1933, č.1.

Dňa 20. apríla 1933 konal sa v Žiline 6. sjazd Strany, na ktorom zhodnotil Dr. Tiso situáciu Strany na politickom poli a podal zásadné ideové smernice pre jej najbližšiu činnosť.

»Keďže voľby r. 1929 nepriniesly centralistami túžobne očakávaný úpadok a rozvrat Strany, pokračovalo sa v izolovaní Strany, ponechajúc ju v opozícii v tej nádeji, že tvrdý chlieb opozícii dokončí deštruktívnu prácu v Strane a zničí ju, takže sa už nebudú musieť báť autonomistickej vlny.

Utvárala sa väčšina a všetky sprievodné zjavy jej tvorenia nasviedčaly tomu, že sa tu tvorí spoločnosť s obmedzením ručením, čo do záujmu o vážnu prácu za blaho celku, s neobmedzenou však chuťou čerpať z vládnych prameňov do nekonečna. Preto sa utvorila väčšina tak početná, akej sme ešte od jestvovania republiky nemali, aby odpadnutie jednej alebo druhej složky väčšiny neohrožovalo túto chuť a neobmedzovalo možnosti vyčerpania týchže prameňov až do dna.

Zostali sme mimo tohto záujmového kruhu, no naše svedomie a povedomie zodpovednosti pred históriou za svoj národ nedovolily nám, aby sme zostali v opozícii bezstarostní a nečinní. Zbavili sme sa drobných, ale čas, nervy a energiu zomieľajúcich vládnych starostí, aby sme sa vrátili do svojskej svätyne: k ľudu a k ideám nám vzácnym a svätým. K ľudu cestou prehĺbenia organizácie Strany, k ideám prehĺbením sa v ich štúdiu. A hoci sa tento náš návrat stal v dobe mimoriadne pohnutej a nebezpečnej, ktorá nijako nepriala atmosfére svätyne, ktorá je pokoj a spokojnosť, musíme predsa konštatovať, že urobili sme v obidvoch úsekoch epochálnu prácu.

Nikdy predtým nebola naša verejnosť náchylnejšia k radikalizmu ako vtedy. Sklamanie sa v koaličnej súdržnosti vyvrcholilo, keď sme pozorovali, s akou vehemenciou sa vrhli na nás naši bývalí koaliční spoločníci počas volebnej kampane a s akou urputnosťou sa pustili do likvidovania našich pozí-

cií, nadobudnutých počas nášho vládnutia. So dňa na deň sa vzmáhala nevôľa odstrkovaním slovenského živlu z verejného života a budila sa pochybnosť, že by sa slovenské právo mohlo pokojnou, vývojovou cestou dostatočne brániť. Starí pracovníci, minulosťou znechutení, vyčerpaní, mladí z neúspechov doterajších pokusov poučení, ako by jedným tempom sa nakláňajú k názoru, že jedine radikalizmus môže pomôcť a jedine slovenský radikalizmus môže byť koľajou budúcej slovenskej politiky.

Z tejto dusnej atmosféry, ako hrozivé hromobitie alebo oslepujúci blesk každodenne sa vynášala otázka: aktivizmus či radikalizmus? Bezohľadná sebeckosť vládnych strán, ničenie existencií jednotlivcov a celých tried, čím ďalej tým väčšmi sa valiaca hospodárska kríza, všetko tomu nasvedčovalo, že sa tu musí čosi stať; niečo nového, veľkého, čo prerazí cez krízu, biedu a zúfalstvo, lebo prítomnosť sa už ďalej nedá zniesť. Istá svätá netrpezlivosť sa zmocňovala všetkých síl ktoré pudove vyciťujú tento potrebný obrat, ktorý nevládzu už vyčkávať a preto by najradšej všetko staré a doterajšie razom chcely smiesť, všetky prekážky ohňom a mečom zničiť, a ten obrat, ten túžený veľký deň čo hneď i zpod zeme vydupať.

V tejto atmosfére nedočkavosti, o oprávnenosti ktorej by sa ináč dosť ťažko dalo pochybovať, otvárať svätyňu a volať všetkých do nej, k tichému a pokojnému premýšľaniu a štúdiu, zdalo sa byť zahrávaním sa so psychologickou situáciou a preto i menej temperamentní z nás vydávali heslo: nedočkavosti musí sa ukázať, že sa niečo deje, lebo ináč dravému prúdu jeho nič neodolá. A bolo to celkom psychologické, že sa na oheň radikalizmu neprilieval oheň, lež ukázala sa mu konkrétna, cieľavedomá a preto pokojná práca: budovanie organizácie Strany, čo do šírky a hĺbky, budovanie ideologie Strany, čo do zásad a taktiky; to je aktivizmus, jediný to činiteľ, pod

vplyvom ktorého sa nedočkavý radikalizmus cítil nútený uvažovať a v rámci ktorého sa mohly jeho sily, budené a stupňované, uplatniť a do tvorivej práce zapriahnuť. A napriek tomu, že v bežnom našom živote sú nám bližšie a zvučnejšie heslá, ktoré tak úzko súvisia s každodennými potrebami alebo nosia na sebe už patinu 14-15 ročnú, pokladám pre národ slovenský za svrchovane potrebné a súrne, aby sa ešte i dnes rozhodol a povedal, čo mu bude v budúcnosti vedúcim heslom: aktivizmus alebo radikalizmus?

Keď si uvážime, že aktivizmus je určitý, jasný plán, odhodlanosť k činu a vytrvalosť v jeho prevádzaní, že čin je pokračovanie, je uskutočnenie vysnívaného a niekedy za nemožný pokladaného cieľa – naproti tomu však radikalizmus vybíja sa v citoch, ktorý je schopný často i vyvinúť ohromnú dynamiku, predsa len viacmenej podobá sa slamennému ohňu, po ktorom však ani len poriadneho popola nezostane, nebude ťažko rozhodovať a na otázku odpovedať.

Aktivizmus vyviera z hlbšej duše človeka. Aktivizmus je oheň, kŕmený solídnou vedomosťou. Aktivizmus je činom človeka, ktorý po dlhom a hlbokom uvažovaní vnútorne sa pevne orientoval a potom silnou, pokojnou energiou nastúpil cestu k realizovaniu ideálu. Aktivizmus je do pohybu prinesená sila, ktorá nezná prekážky, na odstránenie ktorej by sa nechytila a ktorá len rastie množením sa ťažkostí. Aktivizmus sa živí zo živej vody svojich ideí, preto neklesá pod údermi neúspechov a neporozumení, a nepodceňuje ani drobné úlohy, lebo v nich vidí odblesk celku.

Je teda tvoriacou silou, ktorá konzervuje, čo už dobrého jestvuje, k životu vyvoláva, čoho predpoklady zabezpečil, aby uskutočnil, čo si v premysleniach svojich vybájil; je teda jedinou cestou, na ktorej sa tak vysoké záujmy, ako je budúcnosť národa, bezpečne uhájiť môžu. A preto mnoho skúšanému

slovenskému národu musíme dopriať tento aktivizmus, ktorý postaví všetky sily národa do služieb národa koncentrovaním jeho povedomia, majetku a práce do jednotného frontu za veľkosť národa. Takto chápaný aktivizmus je nezávislý od účasti vo vláde, lebo ide mu o vládu národa nad sebou a preto prvým krokom jeho býva tvorenie jednoty národa a všetkých jeho složiek, lebo len tak môže národ dôstojne a sebavedome vystupovať voči iným. Nie náhodou sa preto stáva, že každé aktivistické prebudenie sa národa vyvoláva prácu na realizovaní jednoty národa. Národ je vrcholnou ideou každého aktivizmu a všetko ostatné, strana, štáty atď. je len prostriedkom na zveľadenie národa. Tento národný aktivizmus prekonal a má za sebou už zdanlivé ideové rozpory a prvenstvo týchto hodnôt a preto sa nebojí energicky a dôsledne kráčať na svojej ceste pod egidou svrchovanosti národnej individuality. O historické a etnografické dôvody sa opierajúc, v duchu tohto aktivizmu sme si povedomí svojej samobytnosti, preto prechovávame v sebe neochvejnú politickú vôľu byť i prakticky a v skutočnosti národom svojráznym, následkom čoho vyhlasujeme, že ani násilnosťou, ani asimiláciou nesotrie nás už nikto s mapy Europy. Pre národ svoj zaistiť chceme vrchol jeho vývinu a i podmienky jeho života, štátnu suverenitu. [...]

V národnej svojej samobytnosti sme zaznávaní, ba ohrožovaní. Popiera sa nám írečitosť reči a práva jej v štátnom živote; vnucovaním marxistických a pokrokárskych zámerov do prvkov výchovy a výučby útočí sa na našu kresťanskosť, ktorá je nám etnografickou známkou. Umenšuje sa nám národný majetok, aby sme sa stali bezmocnými a tak aby sme bez odporu zapadli čo integrujúca čiastka národa českého.

Živý nacionalizmus je tu jedinou záchranou slovenského národa, preto aktivizmus prebúdzania slovenského nacionalizmu nech je našou úlohou.

Nie sme na svete natoľko izolovaní, že by sme sa museli vydať na milosť a nemilosť neuznávajúcemu nás bratovi.

Budovanie národnej jednoty, ako prirodzený výsledok slovenského aktivizmu, nikdy nebolo tak časové, ako v týchto pohnutých časoch zahraničných konfigurácií, aby si slovenský národ jednotne uplatňoval svoje právo na nerušené obývanie svojho územia v historických hraniciach, aby národ slovenský slávnostne prejavoval svoju vôľu, že nielen územie svoje okyptiť si nedá a preto protestuje proti vyrovnaniu sa s Maďarmi na účet územia Slovenskej krajiny, lež prejavuje i svoju vôľu, že vždy a za každých okolností ako jednotný, nerozdrobený národ slovenský chce zostať spolu, lebo len takto môže slúžiť svojmu historickému poslaniu. Slovensko-nacionálny aktivizmus je si príliš vedomý svojej pravdy, než by fatamorgánu československej národnej jednoty nevidel ako beznádejnú budúcnosť svojej mládeže. Popri roznecovaní slovenského nacionalizmu kráčať bude cestou neochvejnej dôslednosti vo vymáhaní práv slovenského národa, v ktorom svojom snažení, keďže dobre vie, že nijaká krajnosť mu nepomôže, spravovať sa bude triezvym smyslom pre spoločenský poriadok.

V časoch hroziaceho revolučného nebezpečenstva sú bezohľadné kanonády radikalizmu proti vládam zodpovedné. Kto zákonité autority dneška bez všetkého ohľadu podkopáva veľmi ťažko mu bude budiť úctu a poslušnosť voči autoritám zajtrajška. Preto je aktivizmus pri všetkej svojej energickej dôslednosti a zásadách nadmieru uvažujúci v taktike, do oblasti ktorej zaraďuje i svoju snahu, aby napomáhal somknutie všetkých vrstiev národa v zdravom súručenstve.

Národ, keď nájde sám seba, žiť bude! A národ slovenský vo vyrovnávaní umele narobených alebo zlomyseľne zveličovaných rozdielov nachádza už sám seba, veríme teda v jeho život!

Príčin na tento optimizmus na poli politickom máme dosť; nemôžeme však, bohužiaľ, to isté tvrdiť o poli hospodárskom. Boli sme si toho vedomí, že politickým oslobodením dostaneme sa do hospodárskej štruktúry, ktorá bude od nás vyžadovať určité obete aspoň dotiaľ, kým prestavba národného hospodárstva nebude prevedená. Tak sa nám však pozdáva, že naša hospodárska línia má byť označovaná stálymi obeťami. Slovenský priemysel bol v tomto znamení takmer úplne zlikvidovaný a z poľnohospodárstva národu slovenskému nekynie nielen náhrada, ale ani len zaistenie životných podmienok, lebo podľa terajšej orientácie zodpovedných činiteľov má byť vždy výkupnou cenou na trhu zahraničnom pre zabezpečenie exportu českého priemyslu.

Depauperizácia Slovenska zdá sa byť devízou pražského centralizmu, ktorý za týmto svojím cieľom nezdráha sa ísť ani uplatňovaním výnimočných opatrení na poškodzovanie Slovenska. Udržovanie nerovných tarifných železničných sadzieb, rozličných poplatkových predpisov, neuverejňovaním štátnych dodávok, zakrývané privilegizovanie historických zemí, podľa ľubovôle ustaľovaný kľúč na participovaní Slovenska z fondu prídelového, elektrizačného, cestného a vodohospodárskeho, odlev slovenského kapitálu do mocenských kruhov českých v Ústrednej soc. poisťovni, vo Všeobecnom penzijnom ústave a Poštovej sporiteľni, nadŕžanie českému živlu pri prepožičiavaní úradníckych miest štátnych a verejnoprávnych, nepomerná vysťahovalecká kvóta Slovenska na jednej strane a úradne stabilizovaný vyšší úrokomer pre Slovensko než pre historické zeme, sú hroznými príznakmi nie depresie, nie priechodnej krízy, lež hospodárskeho vykrvácania Slovenska.

Ako súčiastka svetového hospodárskeho organizmu isteže pociťujeme tiež hospodársku krízu svetovú, vypočítané však úseky nemožno pripísať na účet hospodárskej krízy; je to

problém česko-slovenský a je rázu štrukturálneho. Náš aktivizmus, ku ktorému sa viaže naše optimistické pozeranie do politickej budúcnosti, má tu zasiahnuť s celou silou, aby uskutočnil organizáciu hospodárskeho života slovenského s hľadiska jednotného národa slovenského, nie cieľom prevedenia autarkie, ale pre nadobudnutie väčšieho dôrazu pri uplatňovaní slovenských hospodárskych požiadaviek. Doterajšia roztrieštenosť podľa jednotlivých výrobných vrstiev v rozličných záujmových krajinách má byť sjednotená pod najvyšším zorným uhlom národnej suverenity. Preskupenie politickej reprezentácie deje sa na celom svete. Preto bolo by divné, keby hospodársky život, ktorý je predsa vždy citlivejšie reagujúci na poruchu štrukturálnu, mal byť výnimkou.

Aktivizmus na poli hospodárskom pripravuje účet slovenských reparácií na vyrovnanie všetkých škôd slovenskému národohospodárstvu dosiaľ zapríčinených v minulosti, čo do budúcnosti pristúpiť musí k organizácii slovenskej práce a slovenského majetku, aby všetky tieto složky boly postavené do stavby suverenity národa slovenského. Za zrejmé pokladá, že slovenská pôda má byť v slovenských rukách, že peniaz slovenský má prebiehať slovenskými peňažnými ústavmi, že slovenskú právomoc má reprezentovať a vykonávať slovenský úradník, že slovenský robotník má uplatňovať práceschopnosť svoju v slovenskom priemysle, ktorý budovať vzhľadom na rastúcu slovenskú populáciu je našou eminentnou povinnosťou.

Do služby týchto zámerov slovenský aktivizmus propagandou do posledných dôsledkov premyslenou zapriahne heslo: »Svoj k svojmu« v spoločenskom, obchodnom, finančnom a kultúrnom ohľade. Bude to úlohou najbližšej budúcnosti, aby sa tento aktivizmus pričinil o to, že tieto zámery nesmerujú k izolácii slovenského národa prevádzaním bojkotu vypo-

čítavých smerov, lež že aktivizmus tento smeruje k prehĺbeniu národného sebavedomia sjednotených Slovákov.

Slovenský národ je jedinou inštanciou v očiach hospodárskeho aktivizmu, ktorý sa teda pričiní, aby nič z hospodárskeho organizmu nielen nevybočilo zo služby národu, lež aby slovenský národ čím ďalej tým hlbšie púšťal korene do hospodárskych predpokladov svojho jestvovania. Z národného hospodárstva slovenského nesmie žiť nikto a nič, čo nie je slovenské.

Naša strana je úzko spojená s celkovým osudom národného celku. Veľký prerod v organizme národa smerom k prehĺbeniu sebavedomia a k premysleniu aktívneho uplatnenia svojho poslania musí teda nájsť ozvenu i v organizme Strany, ktorá ako každý organizmus žije i svojím duševným životom. Tento duševný život Strany zaktivizovať bude nám starosťou, uloženou plným chápaním našej zodpovednosti za osudy národa. Aktivizácia duševného života Strany musí sa diať podľa obdobných spôsobov aktivizácie duševného života každej fyzickej alebo mravnej osoby. [...] Pravda, ako motor, čím väčšiu aktivitu má vyvinúť, tým silnejšiu musí mať stabilitu, tak je to i v diskusii, ktorá má tvoriť opravdivú, výsledkami požehnanú aktivitu. Túto stabilitu reprezentujú zásady tvoriace ideový kruh duševného života, o ktorý ide; čím pohyblivejšia má byť aktivizácia duševného života diskusiou, tým svätejšími a nedotknuteľnejšími nám musia byť zásady, na ktorých stojí výstavba našej ideologie. Len pri tomto predpoklade je diskusia tvoriacou silou, ináč ničí, rozhegá, rozdrúzga. V stranníckom živote želáme si takejto požehnanej aktivizácie duševného života. Preto budeme pokračovať v upevňovaní svojej ideovej stability, aby sme potom mohli vyvinúť čím živšiu dynamiku svojho národného aktivizmu. Ako dosiaľ, tak i v budúcnosti budeme umožňovať v rámci

stranníckych svojich organizácií výmenu názorov a budovanie svojej ideologie.

Brániť sa budeme dvom mylným názorom: názorom tých ľudí, ktorí jednostranne prízvukujú len statiku, zabarikádujúc sa za kulisy zásad, zpoza ktorých nikdy nevykuknú von, aby videli, čo sa tam robí, a preto prúdi život mimo nich, ale oni nemajú naň vplyvu: sú pasívni, zväčša defenzívni; svoje zásady nielen prizvukujú, lež ich i náruživo milujú, avšak boju na otvorenom bojisku vyhýbajú, spôsobmi svojimi upevňujú úzadie, rezervy. Je dobré, pre prípad ustupovania je i potrebné mať i takýchto ľudí, ale toto nemôže byť typ normálny.

Na protivnom póle stojí samá dynamika: samá čulosť, činnosť a pohyblivosť. Na všetko reagujú, na všetkom im záleží nielen bez odpočinku, ale pre nedostatok času i bez dostatočne premyslených a tak si osvojených zásad; sú to ľudia dneška, bez tradície, sú to ľudia žijúci prítomnosti, preto plávajú s konjunktúrou a preto ich heslom je: byť vždy na povrchu, lebo len tak môžu byť aktívni. Keďže sú si vedomí svojej vnútornej menejcennosti, usilujú sa vždy o čím väčšiu rezonančnú plochu, preto neuspokoja sa s tým, čo už je a to neprehlbujú, lež vždy zakladajú nové organizácie, skupiny, kliky a triedy.

Typ nie neznámy, ale najmenej želateľný.

Len zo spojenia obchod typov môže sa zrodiť aktivita sľubná, ktorá sa nebojí, neotáľa napredovať, lebo vyrastá z hlbokého vedomia pravdivosti svojich zásad a bezpodmienečnosti svojich práv, nevybočí však z cesty a smeru daného tradíciou otcov, lebo má silné, jasné, tisícročnou históriou národa vykryštalizované zásady: za Boha a národ!«[51]

Na zasadnutí výkonného výboru Strany v Bratislave dňa 18.mája 1933 vyhlásil Dr. Tiso Čechmi ostro vytýkanú zásadu, že katolíckym Slovákom sú v politike milší Slováci evanjelici

51 „Slovák", 1933, č.93.

ako Česi katolíci. »Slovenská spolupráca je založená na veľkej myšlienke: sjednotiť slovenský národ. Ak si môžu Slováci vydobyť svoje práva, stane sa to len vtedy, keď národ jednotne pôjde za svojím cieľom a v boji za svoje práva.«

»V národnej politike bližší nám musia byť slovenskí evanjelici, ako českí katolíci. Táto spolupráca s evanjelikmi, ako to vyhlásil predseda Hlinka, nečiní sa na úkor nášho katolicizmu. «[52]

Výkonný výbor Strany vydal zo svojho zasadnutia zo dňa 18. mája 1933 rezolúciu, v ktorej opäť zdôrazňuje slovenskú vôľu po autonomii, odôvodňujúc ju aj historickým právom.

»Vyhlasujeme, že slovenský národ má historické právo na územie Slovenskej krajiny a tohto svojho práva nezriekne sa nikdy a za nijakých okolností. O území Slovenska môžu rozhodovať len plnoprávni zástupcovia slovenského národa.

Vychádzajúc so stanoviska, že len usporiadaný štát môže mať silné postavenie v medzinárodnej politike, apelujeme na zodpovedných činiteľov štátu, aby konečne prikročili k vyriešeniu slovenského problému, lebo dotiaľ, kým sa tak nestane, pomery v republike konsolidované nebudú. Dnešné postavenie Slovákov v republike dáva vhodný materiál zahraničnej propagande štátu nepriateľskej a je na škodu nielen slovenskému národu, ale aj samotnému štátu. Mierové smluvy boly robené na podklade samourčovacieho práva národov, preto každý štát, ktorý má záujem na tom, aby boly dodržané a rešpektované, musí sa snažiť svoje vnútorné pomery upraviť tak, aby tieto zodpovedaly aj v skutočnosti duchu mierových zmlúv.

Národný štát má byť spravovaný a vedený v duchu národnom. «[52]

Odpor proti centralistickému kurzu vnútornej politiky stúpal do tej miery, že Strana odmietla účasť na úradných

52 „Slovák“, 1933, č.114.

protirevizionistických shromaždeniach. Tento postoj Strany odôvodnil Dr. Tiso v parlamentnej reči zo dňa 30. mája 1933.

»Klub poslancov slovenskej ľudovej strany na svojom zasadnutí v Prahe 23.mája 1933 rokoval o politických udalostiach a o hospodárskej situácii Slovenska.

Slovenská ľudová strana nezúčastní sa na protirevizionistických shromaždeniach, usporiadaných Slovenskou ligou, resp. Národnou radou československou a či jej odbočkou na Slovensku. Slovenská ľudová strana na týchto shromaždeniach nemôže vystupovať v jednom a tom istom čase, pred tvárou toho istého obecenstva spoločne s činiteľmi tých strán centralisticko-československých, ktoré nesú zodpovednosť za koloniálnu politiku, ktorá sa usilovala vykoristiť Slovensko do najkrajnejších možností a tak vohnať ho do otvorenej záhuby hospodárskej a sociálnej.

Slovenská ľudová strana vždy a stále, pri každej príležitosti starostlivo a dôsledne upozorňovala na nemožný protislovenský kurz úradnej politiky. Ale Slovenská ľudová strana konala i svoju povinnosť, kedykoľvek sa ukazovalo nebezpečenstvo, bažiace po narušení integrity Slovenska. Slovenská ľudová strana revizionistickým snahám čelila posiaľ otvorene, mužne, kým iné vládne česko-slovenské strany centralistické zbabele sa uťahovaly, ba skrývaly sa za nepolitické korporácie a nemaly odvahy povedať smelé slovo proti vonkajším nepriateľom Slovenska.

Táto úprimná lojalita Slovenskej ľudovej strany zapadla však nepovšimnutá. Nenašla nijakého porozumenia. Naopak: naša Strana ako reprezentantka národa je stále a tendenčne obchádzaná, znevažovaná. Tento postup nie je ničím iným, ako ignorovaním slovenského národa v republike Česko-Slovenskej, na ktorej slovenský národ je plnoprávnym podielnikom.

Keby úradnému politickému kurzu, podporovanému tak výdatne centralistickými stranami, bolo bývalo záležalo na Slovensku, keby si vedúce politické kruhy boly všimly výstrahy Slovenskej ľudovej strany, dnes nielen vnútropolitická situácia republiky nebola by taká, aká je, ale ani politická situácia zahraničná nemusela by mať katastrofálne následky.

Pod dojmom najnovších zahraničných udalostí a po všestrannom uvážení okolností mnohými trápnymi skúsenosťami poučená Slovenská ľudová strana prišla k presvedčeniu, že dnes nemôže sa dať viesť, tým menej spravovať nikým. Strana chce mať voľnú ruku, chce slobodne rozhodovať. A to už i preto, keďže v dnešných osudných chvíľach slovenský národ vidí, že nemôže sa spoliehať na nikoho, nemôže dôverovať nikomu. Pre našu Stranu nastáva úloha, aby osudy národa vzala do vlastných rúk, aby si stala na stráž, aby bdela nad rodnou zemou a chránila ju pred každým a proti každému. Slovenská ľudová strana protirevizionistickú akciu povedie sama; očakáva však, že prv, ako by sa dala do práce, štátne bezpečnostné orgány zakročia proti českým politikom, horliacim zjavne alebo tajne za revíziu slovenských hraníc. [...]

Slovenská ľudová strana v minulosti robila za národ toľko, že si nie je vedomá potreby, aby ju hocikto mentoroval a dával jej možnosť prehovoriť k národu. My máme príležitosť prehovoriť k národu, ale nedáme, pravda, nikomu príležitosť , aby pod našou viechou a naším menom mohol hovoriť tak, ako nie je jeho úlohou. [...]

Bránili sme a bránime celistvosť Slovenskej krajiny, keď boly prejavy s vysokých miest republiky, ohlasovali sme sa vtedy, keď sme žiadali dementovanie rôznych zahraničných zpráv v súvislosti s našimi vnútropolitickými činiteľmi a dovoľte mi skromnú poznámku, že Slovenská ľudová strana ani v budúcnosti nebude si pýtať dovolenie ani patent a nebude

ani čakať na pozvanie, aby integritu slovenského územia a národa vždy do krajnosti a všetkými prostriedkami bránila.«[53]

Na r. 1933 padly oslavy 1100 ročného jubilea posvätenia prvého kresťanského kostola na území Slovenska. Dr. Tiso pri tejto príležitosti zhodnotil význam Pribinových osláv pre národ a jeho život.

»Keby mi prišlo rozhodovať o tom, či má pre národ väčší význam tá okolnosť, že sa národ môže honosiť s tisícročnou minulosťou, a či to, že národ si je vedomý tejto skutočnosti, a to natoľko, že skutočnosť tú oslavuje veľkolepo, impozantne a sebavedome, - myslím, neváhal by som sa rozhodnúť pre toto druhé. Naozaj, len národ slobodný, sebavedomý a budúcnosť svoju dôsledne si zabezpečujúci vie si oceniť tisícročnú minulosť. Preto je len prirodzené, že pamiatku slovenského kniežaťa Pribinu a prvého slovenského kresťanského kostola na území slovenskom slovenský národ oslavuje pod svojím menom, pod svojimi farbami, pod vedením svojich slovenských vodcov v duchu slovenskom a kresťanskom, lebo pre národ, ktorý si je vedomý svojej tisícročnej minulosti, dôstojná je len takáto oslava.

Prečo?

Preto, lebo verní sme svojej histórii, ktorej sa slovenský národ nikdy nespreneveril a počas ktorej tisícstoročnej histórie slovenský národ svoju národnú samobytnosť a svojráznosť vždy verne zachoval. Táto história je nám svedkom, že od zavedenia kresťanstva do našej krajiny Pribinom slovenský národ bol a ostal vždy verný kresťanstvu; ale vieme, akú silnú čiaru reprezentuje v tomto kresťanstve tradícia, úcta k minulosti a stavba na minulosti.

Nijaký organický život nie je mysliteľný bez myšlienky tradície. A život národný je životom organickým predovšetkým,

53 „Slovák“, 1933, č. 125.

preto vedený má byť tradíciou, nadväzovať má na minulosť, aby vývoj národa bol priamočiary a tak radostný. V kresťanstve vychovávaný slovenský národ touto tradičnou orientáciou sa dal vždy viesť a preto si uctil svojich predkov, hodnotil prácu a zachovával vďačne ich pamiatku. Dôkazom toho je i to, že ani nános tak dlhej národnej poroby nebol schopný vymazať pamiatku prvého slovenského kniežaťa Pribinu z povedomia národa. Že táto pamiatka bola živá, to nám dokazuje to ohromné literárne a umelecké bohatstvo z dávnej minulosti, z príležitosti týchto osláv vynesené, a ten lesk a národné oduševnenie, s akým i tá posledná slovenská dedinka holduje dnes tejto pamiatke. [...] Pôsobenie a celá pamiatka Pribinova je nám živým dôkazom nielen jeho historickej osobnosti, ale i jeho národného a štátnického charakteru. Nerešpektovať týmto dôkazom osvetlený jeho národný charakter znamenalo by zatlačiť celú jeho osobnosť do mytologickej tmy: Pribinovi, zo starých archívov sostavenému, tradičná pamiatka život udržovaná v histórii slovenského národa dáva patinu historickosti. A táto patina je slovenská tak v smysle geografickom (nakoľko účinkoval na území slovenskom), ako i v smysle etnografickom (nakoľko žil, budoval a účinkoval v národe slovenskom). Verný svojej histórii slovenský národ slávi teda pamiatku Pribinovu ako pamiatku svojskú, národnú, prinášajúcu do obehu slovenské meno, slovenskú minulosť.

Je pravda, že Pribinovým slávnostiam daný bol náter celoštátny, ba všeslaviansky, čím však nič nebolo zatienené na prvom charaktere slovensko-národnom. Toto nám však nijako nemôže a nesmie prekážať v tom, aby sme slovensko-národný charakter slávností v celej jeho intenzite neprízvukovali; ba naopak: čo najdôraznejším podčiarnutím tohto slovensko-národného charakteru zabezpečujeme hĺbku osláv a ich intenzitu. Keď vychádzame – odhliadnuc od iných argumentov – z toho

praktického poznania, že slovenský národný moment to bol, čo vychytil potrebu týchto osláv, že slovenské národné povedomie to bolo, čo pobádalo našich historikov na prekutávanie domácich a zahraničných archívov, že slovenská národná duša nášho ľudu bola tou rezonančnou doskou, ktorá dávala silný odraz týmto snahám, je jasné, že bez silného slovensko-národného povedomia by k týmto oslavám vôbec nebolo prišlo a že len silné slovenské národné povedomie zaručuje ich dôstojný a histórii slovenskej zodpovedný priebeh. [...]

Národ alebo slávi svojsky a vtedy to má elán a úroveň, alebo slávi mĺkvo, s ovesenou hlavou, zotročený – a vtedy to znamená podzemný hrmot zaťatých pästí, z čoho možno veštiť všetko možné, len pokojný vývin nie.

Ako je isté, že jednotlivec nemôže sa oddávať izolácii, aby neutrpel škodu na vyššej svojej kultúrnej úrovni, tak je isté, že ani národ nemôže žiť sám na seba odkázaný, izolovaný od iných.

Ale tak isté je, že ako jednotlivec len ako silná individualita sa môže uplatniť v ľudskej spoločnosti, tak i národ len ako národ povedomý svojho bytia, svojho práva, svojej minulosti a nároku na budúcnosť môže sa uplatňovať v súručenstve iných národov.

Pribinove slávnosti, odhaľujúce nám tisícstoročnú minulosť svojráznej slovenskej histórie, s touto devíziou púšťajú národ slovenský na životnú púť: Verný kresťanstvu, pestuj si národný charakter, aby si zachoval dedičstvo otcov!«[54]

Strana pri tejto príležitosti vydala za súhlasu celého národa opäť rezolúciu, v ktorej sa zase zdôrazňuje suverenita slovenského národa a jeho všetky prirodzené práva.

»Vyhlasujeme, že v tomto štáte chceme vidieť svoju budúcnosť nielen ako národ svojprávny a nielen ako národ rovno-

54 „Slovák“, 1933, č. 181.

právny s národom českým, ale aj ako národ samobytný, samostatný, ktorý sám chce spravovať svoje veci a sám chce riadiť svoj osud!

Chceme byť národom suverénnym.

Keď toto žiadame, nadväzujeme len na svoju tisícstoročnú národnú minulosť, na svoje slovensko-národné tradície, založené na svetlej pamiatke kniežaťa Pribinu, prvého v dejinách spomínaného Slováka. V duchu tejto tradície pokračovali i bratia naši v Amerike, ako predstavitelia slovenského národa, keď uzavreli a podpísali Pittsburghskú dohodu, posiaľ však do života neuvedenú.

Keby slovenský národ po prevrate nebol azda ani našiel správnu cestu v hľadaní svojej pravdy a nebol by uplatňoval svoje politické práva ako národ samobytný, dnešné jubileum bolo by preň nevyhnutným príkazom, aby sa spamätal a dožadoval sa práv, ktoré mu patria. A ak by to neurobil, prehrešil by sa nielen proti svojej historickej národnej minulosti, ale i proti úmyslom kniežaťa Pribinu, tohto prvého slovenského vladára, silne zasiahnuvšieho do behu svetových dejín.

Klaňajúc sa pamiatke Pribinovej, pokladáme za potrebné verejne poukázať, že slovenský národ nikdy nikoho nepoveril, nikomu nedal splnomocnenie na to aby sa mohol zrieknuť národnej samobytnosti, národnej suverenity, vyjadrenej v samourčovacom práve, uznanom celým vzdelaným svetom. S tohto miesta vyhlasujeme, že každého, kto opovrhuje slovenskou národnou samobytnosťou, pokladáme za ničomníka a ničomník je i ten, kto nám akýmkoľvek spôsobom prekáža byť samobytným národom.

My všetci, zo všetkých končín Slovenska tu sídení, vítajúc bratské národy slovanské, ktoré prišly pokloniť sa tiež pamiatke Pribinovej, koríme sa pred štátnickou múdrosťou nášho prvého vladára slovenského, prejavenou tým, že

pochopil a prijal vznešenosť kultúry a národu nášmu získal tak hodnoty, akej v tom čase mnohé slovanské národy ešte nemaly.

Pod starobylými múrami nitrianskeho hradu slávnostne sľubujeme, že ostaneme verní kresťanskému odkazu knieža-ťa Pribinu a že pevne vytrváme pri národnej tradícii, opretej o pamiatku Pribinovu.

Žiadame, aby spravovanie vecí samobytného národa slovenského na oslobodenom Slovensku sverené bolo Slovákom, ako nám to plným právom patrí, ako nám to bolo sľubované a Pittsburghskou dohodou spečatené.

Vyhlasujeme, že svojich národných práv, v Pittsburghskej dohode zabezpečených, nikdy sa nezriekneme a že za lepšie blaho národa slovenského bojovať budeme mužne a vytrvale, ako nám to káže povinnosť k národu slovenskému a posvätná pamiatka Pribinova!«[55]

Po nitrianskych slávnostiach pražské kruhy pokladaly za politickú rozumnosť vrhnúť sa na príslušníkov autonomistických strán slovenských. Tieto protestovaly na pôde parlamentu ústami Dr. Tisu dňa 19. októbra 1933 proti prenasledovaniu a ničeniu slovenských existencií.

»Hlinkova slovenská ľudová strana a slovenská národná strana v 15. výročí republiky Čechov a Slovákov vyhlasujú pred Bohom a svetom [cenzurované], Centralistické strany [cenz.] poškodzujú bratské spolunažívanie Čechov a Slovákov a [cenz.] Vládnucí režim v Česko-Slovenskej republike odklonil sa od pôvodného charakteru štátu, ktorý mal byť štátom Čechov a Slovákov. [Cenz.] Takýto krutý režim zavádza sa vtedy, keď slovenský národ trpí, ba hynie pod krajnou,

55 „Slovák“, 1933, č. 182. Nitrianske udalosti rozvírily náš vnútorný život a rozhýbaly štátny aparát, ktorý nepoznal milosti v zatváraní a trestaní slovenských ľudí. Noviny Strany boly zastavené (Slovák, Slovák-týždenník, Tatranský Slovák a Osa).

na všetky jeho zložky zaliehajúcou hospodárskou krízou bez nádeje na zlepšenie sa pomerov a uplatnenie sa dorastajúcej slovenskej mládeže v štátnom, verejnom, ba i súkromnom živote.

V mene celého slovenského národa na tejto ešte čiastočne voľnej tribúne sa osvedčujeme:

Stojíme všetci svorne a odhodlane za programom autonomie Slovenskej krajiny, dovolávame sa spravodlivosti a rovnoprávnosti v štátnom živote, žiadame si slobodu slova, tlače a shromažďovania a reklamujeme pre roduverných Slovákov slobodu osobnú. [Cenz.] Sme si vedomí toho, že slovenský národ, ako kultúrna slavianska jednotka nájde v kultúrnom svete toľko porozumenia a priateľov, že sa mu priznajú nielen základné práva ľudskej slobody, ale bude mu daná i možnosť, aby v duchu svojej tisícročnej minulosti žil životom svojským, národným, naozaj slovenským, ako si to jednomyseľne žiadajú všetci úprimní Slováci. Toto právo národa je silnejšie ako hocijaký strannícky teror, a preto veríme vo víťazstvo svätých práv svojho slovenského národa.

S tohto miesta a v tejto skutočne kritickej chvíli voláme k Vám, bratia Slováci, na trpiacom Slovensku, ako i k vám, bratia, ktorých neúprosný osud vyhnal do cudziny za skyvou chleba: verte v Boha, dúfajte v jeho spravodlivosť, bojujte ďalej svorne a odhodlane za autonomiu Slovenskej krajiny v tom pevnom presvedčení, že práva svoje si vydobyjete a víťazstvo slovenskej pravdy [cenz.] je predo dvermi.

Apelujeme na vás, bratia Česi, s ktorými náš osud spojil v jednom štáte: zadržte! Nedajte sa zaštepiť [cenz.]. Voľte si cestu spravodlivosti, bratského uznania a úprimného spolunažívania. [Cenz.] je cestou k duši slovenského ľudu, a k porozumeniu pre jeho náboženské, hospodárske, kultúrne a sociálne potreby.

Na vašom porozumení sa zvrtne osud nášho spoločného štátu!«[56]

Dňa 20. októbra a 29. novembra 1933 prehovoril v parlamente Dr. Tiso o neústupnom stanovisku Strany, čo sa týka slovenského problému.

»O slovenskom probléme hovorí sa rozličným spôsobom. Jedna skupina – nemohol by som povedať číselne, aký počet Slovákov predstavuje – vôbec popiera slovenský problém a vyhlasuje: Niet slovenského problému. Títo sú internacionalisti, ktorí vôbec nepoznajú národného problému a nechcú poznať národnostný problém. Nakoľko sú internacionalisti a nepoznajú národného problému, nemusia poznať ani slovenský problém a nech sa zaoberajú len triednym problémom.

A triedny problém na Slovensku vyriešili tak, že práve pod ich právomocou a pod ich vedením vládny režim na Slovensku je dnes triedne skoro jednomyseľný, totiž všetci sme proletári.

Títo ľudia môžu hovoriť o tom, že niet slovenského problému. A v Prahe, čo vidíme? Aké veľmi vďačné uši nachádza toto predstavovanie slovenského problému, že ho niet? Prečo? – My rozumieme sotrvačnosti ľudskej, ktorá rada sa vžíva do toho, že čo sme vykonali, dobre sme vykonali a nemusíme na tom nič meniť. To je ten psychologický moment, prečo Praha rada počúva: niet slovenského problému.

Ale počítame veľmi dobre aj s pohodlnosťou ľudskou, a to je druhý psychologický moment, prečo v pražských kruhoch o slovenskom probléme radšej počujú, že ho niet, ako by si nadhodili: tu je, riešme ho. Ľudská pohodlnosť predsa radšej bude tvrdiť, že niet tu čo riešiť. A ideme ďalej.

Je tu ešte aj iný moment psychologický, ktorý vychádza z falošne rozdúchaného českého nacionalizmu. Český nacio-

---

56 „Slovenská pravda“, 1933, č. 43. Pôvodný text vyhlásenia autonomistických strán nikde nebol úplne uverejnený. Jestvuje len jeho konfiškovaná forma.

nalizmus mnoho ráz tvrdí, že musíme vybudovať jeden veľký český štát a že táto česká republika bude len vtedy silná, keď nebude mať nijakého slovenského prívesku, keď to bude jednotný národ a keď medzi nami nebude nijakého rozdielu. To môže byť veľmi lichotivé. Ale myslím, že nie na cite sa má zakladať politika, ale na reálnej skutočnosti a na hybných silách, ktoré potom národom hýbu.

To je jeden úsek slovenského problému. Druhý úsek uznáva, že je tu slovenský problém, ale ho vysvetľuje veľmi úzko, že ho totiž treba obmedziť len na veci hospodárske. Je tu slovenský problém, ale ten treba vyriešiť regionálne, čo znamená toľko, že máme robiť cesty, stavať mosty, vodovody, regulácie atď. Aké úzke chápanie slovenského problému!

Predsa všetci vieme, že subjektom práva nikdy nebolo nijaké územie, ale je to národ, etnografický poklad každého práva. A preto toto predstavovanie slovenského problému nič nerieši. Je to zvláštna diagnóza, ktorá by hovorila o nemocnom pacientovi v tom smysle, že niet nemoci, keď táto tu predsa je, horúčka nielen trvá, ale i stúpa. Podobne je to i so slovenským problémom, so slovenskou otázkou. Niet vraj slovenského problému a predsa, keď prídeme na Slovensko, všetci prichádzame k poznaniu, že je ono roztrepané, že je tu čosi v neporiadku. Táto druhá skupina hovorí: Je slovenský problém, ale to sú cesty, to sú vodovody, kanalizácia, je to len hospodársky záujem. Duša slovenská je naša, duša slovenská je v poriadku. To je ďalšia diagnóza. A horúčka stúpa, horúčka vyvrcholuje. Čo je to teda aká diagnóza? Z tohto vidieť, že je to diagnóza nesprávna, že je to diagnóza povrchná.

Áno, jedinú správnu diagnózu slovenského problému my predstavujeme. My, slovenskí autonomisti tu i inde hlásame:

Nie územie, nie cesty, nie vodovody, nie kanalizácie stoja v prvom rade, ale slovenský národ so svojím etnografickým

základom, so svojou tisícročnou minulosťou, so svojou rečou, so svojou kultúrou, so svojím nárokom na budúcnosť svojsky sa vyviňovať, to je slovenský problém.

Toto sa však uznať nechcelo a boj medzi týmito smermi trvá už 15 rokov. V posledných časoch, priznávam, pod ťarchou hospodárskej krízy slovenský problém stal sa ostrejším a prešiel do akútnej situácie. Je pravda, hospodárska kríza mala veľký podiel v tomto vyostrení, ale či by mohla hospodárka kríza vyvolať slovenský problém, keby ho tam nebolo bývalo už predtým? Hospodárska kríza mohla tomu dodať väčšiu silu, väčší elán, aby slovenský národ popri svojich národných a politických cieľoch vystúpil ešte i so svojimi hospodárskymi bolesťami. Toto sa skutočne stalo. Prišly Trenčianske Teplice s mladou generáciou slovenskou a viete, aké rezolúcie boly prijaté. Po Trenčianskych Tepliciach prišiel Zvolen s jeho mohutnou manifestáciou, ale len čiastočne, prišlo Nové Mesto, Senica a ďalej, kde sa shromaždilo široko-ďaleké okolie. Ten Slovák, ktorý nemá doma na soľ, nemá na železničný cestovný lístok, peši putoval 50 až 60 km, aby sa na týchto shromaždeniach zúčastnil a národnú jednotu, ktorú sme tam spolu s národnou stranou hlásali a predstavovali, potvrdil. Tento moment nemožno nechať stranou a povedať: na Slovensku nič nie je, v tom slovenskom človekovi nemá táto otázka nijakej ozveny. Bolo by to mylné chápanie. Zastrašuje nás. Pražské noviny o tom nepíšu, lebo informátori zo Slovenska nemajú na tom záujem, aby sa Praha dozvedela, že sa na Slovensku niečo deje. Vyvrcholilo to ďalej. V takejto atmosfére pripravovala sa Nitra. [...]

Nitra bola spontánny prejav slovenského ľudu, ktorý si bol vedomý svojej tisícročnej minulosti a svojich národných práv. [...]

Budeme zastupovať národ, dokiaľ nás nezbavíte mandátov a keď nás pozbavíte mandátov, nech hovorí o tom národ, nech hovorí o tom svet! «[57]

»Sme národ slovenský, etnický, samostatný, svojrázny, samobytný a tohto stanoviska a tejto zásady a tohto politického programu nezriekame sa ani vtedy, keby si niekto myslel, že nás preto možno natiahnuť do pôsobnosti paragrafu o rozpúšťaní strán! Sme národ slovenský, svojrázny a samobytný a na tomto si musíme budovať svoj politický program i v praktickom živote. [...]

My ako národ chceme vládnuť a ovládnuť Slovensko. Preto robíme národnú politiku, od ktorej sa nedáme odlúdiť ani takými ďalekými vidinami, ktoré nám maľujete pred oči, že vraj nemúdro robíme, keď sa ohraničujeme na Slovensko, lebo populácia o niekoľko rokov umožní nám ovládať nielen Slovensko, ale i Čechy, Prahu. My pre vidiny 100–150 ročné – i to veľmi problematické – nedáme si vyrvať z rúk právo, aby sme ovládali Slovensko už teraz, a to úplne, a aby sme slovenský chlieb, slovenské úrady, slovenskú zem dali do slovenských rúk! My sa ani po reči p. ministerského predsedu pojmu samobytného národa slovenského nezriekame, lebo by sme museli poprieť slovenskú históriu, museli by sme vytrhnúť zpod svojej politiky základňu praktického uplatňovania sa Slovákov!«[58]

»Jednota krvi, jednota územia, jednota reči, jednota mravu, duchovná jednota kultúry a vedomie spoločného osudu sú už dnes zakorenené v povedomí každého Slováka. A toto povedomie nás oddeľuje od hociktorého iného národa. Sme teda samostatným národom a na základe samostatnosti národa budujeme svoju politiku.«[59]

57 „Slovenská pravda“, 1933, č. 43.
58 „Slovák“, 1933, č. 214.
59 „Slovák“, 1933, č. 214.

»Náš program je: za Boha a národ. Bojujeme za uznanie národa, suverénneho nielen politicky, ale i etnicky. Práca za Boha vyjadrená je v programe kultúrnom, mravnom, etnickom. Bojujeme za kresťanskú spravodlivosť vo verejnom živote vôbec.

Toľko sa hovorí v centralistických kruhoch a hlavne po Nitre, že kto je proti čsl. jednote, ten je i proti štátu. A tento výrok užil i predseda vlády. A my sa predsa svojho autonomistického programu nevzdáme.

Na čom si zakladáme, to je, že sme národom slovenským. «[60]

»Dospelý národ slovenský vie, čo je jeho právo: Suverenita!

Výraz tejto suverenity dnes menujeme. Autonomia Slovenska. Je kvietkom, ktorý rástol na bojiskách, ktorý polievaly krvou staré i nové légie, ktorý polievaly slzy a ktorému dodávaly vlahy finančné a iné obete amerických bratov. «[61]

»My si trúfame povedať, že by sme si vedeli vládnuť doma. Nás neodstrašia ani štatistiky predsedu vlády, ktorý nám chcel nahovoriť, že oni na Slovensko doplácajú a že by sme nevystačili. Nech nemajú o nás zbytočné starosti. Slovenská skromnosť a spravodlivosť by si svoje veci trúfala viesť lepšie a účelnejšie.

Ale posledne nás už i prízvukovaním veľkého významu Slovenska chcú od našej požiadavky odstrašiť: Slovensko je most k štátom slovanským a Malej dohode.

My sme videli už i otrhané mosty, po ktorých chodiť, ak sa neopravujú, môže byť i životu nebezpečné. My i vzdor tomuto významnému mostu nezriekame sa autonomie Slovenska, a to preto, že chceme byť rovnomerným činiteľom. Ľudová strana nikdy sa nevzdá požiadavky autonomie, lebo sa vzdať nemô-

60 „Slovák“, 1934, č. 113.
61 „Slovák“, 1934, č. 221.

že. Ona vyrástla zo slovenského nacionalizmu a z kresťanskej spravodlivosti. «[62]

»Práve spojenectvo a spokojnosť môže byť len tam, kde sa splnia všetky zákonité požiadavky. Takúto zákonitú požiadavku vidíme v autonomii. A prízvukujem, že sa domáhame autonomie aj na základe zákona prírody. Slováci sa pokladajú za národ, národ etnický, ktorý svojou rečou, históriu, povahou a kultúrou trúfa si ďalej vyvíjať sa a pestovať svoje kultúrne a národné hodnoty. Slovenský národ svoje slovenské národné povedomie staval vždycky do popredia v minulosti a nikdy sa ho nezriekal. A to bolo jeho posilnením, že sa nedal zaplaviť cudzím návalom, neutopil sa v cudzom mori. «[63]

»Slovenský národ, venčený i prípadne mučeníckou glorio-lou, vydrží na svojom mieste. [...]

Veríme v spravodlivosť dejín a vynaložíme všetko, aby sme svoje sily v službe nepremlčateľného národného práva sjednocovali a dúfame, že príde, lebo prísť musí chvíľa, keď naša pravda dosiahne úplného uznania a plného víťazstva! «[64]

»Autonomia je našou živelnou požiadavkou a od nej sa odradiť alebo odstrašiť nedáme. Všetci sme kandidátmi väzníc a žalárov, ale i najťažšie väzenie podstúpime, lebo vidíme, že za nami ide mládež, ktorá to isté bude hlásať a tak neústupne, čo a ako to my hlásame. «[65]

62 „Slovák", 1934, č. 113.

63 „Slovák", 1934, č. 272.

64 „Slovák", 1934, č. 275.

65 „Slovák", 1934, č. 138. Por. „Slovák", 1940, č. 100: „Bolo potrebné pestovať ideálnu rodolásku práve v slovenskom študentstve. Veď práve študentstvo bolo najväčšmi vystavené smerom odnárodňovacím a bolo to v čase, keď služba národu bola zamenená službou jednej triedy alebo inej čiastky v národe. Nemožno preto nekonštatovať, že nebyť vtedy priamej čiary, označenej a držanej práve katolíckym študentstvom, pochovaný by bol býval slovenský národ, opustená slovenská reč a zabudnutá slovenská tradícia. Vyznelo by to ako rekriminácia, keby som všeobecne známe udalosti uvádzal na dôkaz tohto konštatovania. Na miesto toho nech stačí pripomenúť skutočnosť, že okolo ohniska ÚSKŠ združená staršia i mladšia generácia slovenská to bola, čo tvorila jadro historického obra-

»Ako platí piate Božie prikázanie na jednotlivca, tak platí to „nezabiješ“ i na celý slovenský národ. Kto mu prekáža žiť samobytným životom a neuznáva ho za národ, hreší proti piatemu prikázaniu. Slovenský národ nie je odkázaný na kuratelu. Je a chce svoje a to je najvyšší argument za autonomiu!

Máme Pittsburghskú dohodu, podpísanú prezidentom Masarykom, ale keby náhodou nebolo tejto zmenky, keby náhodou americkí bratia neboli dosť obozretní a neutvorili Pittsburghskú dohodu, slovenský národ i vtedy má právo na autonomiu. A dnes vedomie tohto práva v Slovákoch je také silné, že – ako Hlinka povedal – keby ho zradil, tak národ i cez Hlinku i cez nás vymôže si autonomiu! «[66]

Medzitým priblížily sa voľby r. 1935. Strana hneď na začiatku tohto roku začala sa starať o prípravu volebného boja. Výkonný výbor Strany sišiel sa v Bratislave dňa 24. januára. Na tomto zasadnutí Dr. Tiso charakterizoval trvalé poslanie Strany v národe a večne aktuálny program a naznačil potrebu organizovania.

»Keby sme nestáli na prahu volebného roku, ktorý volebnou horúčkou zachvacuje verejnosť a napĺňuje ovzdušie kombináciami do budúcnosti, bolo by pôžitkom retrospektívne pozrieť si ten úsek nášho boja za autonomiu Slovenska, ktorý označuje mená: Zvolen, Trenčín, Nitra a všetky tie menšie

tu v Matici slovenskej, čo riadila teplický sjazd, čo vytvorila národný jednotný front vo Zvolene, čo dávala elán Pribinovským oslavám, čo vysoko držala zásadu: Národ je viac ako trieda; ktorá vedená učením, že z obetí jednotlivcov žije celok, s oduševnením prinášala svoje obete, aby žil a mohutnel národ. Ba ešte viac; keďže svetlom a teplotou ohniska tohto bol kresťanský svetonázor udržiavaný katolíckou tradíciou, ktorý je presný a jasný vo svojom chápaní, dôsledný vo svojich zámeroch a neústupný, nekompromisný v praktickom prevádzaní, v obrane vrcholnej hodnoty prirodzeného poriadku, národa, z ovzdušia tohto ohniska vyšla do slovenských pomerov presadená téza. Národ je viac ako štát a potom tiež: ani za cenu republiky sa nezriekneme práva národa slovenského. Bolo to teda ovzdušie národné, politické, prežiarované katolíckou ideologiou prirodzeného práva a osobného žertvovania až po výšku mučeníctva.“

66 „Slovák“, 1934, č. 234.

zastávky do tejto línie zapadajúce. Pripomeňme si, že tieto zastávky neboly náhodilé, ale súvisely vnútornou spojitosťou: súvislosťou organického vzrastu jednotnej myšlienky a jednotnej vôle. Bolo potrebné, aby sa šíky autonomistického tábora zhusťovaly, aby sa myšlienka autonomistickej krajiny kryštalizovala a aby sme sa pri každej zastávke dostali o krok vpred v uskutočnení nášho programu.

Ale nechajme retrospektívu. Volebný rok nalieha i na nás, aby sme hľadeli do budúcnosti. Veď okolo nás už všetko horí volebnou horúčkou. Hľadajú sa volebné heslá, ktoré by maly zaistiť volebný výsledok a uloviť najväčší počet mandátov. Žijúc v tomto prostredí volebnej horúčky, nevieme sa jej ubrániť ani my. Vidíme to aspoň čiastočne na sebe. Že sa ona prejavuje u nás len v akej-takej kombinácii blažených čakateľov mandátov a nevyráža sa v hľadaní volebného hesla, to nasleduje z charakteru našej Strany:

Nie sme totižto stranou konjunkturálnou, ktorá z príležitosti na príležitosť musí prispôsobovať akčný program, lebo jej triedny a stavovský základ nie je dosť široký pre všetky možné konštelácie a potreby života. My sme Stranou sekulárnou, ktorá vo svojich hlavných zásadách vytvára smernice pre všetky možné eventuality spoločenského života. Sme Stranou sekulárnou, ktorá nikdy nestratí svoju časovosť, kým jestvovať bude slovenský národ a kým bude životnou nevyhnutnosťou tohto národa, aby sa spravoval zásadami, plynúcimi z večného Božského prameňa. Sme Stranou sekulárnou, ktorá nemôže mať užší a širší program, lebo činnosť jej usmerňujú dva póly: Boh, najvyššia to idea, a národ, najširšie to pole praktického uplatňovania sa. Sme Stranou sekulárnou, ktorá si oprávnene môže byť toho vedomá, že je nevyhnutnosťou života a bez nej sa nijaké zariadenie neobíde; natoľko, že práve v tom a vtedy, keď sa pozdávalo, že ju vytískajú, môže určite vidieť červánky

istejšieho uplatnenia sa, lebo bez Boha a národa nemôže sa dariť nijaké podnikanie. A ako taká strana, nemáme čiastočného hesla, lebo zachycujeme vždy celý program. Neznáme parciálne záujmy, lebo hľadíme vždy na celý národ. Nezachvacuje nás volebná horúčka v takej miere ako ostatných, aby sme vyrábali volebné heslo, lebo nie sme si vedomí toho, že by náš program bol v celkosti zbankrotoval, aby sme ho museli kryť čiastočne novým heslom. Ideme do volieb s naším staronovým programom, s autonomiou Slovenska, lebo vieme, že lepšieho hesla vynájsť nemožno a povedomí sme si, že voľby sú pre nás len ďalším postupom v našej stálej práci, ktorou zobúdzame povedomie nášho národa, ktorou vychovávame národ, aby sa stal čím ďalej tým spôsobilejším na spravovanie svojho osudu v smysle najvyšších ideálov.

Predsa však predvolebná situácia ukladá nám špeciálnu volebnú povinnosť práve preto, že sme stranou tak zvláštneho charakteru. Sme Stranou sekulárnou so všetkými výhodami a nevýhodami z toho plynúcimi.

Na strane výhod môžeme zaúčtovať tú atmosféru jedinečnosti našej Strany, ktorá je tak prajná na vytvorenie a upevnenie nášho povedomia a silného sebavedomia, že pravda je na našej strane a že vedení zásadami svojho programu ideme správnou cestou k správnemu riešeniu životných otázok svojho národa. A mať takéto povedomie je bezpodmienečnou potrebou každého politického činiteľa, ktorý si nárokuje, aby naň hľadel priateľ i nepriateľ, že je poctivým človekom a nie priekupníkom. Akú silu znamená v politických bojoch takéto povedomie, vysvitá z toho, že jediný tábor našej Strany sa regrutuje z ľudí, ktorých hrozba nezlomí, ani sľuby nezlákajú a že naša Strana jedine tomuto povedomiu môže ďakovať, že je schopná chodiť po cestách tŕnistých v službe pravdy a svojho národa.

Na účet nevýhod sekulárnosti našej Strany musíme, pravda, zaknihovať nebezpečenstvo spoliehania sa na príťažlivosť našich zásad, nebezpečenstvo určitého pohodlia, nie dostatočnej aktivity pri rozširovaní nášho programu. Ako jedinečnosť veľmi ľahko vypestuje v duši človeka exkluzivitu, neuznávajúcu nikoho nielen proti sebe, ale ani vedľa seba, tak veľmi ľahko, lebo to hovie pohodliu, kradne sa do mysle človeka domnienka, že stačí držať vysoko jedinečnú zásadu a pravdu, netreba jej však zaisťovať nových a nových priaznivcov a kliesniť cestu do nových kruhov. Jedinečná pravda, za ktorú sa žertvuje, je taká svätá, že sa bojíme s ňou pustiť sa do boja a jednať s cudzími, aby sa jej nechytila najmenšia škvrna. Naše povedomie, jedinečnosťou nášho programu vypestované, je v nás také silné, a tak je to dobré, že stačí nás viesť cez prekážky a boje s vysoko vytýčeným práporom, ale vedie nás i tak, a to už nie je dobre, aby sme nezbadali ani straty, ani rany, ale ani to, že zostávame sami tam, kde už rozhoduje počet účastníkov a nie pravdivosť zásady. V tomto rámci našej úvahy zjavuje sa nám slovo kompromis s ohľadu jedinečnosti neprístupné a nosiace biľag zrady a zjavuje sa slovo taktika, pripomínajúce povinnosť zabezpečiť jedinečnej pravde možnosť uplatnenia sa. A bolo by osudným nešťastím, keby sa tieto dva pojmy ponímaly ako nesmieriteľní činitelia, ktorí sa nijako neznesú a ktorí nemôžu vedľa seba kráčať.

Isteže všetci sme viac-menej vychovaní na dogmatike a dogma, jedinečná to pravda, nestrpí kompromis, nepripúšťa jednanie. Ale nezabúdajme, že život nespravuje dogmatika, ale morálka, spočívajúca tiež síce na dogmách, ale pripúšťajúca potom rozličné systémy, učenie podobné tomu: ad impossibile nemo tenetur, melius est inimicum bono atď. Chcieť mať morálku bez dogmatiky znamená viesť na klzkú cestu bez zásadovosti inštruktora praktického života, ale chcieť mať

dogmu bez morálky znamenalo by toľko, ako dogmu zatvoriť do úzkeho rámca vysokovzdelaných teologov, ktorí by jedine boli schopní sami si sostaviť z nej plynúce praktické smernice a nechať široké masy bez správnej orientácie. Pustiť sa v politike do taktizovania bez silného povedomia a jedinečnosti svojho programu, znamená vyhodiť zpod nôh silnú pôdu a stať sa smiešnym tanečníkom na pohyblivej dlážke stánkov v ľudových zábavných parkoch. Chcieť však uplatniť sa v politike exkluzivitou svojho programu bez hľadania spôsobov čím úspešnejšieho jeho uplatnenia, znamenalo by pracovať pre históriu, bez nádeje praktického uskutočnenia svojho programu a tak bez nádeje poskytnúť svojmu národu z programu plynúce požehnanie.

Zašli sme azda v abstraktnej úvahe ďalej, než by niekto vzhľadom na volebnú atmosféru pokladal za časové. No, ide nám o určenie nášho volebného nástupu. Za posledné dva-tri roky čiara nášho politického života zaznamenáva rozličné fázy: utvorili sme súručenstvo s národnou stranou, prejavovali sme nejakú sympatiu s českou pozíciou, držali sme front katolíckeho bloku. A teraz stojíme pred otázkou: ako pôjdeme do volieb? Sami? Či spravíme nejaké súručenstvo? Ktoré z nich? Sú to všetko otázky vážne a časovo naliehavé a vynorujú sa zväčša preto v tomto objasnení, lebo si azda ťažko vieme predstaviť možnosť praktického realizovania týchto súručenstiev.

A pravdou predsa je, že byť v súručenstve s národnou stranou nie je na prekážku, aby sme utvorili katolícky blok; ide nám pri oboch smeroch o posilnenie našej akčnej čiary, ktorej smyslom je spravovanie Slovenska v duchu nášho hesla: za Boha a národ. Pravda, prepotrebné je dodržiavať ustálený postup a spravovať sa smernicami, vydanými Stranou na dosiahnutie tohto cieľa.

Ide nám o presné určenie volebného nástupu, lebo vidíme, že vláda a za ňou stojace väčšinové strany čo všetko možné podnikajú, aby si zaistily i naďalej volebné víťazstvo a tak aj nadvládu v štáte. Zákon o rozpúšťaní strán chce byť tlakom na ideovú stránku volebných skupín. Pokusy s registráciou strán a so zavedením volebného kvórumu sú taktickými manévrami, namierenými proti opozícii. Pritom zahaľuje sa vláda do podozrivého tajnostkárstva, čo nám prikazuje tým väčšiu obozretnosť.

Po ideovej stránke musíme znovu autoritatívne ustáliť, že svoj program o zákonodarnej autonomii Slovenska, postavený na dogme samobytného slovenského národa, držíme a nezriekame sa ho ani kvôli registrácii, tým menej sa od neho odchýlime pod tlakom hrozieb, žalárov alebo za cenu popularity v politických kruhoch.

Po taktickej stránke ide nám o ovládanie Slovenska a preto je nám vítaná každá spolupráca na Slovensku, aby sme centralistický režim na Slovensku oslabili. Tajnostkárstvo okolo kvórumu, so strany vlády vedome postavené, ukladá nám tiež povinnosť o tomto bode viac nehovoriť, ale tým odhodlanejšie prikročiť k činu, aby politická koncentrácia celého Slovenska pod programom autonomie dostala pri týchto voľbách jasný výraz. [...]

Presvedčení sme o tom, že náš politický program takto ponímaný je tiež jedným zdrojom hospodárskeho ozdravenia a konsolidovania Slovenska. Ťažko je nám rozhodovať o tom, či nepripomenutie hospodárskeho momentu v Pittsburghskej dohode stalo sa so stránky českých kontrahentov vypočítavo, aby mali voľnú ruku v hospodárskom podmanení Slovenska, čo by im ináč bolo bývalo veľmi blízko, ako realistom, a či sa tak stalo z príslovečnej slovenskej dobromyseľnosti, ktorá slovenskú otázku pred prevratom videla len v boji za tú

našu slovenčinu. Ale či tak, alebo onak: skúsenosti od prevratu nadobudnuté na hospodárskom poli nám velia štylizáciu Pittsburghskej dohody v jej duchu rozšíriť i na hospodársku autonomiu. Stály vysoký počet nezamestnaných na Slovensku je dôkazom toho, že nežijeme už len pod tlakom fluktujúcej krízy, ale že sme sa ocitli v chronickej depresii. Kto má do činenia s financiami, vie čo to pre Slovensko znamená, keď máme takmer všetky slovenské banky v českých rukách, keď daňové úrady odvádzajú, Poštová sporiteľňa, Penzijný ústav, Sociálne poisťovne tiež v Prahe koncentrujú všetok kapitál. Čo si sľubuje centralistický režim od ožobráčeného Slovenska, vidieť i z tej záplavy stravných lístkov, rozhodených teraz i po bohatších krajoch Slovenska; máme byť odkázaní na milosť centralizmu, ktorému však potom máme konať, z povďačnosti za odhodené omrvinky, politické služby.

Preto tvoriť a sbierať slovenský kapitál na družstevnom základe je osvedčenou cestou pozdvihnutia národa.

Tvoriť a brániť slovenský priemysel je našou povinnosťou.

Brániť stredný stav, našich remeselníkov proti pažravému kapitálu, aby sme nepripustili vlnu jej sproletarizovania, je rozkazom.

So stabilizáciou roľníckej výroby stabilizovať treba a na úroveň únosnosti redukovať úrokomer, dane a verejné dávky i dotiaľ, kým sa odbremenením roľníckeho stavu meritórne a s trvalou platnosťou niečo urobí – toto je viac ako volebné heslo, lebo je kričiaca životná potreba Slovenska!

A ku všetkému: svornosť a jednota nech nás spája. Pokusy nepriateľa, ktorý chce medzi nás hodiť otázku starých a mladých, nech narazia na tvrdý šík jednotného frontu. Nech sa uplatní i medzi nami slovo Spasiteľovo: »Kto chce byť medzi vami prvým, nech je taký ako posledný; posledný v hľadaní seba, posledný v úteku od obetí a posledný vo vynášaní seba

nad ostatných.« Jedinečnosti nášho programu prispôsobený bojovný a pracovný tábor isteže privedie národ slovenský k víťazstvu! «[67]

Myšlienka autonomistického bloku sa vynorila opäť r. 1935, lenže teraz v konkrétnejšej forme.

»Spasiteľská myšlienka národa slovenského vo forme autonomistického bloku vstáva v novom svetle, mladistvej sile a sviežej forme. Impozantný bol počet oduševnených prívržencov tejto myšlienky i doteraz a skalopevná bola dôvera bojovníkov za autonomiu, že lepšie pomery na Slovensku môže vyvolať len autonomia, no zloba nepriateľa v mnohých Slovákoch otriasla túto dôveru a zahnala ich do tábor protivného, alebo terorom oslabila povedomý rázny postup za uplatňovanie autonomie. Následkom toho mnohí, i tí lepší, boli už tam, kde sa nachádzali apoštolovia po ukrižovaní Kristovom: dezorientovaní krčiac sa po postranných uličkách a beznádejní opúšťajúc Jeruzalem... Spasiteľská idea autonomie Slovenskej krajiny vstáva a predstavuje sa v netušenej svojej pôvabnosti a sile vnútorného bohatstva! [...] Inšpirovaná kresťanským idealizmom nezostáva stáť pri egoistickom zdôrazňovaní svojich práv, lež, hľa, podáva svoju ruku, tú stýranú, vyschnutú, sputnanú – na pomoc od seba slabším bratom, lebo im dožičí svojského života za aký bojuje pre seba. Toto vnútorné bohatstvo myšlienky autonomie, dosiaľ dostatočne nepovšimnuté, naplňuje Slovensko novým svetlom a Slovákov novou radosťou. [...]

Zdesený nepriateľ, prekvapený nečakaným obratom vecí, stojí ešte dezorientovaný. Cíti, že sa mu tratí zbraň z ruky, namierená proti autonomii: tuší, že proti sile obnovenej myšlienky autonomie slabé budú jeho baťovky, otruby a kortešské fígle a uvažuje, akú taktiku si má voliť. Sme prichystaní na to,

67 „Slovák“, 1935, č. 21.

že podnikne všetko možné, aby umlčal, alebo aspoň zmiernil víťazný nástup autonomistického bloku. Vyhlasujeme však, že od toho času jedine na vytýčenú vlajku autonomistického bloku pretý zrak bude nám určovať smer nášho ďalšieho postupu, lebo cítime v sebe nadostač sily, aby sme sjednotení v národe [...] dosiahli cieľa: spokojnosť slovenského národa! «[68]

A zase pripomína Dr. Tiso potrebu jednoty v národe pri voľbách, aby sa mohli uplatniť národné požiadavky.

»Slovenský národ musí terajšiu koalíciu súdiť aj odsúdiť. Preto do predvolebného víru a všetkého zmätku s ním spojeného zanášame jasný, tvrdý a preto víťazný volebný program »Jednotu v národe, rovnosť v štáte, spravodlivosť všade. «

Nemusí byť človek profesionálnym politikom, aby vedel, že v republike je dnes jeden problém, ktorý robí dnešnej koalícii veľkú starosť. To je otázka nemecká. Naši nemeckí spoluobčania, či vládni alebo opoziční, vedeli si to tak zariadiť, aby nemecký problém jestvoval a aby tento problém stál v strede politických záujmov. Ako ďaleko sme to priviedli my Slováci? Slovenský problém nejestvuje: toto je heslom dnešnej koalície a našich centralistických Slovákov v nej. Následkom toho prišlo v politike k zanedbávaniu slovenských záujmov na celej čiare. A to pohodlne a dôsledne. Ale nás, slovenských autonomistov, ktorí sme sa snažili pri každej príležitosti upozorňovať na slovenský problém a chceli sme v záujme štátu vyriešiť naliehavé otázky, biľagovali ako rozvratníkov.

Aký môže byť výsledok tohto účtovania? Naši centralistickí protivníci sú si toho dobre vedomí, že ich zastihne spravodlivý hnev každého Slováka, preto toľko odkladajú voľby a preto sa tiež snažia robiť zmätok, aby odvrátili od seba spravodlivý súd slovenského národa.

68 „Slovák“, 1935, č. 93.

Márne sú však už všetky ich pokusy. Slovenský národ sa dobre pamätá na hrôzovládu posledných šesť rokov a preto s chystá na volebné víťazstvo, ktoré mu má zaistiť spravodlivé jeho miesto v tomto štáte. Kvôli zabezpečeniu tohto víťazstva razí si nie volebné heslo, ale politickú devízu pre budúci svoj postup: Jednota v národe! Poučení tvrdými skutočnosťami od prevratu, vidíme, že podľa stanov svoje neúspechy a depauperizáciu Slovenska môžeme pripisovať svojej politickej roztrieštenosti. Podtínali sme si nohy vzájomne pri voľbách, bili sa Slováci pri voľbách, išli sme vždy jeden proti druhému a dosiahli sme to, že krvácame všetci a bedárom je už celé Slovensko. Kto bude zodpovedný za tento krutý osud Slovenska pred dejinami? Len naši centralisti, ktorým bol milší úsmev Prahy ako úpenlivé prosby rodných bratov, ktorí zaslepení leskom vlády nevideli úpadok mravov, chudobnenie všetkých vrstiev a demoralizovanie i toho najzdravšieho jadra národa. Z prachu a dymu zruinovaného Slovenska dvíha sa jasným tónom devíza: Slováci, podajme si ruky a sjednotení pod zástavou slovenského práva poďme do boja za autonomiu Slovenska! Že táto devíza nie je umelým heslom, ale že vyrastá z duše slovenského národa, vidieť bolo na tých masových prejavoch, konaných v znamení sjednotenia Slovákov po celom Slovensku. Turčiansky Sv. Martin, Zvolen, Senica, Nové Mesto nad Váhom, Levice... všetko sú svedkami toho, že nič nie je dnes na Slovensku, čo by živšie zaujímalo ľudí, ako sjednotenie všetkých Slovákov na odboj a výboj pre zabezpečenie kultúrnych, národných a hospodárskych práv. A že niet istejšej cesty, ktorá by nás mohla priviesť k odsúdeniu dnešnej centralistickej politiky, ako jednotný front všetkých Slovákov, potvrdzujú nám naši naplašení centralisti, ktorí proti ničomu na Slovensku nestroja toľké úklady, ako práve proti jednotnému postupu Slovákov pri nastávajúcich voľbách. No, čo nám

nedožičí nepriateľ, v tom musíme vidieť my svoju spásu! Čo nám doniesla roztriešstenosť na strany a skupiny, vidíme a cítime na sebe: krvavá to bola škola, hrozne zaplatené naučenie! Po toľkých sklamaniach a nezdarených pokusoch vráťme sa k sjednoteniu všetkých Slovákov, nielen ako k novšiemu pokusu, ale ako k prirodzenej základni politického postupu, lebo prirodzené je to, aby sme išli Slováci jednotne, všetci za jedného a každý jednotlivec za všetkých, za celok slovenského národa. «[69]

Po voľbách, ktoré nahnaly strach pražským centralistom pre víťazstvo Henleinovej strany a pre úspechy autonomistického bloku, Praha chcela mať Stranu vo vláde. Strana však do vlády nechcela ísť za zradu programu. Povolebný postup Strany s ideového hľadiska zdôvodnil Dr. Tiso.

»Čím viacej sa vzďaľujeme od volieb a čím viac klesá volebná horúčka, tým jasnejšie sa načrtáva reálna základňa jednotlivých politických skupín. Utíchol »tingl-tangl« koaličných strán, prichodiacich na bojisko nie s účtovaním šesťročnej vládnej činnosti a podávaním vlastného programu do budúcnosti, lež so snahou preklĺznuť sa nejako cez volebný Rubikon, aby pokračovali potom tam, kde to pred volebným nástupom nechaly. Netajily sa totiž svojím usnesením, že sa dohodly, aby strany koalície i po voľbách zostaly jadrom povolebnej koalície. Ťažko uhádnuť a myslím, že ani vodcovia koalície by nevedeli dať odpoveď na otázku, čo bolo opravdivou pohnútkou na takéto rozhodnutie: či tušenie koaličnej porážky, hlavne na nemeckom úseku, a či istota volebného víťazstva? V každom prípade však bolo až krikľavo zrejmé ich kŕčovité pridržiavanie sa moci, čo im tiež diktovalo ten nedemokratický teror a kupovanie duší spôsobom až ponižujúcim ľudské povedomie úbohých stranníkov. V tomto ovzduší komuže išlo o program?

69 „Slovák“, 1935, č. 58.

Vodcovia vyslali trubafony s veselými odrhovačkami, tajomníci spustili štvavé letáky a balíky cukru a iných článkov a voľby sa hnaly, aby sa spevom a hudbou veselo prešlo cez Rubikon.

Ako sa pracovalo nám v tomto ovzduší bez teroru a bez peňazí, s čírym ideovým programom autonomie, ťažko je o tom písať ešte i dnes, keď volebný hurhaj už prestal. No, kto sa zúčastnil aspoň na jednom našom shromaždení a videl oduševnenie zástupcov, prisahajúcich na autonomiu Slovenska, kto sledoval heroický boj nášho ľudu proti volebným komediantom a videl jeho tvrdý postoj proti korupčníkom, mohol sa presvedčiť o tom, že tu ide o boj posvätný za vznešené ideály s heroickým žertvovaním zdravia a majetku! Táto volebná aréna nevyzerala ako cirkus zápasníkov o moc, ale ako aréna, z ktorej sa ozýva: Ave caesar, morituri te salutant! Toto bojisko nebolo len javiskom volebných hesiel, lež svätyňou, v ktorej sa pokračovalo v politickej výchove národa, zápasiaceho za svoje najsvätejšie práva.

Nie div, že po tomto zápase zvedavo pátra každý vodič po osude svojho odovzdaného hlasu, a pýta sa: ako narába vodcovstvo Strany s našou dôverou? A preto len pokračujeme v politickej výchove nášho ľudu, keď verejne zúčtujeme i z ich niekoľko rokov, učinených po voľbách v záujme uskutočnenia nášho programu.

Počas volebného boja nezodpovední agitátori často hádzali proti nám heslo, že my, ľudáci, vyčerpávame sa jedine v agitácii, do pozitívnej práce vládnutia sa nám však nechce. Alebo aby sa dokázalo, že toto heslo »trafilo klinec na hlavu«, hodili hneď i druhé, že nám ľudákom nezáleží na programe, schopní sme vraj kedykoľvek zrieknuť sa autonomie a hlásaného programu za ministerské kreslá. Tieto útoky sme vždy odrážali prízvukovaním prirodzenej zásady, že vždy sme ochotní vstúpiť do vlády, veď politika sa preto robí, aby Strana prišla

do vlády a takto uplatnila svoj program; avšak možnosť prevádzania svojho programu je tu prvou podmienkou a predpokladom, aby Strana mohla rozhodovať o tom, či ide do vlády alebo nie.

Vedení touto zásadou prijali sme po demisii vlády od designovaného ministerského predsedu Malypetra pozvanie na informatívny rozhovor. Prezídium Strany dalo mi do ruky presne vypracovaný program, aby som informoval pána ministerského predsedu o tom, ako si predstavuje naša Strana pracovný program budúcej vlády.

So zadosťučinením môžeme konštatovať zmenu od doterajšieho obvyklého postupu, keď sa tvorily koalície bez podmienok, ale i bez programu: Najprv musíme byť pohromade a potom uvidíme, čo sa bude môcť robiť – bolo heslo doteraz. »Označme si pracovný program, či sa môžeme na ňom dohodnúť a potom je už bezpredmetná, zrejmá vec, či ideme spolu alebo nie« – znela terajšia devíza.

V tomto ovzduší bolo potom už zrejmé, že sme formulovali svoj pracovný program pre nastávajúce volebné obdobie takto:

V duchu Pittsburghskej dohody pracovať chceme na ďalšom uskutočňovaní svojho autonomistického programu v rámci podrobne označených bodov podľa týchto hlavných hľadísk:

1. Rozšírenie právomoci krajinského zastupiteľstva, výboru a krajinského prezidenta; samostatný úradnícky štatút slovenský; odpolitizovanie administratívy a obcí zvlášť.
2. Krajinská školská rada, slovenská technika; celonárodné kultúrne inštitúcie, parita cirkevného školstva so štátnym, katolícke stredné školy, vybudovanie bratislavskej univerzity, novelizácie rečového zákona, modus vivendi.

3. Krajinský peňažný ústav, družstevníctvo, daňová reforma, šekový úrad.
4. Sociálne ťarchy, štatút robotnícky, tarify, štátne dodávky, participácia Slovenska na fondoch (cestný, melioračný, vodohospodársky), úprava dlžôb roľníckych a živnostníckych, plánovité hospodárenia na Slovensku, spravodlivý obilný a živočíšny monopol, úprava cien roľníckych potrieb, účasť obchodných komôr slovenských pri zavieraní obchodných smlúv, miesto v sbore hospodárskych ministrov a prípadne decentralizáciu vládnej moci a verejnej správy vybudovaním ministerstva pre Slovensko v Prahe so všetkými rezortnými oddeleniami.

Z tohto rámcového programu môže si každý urobiť úsudok, či nám išlo len o ministerské kreslá, o ktorých sme vôbec nejednali, a či o konkrétny program, ktorý sme predkladali. A tiež môže sa z toho programu každý presvedčiť, či sme to s tým naším vstupom do vlády brali vážne a či sme stavali taký program, o ktorom sme vopred vedeli, že je nesplniteľný. Naše prezídium hneď po voľbách vyhlásilo, že si je vedomé zodpovednosti, ktorú výsledkami volieb na seba preberá. A sostavením tohto pracovného programu dalo naše prezídium najavo, že i pokračuje v povedomí tejto zodpovednosti a vyhlásilo ústami svojho povereníka, že zásadne je ochotné zúčastniť sa v novej vláde na základe horeoznačeného svojho pracovného programu. [...]

My sme vykonali svoju povinnosť; preukázali sme ochotu k aktívnej spolupráci i v týchto ťažkých časoch, a to presne sostaveným programom. Nezadali sme nič zo svojho stanoviska. Vzhľadom na ťažkú situáciu, neforsírovali sme veci diskutabilné. Išlo nám o to, aby sme tú akčnú silu, ktorú reprezentujeme, postavili do práce. Bolo rozhodnuté, že táto akčná sila ma byť

ponechaná mimo vlády; je prirodzené, že sa ona uplatňovať bude v opozícii, a to podľa vzoru daného koalíciou, ktorej pomery a záujmy užšej vlasti českých krajín sú prednejšie ako záujmy celoštátne. Slovenský národ môže byť spokojný a na nás sa môže spoliehať. Jeho záujmy budeme vždy verne zastupovať. «[70]

»Ako politická strana, ktorá má kladný pomer k tomuto štátu, nestavali sme sa nikdy zásadne proti účasti vo vláde. To by nebolo politické a tým menej štátnické. Chceme dať štátu vždy a za každých okolností, čo mu patrí, ale práve preto, že nám na tomto štáte záleží, chceme, aby pomer Čechov a Slovákov bol trvale a spravodlive vyriešený. Toto je podmienka, bez splnenia ktorej zodpovednosť za vedenie štátu na seba vziať nemôžeme keby sme vstúpili do vlády bez uspokojivého vyriešenia slovenského problému, neosožili by sme Slovensku a neprospeli by sme ani štátu. Experimentov mali sme už dosť. Záujem štátu vyžaduje riešenie radikálne a toto je možné len zmenou terajšieho systému. Kto chce iné, ten nemyslí so Slovenskom a so Slovákmi úprimne a prejavuje malé pochopenie i pre záujmy štátu. Autonomia Slovenska, ako logický politický následok slovenskej národnej osobitnosti, je a ostane naším programom. S týmto programom išli sme do volieb a tomuto svojmu programu ostali sme verní i po voľbách. V boji o lepšiu budúcnosť slovenského národa nedáme sa nikým a ničím zastrašiť. Sme už dosť silní a otužilí, aby sme odrazili každý nápor proti nám namierený. Akékoľvek upodozrievanie z nespoľahlivosti odmietame. Slováci-katolíci nepatria do tej kategórie vlastencov, ktorí sú vlastencami len dotiaľ, kým odstávajú od štátu hmotné výhody. Naše vlastenectvo vyviera z presvedčenia a z lásky k slovenskému národu. Do vlády vstúpime kedykoľvek, keď budú splnené požiadavky slovenského

70 „Slovák“, 1935, č. 132.

národa, ale nevstúpime nikdy len za ministerské kreslá, alebo osobné výhody jednotlivcov. «[71]

»Nepôjdeme do vlády bez uznania osobitosti slovenského národa.

Sme za katolícky blok, ale pod rúškom katolíckeho bloku národnej jednote československej slúžiť nebudeme; pokladali by sme to za zradu národa i katolicizmu. Chcieť katolícky blok robiť a pritom Slovákov utláčať, to je nie nijaká katolícka politika. My sme nie preto ľudákmi, lebo sme katolíkmi, ani nie preto, že sme Slovákmi: my sme ľudákmi a autonomistami preto, lebo sme slovenskými katolíkmi. Deliť svoju celú dušu nedáme. «[72]

»Vyhlasujem, že naše požiadavky sa zakladaly na základných tézach, na ktorých stojí náš autonomistický program, ktorý je štátom overený. Išlo nám pri vyjednávaní o tom, aby sme vydobyli režim nie jednotlivej strany, ale aby sme režim tohto štátu dostali z tej bludnej uličky chybných teórií a by sme ho postavili na reálny základ jestvovania dvoch národov. [...]

Chceli sme dosiahnuť, aby slovenský ľud voľne dýchal a aby sa nemusel schovávať pod iné meno a aby sa mohol nazývať tak, ako ho Pán Boh stvoril!

Chceli sme ďalej, aby v štáte a v celom štátnom živote bola prijatá za prirodzenú vec druhá naša požiadavka, že totiž národ, žijúci vo svojej reči, má právo na celej čiare v štátnom živote uplatniť svoju materinskú reč.

Nič iného nežiadame, iba to, čo je zabezpečené v ústavnej listine. Žiadame, aby slovenčina nebola odkázaná na milosť alebo nemilosť jednotlivcov, ale aby ústavným spôsobom bolo zabezpečené, že sa naša slovenčina musí uplatňovať v škole a vo všetkých úradoch na Slovensku. [...]

71 „Slovák“, 1936, č. 153.
72 „Slovák“, 1936, č. 158.

My sme interpelovali prípady – bohužiaľ dosť časté –, že pri súdoch, úradoch verejnej správy, pri finančných úradoch a najmä na mnohých školách nevládne slovenčina. Najmä sa to týka škôl, o ktorých sme dostali odpoveď vlády na interpelácie, že sa terajšia prax neprotiví ústavnej listine ani rečovému zákonu, lebo vraj rečový zákon sa vzťahuje len na verejné úrady, ale nie na školy!

Z tohto možno vyvodzovať, že vláda a terajší režim stoja na stanovisku, že v školách nemá vládnuť slovenčina, a my, prosím, nemáme opravných prostriedkov, aby sme niekoho donútili, aby v škole po slovensky vyučoval alebo prednášal.

Bolo to príliš ostré, príliš vyzývavé žiadať, od slovenského národa, aby sa uspokojil s takýmito odpoveďami vlády, veď sú známe prípady, že niektorí páni nie že nevedia sa naučiť po slovensky, ale nechcú sa naučiť. My nepožadujeme, aby každý bol rečovým talentom, ale odsudzujeme, keď sa stretneme s nevoľou, alebo dokonca až s provokáciou. «[73]

Autonomisticky hlasovalo takmer 1 000 000 voličov na Slovensku. Naproti tomu centralisticky hlasovalo len 566 000 hlasov a som presvedčený, že i z týchto veľká čiastka čo najúprimnejšie odmieta centralizmus. «[74]

»Naša autonomia je nie menšinovým snažením. Je životným ideálom najlepších synov národa a prešla už rozličnými vývojovými fázami. Sme presvedčení, že sa uskutoční, lebo sa hlási k nej živý národ, národ čím ďalej, tým viac si uvedomujúci, že len v autonomii je jeho spása. V parlamente a pred verejnosťou ČSR sme opäť a dôrazne vyhlásili, že autonomiu Slovenska budujeme na etnickom, samostatnom národe slovenskom, ktorý

73 „Slovák", 1936, č.103 Por. „Slovák" 1936, č. 194: „ Strane nejde o ministerské kreslá, tie mohla mať hneď po voľbách, ale jej ide o slovenský národ, o trvalé zabezpečenie jeho prirodzených práv." „Slovák" 1936, č. 194.: „So vstupom Strany do vlády len vtedy možno počítať, keď budú uznané všetky požiadavky Slovenska na podklade Pittsburghskej dohody."

74 „Slovák", 1935, č. 149.

majúc svoju suverenitu, spája sa dobrovoľne s bratským – podobným etnickým – samostatným, suverénnym národom. [...]

Vyhlásil som a vyhlasujem znovu, že naša autonomia nie je proti ústavnej listine, ba naopak: vyplýva z nej. Stojíme na základe ústavnej listiny, ako na základnom zákone tohto štátu. S autonomiou slovenský národ žije a padá. [...]

Autonomia chce dať štátnu moc na Slovensku Slovákovi do rúk. [...]

Padla i otázka: Ako ďaleko pôjdeme so svojou autonomiou? Slávnostne vyhlasujeme: Pôjdeme až po jednotu štátu!

Avšak pod pojmom štát nerozumieme ten štát, ktorý si vybájil terajší režim, veď je to nie správny pojem, veď je to vlastne moloch ktorého si koaličné strany podľa svojej potreby stavaly. Štát je pre nás oveľa svätejším, než nejaká politická handlovačka. [...]

Slovenským ľudom šumí teraz podobné rozhorčenie, ako keď ste ho chceli cukrom a otrubami kúpiť. Slovenský ľud sa pýta: Čože sme my v tejto republike, keď si v Prahe takto všímajú slovenskú vôľu!?

Páni moji, dajte si pozor na takéto otázky národa!

Čo môžeme očakávať od tejto vlády? Z jej vyhlásenia zjavovala sa hrozba tvrdou päsťou. Dobre. My čakáme túto tvrdú päsť, ale viďte, čo pod tou vašou tvrdou päsťou doteraz vyrástlo! Viďte Henleina, pozrite vzrast maďarských opozičných strán, všimnite si, ako vzrástol fašizmus a konečne nezabudnite sa obzrieť, čo vyrástlo v priateľskej Juhoslávii pod tvrdou päsťou tamojšieho režimu. A ja vám za to ručím, že pod tvrdou päsťou vlády bude rásť i slovenský národ vo svojom národnom povedomí a bude si stále viac uvedomovať, že sa my z tohto štátu nijakým falošným demokratickým režimom vyhadzovať nedáme. «[75]

75 „Slovák“, 1935, č. 151.

»To ste vy takí demokrati, že od voličov idete prijať len mandáty, ale im nevysvetlíte, že vy zastupujete centralizmus a že neuznávate slovenský národ?! Vy ste nešli medzi ľud vysvetľovať svoj program, nehovorili ste mu o tom, čo hlásate v Prahe, ale išli ste medzi ľud s otrubami, baťovkam a svetrami! To je demokracia? Voľby na Slovensku dialy sa v znamení otrúb, cukru, svetrov a baťoviek, to azda už len nebudete popierať? Preto dávam za pravdu Dr. Kramářovi a pripojujem sa k nemu, keď hovorím: Obávam sa o budúcnosť nášho štátu, lebo vy demoralizujete duše, charakter národa a demoralizujete pevnosť presvedčenia ľudu! A myslím, že nijaký štátnik nemôže si namýšľať, že by mohol na demoralizovaných národoch udržať štát!

Najväčším nepriateľom demokracie je jej zneužívanie. A pýtam sa: zneužíva sa niekde viac demokracia, ako na Slovensku? Dnešný váš politický systém je najväčším výsmechom a zneužívaním demokracie. «[76]

Keď sa stal Dr. Hodža ministerským predsedom, zazdalo sa, že slovenský problém bude riešený a preto Dr. Tiso pri najbližšej príležitosti v parlamente znova poukázal na podstatné znaky tohto problému a odmietol znova náhradkovú teóriu regionalizmu.

»Optimizmus vládne i v radoch opozície, aspoň v tej čiastke, v mene ktorej mám česť hovoriť. Tento optimizmus nevyviera zo škodoradosti nad ťažkosťami a prípadnými neúspechmi vládnej väčšiny, ale je reflexom všeobecnej politickej situácie, ktorá našu národnú slovenskú opozíciu naplňuje odôvodnenou nádejou, že konečne príde čas splnenia nášho programu. Neprirodzený stav, že reprezentant štátotvorného slovenského národa, autonomistický tábor, je vo svojom vlastnom štáte v opozícii, rúti sa pod svojou vlastnou ťarchou.

76 „Slovák“, 1935, č. 150.

Čím ďalej, tým väčšmi sa začína uznávať nesprávnosť tejto centralistickej tézy: sprievodných zjavov tohto obratu k lepšiemu je dosť. A keďže práve z týchto zjavov vyviera optimizmus našej opozície, musíme tieto i bližšie označiť, aby sme skontrolovali, či náš optimizmus má reálne predpoklady.

Medzi reálne predpoklady rátame nasledovné:

Tak sa pozdáva, že náš boj o uplatnenie práv slovenčiny podľa ducha štylizácie Pittsburghskej dohody prináša svoje prvé ovocie. Vychádzajú už i z Prahy, z centrálnych úradov, slovenské dekréty, v zákonodarných sboroch aj z úst oficiálnych reprezentantov vlády a parlamentu odznieva už častejšie slovenská reč.

Nový ministerský predseda v rozhovore so zpravodajcom parížskeho časopisu hovoril toto: »Slovensko je ochotné vo svojej veľkej väčšine prijať riešenie slovenských problémov vládou, ktorej predsedom je Slovák. « Po toľkých bojoch, v ktorých sa nám dostávalo často veľmi krátkej odmietavej odpovede, že slovenského problému niet, že slovenská otázka je vyriešená, konečne z najpovolanejších miest sa nám dostáva osvedčenie že áno, slovenský problém je. Nás nepomýli štylizácia citovanej vety pána ministerského predsedu, ktorá znie tak, ako by nie slovenský problém jestvoval, ale slovenské problémy. Je to zvláštne, že tu ten plurál chce byť vlastne diminutívom, ale my sme spokojní i s týmto diminutívom, i s tou formou plurálnou, lebo vidíme v tom uznanie nášho stanoviska, že slovenský problém jestvuje a čaká na svoje riešenie.

A zdá sa, že nielen sa pripúšťa a uznáva, ale sa už i hľadá spôsob spoločnej základne pre riešenie tohto problému. To vysvitá i z toho, že pán ministerský predseda parížskemu časopisu ďalej hovoril: „Vodcovi ľudovej strany, msgr. Andrejovi Hlinkovi, a vodcovi slovenskej strany národnej, Rázusovi, nie je neznáme, aký význam by mala ich politická spolupráca

s pražskou vládou pre dobro celého čsl. štátu, ktorému sú hlboko oddaní."

Či nám neprichodí tu zvolať: - Ruka je Ezauova, ale hlas je Jakubov? Funkcia, úrad, odkiaľ toto osvedčenie pochádza, je staré, zkadiaľ ešte nedávno hromy bily na túto teóriu, zkadiaľ sa nám hrozilo štátnym zastupiteľstvom, väzením, rozpustením Strany. Síra a oheň sa nám sypaly na hlavy, lebo kto je vraj proti jednote národnej, je i proti ústave, ba i proti samotnej republike. A hľa, teraz hlas z toho istého miesta výslovne pripúšťa národ slovenský a prízvukuje štát česko-slovenský. Je to teda hlas Jakubov, hlas slovenský, terminologia naša, reč autonomistická.

Či teda ten náš spomínaný optimizmus nemá reálnych predpokladov? Týmto optimizmom vedení chceme veriť, že nadišla doba, keď slovenský problém má byť konečne vyriešený. Ideovým základom správneho vyriešenia tohto problému je i jasné a otvorené užívanie správnych výrazov rozlišovaním: slovenský národ a štát česko-slovenský. Takto založený náš optimizmus má aj túto veľkú prednosť, že pri akejkoľvek dobrej nálade a prajnej atmosfére povzbudzuje nás, aby sme ďalej vytrvali na tvrdej pôde neúprosnej teórie a individualite národa slovenského a na logickom dôsledku tejže: na učení o suverenite národa slovenského. «[77]

»Slovenský problém je problémom slovenského nacionalizmu. Je otázkou pripustenia slovenského nacionalizmu alebo jeho popierania. A je skoro groteskné že po 17. rokoch jestvovania spoločného nacionálneho štátu dvoch národov, Čechov a Slovákov, treba ešte hovoriť, ba viac dôvodov prinášať o oprávnenosti slovenského nacionalizmu, aby sa ukázal ten slovenský nacionalizmus, ako niečo svojrázneho, prirodzeného a jednoduchého, ktorého jediným prvkom je láska k svoje-

77 „Slovák", 1935, č. 277.

ti. Slovák miluje svoju vlasť, svoj rod, spokojný je so svojím, nebaží po cudzom a nemá inej ambície ako zachovať, udržať a zveľadiť si svoje. A keď má byť i slovenský nacionalizmus analyzovaný podľa vzoru francúzskeho alebo nemeckého, hľadať treba aj v slovenskom nacionalizme nejaký ten prvok, ktorý chce vytvoriť v slovenskom národe jednotnú slovenskú dušu, naplnenú vrelou láskou k svojeti.

V tomto vidí a v tomto sa prejavuje ten mocenský prvok, aby každý príslušník národa slovenského bol naplnený dynamikou vládnuť nad sebou a hmotným a duchovným majetkom národa. Prejavuje sa v ňom i prvok kultúrny, aby na svojskom základe sa vyviňoval sjednotením všetkých, ktorí sú spojení spoločným sväzkom jednej histórie a tradície spoločného mravu, jednej reči a krvi na historickom území odvekého svojho bydliska.

Sledujte dejiny slovenského národa, čítajte prejavy jeho pevcov, básnikov, pozorujte životné zámery slovenského snaženia a uvidíte, že táto láska k svojeti žiari zo všetkých týchto prejavov, a že snom najlepších synov slovenského národa bola vždy jednota národa. Nežiadal cudzieho, nikdy na nikoho nežiarlil, len svoje chcel mať, vždy v pokoji a bezvýhradne. Preto pestoval Slovák vždy až náboženskú úctu k dedičstvu otcov, voči ktorému preukazoval tým väčšiu pietu, čím väčšmi si bol toho vedomý, že nielen vlastným pričinením dostáva do vena ten či onen poklad svojho národného života.

Takto chápaný slovenský nacionalizmus vysvetlí nám i skutočnosť, že na Pittsburghskú dohodu hľadí slovenský nacionalizmus ako na takéto dedičstvo otcov, ktoré nesmie a nemôže svojvoľne zmariť alebo oslabiť tento záväzok. Pittsburghská dohoda bude nám i za pozmenených všelijakých politických situácii, i po prípadnom odchode samých kontrahentov, dedičstvo otcov ako sväté paládium národa slovenského naveky.

Riešiť slovenský problém teda znamená stáť na základe takto ponímaného slovenského nacionalizmu, ktorému teda treba umožniť, aby uplatnil svoj mocenský prvok sjednotením všetkých národných síl v službe svojej kultúry cestou svojho snemu, svojej správy, svojich sudcov, a uplatňovaním slovenčiny v slovenskom živote vôbec, a to bez ohľadu na to, či tá-ktorá politická skupina v službách slovenského nacionalizmu stojaca, je vo vláde alebo v opozícii. Lebo duch slovenského nacionalizmu je i to, že sa jeho program nepriostruje podľa toho, či je jeho reprezentant vo vláde a či v opozícii, následkom čoho myslieť si, že vstúpením tej-ktorej strany do vlády je problém slovenský vyriešený, nedokazovalo by, že chápeme historické poslanie slovenského nacionalizmu.

Z povahy slovenského problému nasleduje, že slovenský problém je nedeliteľný. Pojmovým základom nacionalizmu ako i nacionálneho problému je národ. Národ je skutočnosťou, nacionalizmus je programom, slovenský problém je však súhrnom otázok, týkajúcich sa slovenského národa. A národ ako skutočnosť je nedeliteľný, ku ktorej skutočnosti rovnakou nevyhnutnosťou patrí kolektívum ľudí, národ tvoriacich, ako i zem ako bezpodmienečný predpoklad ich priestorového umiestnenia a tiež ich spoločenská, hospodárska, kultúrna organizácia, vytvorená v duchu ich dejín vo vrcholnej jeho správe politickej.

Keď je tomu tak, teda i slovenský problém je nedeliteľný aspoň v jeho definitívnom vyriešení. Preto aby sa o takomto vyriešení mohlo hovoriť, nemožno sa uspokojiť len s usporiadaním jedného úseku slovenského problému, nech sa to vzťahuje na ktorúkoľvek čiastku, hoci najhodnotnejšiu, keby pritom ostatné ostaly nevybavené. Preto je prirodzené, že slovenský národ sa neuspokojuje s takým riešením slovenského problému, ktoré by sa týkalo hospodárskeho povznesenia Slo-

venska na úroveň historických krajín, aby vláda a moc nad tým povzneseným územím a nad týmto všetkým investovaným majetkom neprešla do rúk slovenského národa.

Práve tak by sa neuspokojil slovenský národ s takým riešením slovenského problému, keby sa niekto pokúsil tvrdiť, že vyriešená je otázka verejnej správy tým, že sa úraduje bez výnimky po slovensky a úradnícky aparát nebol by obsadený Slovákmi, teda ľuďmi, zakorenenými v slovenskej tradícii a vžitými do slovenskej mentality. Nemôže sa pokladať za vyriešenie slovenského problému v úseku politicko-kultúrnom – adresujem na známe udalosti v najbližšej minulosti –, keby sa vyriešila majetková otázka cirkevná, na všeobecné uspokojenie, pritom však sa odoberajú starobylé, historické inštitúcie katolíckej cirkvi, ktoré sú tak s ohľadu národného, ako i cirkevného vysokohodnotné, ako je napr. diecéza rožňavská. Pre uspokojenie slovenského nacionalizmu po urputných bojoch môžeme na tomto fóre konštatovať, že so svojím stanoviskom úradnej reči slovenskej sme už akosi prerazili, či sa to páči niekomu alebo nie, slovenská úradná reč razí si svoju cestu a nezadržateľne ide napred, takže vývin a konečný úspech tohto je v krátkej budúcnosti vybavený.

Konštatujeme toto radostne, ale upovedomujeme si i to, že napr. finančná pozícia slovenského národa sa pražskými bankami radom podmaňuje. Teda nemôže sa uspokojiť slovenský národ práve tým povedomím, že rečove sme sa oslobodili a prišli sme do situácie s minulosťou neporovnateľnejšie horšej, keďže by sme museli skusovať, že na chlebovej postati musíme tvrdšie boje podujímať, aby sme si zachránili nielen život, ale neprišli do hospodárskej závislosti, záhuby to i svojej kultúrnej samobytnosti.

Kto teda chce slovenský problém na spokojnosť slovenského národa riešiť, ten musí zahrnúť všetky složky a úseky

národného života. Je pravda síce, že národ žije vo svojej reči, ale na území, ktoré ovláda hospodárskou a sociálnou organizáciou, aby tvoril a budoval svoju kultúru. Preto slovenský problém uspokojivo riešiť znamená definitívne ustáliť životné podmienky slovenského národa, aby mohol tento národ žiť v plnej miere vyplniť svoje miesto, v rodine národov mu vyznačené. Preto nemôže sa diať takéto vyriešenie slovenského problému pod menom a rámcovitým programom regionalizmu, ktorý pozná síce územie, za povznesenie ktorého aj horlí, pozná vyrovnanie, ale nechce vedieť o národe, ktorý je predsa jediným nositeľom všetkých práv a nárokov tohto územia.

Čo by osožilo napr. Slovensku, keby sa povznieslo nastavaním budov pražských bánk, zisky týchto bánk však následkom koncentrovania kapitálu plynuly by do pražských rúk? Čo by malo Slovensko z toho povznesenia? Alebo čo by prospelo Slovensku, keby sa upravily jeho rieky, vybudovaly železničné čiary, ale Slovák sám by bol len ako prenájomníkom týchto objektov? Čo by to osožilo Slovensku a prispelo na povznesenie Slovenska, keby sme na Slovensku vystavali celý rad škôl – chvalabohu, stavajú sa tiež školy –, ale v tých školách nevládol by duch slovenský, keby slovenské deti nedostaly slovenské učebnice, správne a v duchu slovenskej tradície písané? Čo by osožilo slovenskému národu, keby z tých škôl nedostal národ to, na čo čaká ako na prirodzený prírastok a doplnok, čo národ za tisíc rokov nemohol mať, aby to prirodzeným spôsobom nedostával?

Či nie to isté robí kolonizátor anglický – hovorím o tom len preto, aby som porovnal pomery a aby som posvietil bližšie na ten náš živelný odpor proti systému regionalistickému, lebo takto my na to hľadíme –, ktorý ak chce prírodné bohatstvá a lacnú pracovnú silu obyvateľstva Indie využiť, investuje a dvíha aj úroveň tej Indie. Ale kto by sa odvážil tvrdiť, že

to robí v záujme Indie a z lásky k tamojšiemu ľudu? Dobre vieme a nepopierame, že anglický kolonizátor investuje do Indie, hrdý je na svoju kolonizačnú prácu v provincii lebo dobre vieme, že ak tá provincia má slúžiť jeho imperialistickým záujmom, musí do nej investovať. Ale vieme i to, ako stráži nad ňou, aby sa neprebudila k svojmu národnému povedomiu a tak nenárokovala si právo prevziať správu svojich vecí do svojich rúk. V tom okamihu, len čo by sa to stalo, anglický kolonizátor by bol hotový so svojím účtom, ktorý by mu slúžil prípadne i za dobrý argument, aby ospravedlnil prípadné vojenské ťaženie proti provincii, o ktorej povznesenie sa tak „veľkodušne“ a „beznáročne“ staral.

Odmietame regionalizmus, lebo má príchuť takého kolonizátorského imperializmu, a nedáme sa nikým a ničím odvrátiť od svojho povedomia, že slovenský národ je rovnocennou zložkou s národom českým a preto vidí vyriešenie slovenského problému v autonomii, v svojskej to správe všetkých svojich hodnôt, duchovných i hmotných.

Spomínaný optimizmus prechovávame vedome, lebo milujeme svoj národ, práve ako psychologický predpoklad práceschopnosti s ktorou práceschopnosťou chceme prispieť na vyriešenie slovenského problému. [...] Týmto optimizmom, pravda, nedáme sa uniesť citom, lebo máme poučenie, že na takéto rozcítenie draho doplatil národ a že takéto rozcítenie v historických chvíľach zbytočné problémy narobilo samému štátu. «[78]

Po voľbe nového prezidenta, ktorý sľuboval vyriešenie slovenského problému, veci zasa len stály na mŕtvom bode pre zlomyseľnosť pražských kruhov.

»Slovenský národ ťažko nesie, že ani v 17. roku jestvovania republiky nie je vyriešený slovenský problém a reprezentant

78 „Slovák“, 1935, č. 278.

slovenského národa, Hlinkova slovenská ľudová strana, isteže nielen plným právom, lež i plnou povinnosťou vedená, bola zvedavá na túto budúcnosť režimu, novým prezidentom inaugurovaného. Preto sa zaujímala o názor patričných činiteľov na riešenie slovenského problému, označeného v Pittsburghskej dohode, na kultúrne, hospodárske a sociálne otázky, týkajúce sa slovenského národa a Slovenskej ľudovej strany. Pri pojednávaní týchto otázok nedali sme sa uniesť ľahkovernosťou, no po skúsenostiach s hodnotením záruky Pittsburghskej dohody nezakladali sme si na inom, ako na tvorení politického ovzdušia, v ktorom váha našej Strany v úprimnej súčinnosti s parlamentnými činiteľmi bude si sama zárukou splnenia a realizovania hlásaného programu. [...]

Z novinárskych prejavov sa dozvedáme, že v kruhoch torza tzv. občianskeho bloku naše požiadavky boly označené za politický obchod, neslučiteľný vraj s takým vysokodôstojným aktom voľby prezidenta republiky a body naše označené boly za neprípustné so štátneho hľadiska. Odvolávaním sa na štátny záujem zakrývajú páni svoj politický obchod, ktorý chceli uskutočniť tým, že k svojej moci dosiaľ hromadenej chceli dostať ešte i moc prezidentskú – zadarmo a pomocou našou bez protislužby. Že kto má viac oprávnenosti odvolávať sa na štátny záujem, či títo činitelia takto počítajúci, alebo my, ktorí sme pri zaujímaní sa o budúcnosti zostali verné a dôstojne na poli čisto zásadnom a všeobecne národnom, nech súdi verejnosť. «[79]

Čím hluchšia bola Praha k slovenským požiadavkám, tým väčšmi vzrastal oheň rodolásky na Slovensku. Mocnou posilou preň boly aj oslavy Ľ. Štúra z príležitosti postavenia jeho pomníka v Bánovciach, ktoré ideologicky a politicky Strana dôkladne využila.

79 „Slovák“, 1935, č. 290.

»I keby sme inšie nerobili, len že veľkým ideálom národným nedáme zapadnúť do zabudnutia, ale prenášame ich z minulosti do prítomnosti a tak spájame prítomnosť s minulosťou, dávajúc tým organický základ vývinu budúcnosti, vykonali by sme veci národnej službu neoceniteľnú, lebo len takto organicky spojená prítomnosť s minulosťou je schopná zaistiť zdravý vývoj do budúcnosti. Ale stavaním pomníkov veľkým synom národa robíme viac: do kameňa nápadnou viditeľnosťou tesáme históriu národa, aby ju poznával svet a s ňou sa šírilo presvedčenie, že národ slovenský bol včera i dávno pred sto a sto rokmi a že je zdravého zrna i dnes, lebo stojí na tých prirodzených základoch bytia, na základoch sebavedomia národného a írečitej slovenskej reči, ako nástroja prejavovania svojej národnej samobytnosti, netreba sa teda báť o jeho budúcnosť.

Veľký Štúr povedal: »Nazpät cesta nemožná, napred sa ísť musí! « Národ, ktorý raz už vystúpil na javisko dejín, deklarujúc svoju národnú samobytnosť, nemôže ísť nazpät do ničoty, len napred ísť môže vo vývine svojej samobytnosti, alebo zahynie nevšímavosťou svojich synov, zanedbajúc boj a prácu za národ. Národ slovenský však žije a žiť bude, lebo okolo pamiatky jeho minulosti sdružuje sa oduševnená prítomnosť, stavajúca tejže minulosti poníky, čím dokazuje, že nič je nie ďalej od nás, ako nevšímavosť voči existenčným otázkam národa, za ktoré je ochotná bojovať i pracovať; nielen v minulosti sa kochať, nielen na minulé zásluhy sa odvolávať, lež ísť chrabro i tŕnistou cestou za najvyšším ideálom života – za budúcnosť národa! «[80]

»Ľ. Štúr uznáva a zdôrazňuje svojrázny národ slovenský, za ktorého poslanie až s entuziazmom, hraničiacim s fanatizmom, pracuje a za najcennejší majetok národa označuje

80 „Slovák", 1936, č. 198.

írečitú jeho reč a všemožne sa pričiňuje, aby bola postavená na úroveň reči spisovnej. Tieto dve Štúrove základné tézy: svojrázny národ slovenský a literárnu slovenčinu pokladá katolícka slovenská mládež za základné smernice pre svoju prácu v prospech budúcnosti svojho národa. [...]

Štúr je symbolom slovenského nacionalizmu a preto je jeho pamiatka vzácna všetkým slovenským nacionalistom. Štúrov nacionalizmus nevyčerpával sa len v lyrickom rojčení o minulosti. Bol dynamickou silou v jednotlivcoch, ktorých pobádal k práci a k žertvovaniu za národ. Bol spájajúcim sväzkom jednotlivcov do homogénneho celku s jednotným cieľom a s jednotnou vôľou. «[81]

»Slovenská mládež z tejto skvelej tradície slovenského nacionalizmu čerpá svoju orientáciu a je odhodlaná ísť cestou, na ktorej jej nacionalizmus bude pestovaný na dogmatickom základe samobytného, štátopoliticky suverenénneho národa slovenského a samostatnej svojráznej írečitej reči slovenskej. Tento dogmatický zákon slovenský nacionalizmus preberá z minulosti ako dedičstvo otcov a preto je plnoprávnym dedičom veľkých dejateľov slovenského národa. V šľapajách a duchu histórie slovenskej kráča slovenský nacionalizmus, ktorý súc takto prirodzeným organickým prvkom slovenského života, jedine môže tak malý národ, ako je náš národ slovenský, zachrániť od zaniknutia.

Ako nie je mysliteľný slovenský nacionalizmus bez uznania slovenského národa, tak nie je možná praktická práca za národ, aby tá nezahrnula v sebe všetky složky a hodnoty, ktoré národ reprezentuje. Práve preto chcieť povzniesť hradské, bystriny, pasienky jedného národa bez povznesenia súčasného kultivovania jeho reči, literatúry, umenia a kultúrneho života vôbec, znamená toľko, ako pripravovať tieto veci pre niekoho

81 „Slovák“, 1936, č. 177.

iného na ten čas, keď tu už národa slovenského nebude, lebo v reči a kultúre svojej žije národ. [...]

Štúrov nacionalizmus, postavený na dvoch základoch, samobytnosti národa slovenského a írečitosti reči slovenskej, preto, že uznáva zákon Boží a zákon prírody, bol prirodzeným základom života slovenského národa. «[82]

R. 1936 na 20. septembra bol svolaný VII. sjazd Strany do Piešťan, na ktorom zhodnotil Dr. Tiso činnosť za posledné tri roky a predložil ideové smernice novému postupu Strany.

»Tohoročné naše sjazdové rokovanie nadväzujeme na posledný sjazd našej Strany roku 1933. Robíme tak, ako každá dobre usporiadaná spoločnosť, prevádzajúca sebakontrolu, či jej usnesenia neostaly len na papieri, či smernice v rezolúcii prijaté neostaly mŕtvymi literami a či trojročná doba, uplynulá od posledného sjazdu, znamená v živote Strany brázdu, vyoranú do hĺbky, či nenastalo živorenie v Strane, začiatok to úpadku.

Posledný náš sjazd vedený bol smernicou: zvýšiť aktivizmus Strany v prehĺbení ideovom a v zdokonalení organizačnom.

S tohto hľadiska posudzujúc predošle tri roky, nemožno nekonštatovať, že vyvolaný aktivizmus Strany priniesol cenné výsledky, čo sa týka prehĺbenia ideového chápania nášho programu. Zriadenie rozličných pracovných komisií v Strane a ich uvedenie do činnosti dokazuje, že pojem národa sa prehlboval vždy jasnejšie pred nami nielen do hĺbky, ale i do šírky, zachycujúc všetky složky národa. Boli sme svedkami toho, ako rástla stavba našej ideologie národa od pojmu etnického národa k suverenite národa, ktorá sa uplatňuje prakticky v štátnej suverenite česko-slovenskej. Známe naše rodoľubstvo, pestované viac po citovej stránke, formuje sa po etapách tejto ideologickej aktivity v právnický systém, chystajúci sa zachytiť

82 „Slovák“, 1936, č. 199.

do presných noriem politických a sociologických všetko, čo s národom súvisí. Ideová aktivita držala takto krok s rastúcimi potrebami každodenného politického života a hlavne preukazovala požehnanú pohotovosť proti oživujúcim pokusom s národnou jednotou česko-slovenskou. I vtedy, keď slovenskú suverenitu označovali protivníci za frivolnú hru s osudom národa, i keď prvý reprezentant vládnej moci hrozil rozpustením Strany, aktivita v Strane nielen že neutíchla, ale idúc za vitálnymi potrebami národa, podujíma sa nového štylizovania návrhu zákona o autonomii. Žiaľ, že na tomto bode sa ukázalo, že zvýšená aktivita neprebudila v Strane len rojčenie za ideál národne-politický, ale vzbudila aj podzemné temné sily, ktoré sa uplatňovaly v znemožňovaní elánu aktivity.

I pritom rástol pojem národa, vyzdvihujúci sa nielen nad štát, ale i nad Stranu, a čím ďalej tým jasnejšie sme si uvedomovali, že Strana je v službách národa. Strana patrí národu a je pre národ. Suverenita národa uplatňovala sa aj voči Strane, ktorá nie je nikoho iného a neslúži nikomu inému, ani jednotlivcovi, ani triede, ani skupine, ale len slovenskému národu. Z toho potom logicky plynie, že Strana nie je prostriedkom osobnej ambície, ale práce za národ; že Strana nie je fórum uplatňovania sa osobnej, lokálnej alebo triednej rivality, ale je stadiom závodiacich v službe verejnosti celonárodnej, v ktorej láska k národu je jediným hýbadlom, zahlušujúcim osobnú nenávisť alebo triednu predpojatosť.

Zvýšená aktivita Strany tvorila takto tradíciu národnej ideologie: po stopách dejín slovenského národa v duchu najväčších a najlepších synov slovenského národa vytvorili sme si jasný, presný, dnešnej politickej situácii, v akej sa národ slovenský nachádza, primeraný pojem národa a tak hovoríme o etnicky samobytnom, štátopoliticky suverénnom národe slovenskom, ktorý je írečitou kultúrnou jednotkou v rade

ostatných národov, majúcou svoju samostatnú spisovnú reč a ako taký majúci nárok na svoju hospodársku postať ako podstavbu svojho kultúrneho zariadenia. V tejto tradícii sme jednotní: niet medzi nami nikoho, kto by takto vypestovaný pojem národa nepokladal za vrcholný bod nášho programu, na ktorom spočíva všetko ostatné a čo dáva smernicu nášmu postupu v každom ohľade. Takto vypestovaná tradícia pôsobila v našich radoch nielen stabilizačne, ale vyvoláva aj rozumnejší postoj k našim národným snahám. I na druhých brehoch kde sme dosiahli aspoň na tých miestach, ktoré sú si vedomé svojej zodpovednosti za štát, toľko, že nepokladajú za možné, lebo je to neprirodzené, nelogické a preto psychologicky nemožné, aby sme sa my Slováci a autonomisti hlásili k národnej jednote s Čechmi. [...]

Tradíciou vedení robili sme, robíme a budeme robiť politiku národnú, slovenskú smerom k vnútropolitickým veciam, v ktorých svrchovanosť slovenského národa bude základom a vrcholom všetkých systémov a zriadení kultúrnych, hospodárskych a sociálnych. Tejto tradícii môžeme ďakovať, že sme sa i v ťažkých chvíľach vedeli orientovať a jednotnej našej prítulnosti k tejto tradícii môžeme pripísať, keď sa aj v budúcnosti nezmýlime, aby sme v službe národa našli vždy správnu cestu.

Sebavedome môžeme konštatovať, že po ideovej stránke má naša Strana už tradíciu; zásluha tohto kladu patrí práve tak historickej už minulosti, ako i žijúcej generácii, ktorá nepretrhla nitku historického vývinu, ba práve naopak nadviazala na prácu slávnych predkov, takže sa stala plnoprávnym dedičom odkazu našich otcov a pokračovateľom slovenských dejín.

Bohužiaľ, nemôžeme sa takýmto konštatovaním pochváliť, čo sa týka taktiky Strany. Tvoríme si tradíciu aj v taktike,

napriek tomu, že sa pozdáva, že v taktike, ktorá sa stále mení podľa časových potrieb a podľa všemožných ľudských, miestnych a iných ohľadov, nemôže byť tradícia, ktorá je pevná a preto stála, lebo taktika i pri všetkej menlivosti a prispôsobivosti k daným pomerom má v sebe čosi, čo je a môže byť tvorenie tradície v taktike. A to je osobné spojenie vodcov rozumove a citove so svrchovaným pojmom národa, ktoré sa stáva neomylnou smernicou po cestách mnoho ráz umele zatemňovaných v každodennej politike. »Amor non timet, quod facit«, citoval som kedysi nápis talianskeho kostola, a platné je to aj o povedomej láske k národu, ktorá dáva vždy zdravý inštinkt, aby uhádol človek správne vybrať prostriedok v presadzovaní veľkých smerníc ideových.

Tak sme začali tvoriť tradíciu v taktike, keď sme si povedali, že uplatnenie svrchovanosti národa nevyhnutne predpokladá jednotu národa a taktiky i s veľkým sebazaprením a nie menšími obeťami šli sme za jednotou v národe. Nech história súdi, koho obťažuje vina, že tento začiatočný taktický pokus sa nepodaril, čo, pravda, neznamená, že Strana ako reprezentantka národa mohla by sa zrieknuť ísť za týmto logickým dôsledkom jednoty v národe a že by Strana, ako služobkyňa záujmov národa, mohla sa vzdať prostriedku uplatnenia vôle národa. Tradícia suverénneho národa je základom tradície v taktike po dosiahnutí jednoty národa. Podobne tradícia jednotnosti ideového programu nášho je základom jednotnosti v praktickom postupe Strany, čo je disciplína. A tvorili sme tradíciu aj v tomto ohľade, brániac princíp disciplíny v znamení najvyšších hodnôt národných, pred ktorými ustúpiť musí osobná mienka, alebo akýkoľvek iný parciálny záujem. Brošúrová aféra dokazuje, že v tomto ohľade ešte nie sme na tom stupni, aby sme mohli konštatovať, že tvorenie tradície v taktike má už svoje úspechy, ale jasne vidíme, že sme na

dobrej ceste, aby sme želanú tradíciu i na poli taktiky dobudovali, čo si pokladáme za cieľ najblišej budúcnosti. Aby sme si uľahčili túto prácu pre život Strany niemenej dôležitú ako vytvorenie tradície v ideologii Strany, je potrebné objasniť si základné známky taktiky Strany.

Život Strany podobne životu každého duchovného organizmu skladá sa z dvoch základných složiek, a to zo statiky a dynamiky. Statika označuje nedotknuteľné zásady, tvoriace ideologiu Strany; dynamika prejavuje životný prejav týchto zásad v praktickom živote, preto dynamika znamená život, pohyblivosť, prípustnú zmenu, želaný vývin. Pri skúmaní rozličných akčných síl v dejinách ľahko ustálime dva mylné názory o taktike: jedni prízvukujú statiku, druhí sú samá dynamika. Tí prví sú zabarikádovaní do pevnosti večných zásad, preto až fanaticky upierajú svoj zrak na nedotknuteľné zásady, zabúdajú pozrieť von oblokom do života, čo sa to tam odohráva; jednostranne súc zamestnaní veľkoleposťou zásad, zabúdajú na to, že zásady tie sú pre život a preto ani nemajú vplyvu na život. Nič inšie nevidieť, len zásadu, nič inšieho si nevšímať len vnútorné bohatstvo zásady, heroicky vysoko držať zásadu a nedotknuteľnosť jej ohnivým mečom chrániť je iste cennou vecou, ba nevyhnuteľnou potrebou každej akcie, je akoby oáza, z ktorej každá akčná sila čerpá svoju obnovu po vyčerpávajúcom boji a doplnok azda ochabujúcej sily, ale je to nie celá sila a tým menej morálny typ akčnej sily. Tí druhí zase, ktorí prísahajú na dynamiku, sú samý život, samá čulosť, samý elán: im je život a jeho ovládanie nadovšetko – ľahostajné, pomocou akých prostriedkov –, im je prítomnosť nad minulosť i nad budúcnosť, im je vec viac než hocijaká osoba, vyjmúc osobu vlastnú. Sú samá pohyblivosť, preto chcú vidieť v akcii stále nových ľudí, nové metódy, nové ciele. [...]

O našich pomeroch hovoriac: negativizmus a aktivizmus je otázkou programu a nie taktiky, ako je zasa otázkou taktiky a nie programu byť vo vláde alebo v opozícii. Vychádzajúc z vrcholného pojmu národa, keďže politika a Strana je v službách národa, musím byť vždy aktivistom, aby som uplatňoval záujmy národa nielen ich obranou, ale aj budovateľskou prácou na poli pozitívneho zveľaďovania národného života, a to alebo prácou vo vláde, alebo v opozícii. Dnešná naša situácia je nám zrejmý dokladom pravdivosti toho. Tvoriť blok (katolícky, občiansky, prezidentský) nie je programom, ale len taktikou; prostriedok tento použijem len dotiaľ a vtedy, kým slúži národu. Demokracia, nakoľko znamená celý národ, je programom, nakoľko však znamená vlády a správny systém, isteže je len prostriedkom, ktorý používam len dotiaľ, kým slúži národu, a nebudem sa klaňať demokracii, keby ona mohla znamenať smrť národa. Pozitívna služba záujmom národa môže priamo vyžadovať účasť vo vláde, keď je možné program uskutočňovať; ale pozitívna služba záujmom národa môže priamo rozkazovať aj opozičné stanovisko, keď ide o odvrátenie väčšieho zla a o zachovanie síl pre najbližšiu budúcnosť. Nevieme ešte, ako sa bude situácia v najbližších dňoch vyvíjať, ale nemôže nastať iné ako toto: alebo sa Strane umožní, aby vládnou činnosťou uskutočňovala svoj program, prípadne z tohto programu to, čo za daných okolností je najdôležitejšie, a vtedy nastáva povinnosť Strany voči jej programu voliť taktiku prevádzania svojho programu vo vláde, alebo znemožní sa prevádzanie programu, a vtedy musí ostať v opozícii, čo znamená obrannú prácu na hradbách národa. V normálnych časoch možná by bola len táto dvojitosť.

Dnešné naše časy, ako hlboko abnormálne, dávajú aj iné možnosti a to rešpektovanie aj hlbších momentov, ako je zachovanie spoločenského poriadku vo víre revolúcií a pre-

to sostúpenie s výšky záujmov národa na spoločnú základňu všeobecného ľudstva, ktorá je však pre blaho každého jednotlivého národa životnou podmienkou na ochranu spoločenského poriadku. A vieme, že s týmto momentom sa i teraz veľa operuje. No, pridržiavanie sa taktiky nášho straníckeho života, čo je vrcholný pojem národa, umožňuje nám i v tomto prípade voľbu správnej taktiky. Nakoľko v tomto bode nejde o špeciálny program Strany, ale o spoločnú povinnosť ostatných, nastáva možnosť úvahy, či je účasť na zabezpečení tohto všeobecného spoločenského základu možná, alebo azda úspešnejšia prácou v prvých radoch, alebo nie. Ísť do vlády bez umožnenia splniť program, len preto, aby sme posilnili občiansky živel vo vláde a zabránili rozvratu, je iste pekný cieľ, ale tomuto cieľu môžeme slúžiť aj mimo vlády, práve preto, že sme principiálne konzervatívnou Stranou, čo sa týka týchto základných podmienok života, na ktorú sa môže počítať proti rozvratu i vtedy, keď sme v opozícii a pritom ostávajú socialisti vo vláde a tak ex offo proti rozvratu. Za takýchto pomerov však ísť do vlády posilniť občiansky živel a tak zabraňovať rozvratu znamená súčasne aj popudzovať žiarlivosť socialistov a tak vypudzovať ich z vlády a nevdojak posilňovať rozvratníkov. Záujem národa, spočívajúci na záujme spoločenského poriadku, nemajúci možnosti uplatňovať sa podľa svojho programu a zatisnutý tak do obrannej pozície, diktuje voliť opozíciu, obrannú to prácu katexochén. Spojenectvo s ktorýmkoľvek národom alebo štátom nie je programom, ale prostriedkom, ktorý používa taktika a isteže ho odmietnem, ak by ono malo znamenať záhubu národa. [...]

Teda podstatnou podmienkou tvorenia tradície v taktike je: spôsobilosť vedieť rozlišovať medzi statikou a dynamikou, vedieť, čo je zásada a program a čo je spôsob postupu k cieľu;, je bezpodmienečná dôvera vo vodcovstvo, ktoré taktiku Strany

spracuje, lebo nechodí sa s bubnom na zajace a len deti sa hrajú s otvorenými kartami. Dôvera má zase svoje objektívne podmienky, aby mala nevyhnutnú ozvenu, čo sa menuje disciplinovaná jednotnosť tábora, ktorému sa velí; tieto objektívne podmienky sú: absolútna vernosť programu, precítenie výsosti úlohy a zodpovednosť za majetok, kultúru národa a ľudské životy, triezvy smysel pre prirodzený poriadok, vypestovaný štúdiom problému národného ako organizmu ľudského, bohaté skúsenosti, nadobudnuté ťažkými zápasmi minulosti, politická spôsobilosť a nedotknuteľná morálka, vypestovaná sebaovládaním, čisté ruky a čistý rozum, odhadujúci a počítajúci s nosnosťou ľudskou v tom-ktorom čase a odhadujúci situáciu svoju i protivníkovu. Tradíciu v taktike bez disciplinovanosti vodcov a vojska nie je mysliteľná, preto jestvovanie disciplíny v Strane, a to in capite et in nembris, je kategorickým imperatívom pre budúcnosť. Disciplína je však rozumovými dôvodmi, čerpanými z nezmeniteľných sfér našej ideologie, usmerňované sebaovládanie na zabezpečenie jednotného postupu celej Strany a všetkých jej složiek. Ak sme zodpovední pred históriou za neporušené zachovanie tradície našej ideologie, ktorej sme spolutvorcovia, väčšia zodpovednosť padá na nás pre vytvorenie tradície v taktike, lebo tú iba tvoriť začíname a od nej závisí, či náš program ostane len v oblakoch ako žiariaca méta, alebo stane sa skutkom a tak riaditeľom života nášho slovenského národa.

Povedomí tejto zodpovednosti, vedení tradíciou našej ideologie, budeme tvoriť v duchu tejto tradície našej taktiky a preto budeme dbať na to:

1. aby Strana, ako je jedinou reprezentantkou slovenského národa, zachránila v sebe celý slovenský národ a všetky jeho složky: jeden národ, jedna Strana, jeden vodca pre jednotný postup všetkých síl v službe jedného národa,

2. aby, ako je jeden národ slovenský samobytný a suverénny, bola i jeho Strana samostatnou, len v službách svojho programu suverénne o sebe rozhodujúcou Stranou, ktorá nie je dirigovaná iným, len svojím vodcovstvom, nie je príveskom iných strán, nie je v službách iných záujmov, lež len a výlučne v službách národa slovenského,
3. a ako jediná reprezentantka národa slovenského je jedine nositeľkou slovenského nacionalizmu, ktorého pestovanie ako mravného princípu ukladá nám svetonázorová naša katolíčka orientácia, ktorej orientácii práve slovenský nacionalizmus preukázal najväčšie služby. [...]

Pohliadnuc do minulosti, nemáme čo opravovať na našej ideovej tradícii, preto na základe samobytnosti slovenského národa pôjdeme ďalej, snažiac sa zdokonaliť svoju taktiku, aby sme priviedli k víťazstvu právo slovenského národa v autonomii Slovenskej krajiny. Boli sme a budeme katolíckou štátovedou orientovaní pracovníci slovenského národa, nimi aj ostaneme, národ sa v nás nikdy nesklame. Slovenské právo, slovenský chlieb, slovenská kultúra a všeľudská spravodlivosť bude naším programom aj v budúcnosti, lebo takto káže prirodzený zákon, večná to idea božská, vzťahujúca sa na naše územie Slovenskej krajiny. Zachováme dedičstvo otcov, výslovne a dôrazne Pittsburghskú dohodu, autonomia Slovenska je teda naším nezmeniteľným programom, nespustíme sa skaly Petrovej, učenia encyklík námestníkov Kristových, verní národu, oddaní Rímu budeme ďalej bojovať za Boha a za národ. «[83]

Strana zo sjazdu vydala manifest, kde žiada federatívny štátu Čechov a Slovákov. Myšlienka federatívneho státu vyvinula sa z prehĺbeného pojmu suverénneho národa slovenského.

83 „Slovák“, 1936, č.222.

»Hlinkova slovenská ľudová strana na svojom VII. sjazde a manifestácii v Piešťanoch dňa 19. a 20. septembra 1936 usniesla sa na tomto manifeste:

»Budujeme na základoch, položených Pribinom, sv. Cyrilom a Metodom. Kráčame v duchu historického vývoja slovenského národa, vyjadreného Bernolákom, Štúrom a ostatnými našimi veľkými dejateľmi. Sme si vedomí odkazu Černovej a hrobov slovenských martýrov doma i v zahraničí. Preto bojujeme za uplatnenie suverenity slovenského národa v smysle Clevelandskej a Pittsburghskej dohody a deklarácie slovenského národa v budapeštianskom parlamente r. 1918.

Toto večné úsilie o plné uplatnenie samourčovacieho práva slovenského národa, prejavené pred celým svetom na Pribinových oslavách v Nitre, dáva slovenskému národu právo na autonomiu slovenskej krajiny v Česko-Slovenskej republike na podklade federatívnom.

Tohto nášho práva sa nikdy nezriekneme tým viac, že je ono overené historicko-filozofickým vývojom národov v posledných storočiach.

Neodkloníme sa od kresťanských základov kultúry a našich národných dejín. Odmietame preto v domácej i zahraničnej politike smery, ktoré znamenajú rozvrat v spoločnosti ľudskej a záhubu europskej civilizácie. Najmä zatracujeme spoluprácu s medzinárodným predstaviteľom materialistickej ideologie a žido-boľševickej anarchie. Zapojujeme sa do protikomunistického frontu po boku národov, vedených kresťanskými zásadami. Za tieto základné zásady nášho programu neprestaneme bojovať, dokiaľ nebudú uskutočnené.

V tomto duchu voláme so Štúrom : »My zdvíhame zbraň našu za národné práva a slobodu národa slovenského..., Cesta

nazpät nemožná!´ A stupňujeme tento boj v znamení Hlinkovho hesla: ‚Za Boha život, za národ slobodu!´ «[84]

»Veľmi dobre som si rozvážil, keď som sa odhodlal pomenovať dnešné shromaždenie v Piešťanoch slovenským národným shromaždením. Včerajšie naše sjazdové shromaždenie bolo snemom slovenského národa, ku ktorému dnešné shromaždenie tvorí dôstojnú galériu. Národ pracuje tu v krásnom súzvuku so svojím vodcovstvom. Na naše shromaždenie bol zvedavý celý svet. Keby tí, ktorí s takou zvedavosťou očakávajú výsledky nášho sjazdu a shromaždenia, boli tuná, videli by 30 000 mozoľnatých slovenských rúk. A ja tvrdím, že iba tieto mozole sú zárukou krajšej budúcnosti Slovenska.[...]

Takémuto národu a národu, ktorý v takýchto šíkoch sa vie dostaviť na zavolanie svojich vodcov, takému falanxu márne sa stavajú na odpor boľševickí kominternisti. Táto falanga pôjde nezadržiteľne dopredu, kým len neprerazí a nevydobyje všetky svoje práva. Dnešné naše shromaždenie je vyvrcholením všetkých tých snáh, ktoré naša Strana po 17 rokoch rozvíjala a za ktorými pôjde do ďalšieho neúprosného boja. V tomto roku častejšie ako inokedy zachádzali sme do minulosti. Boli sme pri hroboch Štúra, Hurbana, Bernoláka a iných slovenských dejateľov.

Čo sme hľadali pri týchto hroboch? Nehľadali sme tam nijaké poklady ani klenoty. Veď hroby slovenských národných velikášov sú také chudobné, ako je chudobný celý slovenský národ. Čo sme hľadali pri týchto hroboch, to bol duch týchto našich velikášov. Pri ich hroboch chceli sme zistiť, či ideme po dobrej ceste, keď hlásame samobytný a suverénny, na všetky svoje práva nárok majúci slovenský národ. Našuškávajú nám, že chodíme po zlých cestách a že do záhuby chceme uviesť

84 „Slovenská pravda" 1936 č. 168. Piešťanský manifest vyšiel nekonfiškovaný len v Slovenskej pravde.

republiku. Keď sme išli k hrobom našich veľkých ľudí, chceli sme dať svetu a národu dôkaz, že dejiny stoja za naším programom. «[85]

Strana v povedomí, že má za sebou celý slovenský národ, bezohľadne hovorila o europskom ráze slovenského problému. Nevyriešenú slovenskú otázku opäť pripomenul parlament Dr. Tiso 1. dec. 1936.

»Vláda naša narába s fikciami vo svojej politike a zanedbáva reálne hodnoty. Stavia na ľuďoch servilných alebo osobným záujmom slúžiacich a izoluje sa od ľudí otvorených a kritických, ktoré majú pred očami verejný záujem. Sháňa sa po kadejakých reláciách a spojeniach v záujme obrany štátu, pohŕda však jediným štátotvorným činiteľom, úprimným nacionalizmom slovenským. Je a ostane veľkou obžalobou politiky terajšej vlády, že nenašla cestu k tomu činiteľovi, hoci práve k tejto vláde, na čele ktorej stojí Slovák, upieraly sa toľké nádeje slovenskej verejnosti, a to tým viacej, že sám pán ministerský predseda opäť vyhlásil, že slovenský problém jestvuje a že ho on a jeho vláda vyrieši na úplné uspokojenie všetkých. Hoci poučení už toľkými sklamaniami v minulosti, preliminovali sme predsa dobroprajnú dôveru pánu ministerskému predsedovi ako Slovákovi a vládnej väčšine, stále sa demokraciou honosiacej, že dožijeme sa vyriešenia slovenského problému. Veď čo iného mohli sme očakávať od premiéra Slováka, znalca to slovenskej histórie, znalca to slovenského ducha, že bude verným tlmočníkom tej histórie slovenskej na patričných miestach a že bude verným obrancom slovenského ducha, ktorý túži a pracuje po svojej vláde a samovláde, ako že sa postaví na stanovisko slovenského nacionalizmu v smysle slovenskej histórie na základe slovenskej etnografie a na základe geopolitického významu Slovenska pre celý štát. Na

85 „Slovák“ 1936, č. 217.

tomto trojitom základe buduje slovenský nacionalizmus svoj politický program autonomie. [...]

História slovenského národa dokazuje, že snaha po svojskom vládnutí na vlastnom území bola vždy vlastnou etnickému slovenskému národu či už v rámci ríše Veľkomoravskej alebo pod vládou uhorského kráľovstva, keď Slováci, ako osobitné údelné kniežatstvo mali svoje vojsko, svoju správu a razili si vlastné peniaze. O tomto česká verejnosť tak málokedy počuje a preto si myslí, že požiadavka autonomie a svojrázu u tých Slovákov je iba akási povojnová maďarská chorobná infekcia, o ktorej Slováci predtým nevedeli. A my sme si vedomí práve na základe svojej histórie, že dnešné Slovensko jestvovalo ako osobitné kniežatstvo, malo svoje privilégia, malo svoje vojsko a slovenské knieža, ako dedič uhorskej koruny, dostal osobitnú korunu od byzantského cisára. Táto koruna, ktorú slovenské knieža kedysi nosil, bola neskoršie spojená s maďarskou korunou a majú ju v Pešti. Dovoľujem si trúfať v spravodlivosť histórie, že tú korunu dostane Slovensko kedysi nazpät.

Nielen v týchto časoch, ale potom v revolučných a poprevratových časoch skromnejšie síce, ale tým dôslednejšie domáhalo sa slovenské povedomie uznania slovenského okolia. Slovenský autonomizmus je teda nositeľom histórie etnického národného celku. V časoch dobrých i zlých spolu rástol so slovenským národom. Preto je prirodzené, že spolu s národom slovenským prešiel ako konštruktívny činiteľ aj do nového štátneho svazku. [...]

Po tomto veľkom prínose do spoločného štátneho svazku čo by bolo prirodzenejšie, ako že sa slovenský autonomizmus plne pozná, honoruje a nechá prakticky uplatňovať? A čo je neprirodzenejšie, ako keď sa nám hovorí: Nechajte tú svoju ideologiu a chytajte sa činov praktickej každodennej politiky.

Tak radi počujeme mienky zahraničnej verejnosti, keď o nás hovorí, že sme štátom profesorov.

Myslím, že si to môžeme vzájomne povedať. Myslím však, že takýmito radami, kde sa odporúča zanedbávanie ideologie, nenaznačovalo by sa to, ani by nám nevyslúžilo a nezaslúžilo označenie, že sme štátom profesorov. Profesorov bez ideologie ťažko si predstaviť. Tak radi poukazujeme na pojem svojej minulosti, v ktorej sa náš národ vyznačoval heroizmom v boji za svoje práva politické a sociálne, ale aj v boji za myšlienky všeľudské. Tak radi vynášame svoju históriu a poukazujeme, že je jednou reťazou boja za veľké myšlienky. Pri všetkom prenikaní historického materializmu do našej novšej ideologie predsa len pôsobeniu veľkých ideí národných pripisujeme ten ohromný vplyv, ktorý vedel zorganizovať zahraničný odboj, viesť domáci odboj a prinášať veľké obete na životoch a majetkoch. Nie historickému materializmu, ale vplyvu veľkých ideí pripisujeme ešte aj dnes túto veľkú silu, ktorá bola prebudená v národe. A pamätné spisy našich veľkých osloboditeľov sú nám dôkazom toho, že veľká idea národného oslobodenia, veľká idea štátnej samostatnosti stavaná na histórii bola hýbadlom zahraničnej i domácej revolúcie. A teraz skoro z tých istých úst počujeme: Nechajte tú ideologiu. Či môžeme v tomto vidieť úprimnú dobroprajnosť voči nášmu národu, keď ho odvádzate s cesty silnej idey a ponúkame na cestu pohodlného, v drobničkách každodenného života strácajúceho sa vládnutia? Či sa to nezdá ako by ktosi vravel, že vládnutie nemá ideologie, alebo že vládnutie je niečo iného a nie prakticky prevádzaná ideologia? Nuž my sa svojej ideologie o samostatnom, svojráznom národe slovenskom a o jeho prirodzenom práve na autonomnú slovenskú krajinu nezriekneme nikdy, lebo ideologia je duchom našich dejín, ideologia je vierovyznaním a dedičstvom našich otcov, ideologia

suverénneho národa slovenského je životným nervom našej budúcnosti. Že táto ideologia je podobná každej požehnanej idei, že je v našom národe plodnou a požehnanou, vysvitá už i z jej doterajších výsledkov v živote národnom. Autonomia budí záujem v najširších kruhoch o štátne veci, ako o veci svojské, ideologia autonomie dodáva sily v práci na výstavbe života kultúrneho a sociálneho ako výstavbe svojho domova, a idea autonomného Slovenska pod egidou spoločného štátu povzbudzuje ku krajnej obrane tohto štátu, ako nášho prístrešia politického, kultúrneho a sociálneho. Tejto autonomnej ideologii môžme ďakovať, že slovenský národ je optimistický, čo sa týka budúcnosti, že je štátotvorný vo svojich prejavoch; vytrhnite z neho túto ideologiu a ostane vám masa, ktorej nikto nerozumie a ktorú nikto nenasýti a na uzde neudrží. Politická legitimácia má silu dotiaľ, kým je jedna, ale len čo naučíte národ nosiť v každom vrecku inú legitimáciu, znemravňujete národ a podkopávate aj jeho samostatnosť. Ideologia autonomie práve preto, že sa zakladá na historickej minulosti slovenského národa a zachycuje celú etnickú postať slovenskú, je chrbtovou kosťou mentality slovenského národa, je kostrou budovania charakterov slovenského národa. A je v záujme štátu, aby tak vážna jeho složka, ako je slovenský národ, bola charakterom priamym, charakterom tvrdým, neohybným, o ktorý sa môže aj v najťažších časoch krízy opierať. Ideologie autonomie sa my preto nezriekneme, ba práve v záujme národa, štátu ju s láskou ešte ďalej a tým pevnejšie budeme pestovať. Vzhľadom na najnovšie udalosti doma aj v zahraničí vyhlasujeme, že slovenský národ ako samostatný národ cíti sa byť suverénnym predstaviteľom všetkého práva na historickom území dnešnej Slovenskej krajiny, ako verejnoprávneho celku, ktoré právo podľa svojho najlepšieho posúdenia uplatňuje a bude uplatňovať v budúcnosti vždy a voči

každému. Právo svoje zakladá na historických dokladoch, ktoré svedčia o tom, že od čias, keď naši predkovia na toto územie vkročili, nikdy viac sa ho nezriekli, ale svojou kultúrnou činnosťou dávali tomuto územiu kultúrny svojráz. A táto historická a kultúrna kontinuita slovenského národa na území dnes verejnoprávne ohraničenej Slovenskej krajiny tvorí bezpečný podklad pre dovolávanie sa, aby vláda tohto územia prešla do rúk slovenského národa.

Mierové smluvy utvorením republiky Čechov a Slovákov a vzkriesením slovenského národa k svojskému štátnemu životu rekonštruovaly historickú državu slovenskú len čiastočne, určiac hranice dnešnej Slovenskej krajiny. Územie kniežaťa Pribinu, država blatenského mocnára Koceľa a ríša Svätoplukova naznačujú, že slovenský národ držbou hraníc Slovenskej krajiny nielenže nič cudzieho v držbe nemá, ale ani zďaleka sa ešte nepriblížil k tomu, aby sa mohlo povedať, že mierové smluvy reaktivovaly historický fakt niekdajšieho slovenského vladárstva, preto na najnovšie domáce i zahraničné prejavy odpovedáme, že sa hraníc Slovenskej krajiny nevzdávame za nijakú cenu.

Toto vyrovnanie so slovenským nacionalizmom je tým súrnejšie, lebo význam Slovenska a záujem o Slovensko vo svete rastie s otázkou komunizmu, takže nič nie je v tom zveličeného, keď konštatujeme, že slovenský problém stáva sa v tejto relácii problémom svetovým. Ku komunizmu mali sme svoje odmietavé stanovisko i vtedy, keď sa komunizmus zaobaľoval do rúcha dobroprajníka nášho autonomistického programu. [...] Komunizmus hlásal pre každý národ samourčovacie právo a pre nás Slovákov toto samourčovacie právo zdôvodňoval až po odtrhnutie sa od republiky. Tento program sme zatracovali, lebo sme ani vtedy nemohli nezatracovať jeho materialistický a teroristický systém.

Nakoľko však komunizmus shodil so seba túto svoju náličnicu voči Slovákom a stal si do radov dnešného centralistického tábora proti autonomii Slovenska, ostáva pre nás i s národného hľadiska povinnosť postaviť sa proti komunizmu i ako Slovákom, a preto slávnostne a čo najrozhodnejšie vyhlasujeme, že slovenský národ nikdy nepripustí, aby sa jeho krajina stala výpadným mostom ázijského barbarizmu proti kresťanstvu a západnej civilizácii a urobí všetko, aby potrebnými mravno-náboženskými a sociálno-politickými prostriedkami imunizoval ducha národa slovenského proti infekcii medzinárodného satanizmu. Kultúrny svet nech vie o tom, že na Slovensku žije národ slovenský, vedomý svojej povinnosti postaviť sa proti jedu medzinárodných travičov, ktorým nehodí za korisť svoj národný svojráz a svoju kresťanskú civilizáciu. A ak majú zodpovední činitelia tohto štátu väčšiu povinnosť, nemôže byť ona dôraznejšia ako tá, aby sa brannosť štátu nepodlomila pripúšťaním infekcie komunizmu. [...]

Slovenský národ nespolieha na internacionálnu Moskvu, lebo v tej sa utopí a zmizne jeho národný svojráz.

Slovenský národ nebude nikdy napomáhať mocenskému postaveniu komunizmu, lebo je to surová negácia náboženstva, popieranie vyššej kultúry, ničenie ľudskej kultúry a podrývanie základov ľudskej spoločnosti.

Na autonomiu sa hľadí ako na politické sektárstvo, ako na nezdravé oddeľovanie ľudí, ako na rozštepovanie národnej jednoty, ako na neznášanlivý politický princíp, ako na úzkoprsý provincializmus.

Hovorí sa o autonomii, že v časoch tak veľmi potrebnej koncentrácie nie koncentráciu chce, ale trieštenie a preto treba ju potláčať ako nebezpečný živel. [...]

My prednášame pozitívnu, presne formulovanú tézu a presne stavanú budovu predstavy štátoprávnej. Tento pozitívny

prvok prevláda nad všetkým ostatným. Nemožno pomenovať úzkostlivým provincializmom náš autonomistický pohyb, lebo nám ide o ovládanie celého nášho národného života a celého územia národu nášmu vlastného. [...] Ani autonomizmus nemôže ísť ďalej, ako na ovládanie celého svojho územia a celého národného života, lebo nechceme nikdy nad cudzím vládnuť, chceme len svoje. Obmedzuje sa na pojem slovenského národa a na územnú rozsiahlosť Slovenskej krajiny, keďže je prejavom suverénneho práva len slovenského národa. Je teda obmedzený, ohraničený, nakoľko je obmedzený sám národ, ktorého je tlmočníkom. Toto však nie je zvláštnosťou len slovenského autonomizmu, ale znakom všetkého, čo je ľudské. [...]

Otvorene hovoríme, že nám nedôverujete. [...] Ale otvorene hovoríme, že ani my vám nedôverujeme! Márne sa hovorí o právach slovenčiny na Slovensku. [...] Darmo sa hovorí o národnostných právach Slovákov na Slovensku. Keď ide o zaplnenie miest, narazíme na dôverné obežníky, ktoré hovoria o „našich ľuďoch", ktorí sú označení za spoľahlivých „pre nás". Takýmito obežníkmi by som mohol poslúžiť. Hovorí sa, že Slováci sú rovnoprávni, čo sa týka zaplňovania verejných miest, ale keď na to príde, medzi aktami patričný osobný referent narazí na taký obežník, kde toto právo je obmedzené, či je dotyčný spoľahlivý „pre nás". [...]

Pri konštatovaní, že slovenský problém nie je vyriešený, ba odrobinkami sa ani vyriešiť nedá, a pri zdôraznení prirodzeného práva slovenského národa na autonomiu pripomíname historické slová: Videant consules, ne res publica detrimentum capiat!

Že je veľmi časové, aby sa takýto apel na zodpovedných činiteľov upravil, dokazuje i ďalšia čiastka reči p. predsedu vlády, v ktorej miesto toho, aby bol tlmočníkom historického odkazu slovenského národa, stáva sa ideologom koaličného

systému. A to zase takým spôsobom, že neviem, či mu môže za to byť povďačná naša demokratická verejnosť, keď si to do všetkých dôsledkov premyslí. Veď predstavuje celý náš politický systém tak, že to vlastne vyzerá ako zavádzanie ľudu. Schvaľuje sa dolu systém politických strán, ktoré tak fungujú, že každá sama seba predstavuje za samospasiteľnú, za jedinečne dobrú a ostatné zatracuje a potláča všetkými možnými prostriedkami. Hore vo vláde predstavuje sa však tento systém ako taký, v ktorom niet medzi nami rozdielu, všetci sme jednakí. Je to zázračná alchymistická kuchyňa, táto naša koalícia. Nivelizuje samospasiteľov na obyčajných partnerov, priemerných občanov, medzi ktorými niet rozdielu. A v tom sa vidí neoceniteľná výhoda našej demokracie, že v koaličnom vládnom systéme vytvorila si takúto neutralizáciu politických strán v ich exponentoch vo vláde. Čo však povie na túto ideologiu ľud, vidiac ako tí ľudia – vo vláde tak svorní – vedia zase vytiahnuť rozličné samospasiteľné heslá a ako sa vedia do seba pustiť, keď prídu voľby, a či tento údajný úspech demokracie slúži skutočne demokracii a reputácii demokracie, neviem.

Nás táto ideologia koalície úplne ospravedlňuje, že sme sa bez zásadných výdobytkov nedali stiahnuť do vlády, aby nás ona neutralizovala a pred našou verejnosťou tak predstavila, že sme jednakí a niet medzi nami rozdielu: Autonomia je teda len heslo, volebný trik, nič inšie. Tomu sme sa chceli vyhnúť a ďakujeme p. predsedovi vlády, že ospravedlnil náš postup. Dobre sme cítili, čo sa to chystá s nami, keď nás chcel vtiahnuť do vlády bez ústupkov. Pri vyjednávaní o náš vstup do vlády išlo len o takú našu neutralizáciu a o to, aby sme sa my, sostúpiac s pevnej pôdy našej ideologie, dostali na pohyblivú pôdu drobných výdobytkov, na ktorej by nám oni „jednotní“ úmyselne prekážali a tak nás znemožnili aj v očiach našich voličov. Že sme dobre vycítili túto snahu, svedkom nám je naša

deklarácia, v ktorej sme verejnosť upozornili, že sme museli naše vyjednávanie pretrhnúť, lebo keď jedna tvár vyjednávala, druhá robila úklady našej Strane. Takto chápaná demokracia, čo by mala i najlepších ideologov, nebude schopná riešiť veľké problémy, ale takéto metódy neprinesú nikomu ani osobných úspechov. [...]

Vo víre názorov o demokracii, tak sa zdá, že je vedomá tendencia. Z neurčitej predstavy demokracie vytvoriť sa má mystika demokracie, čo by pôsobilo na ľudí a pred čím by sa ľudia mimovoľne poklonili a zamĺkol každý, keď sa mu povie, že to vyžaduje demokracia, že je to demokratické zariadenie, teda najlepšie zariadenie. Teda tvorí sa mystika demokracie. Pravda, toto naše zaobchodenie s demokraciou ide už tak ďaleko, že je to už skôr mystifikácia s demokraciou.

Ak máme prísť k pravému pojmu demokracie, myslím, že to má byť ten, ktorý označuje demokraciu za systém, v ktorom nepanuje nadvláda fyzickej sily nad právom, v ktorom sa nevolia na dosiahnutie cieľa prostriedky nemravné. Medzi pojmami demokracie agrárnej, demokracie kultúrnej, demokracie autoritatívnej, myslím, že tento pojem našej demokracie priblíži sa najviac k tomu pojmu demokracie, ktorá je základnou kresťanskou myšlienkou. My Slováci sme z tej duše prívržencami tejto kresťanskej demokracie a zatracujeme akúkoľvek diktatúru, nech sa menuje hocijako. Sme za demokraciu vždycky, ale za demokraciu správnu. Ale práve pretože sme sa takúto ideálnu demokraciu, kritizujeme tú našu mystifikovanú demokraciu, ktorá svojimi spôsobmi vlastne diskredituje demokraciu. Dolu v duši ľudu otriasa dôveru v demokraciu, hore a hlavne v zahraničí zásadným odporcom demokracie dáva ľahkú zbraň do ruky proti našej demokracii. Sme za demokraciu presného, rigorózneho práva voči každému, sme za

demokraciu poctivú a úprimnú, sme za demokraciu, ktorá slúži verejnosti a má na zreteli predovšetkým záujem celku. Bohužiaľ, musím však konštatovať, že naša demokracia je ešte ďaleko od toho ideálu. Naša demokracia nedospela ešte k tomu, aby uznala právo slovenského národa a neusilovala sa ho zneužiť. «[86]

»Nepoviem nič nového, keď tvrdím, že autonomiu Slovenska my vydobyjeme len pomocou svetových mocností. «[87]

Strana ako iné roky tak r. 1937 odoprela hlasovať za štátny rozpočet zo zásadných príčin. Dr. Tiso opäť vyvrátil ideu jednotného národa československého a apeloval na potrebu spravodlivosti ako na základ štátov.

»Podiel Slovenska na rozpočtových vydaniach nie je primeraný ani rozpočtovému výnosu Slovenska, ani politickému významu Slovenska.

Číselnými výpočtami toto všetko dokázali naši zástupcovia v rozpočtovom výbore a preto s tohto miesta môžem odôvodnene vyhlásiť, aby sme aspoň takto reagovali na tie mnoho ráz na Slovensku opakované prejavy zodpovedných činiteľov, ktorí pri istých príležitostiach tak veľmi radi hovoria o prinášaných daroch Slovensku, že tento rozpočet je ďalším darom Slovenska historickým krajinám, a to ďalším viac 100 miliónovým darom, ktorý sa pridružuje k predošlým rozpočtom, darom, ktorým sa saturovaly historické krajiny na úkor Slovenska. Je teda prirodzené, že poslanci Strany, ktorí nielen svojím programom, ale i volebným sľubom, daným svoji voličom, sa zaviazali, že podľa svojho najlepšieho presvedčenia a svedomia budú brániť právo slovenského národa a jeho záujmy, nemôžu hlasovať za rozpočet, o ktorom sa presvedčili, že krivdí slovenskému národu. [...]

86 „Slovák“ 1936, č. 177-178.
87 „Slovák týždenník“ 1924, č. 17.

Hlasovali sme za zákon na obranu štátu, no nie sme ochotní odhlasovať ani rozpočet na obranu štátu dotiaľ, kým so strany reprezentantov obrany štátu nebudeme vidieť práve také objektívne pokračovania proti našim poplatníkom a našim voličom, aké sa preukazuje proti všetkým ostatným prívržencom iných vládnych strán.

Dotiaľ, kým budeme vedieť číselnými a menovými dátami potvrdzovať, že do priemyselných podnikov, ktoré vedie najvyššia obrana štátu – ako Považská Bystrica, Dubnica apod. – sa nedostane robotník s legitimáciou ľudovej Strany, alebo že robotník tam práve pre príslušnosť k ľudovej Strane je prenasledovaný alebo z práce prepustený, dotiaľ nemáme dôvery ani pod titulom národnej obrany k takýmto veľkým činom a preto nebudeme za rozpočet hlasovať.

Je pravda, že dôvod, čisto slovenské hľadisko, ktoré nás k tomu vedie, aby sme za rozpočet nehlasovali, je hľadiskom na prvý pohľad dosť povrchným, akýmsi parciálnym, alebo – ako naši politickí kritici hovorievajú – priveľmi lokálnym, že ním sa vraj naša Strana diskvalifikuje pre štátnu politiku, lebo sa vraj exponuje len v miestnych slovenských veciach a zanedbáva širšie hľadiská, čo je vraj škoda i pre Stranu i pre vládu. No keď si bližšie všimneme toto svoje stanovisko a zároveň i skutočnosť, ako podklad tohto stanoviska, presvedčíme sa, že nie je ono lokálnym slovenským stanoviskom, ale slovenským stanoviskom rázu celoštátneho, lebo sa týka fundamentálnej zásady delivej spravodlivosti, na ktorej zásade spočíva nielen štát, ale i každá spoločnosť. „Iustitia fundamentum regnorum“ je nie heslom, na ktoré môžeme pohŕdavo pozerať preto, že sme ho videli vypísané na klenbách vchodu brány do viedenského burgu, ale je to zásada prirodzeného zákona a ako také je nepostrádateľnou zásadou pre každý štát, ktorý chce jestvovať a preto je bezpodmie-

nečným rozkazom pre každého štátnika, ktorý to so svojím štátom poctivo a úprimne myslí.

Štát, ktorý sa spravuje zásadou delivej spravodlivosti, najintímnejšími páskami prítulnosti viaže k sebe svojich občanov, lebo delivá spravodlivosť je najistejšou hradbou vernosti občanov k štátu. Štát, ktorý nedbá na prirodzenú zásadu delivej spravodlivosti, budí stálu nespokojnosť a vyvoláva odpor, oslabuje teda lojalitu občanov, ktorí tak cítia, že sa im od štátu nedostáva to, čo by im podľa zásady delivej spravodlivosti patrilo. Zdôraznené stanovisko slovenské nie je teda lokálneho rázu, ale je to stanovisko celoštátneho rozhľadu, lebo konštatovaním slovenskej krivdy poukazuje sa na vec, týkajúcu sa samej existencie tohto štátu, na ktorej predpokladáme, že máme záujem nielen my, zástupcovia slovenského národa, ale i vy, zástupcovia historických krajín. Poukázanie na rozpočtové krivdy Slovenska nie je ani moderným kverulantstvom, ako sa to tak rado pripomína a charakterizuje, ale je to výstraha toho klasického postoja, ktorý razil historické slovo: Videant consules, ne quid detrimenti res publica capiat.

A preto nielen poukazovať, ale i odstraňovať slovenské krivdy mali by si pokladať za povinnosť nielen Slováci, lež i ostatní, ktorým na trvalej existencii tohto štátu záleží.

Dovolávame sa teda v najhlbšom smysle úprimnej štátotvornosti delivej spravodlivosti voči slovenskému národu a tak v ohľade národne-politickom, ako i hospodárskom. Národno-politicky stojíme si v naprostej parite jeden ku druhému. Ako bol potrebný na utvorenie čs. štátu národ česky, tak sa vyžadovalo i pridruženie sa národa slovenského. Prínos slovenského národa do spoločného štátneho útvaru je úplne rovný s prínosom národa českého. Delivá spravodlivosť teda vyžaduje, aby sa takáto parita uplatňovala i čo do štátoprávneho postavenia seberovných národov. Práve preto! Aké práva

požíva v československom štáte národ český, také isté práva si nárokuje národ slovenský. Alebo, keďže uplatňovanie práva sa konkrétne vždy teritoriálne predstavuje: aké štátoprávne postavenie má národ český v zemiach historických, také isté si vindikuje pre seba národ slovenský na území Slovenskej krajiny.

V národohospodárskom ohľade delivá spravodlivosť vyžaduje slovenskému prínosu do štátnej pokladnice primeranú účasť na výdajovom štátnom hospodárení. Čo sa z veľmi kompetentných miest povedalo o predimenzovaní hlavného mesta Prahy, to isté možno povedať o saturovaní historických krajín na úkor Slovenska. Nie odrobinky z milosti, nie náhodilé a s prípadu na prípad vynútené milodary si nárokuje slovenský národ; na základe delivej spravodlivosti uplatňuje si nárok, aby svojmu hospodárskemu prínosu a svojmu celoštátnemu významu primeranú kvótu automaticky dostal k dispozícii, čo sa môže stať jedine na základe autonomného umiestenia slovenského národa v Česko-Slovenskej republike. [...]

Slovenský národ je americkým Slovákom za Pittsburghskú dohodu vďačný, v hlásení sa k jej závažnému charakteru je s nimi solidárny a v ďalších bojoch o jej uskutočnenie a do života uvedenie ich nikdy neopustí. Slovenský národ odvádza svoje právo na autonomiu z práva prirodzeného a z práva historického, v Pittsburghskej dohode vidí dokumentárne hlásenie sa slovenského ducha k tomuto prirodzenému právu a právu historickému a vidí v nej aj dokumentárne potvrdenie priznávania sa zakladateľov spoločného štátu Čechov a Slovákov k tomuto prirodzenému a historickému právu Slovákov.

Pittsburghskú dohodu sme prevzali od bratov v Amerike a uisťujeme ich, že v boji za uplatnenie jej záväznosti neustaneme, ako že sa ani neodkloníme od takého spôsobu štátoprávneho postavenia slovenského národa v spoločnom štáte

Čechov a Slovákov, ako si to pri stipulovaní Pittsburghskej dohody jej podpisovatelia predstavovali. Tak žijúci ešte podpisovatelia Pittsburghskej dohody, ako aj všeobecná mienka našej americkej emigrácie potvrdzujú, že štátoprávny federatívny pomer amerických štátov bol i vzorom pre budúce usporiadanie Č.-S. republiky.

Tento vzor mali podpisovatelia Pittsburghskej dohody na mysli, lebo skusovali blahodarný účinok tohto zriadenia pre historický vývin jednotlivých štátov, ako i pre solídnu jednotu federácie Spojených štátov amerických.

Tento vzor, určený zakladateľmi tohto štátu, prevzali sme od nich ako záväzný odkaz, pracovali sme za jeho uskutočnenie pod menom politickej autonomie Slovenskej krajiny a po 20 ročnej skúsenosti nemáme čo na ňom meniť. Ba, keďže sa politika spravuje hlbokými dejinnými silami a záujmom národov a keďže Pittsburghská dohoda bola a je takýmto vrcholným prejavom dejinných síl slovenského národa, dejstvujúceho od Pribinu ako samobytný, etnický, svojrázny, uplatnenia svojej suverenity stále sa domáhajúci národ, kultúrne a hospodárske záujmy slovenského národa vo svetle 20 ročnej skúsenosti ešte dôraznejšie prízvukujú potrebu autonomie Slovenska, než si uvedomili naši americkí bratia na základe pozorovania života v jednotlivých amerických štátoch.

Preto je a zostane naším programom Pittsburghská dohoda v duchu jej podpisovateľov.

Tento pôvodný smysel Pittsburghskej dohody nás núti, aby sme doterajšie vysvetľovanie Pittsburghskej dohody rozšírili najmä na veci súdnictva. Ten bod Pittsburghskej dohody, kde sa hovorí, že Slovensko bude mať svoje súdnictvo, videli sme uskutočnený jednak v tom, že máme niekde našich sudcov Slovákov. Pritom, pravda, túžili sme, aby sme ten sudcovský sbor mali svojský, lebo sme mali skúsenosti nielen v politických,

ale i v občiansko-sporných veciach a sporoch, ako to vyzerá mnoho ráz pri našich súdoch, hlavne v nižších inštanciách. Pittsburghská dohoda, keď ju podpisovatelia stipulovali a brali tento bod o súdnictve do nej, myslela na celkom inú vec a toto nám musí byť odkazom a príkazom pre budúcnosť.

Naši americkí bratia mysleli na najvyšší súd, na najvyšší ústavný súd v takom smysle a v tej forme, ako ho majú zriadený oni.

Tento najvyšší súd, aký oni mali pred očami, má moc a príležitosť skúmať na sťažnosť ktoréhokoľvek občana akýkoľvek zákon, či sa on srovnáva s ústavou, a vyhlásiť ktorýkoľvek zákon za neplatný, ak sa protiví ústave. Teda nie na sťažnosť parlamentu, ako je to v našej praxi a v našej demokracii, ale tak, ako je to v opravdivej demokracii, na sťažnosť ktoréhokoľvek občana podrobí skúmaniu hociktorý zákon a – ako sa to aj v nedávnej minulosti stalo – vyhlási zákon, alebo aj pokračovanie prezidenta za neplatné. Isteže tento duch Pittsburghskej dohody je pre nás veľmi vzácny a pre naše budúce orientovanie ešte potrebnejší.«[88]

»Nehlasujeme za tento rozpočet, lebo nemáme dôvery k vláde, ktorá napriek jasnému konštatovaniu pána predsedu vlády, že slovenský problém jestvuje, a napriek formálnemu pokusu o jeho vyriešenie, ani v uplynulom roku nič v toto smere neurobila, ba – a v tomto vidíme historickú zodpovednosť pána predsedu vlády ako Slováka – vláda všetko možné podniká, aby nielen našu domácu verejnosť, ale aj zahraničie presvedčila o tom, že slovenský problém nejestvuje, medzi iným i preto, lebo však predsedom vlády republiky je Slovák. Ďaleko je od nás, aby sme podceňovali význam tejto okolnosti, no dvojročná skúsenosť s našou vnútornou politikou pod premiérstvom Slováka stačila i tým

88 „Slovák“ 1937, č.274.

najochotnejším optimistom, aby sa presvedčili, že iné je využiť slovenský problém ako heslo na zdôraznenie určitých parciálnych cieľov alebo na podopretie osobnej váhy, a iné je slovenský problém v jeho celom rozsahu vyriešiť, ako to na začiatku svojho premiérstva pán predseda vlády zahraničným novinárom naznačil. [...]

Sprievodné zjavy všetkého toho, čo sa za 20 rokov okolo slovenského problému odohralo, núti nás k pesimizmu. Veď je to už tak dlhý čas, že o tom už aj história hovorí. A slovenská história hovorí už aj o zmene a úprave textu Martinskej deklarácie kvôli zahraničiu. Hovorí o uplatnení odkladajúcich snáh, ktoré sa podopieraly neúprimnými sľubmi. Veď rýchlopisecká zpráva o 25. schôdzke Národného shromaždenia česko-slovenského v Prahe dňa 27. februára 1920 na strane 1721 reprodukuje slová pána poslanca Dr. Markoviča, rečníka Slovenského klubu, že všetci účastníci historickej schôdzky v Turč. Sv. Martine dňa 30. októbra 1918 shodli sa na tom, že o otázke autonomie Slovenska nech rozhodnú po desiatich rokoch volení slovenskí zástupcovia, a toto rozhodnutie nech je rešpektované.

Zo zahraničných ohľadov pripustené desaťročie plynie, vo vnútornej politike však sa uplatňujú hlasy, že Pittsburghská dohoda je falzum a iné námietky proti splneniu jej záväzkov. Začína sa druhé desaťročie, ale martinskí deklaranti sa nepamätajú, na čom sa dohodli. Blížime sa ku koncu druhého desaťročia, ale či sa ukazuje dobrá vôľa prikročiť k riešeniu slovenského problému? Vhodne i nevhodne, ale pri každej príležitosti nanucuje sa fikcia československého národa práve v tejto rozpočtovej debate.

Z úst zahraničného ministra tejto vlády počuli sme výrok, že hriechu proti vlastnému štátu dopúšťa sa ten, kto odmieta pojem československého národa. Nielen politické postavenie

pána ministra, lež i jeho vedecká autorita nás núti, aby sme sa s jeho výrokom meritórne zaoberali. Je mimo všetkých pochybností, že keď pán minister použil výrazu »hriech proti svojmu národu«, mal na mysli previnenie sa proti nejakému prirodzenému alebo pozitívnemu zákonu. Veľký omyl! Odmietnutie československého národa nie je odklonom od prísnej vedeckej definície, lebo podľa tejto definície prípustný je len v historickej minulosti homogénny národ, ktorý má svoje vlastné, prirodzené meno, svoju reč, kultúru a svoje územie. A takýmto národom je národ slovenský. História nehovorí o československom národe, história pozná len slovenský národ, všeobecne uznaný ešte i zahraničnými Čechmi za svetovej vojny. Prízvukovanie slovenského národa naproti československému národu neprotiví sa prítomným záujmom slovenského národa, lebo pojem slovenského národa tvorí jediný základ pre uplatnenie jeho práv.

Vzdať sa národnej samobytnosti znamená pre Slovákov dať sa na milosť a nemilosť silnejšiemu, o čom nás dvadsaťročný politický život dostatočne poučuje.

Fikcia československého národa neposlúži ani budúcnosti národa, ani štátu, lebo vnáša vhodne demoralizujúceho elementu do nášho verejného života a do výchovy budúcich generácií, ktoré, ak nebudú mať priameho prirodzeného vývinu národného povedomia, vyrastú bez národného povedomia. Čo to znamená pre štát, vieme dobre odhadnúť. Ako príroda nepozná skoky a nepozná miešané typy, tak ani prirodzená výchova politická nesmie narábať umelými vybájenými pojmami, lebo z toho nastane len pojmový zmätok, ktorý môže síce poslúžiť politickým žonglérom, aby mohli hovoriť o českom, slovenskom a československom nacionalizme, ale výchova pevného a nezlomného národného povedomia sa o takéto zmätené pojmy opierať nemôže.

Preto hlavne z príčin prítomnosti slovenského národa odmietame fikciu československého národa, lebo z toho pojmu slovenský národ nielen že nič nemá, ale naopak, tomuto pojmu nesmierne obete prináša.

A ako sa tvoril štát česko-slovenský bez pojmu čs. národa, tak sme presvedčení, že i jestvovať môže bez pojmu čs. národa.

Pojem čs. národa isteže sa hodí k tomu, aby sa posilňovala pozícia národa českého. Môže sa však to isté povedať aj o národe slovenskom? Naše boje o uplatnenie sa slovenčiny sú toho najrukolapnejším dôkazom, aby som poukázal na jeden príklad z najbližšej minulosti. Či sa musí čeština chytať takých prostriedkov, aby sa uplatňovala ako štátny jazyk, akých sa musí chytať slovenčina? A to len preto, že ani zákony dostatočne negarantujú tieto práva, a ani úrady si nevšímajú nariadení, dokonca od vlády idúcich, aby sa na Slovensku úradovalo po slovensky.

Že sa v 20. roku trvania našej republiky slovenčina musí utiekať k pouličným demonštráciám, aby sa na Slovensku uplatnila ako štátny jazyk, čoho analogiu prirodzene v Čechách nevidíme, dokazuje, že slovenský národ z pojmu čs. národa nemá nijakej výhody, ba vzhľadom na mocenské a hlavne hospodárske záujmy, slovenský národ v pojmu čs. národa prináša krvavé obete. Môže byť niekto Slovákom, tým najoddanejším a verným občanom republiky, ale nemusí do seba sať povojnovú fikciu čs. národa a v smysle tejto fikcie dať zo seba vytvoriť to, čo pán predseda soc-demokratickej strany Hampl s takou dojímavou úprimnosťou povedal: Čo chceme? Jednotný jazyk.

Teda zatratenie slovenčiny, zatratenie národného charakteru Slovenska.

Na tomto stanovisku stojíme i my, Slováci doma. Za česť a dobré meno republiky doniesli sme my, Slováci, doma

i v zahraničí nespočetné obete. Sme toho presvedčenia, že túto politiku porozumenia sme vždy len my Slováci sledovali, vždy sme jej len my prinášali obete a svoje oprávnené nároky vždy len my Slováci sme zamlčovali. [...]

Slovenský národ je oslobodený, ale nie je uspokojený.

Slovenský problém jestvuje, čaká na vyriešenie. Úfajme, že 20. výročie Česko-Slovenskej republiky predstaví svetu slovenský národ plne uspokojený v jeho národných právach a ambíciách, a uzákonením Pittsburghskej dohody uskutoční sa autonomia Slovenskej krajiny. [...]

Slovenský národ prestal byť predmetom zahraničnej a vnútornej politiky de jure. Na našej politickej vyspelosti sa zvrtne, aby sa tým stal i de facto, aby dostal teda správu vecí svojich do svojich rúk v duchu Pittsburghskej dohody uskutočnenej autonomie Slovenskej krajiny. «[89]

Veľký rok 1938 znamenal nové zvýšenie ruchu v činnosti Strany a neústupčivé zotrvávanie pri tradičnom programe.

Výkonný výbor Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na svojom zasadnutí v Ružomberku dňa 17. februára 1938 usniesol sa jednohlasne na tejto rezolúcii:

»Hlinkova slovenská ľudová strana, ako najväčšia politická strana na Slovensku a jediná reprezentantka slovenského národa, vyhlasuje, že trvá nekompromisne na stanovisku osobitnosti slovenského národa a odmieta čo najrozhodnejšie kvalifikovanie Slovákov za národnú menšinu republiky. Nie sme národnou menšinou, ale štátotvorným osobitným slovenským národom!

Slovenský národ má prirodzené právo na svojrázny národný život v tejto republike, preto žiadame príslušných ústavných a politických činiteľov, aby toto právo slovenského národa rešpektovali a aby v dvadsiatom roku trvania repub-

89 „Slovák" 1937, č.175.

liky konečne prikročili k realizovaniu politickej autonomie Slovenska.« [...][90]

V Europe nastal pohyb, ktorý zvestoval príchod rušných udalostí. Hoci ČSR tieto otrasy bezprostredne pociťovala, vládne kruhy ani v dvadsiatom roku trvania republiky neboly ochotné ústavne zaistiť práva slovenského národa. Strana na túto netečnosť odpovedala nezáujmom.

»Vnútorná politika nevedie sa sub specie štátnosti, ale sub specie úzkej straníckosti. Štát a záujmy štátu slúžia dnes koalícii len za kepienok na zaokrytie straníckych cieľov. Nedali sme sa nahnať do siete tým, že ideme zachraňovať štát, lebo sme vedeli, že páni do tej siete bez ohľadu na štát chcú lapať len svoje stranícke rybičky. Ľudová strana nie je stranou v bežnom smysle chápania politickej strany.

Ona je hnutím národa a pri rokovaní s vládou – z toho vyplývajúc – nekládli sme stranícke požiadavky, ale požiadavky celonárodné, celoslovenské.

Tieto celonárodné požiadavky treba splniť a my do vlády vstúpime bez jediného ministerského kresla.

Tak sa mi pozdáva, že sa na Slovensku vzmáha pesimizmus, čo sa týka Čechov. Nálada na Slovensku sa napĺňa nedôverou voči Čechom. Slovenská trpezlivosť má tiež svoje hranice a je otázka, dokedy ešte trpezlivosť vydrží v doterajších hraniciach.«[91]

Klub poslancov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany na svojom zasadnutí v Prahe 29. marca 1938 usniesol sa jednohlasne na tomto vyhlásení:

»Hlinkova slovenská ľudová strana, ako politická reprezentantka slovenského národa, vyhlasuje, že stojí na stanovisku osobitosti slovenského národa. [...]

90 „Slovák“ 1938, č.41.
91 „Slovák“ 1938, č.59.

Štátna politika môže byť úspešná len vtedy, keď vychádza z reality a nezamieňa reálne možnosti s fikciou. Takouto realitou je osobitosť slovenského národa a z toho vyplývajúce právo Slovákov na politickú autonomiu Slovenska. Slováci majú právo na politickú autonomiu Slovenska. Slováci majú právo na politickú autonomiu i preto, lebo Pittsburghská dohoda, ktorá bola použitá ako doklad na mierovej konferencii, platí a zaväzuje, ale hlavne preto, lebo sú osobitným národom a ako národ majú prirodzené právo na svojrázny národný život v tejto republike.

Opierajúc sa o prirodzené právo slovenského národa, vyzývame zodpovedných politických a ústavných činiteľov štátu, aby prikročili čím prv k realizovaniu politickej autonomie Slovenska. [...]

V tejto dejinnej chvíli apelujeme na všetkých roduverných synov a dcéry slovenského národa, aby bez rozdielu na stavovskú a náboženskú príslušnosť pochopili vážnosť času pre slovenský národ, aby svojmu národnému presvedčeniu dali jasný výraz aj v politike, lebo ak niekedy, tak dnes potrebná je svornosť a jednota slovenského národa. Jednota slovenského národa zachránila nás pri živote v minulosti a jednota a svornosť slovenského národa zachráni nás v každom prípade aj v budúcnosti.

Konečne vyhlasujeme, že v boji za spravodlivé a prirodzené práva slovenského národa nedáme sa nikým a ničím zastrašiť. V tomto boji za každých okolností vytrváme a pevne veríme, že s Božou pomocou zvíťazíme.«[92]

Dr. Tiso upozorňoval pražské kruhy pred hazardovaním so základnými myšlienkami štátu.

»Pýtam sa preto: je v nás aspoň dnes dobrá vôľa vytvoriť takú politickú atmosféru, ktorá by umožnila dorozumenie a ukončila by bratovražedný boj Čechov a Slovákov?

92 „Slovák“ 1938, č.74.

Keď pozorujeme tento boj a pozorujeme hlavne spôsoby tohto boja, musíme s poľutovaním konštatovať, že tej dobrej vôle k porozumeniu u nás niet. Je napr. povážlivé, keď aktívny minister tejto vlády, Dr. Dérer, uponíži sa tak hlboko, že o svojich protivníkoch používa výrazov nielen neparlamentných, ale aj nespoločenských.

Nechcem dávať príležitosť pánu predsedovi snemu, aby ma pre neparlamentárne výrazy volal na poriadok, ale každý si môže domyslieť, ako označujeme spôsoby s ktorými si p. Dr. Dérer dovolil vystúpiť proti pracovníkom našej Strany.

Ale podmienky pre úspešnú rozpravu a dohodu nie sú dané aj z iných príčin.

Vidíme to aj z tých mnohých rád, ktoré naši »dobroprajníci« dávajú našej Strane. Naši dobroprajníci nám zavše radia: Tak veľká politická strana, ako je Hlinkova slovenská ľudová strana, mala by sa odchýliť od spôsobov historicko-filozofických úvah, s ktorými pracuje v parlamente i mimo parlamentu a mala by prikročiť k reálnej politike. Kým však nás takto od historicko-politických úvah títo »dobroprajníci« odrádzajú, zatiaľ oni prichádzajú s tými najväčšími historicko-filozofickými vymysleninami, ktorými chcú zabiť náš politický program. My pestujeme a podopierame pojem samobytného a suverénneho slovenského národa, čo je nesporne historicko-biologickou realitou, kým oni bojujú proti nášmu programu s pojmom jednotného národa československého, čo je čírou fikciou a vymysleninou. Vieme však, o čo im ide. Touto vymysleninou má sa zakryť všetko, čo sa v praktickom politickom živote na úkor slovenského národa robí.

Strana v takomto ovzduší zradila by sama seba a vydala by na pospas celú svoju doterajšiu štátotvornú prácu, keby sa aj v tejto chvíli neosvedčila, že stojí neochvejne na svojom programe politickej autonomie Slovenskej krajiny. V 20. výročí

jestvovania Česko-Slovenskej republiky pripomíname znovu záväzky zahraničného odboja a čakáme, že bude do života uvedená najmä vrcholná dohoda tohto odboja, t.j. Pittsburghská dohoda.

Okolo tejto Pittsburghskej dohody vedie sa najostrejší a najbezohľadnejší boj. My sme tento boj nevyvolávali, ale sa mu úprimne tešíme, lebo v tomto boji vyjdú postupne najavo všetky detaily nášho zahraničného odboja v Amerike. Ale v hlavách našich neprajníkov vyvoláva tento boj úplný zmätok a dezorientáciu. Natoľko, že si už nevedia rozvážiť ani čo píšu a zabudli už aj čítať, keď hovoria, že v Pittsburghskej dohode niet vôbec slova »dohoda«, hoci na tejto dohode veľkými literami skvie sa jej titul »Pittsburghská dohoda«. A aké argumenty používajú proti Pittsburghskej dohode? Nie je vraj platná, lebo sa uzavierala vo sviatočný deň v Amerike; nie je platná, lebo Slovenská liga, ktorá bola jednou kontrahentkou tejto dohody, nebola vtedy legalizovaná.

Je úžasné takto hovoriť! Ako by bolo išlo v Pittsburghu o nejaký dobrý obchod, ako by bolo išlo o zaregistrovanie nejakej obchodnej spoločnosti a nie o zakladanie štátu.

Boj okolo Pittsburghskej dohody všetky tieto okolnosti dobre objasní, a pozorovateľ, ktorý sa politikou zaoberá aj s psychologického hľadiska, dostáva posmelenie, že nepriatelia Pittsburghskej dohody nemajú už istoty o správnosti svojho stanoviska, lebo by sa neuchyľovali v boji proti tejto dohode k takým prostriedkom, akých používajú.

Čím ďalej sa tento boj vedie, tým zrejmejšie sa dokazuje autenticita tejto dohody a tým jasnejšie sa ukazuje, že všetky námietky proti nej sú márne. Ale súčasné vysvitá aj význam tejto dohody pre celú Česko-Slovenskú republiku. [...]

Pittsburghská dohoda v 20. jubilárnom roku javí sa ešte potrebnejšou, než bola vtedy, keď sa podpisovala. Som pre-

svedčený, že keby sme dnes Pittsburghskej dohody nemali, po 20 ročnej skúsenosti museli by sme si ju stvoriť.

Nech mi je teda dovolené povedať niekoľko slov o tejto téze, v ktorej som vyhlásil, že sa svojho slovenského národa ani za cenu republiky nezriekneme a ktorá téza vyvolala toľko búrky. Národ je nám tak vysokou hodnotou, že ju nikdy ničím prevážiť nedovolíme. Národ je jedinou živou organickou jednotkou a prirodzeným nositeľom všetkých práv. Preto národ je aj jediným suverénnym určovateľom spôsobu svojho života na základe prirodzeného práva. Štát je potrebnou hodnotou v pomere k národu. Tam, kde si národ vytvoril svojský štát, nastáva úplné stotožnenie organického podnetu s prostriedkami, vedúcimi k cieľu. Pri tejto relácii národa a štátu stáva sa z každej takejto hodnoty prirodzená miera pre hodnotenie jedného i druhého.

Taký a toľký je národ, aký má štát. Taký a toľký je štát, nakoľko sa v ňom uplatňuje národ.

Kto však v tomto našom výraze ňuchá niečo proti republike, prezrádza, že podľa jeho koncepcie, alebo podľa jeho želania republika by mala byť proti národu slovenskému. Len tak nám môže totiž imputovať, že my tohto výrazu používame proti republike. A v tomto prípade nie nás, ale tohto človeka by mali postaviť pred súd a súdiť ho nielen ako vyvolávateľa politických nesvárov, ale ako priameho podnecovateľa proti životu republiky. [...]

Nedávno bolo povedané v tomto parlamente, že o histórii slovenskej môže hovoriť iba ten, kto sa proti tej histórii neprevinil. Ja by som však rád vedel, kto sa proti tej slovenskej histórii neprevinil. Myslím, že by sme viac obťažujúcich okolností našli u tých pánov, ktorí ani nie tak dávno pred prevratom hovorili o uhorskom národe ešte ako o národe svojom a myslím, že o histórii slovenskej má právo hovoriť každý,

kto tú históriu sleduje, kto ju pozná a kto sa z nej učí. A tá slovenská história, i keď nepozná pojem suverénneho národa, pozná históriu údelného kniežatstva nitrianskeho a rozhodla už autoritatívne, čo také údelné kniežatstvo v tých časoch znamenalo. Nitrianske kniežatstvo v medzinárodnom živote malo taký význam, že od cisára dostalo dokonca osobitnú korunu, čo je dôkazom určitej štátnosti, určitej národnej samobytnosti a suverenity. Keď ideme ďalej v slovenskej histórii, prídeme na to, že všetky boje o slovenské okolie neboly ničím iným ako bojmi, ktoré my dnes vedieme pod heslom suverénneho slovenského národa: boje za právo na územie, na reč, na kultúru a na samosprávu. Za všetko toto bojovali naši predkovia. Náš boj a politický postup ide teda v šľapajách tejto slovenskej histórie a márnu prácu konajú všetci tí, ktorí chcú históriu tendenčne preorientovať, aby slovenskému autonomistickému pohybu vytrhli zpod nôh jeho historický podklad.

V demokratickom systéme, kde rozhoduje väčšina, musí sa slovenský národ ešte intenzívnejšie domáhať svojho prirodzeného práva. Povedzme si to celkom otvorene: Kedy by sa náš národ bez autonomie dožil uznania svojho práva pri dnešnom demokratickom princípe? V najlepšom prípade by sme mohli dosiahnuť všetkých tých 60 mandátov, ktoré podľa zákona pripadajú na Slovensko. A keby sme aj všetkých tých 60 mandátov mali, mohli by sme s týmito 60 mandátmi niekedy vytvoriť väčšinu? Nikdy! Preto sa usilujeme vytvoriť na demokratickom základe dve suverénne jednotky – suverénny český národ a suverénny slovenský národ. Takéto dve jednotky sa nemôžu navzájom majorizovať a prehlasovať.«[93]

»Proti nám vedú boj nielen neslušnými slovami, ale ešte viac neslušnými zbraňami. V mene veľkých fráz, v mene demokracie bojuje sa proti nám najsurovejšími prostriedkami,

93 „Slovák“ 1938, č.46-47.

aby nás absolutisticky ovládli. Slušný človek nemôže sa znížiť na úroveň takýchto metód. Bolo by pod moju dôstojnosť, aby som tak hovoril, ako hovoria zastancovia československej národnej jednoty, keď hovoria o »všivákoch«. Chcú nás dostať na vedľajšie koľaje, zastrašiť a rozbiť. Myslia si: Zaútočíme na tohto a tohto, rozdelíme ich, ty si Hlinka, ty si Tiso, ty si Sidor, ty iný. Jedného poštveme proti druhému a tak zabudnú na boj o autonomiu.

Ale darmo tak myslia.

My sa rozbiť nedáme, naopak, takéto útoky a fígle ešte viac nás spoja. Nás nevyrušia ani nadávky, ani teror. My prehlbovaním presvedčenia svojich prívržencov a výchovou smelých bojovníkov ideme jednotne za autonomiu. A pôjdeme napred a nedáme sa strašiť nijakými fígľami, nijakými nadávkami.« [94]

»Cit rodolásky káže našej Strane, aby aktívne pracovala s vypnutím všetkých síl v obciach, mestách, okresoch a krajine. Ale tá istá rodoláska núti, aby stále v ostrej opozícii proti ničivému pražskému centralizmu, proti pražskej vláde. Naša Strana dáva studené obklady na umele prekrvenú hlavu – Prahu – a všemožne sa usiluje o to, aby sa krv odviedla rovnomerne do všetkých údov nášho štátu. Keď tá hlava odmieta túto zdravú a spravodlivú záchranu, sama nesie za to zodpovednosť. «[95]

»Čo som myslel výrazom i za cenu republiky?

To, že slovenský národ a nijaký československý národ. Je česko-slovenský štát a ten je výplodom ľudskej práce. Ale nemožno urobiť československý národ. Národ je od Boha, štát je dielo ľudské. Rozvíjam túto teóriu vždy a všade. Ináč nemôžem. [...]

94 „Slovák“ 1938, č.25.
95 „Slovák“ 1938, č.113.

Neuznať slovenský národ je nebezpečné najmä pre štát. uznanie slovenského národa je priamo existenčnou podmienkou tohto štátu. Neuznať, vydediť slovenský národ môže mať zlé následky pre štát. Vydedenec bezohľadne ide proti tomu, kto ho pozbaví práva. Všetky revolúcie ukazujú, akú ohromnú silu majú vydedenci. Právo možno na čas utláčať, ale sila vydedených nakoniec vypukne. «[96]

Toho roku z príležitosti 29. výročia ČSR Strana sa postarala, aby sa Pittsburghská dohoda v origináli dostala na Slovensko. Jej prítomnosť rozplamenila do nevídanej miery túžbu po vlastnom živote.

»Za uplynulých 20 rokov vynaložili sme všetko úsilie, aby sme pojem a obsah Pittsburghskej dohody spopularizovali a teraz z príležitosti jej 20 ročného jubilea veľmi nám záležalo na tom, aby sme originál Pittsburghskej dohody dostali na Slovensko. Všetko toto nie preto, ako by Pittsburghská dohoda bola prameňom našich národne-politických práv, veď tie pramenia z faktu, že sa národ slovenský pokladá za samobytný národ a ako taký má prirodzené právo na svojský život. V Pittsburghskej dohode videli sme a vidíme historický dokument prvotriedneho významu, ktorý svojím obsahom a so všetkým tým, čo sa okolo neho odohralo, podáva nám neobyčajne jasný dôkaz o správnosti a oprávnenosti nášho boja za autonomiu Slovenska.

Pittsburghská dohoda dokazuje, že náš autonomistický program je pôvodu slovenského a je toho aj zárukou. Nie pomýlení odrodilci, ani neprajníci slovenského národa stipulovali Pittsburghskú dohodu ako základ nášho autonomistického programu, ale povedomí Slováci, írečití národovci, ktorí pre svoje národné presvedčenie museli opustiť rodný kraj a ktorí v tomto svojom národnom povedomí mohli sa ďalej vyvíjať vo

96 „Slovák“ 1938, č.25.

voľnom ovzduší demokratickej Ameriky. Z tohto duševného zloženia amerických Slovákov vyrástla konkrétna politická Pittsburghská dohoda, ktorej pôvodcovia nerojčili básnickou rozochvenosťou nad slobodou svojho národa, ale vidiac konkrétny život rozličných národov, v Amerike voľne sa uplatňujúcich, zabezpečovali to isté aj pre svoj národ. Pre ten národ, za ktorý trpeli a za ktorý hotoví boli všetko obetovať, lebo ho milovali. [...]

Pittsburghská dohoda je výronom slovenského národného povedomia, spojeného s neochvejnou vôľou prakticky a konkrétne zabezpečiť národný život a budúcnosť! Nebol to už sen, nebola to báseň Hollého, Kollára alebo Sládkoviča, nebolo to rojčenie o slobode, ale bolo to triezve, opatrné a vypočítavé zabezpečovanie práv národa, o ktoré sa viedol už vtedy urputný boj. Podpisovatelia Pittsburghskej dohody vedeli, prečo písal dňa 24. februára 1917 z Moskvy nebohý Ján Janček Gustávovi Košíkovi: »Ako vidím, budeme sa musieť lapiť sami našej slovenskej otázky a Čechov nechať ísť ich cestou. « Americkí Slováci sa osvedčovali : »My Slováci pokladáme sa za samobytný národ. Ako takí sme žili a trpeli. Ako Slováci sa chceme spojiť s Čechmi v jeden politický celok, v jeden štát, v ktorom nám bude zabezpečená národná samostatnosť, « ktorej orgánmi majú byť snem, úrady a školy slovenské.

Pittsburghská dohoda je však nielen prejavom historického národného povedomia Slovákov, ale je vzácnym dokumentom aj toho nepopierateľného faktu, že prirodzené právo slovenského národa na autonomiu uznali aj poprední činitelia českí, ktorí zakladali tento štát. ba čo viac: nielenže priznali slovenskému národu jeho prirodzené právo na svojský život v spoločnom štáte, ale udržanie tohto spoločného štátu pokladali za možné iba s presne vyhranenými slovenskými národnými právami. Národ nemôže mať vyššej ambície, ako mať svoj štát.

V tomto znamení sme si vždy dvojnásobne všímali výstražných hlasov, že domáhaním sa autonomie Slovenska ohrozujeme štát. a tu práve v Pittsburghskej dohode našli sme dôkaz, že naše autonomistické snaženie nikdy nemohlo privodiť do protivy náš národný slovenský cit so zodpovednosťou za svoj štát. Veď Česi to boli, a to ešte tí najlepší z prvých Čechov, ktorí uznali prirodzené právo slovenského národa na autonomiu a ktorí na tomto uznanom a konkrétne formulovanom práve slovenskom budovali tento štát. Dožadovať sa teda autonomie nie je ohrozením štátu, ale naopak, je to iba pokračovaním v budovateľskom pláne zakladateľov republiky. A tak Pittsburghská dohoda stala sa jednou z najmocnejších hnacích síl boja za autonomiu Slovenskej krajiny. [...]

Pittsburghská dohoda povzbudila verných synov národa, aby zvýšenou prácou vo všetkých odvetviach zveľaďovali život národný ako svoj vlastný. Ale Pittsburghská dohoda vrátila do národnej pospolitosti aj mnohých poblúdených, ktorí v duchu a v smysle Pittsburghskej dohody našli v slovenskom národe svoje »ja« a vrátili sa k svojim prirodzeným životným koreňom, k národu slovenskému. Zvýšená práca na všetkých odvetviach národného života, ktorú sotva stačíme obdivovať, ako aj zázračný vzrasť slovenského národného povedomia, to je pôsobenie Pittsburghskej dohody, ktorá, vrátiac slovenský národ sebe, prebudila činorodé sily národa, ktoré aj v budúcnosti budú jedinou zárukou jeho rozkvetu. «[97]

Po oslavách Pittsburghskej dohody, ktoré boly v Bratislave dňa 5. a 6. júna, celý národ cítil, že sloboda je blízko.

»Prežívame veľké dni národa, ktoré dni naši akademici správne zahrnuli do hesla: »Na Slovenskú po slovensky«.

V duši každého človeka žije presvedčenie, že prežívame historické udalosti, ktoré čakajú aj na rozriešenie slovenskej

97 „Slovák“ 1938, č.129.

otázky. Tu sa niečo chystá, pri čom my musíme byť a musíme byť jednotní. Sú v živote národa chvíle, ktoré sa len zriedka opakujú. Možno i sto rokov by mohol národ čakať na podobnú chvíľu, aká nám môže prísť teraz. My musíme podložiť pod náš slovenský národ pevnú pôdu a takto ho zabezpečiť v tomto politickom vare. Slovensko nedovolíme svrhnúť do priepasti, lebo Slováci chcú žiť a žiť budú. «[98]

»Náš nacionalizmus je kresťanský. Znamená lásku k svojeti, rozkvet a bohatstvo pre národ. Náš nacionalizmus je tvorivý, nie sme šovinisti, ale nedáme sa odvrátiť od svojich snáh ani upodozrievaním z maďarónstva, že sa vraj spájame s Maďarmi. My by sme mohli gratulovať Čechom keby dostali od sudetských Nemcov také osvedčenie, aké máme my v rukách, že naša maďarská menšina uznáva prednostné právo Slovákov na Slovensku.

Hovoria, že máme totalitné ciele. Áno, máme ich. Sme za totalitu národa slovenského, za spolupatričnosť slovenskej krvi. [...]

Ľady sa valia. Kto ide proti národu, toho smetú. Centralistický režim likviduje a tí, ktorí pobrali viac z verejného majetku, ako im patrilo, musia to národu vrátiť.

V historických chvíľach buďme jednotní, svorní a nedajme sa! «[99]

V auguste r. 1938 odišiel na večnosť veľký Vodca slovenského národa A. Hlinka. Jeho poslanie v slovenskom národe zhodnotil nevšednou pietou preniknutými slovami Dr. Tiso.

»Umrel a odišiel zpomedzi nás ten, ktorý nosil fakľu slovenskej rodolásky od srdca k srdcu, od Slováka k Slovákovi, z dediny do dediny, z mesta do mesta po šírom Slovensku, všade budiac sebadôveru a národné povedomie, všade zosilňuje boj za večné práva slovenského národa.

98 „Slovák“ 1938, č.130.
99 „Slovák“ 1938, č.130.

Odišiel zpomedzi nás veľký Vodca, ktorý nepoznal osobné záujmy, ktorý nepoznal kompromis, nepoznal nízke cesty vo svojej práci, vo svojom boji, ktorému ležal na srdci v prvom rade vždy iba najvyšší záujem slovenského národa. Odišiel od nás Vodca, ktorý nehľadal slávu, ktorý nezostával stranou nikdy, ale išiel vždy v prvých radoch a zachycoval všetky útoky a strely na svojom tele prv, než by mohly zasiahnuť kohokoľvek z jeho spolubojovníkov. Odišiel Vodca, odišiel náš otec a my sklonili sme hlavy pred železným zákonom smrti a pred veľkým rozhodnutím Prozreteľnosti božej. Jeho večná pamiatka zostáva medzi nami vždy živá. Ostáva pre nás záväzok jeho duchu, jeho pamiatke, jeho programu zostať vernými a v jeho duchu viesť jeho životné dielo, jeho politickú Stranu. «[100]

»Veď povedať meno Hlinka, vie každý Slovák, že znamenalo toľko, ako ísť napred, ísť v prvých radoch, ísť neohrozene, ísť s ohňom v očiach a v srdci s horúcou láskou k Bohu a k slovenskému národu.

Preto sa tak natíska otázka, čo má znamenať toto prvé shromaždenie pred farou Andreja Hlinku, ktorému on už nevelí a na ktorom on už nerační?

Čo má znamenať tento prvý pochod, ktorý čoskoro sa pohne ulicami Ružomberka, ktorému on už nebude stáť na čele?

Či sostúpil Andrej Hlinka so svojho životného komandantského mosta a tak spreneveril sa celému svojmu životnému zámeru?

Nikdy nebol Andrej Hlinka taký veľký v živote, akým veľkým ho ukázala jeho smrť. Veľký bol Andrej Hlinka v živote, lebo veľkej idei zasvätil svoj život- a veľkým sa ukázal pri smrti, lebo jeho smrť, konštatujúc vernú službu jeho veľkej idei až dokonca, zaraďuje ho do galérie duchovných bohatierov slo-

100 „Slovák“ 1939, č. 227.

venského národa. Idea samobytného slovenského národa bola prameňom jeho obetavej lásky k slovenskému národu, ktorá viedla a do výšky vynášala život Andreja Hlinku.

Táto láska nebola umele vystrojená, nebola filozofiou, sociologiou, ani štátovedou nabubrená: vyvierala z tých primitívnych prameňov rodoľubstva, ktorému základ dávala slovenská mať a tisícročná kultúrna tradícia slovenská, ničím iným nediferencovaná, iba prameňom kresťanskej lásky k Bohu a k bližnému. Následkom jeho povýšenia za kňaza Nového zákona láska k národu dostala zvláštne posvätenie a intenzitu: veď stanúc sa sluhom Kristovým, stal sa sluhom grandióznej idey, čo v relácii rodoľubstva znamenalo, že sa stal sluhom idey, obetujúcim seba i všetko svoje na oltári tejže idey. Hlinka, rodoľub a kňaz, žil v tom hlbokom povedomí, že neslúži veci všednej, veci povrchnej, lež veci, ktorá má hlboké korene tisícročnej minulosti a v kresťanskej životnej usporiadanosti národa v prítomnosti. V tomto vyššom posvätení jeho rodoľubstvo neznamenalo len osobnú chúťku, alebo chvíľkovú radovánku, lež venovanie a obetovanie seba celého – stále a bezvýhradne, bez prestania, bez oddýchnutia, lebo cítil sa byť i v rodoľubstve kňazom, ktorý obetu prináša – a to obetu životnú a doživotnú v smysle svojho životného a doživotného kňazského charakteru. Preto bola jeho práca za slovenský národ bojom, nie bojom o slávu a moc, lež bojom svätým, lebo bránil vždy najsvätejšie hodnoty, drahé všetkým príslušníkom nášho národa: naše práva národné, rečové, politické, kultúrne a hospodárske. Ako sa na človeka, zasväteného v službe idey, sluší, bol jeho boj bojom ideovým. Veľká idea božského poriadku spájala sa s ideou svojrázneho slovenského národa, aby kŕmila ten dvojramenný plameň, ktorý naplňoval jeho rozum a srdce a vládol celým jeho životom. Ideálne zanietený viedol tento svätý boj za ťažkých okolností, bojoval s presilou

a napriek tomu nikdy neuhol pred nikým a pred ničím, lebo nepochyboval o prirodzenosti práva svojho národa na svojský život a veril v budúcnosť svojho národa preto, že sa pridržiava Bohom mu udeleného miesta v rodine ostatných národov. Nosil v sebe povedomie vyvoleného vodcu svojho národa, s ktorým v najužšom spojení žil a bojoval v zemi faraónov a ktorý previesť má do zeme zasľúbenej.

I vzal a rozkázal národu vziať so sebou všetko jeho imanie: históriu, reč, charakter, mrav, kultúru, hospodárstvo. Ale prináša i politickú Stranu, praktický prostriedok ideového boja svojho národa, aby nová vlasť stala sa skutočným domovom slovenského národa, rozvoju imania ktorého slúžiť má v celom jej štátnom zriadení. Obnovenej Strane venuje preto všetok svoj čas, dáva jej celého svojho ducha a obnovená Strana stáva sa nositeľkou tisícročnej tradície a prejavom politickej vôle národa, že v novej vlasti v plnom rozsahu realizovať chce veľkú ideu samobytného národa slovenského.

Nastáva zázračná symbióza Vodcu a organizovanej armády, proroka, mučeníka, tisícročnej tradície a nástupu organizovaného národa v bojovných jednotkách za právo a chlieb, za kultúru a svojrázny život. Duch Vodcu fosforekuje zo seba kultúrne hodnoty tisícročnej minulosti národa a Strana prenáša tie protuberancie do duší stá a státisícov Slovákov, aby takto ožila zabudnutá minulosť a stala sa živou prítomnosťou. Sny a túžby veľkoduchého Vodcu preberá Strana a v stále rastúcom počte organizovaných jednotlivcov zhusťujú sa v politickú vôľu národa, aby si sám spravoval svoje životné osudy. Strana je reflektorom, v ktorom sa tísícnásobne rozmnožuje jeho duch, Strana je reproduktorom, ktorý zosilňuje po plnoprávnosti národa jeho volajúci hlas. Strana je nástrojom v jeho rukách, ktorý mu v zmenených časoch, keď už neplatí veľkoduchý jednotlivec a neimponuje osobná hrdinskosť, ale

organizovaná sila, umožňuje finančne i politicky jeho boj za tradičnú ideu. Táto životná réžia, ktorá pomaly, ale isto trávila životné sily veľkého Vodcu, tvorila veľkú skutočnosť politickú, polmiliónovú organizovanú armádu Slovenskej ľudovej strany, ktorá tu stojí vo svojich reprezentantoch okolo rakvy svojho Vodcu, aby vzdávajúc mu poslednú česť, svojou smútočnou prítomnosťou potvrdila tvrdú skutočnosť, že Vodca Andrej Hlinka umrel. [...]

Hlinka umrel – vedľa veľkých ideí národa a štátu tu ostáva jeho politická Strana ako plnoprávny dedič nielen ideologie autonomnej Slovenskej krajiny, lež i všetkých prostriedkov boja za ňu – a Strana v povedomí svojho dejinného poslania pred telesnými pozostatkami svojho Vodcu a vo viere, že duch jeho hľadí na ňu a počúva jej slová, slávnostne sa osvedčuje, že idei samobytného suverénneho slovenského národa ostane vernou – v boji za práva, za nábožensko-mravné, kultúrne, hospodárske a politické hodnoty slovenského národa s neohrozenosťou, s dôslednosťou a obetavosťou bude pokračovať až do konečného víťazstva. «[101]

Po Hlinkovej smrti vedie národ Dr. Tiso. Dňa 8.septembra 1938 zúčastnil sa Dr. Tiso na poradách SDP, čím vyvolal ostré kritiky vládnych kruhov. «[102]

---

101 „Slovák“ 1938, č. 190.

102 „Slovák“ 1938, č. 206. „Lidové noviny píšu: Veľkú pozornosť vzbudila zpráva o spoločnej schôdzke ľudáckej, maďarskej a poľskej opozície s politickým výborom sudetonemeckej strany. Pokiaľ ide o ľudovú stranu, odsudzuje sa jej postup čo najostrejšie. Ľudová strana vpadá znova československej vláde do chrbta v chvíľach najvážnejších. Niet pochybností, že toho nepriateľská propaganda využije znovu najhrubším spôsobom, ako to učinila so spoločnou demonštráciou ľudákov s henleinovcami a Maďarmi z jari tohto roku. Ukazuje sa na to, že túto zákernú politiku zase kryje svojím menom Dr. Tiso, ktorý sa inak rád vydáva za mierneného autonomistu.“

Vládna „Prager Presse“, určená pre zahraničie, o spoločnej schôdzke píše takto: „Toto zasadnutie vzbudilo v politických kruhoch určitý údiv, a to hlavne pre účasť poslanca Dr. Tisu, ktorý v ten istý deň bol prijatý na audiencii u prezidenta Beneša. Na zodpovedných politických miestach panuje mienka, že toto

Miera trpezlivosti slovenského národa bola však naplnená.

»Dvadsať rokov je mnoho času, ale dlhý, predlhý čas je to pre národ, ktorý čaká na splnenie svojich túžob, svojich národných ideálov a požiadaviek. Zrejmých, prirodzených a spravodlivých!

Dvadsať rokov sme nepretržite upozorňovali, žiadali odčiniť, odstrániť, čo sa na Slovensku odčiniť a odstrániť malo hneď v prvých rokoch po zrodení ČSR. Ale naša reč zapadla vždy biedne, ako hlas volajúceho na púšti! Ústavní činitelia nechceli nič vidieť a nič počuť.

Veľký veliteľ a dejateľ, i prísny svedok všetkého, čo Strana tak svedomite podnikala za pominulých dvadsať rokov, odvolaný boj už síce na rozkaz Najvyššieho s tvrdého bojiska národného zápasu a odpočíva v pokoji na ružomberskom cintoríne, ale ostali sme tu my, iní hodnoverní svedkovia, jeho bojovníci.

Naše časté, ba premnohé intervencie v záujme riešenia slovenských vecí u prvého prezidenta Tomáša G. Masaryka sú dostatočne známe. I pomer našej Strany k Masarykovi.

Začali sme upozorňovať na slovenskú otázku veľmi zavčasu, hneď zprvu, po jej rozjatrení, prvého ministerského predsedu Kramářa, potom Tusara, za ním Černého; Beneša tiež, ako ministerského predsedu. Čo sme sa nachodili hlavne za trojnásobným ministerským predsedom Švehlom! A potom zase

zasadnutie je v spojitosti a definitívny vládny návrhom a pokladá sa za politickú demonštráciu a za prípravu pre útočné pokračovanie v boji."

Orgán národného sjednotenia, „Národní noviny", uverejňuje zprávu o spoločnej porade a k nej dokladá:

„Nemôžeme nepripojiť poznámku, že neslúži Dr. Tisovi na česť, keď koná v týchto preťažkých chvíľach spoločné porady s pánmi Frankom, Esterházym a Szüllöm zatiaľ, čo sa vláda snaží o záchranu štátu a pokoja. Táto činnosť pána Tisu je v priamom rozpore so záujmami slovenského ľudu."

„Takto hovorí časopis najšovinistickejšej českej strany a trúfa si kritizovať činnosť podpredsedu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, ktorý nič inšie nekonal, iba to, čo smeruje v prospech zabezpečenia záujmov slovenského ľudu a národa", poznamenal „Slovák", 1938, č. 206.

za Černým. Neklesal náš intenzívny záujem o veci národa ani za ministerského predsedu Udržala. Tlmočili sme bolesti i ministerskému predsedovi Malypetrovi. Koľko ráz zakročovala naša Strana a jej činitelia posiaľ u min. predsedu Dr. Hodžu, to presne ani udať nemožno.

Máločo po zvolení nového prezidenta naši vedúci činitelia mali znovu dlhé rozhovory s hlavou štátu o slovenskom probléme a vyložili situáciu otvorene a statočne. Utiekali sme sa znovu a znovu o pomoc, neprestajne upozorňujúc, že čas uteká, ale akútny problém slovenský leží ako skamenelý...

Ale nielen slovom, upomínali sme i písmom: časopismi, prosbami, žiadosťami, petíciami, memorandami i súkromnými listmi, verejnosti známymi i neznámymi, že na Slovensku nie je všetko v poriadku a že sa dejú veci, ktoré by sa diať nemali. Odpoveď na naše sťažnosti sme občas dostali, ale ešte častejšie nedostali, Slovom, vyčerpali sme ako lojálni občania všetko, všetky možné prostriedky, aby sme zodpovedných činiteľov pohli k zakročeniu. Kto činnosť našej Strany mal v evidencii, musí potvrdiť, že Strana skutočne vynaložila všetko úsilie a nepremeškala ani jednej príležitosti vystríhať, upomínať a odrádzať.

Na tento taktný a ohľadný postup Strany nedostali sme nič iného za odmenu, ako stále útoky, hraničiace až prirovnávaním reprezentantky slovenského národa k zbojníkom. «[103]

Udalosti septembrových dní r. 1938 valily sa nezadržiteľným tempom. Základy ČSR sa hýbaly, no nehýbala sa Strana. Jej predstavitelia na užšom predsedníctve v Bratislave dňa 12.septembra 1938 vydali osvedčenie, že na vydobytie práv národa použijú všetky prostriedky.

»Užšie predsedníctvo Strany zdôrazňuje, že trvá neochvejne a nekompromisne na stanovisku osobitosti slovenského

103 „Slovák" 1938, č. 207.

národa, na zachovaní integrity Slovenskej krajiny pri vnútornej prestavbe štátu. A nakoľko prirodzené práva slovenského národa vidí zabezpečené len pri plnom rešpektovaní slovenskej národnej individuality, dožaduje sa politickej autonomie Slovenska na podklade návrhu, ktorý bol predložený poslaneckej snemovni. Za uskutočnenie tejto požiadavky podnikne Strana všetky kroky tak na pôde parlamentu, ako i mimo parlamentu, a to všetkými prostriedkami a spojenectvami, ktoré uzná za dobré a vhodné v záujme slovenského národa. «[104]

To isté urobil tesne pred mobilizáciou Klub poslancov a senátorov HSĽS dňa 19. septembra 1938.

»Udalosti posledných mesiacov, týždňov a dní v plnej miere dávajú za pravdu politickej línii Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, ktorá za prvý a najhlavnejší predpoklad nerušeného rozvoja štátu pokladala vyriešenie národných problémov republiky. Prichodí nám s poľutovaním konštatovať, že po 20 rokoch nie je uspokojive upravený ani len pomer Slovákov a Čechov. [...]

Poslanci a senátori Hlinkovej slovenskej ľudovej strany ako parlamentní predstavitelia vôle samobytného a štátotvorného národa slovenského, osvedčujeme sa, že stojíme neochvejne na stráži slovenských národných záujmov a sme úplne pripravení i v najhorších časoch politicky viesť náš národ k víťaznému zabezpečeniu jeho národnej existencie.

Vyzývame všetkých Slovákov, aby sa v terajšej rozhodujúcej chvíli sdružili pod jedinú slovenskú národnú zástavu, lebo ide o večnú budúcnosť slovenského národa a všetkých jeho pokolení. Nech každý Slovák zachová za akýchkoľvek okolností dôstojnú rozvahu. Nedajte sa pomýliť, ani vyprovokovať, plňte svoju kresťanskú, národnú a občiansku povinnosť. Dôverujte svojim národným vodcom. Ideme rovnou cestou. [...]

104 „Slovák“ 1938, č. 214.

Slovenský národ chce žiť v pokoji s každou národnosťou tohto štátu, i s národmi okolitých štátov, lebo len spravodlivé spolunažívanie a vzájomné rešpektovanie práv zabezpečí definitívne pokoj republiky a Europy.

Schvaľujeme rokovanie našich zástupcov s prezidentom republiky a dovolávajúc sa samourčovacieho práva slovenského národa, kategoricky žiadame:

1. Plné rešpektovanie samobytnosti slovenského národa a slovenského jazyka.
2. Okamžité a definitívne vyriešenie slovenskej otázky na podklade Pittsburghskej dohody a nášho posledného parlamentného návrhu, so zákonodarným snemom pre Slovensko. «[105]

Medzitým počas mobilizácie rozhodly veľmoci v Mníchove o osude ČSR.

»Padlo rozhodnutie v prvom rade so strany štyroch veľmocí v neprospech celistvosti hraníc republiky. Rozptýlily sa týmto rozhodnutím všetky doterajšie spoliehania sa na pomoc silných spojencov a ukázala sa v jasnom svetle nepochybnosť o jedinom základe udržania seba: spoliehanie sa na vlastnú silu. Dostali sme zadosťučinenie. Dvadsať rokov neustále hlásali a prízvukovali sme potrebu vyrovnania sa Slovákov a Čechov a tak utuženia tejto vlastnej sily. Nepočúvali nás, vyhlasovali nás za politické deti a centralistický systém išiel ďalej, až nám pripravil katastrofu.

Padlo aj rozhodnutie užšieho predsedníctva našej Strany, ktoré do poslednej chvíle usilovalo sa dosiahnuť nápravu, aby bol uspokojený slovenský národ uskutočnením autonomie Slovenskej krajiny v smysle Pittsburghskej dohody. Predsedníctvo

105 „Slovák“ 1938, č. 214.

Strany ešte i vtedy, keď polovica národa stala si do zbrane, vyčerpávala všetky možnosti dohody s Čechmi, aby dokázalo, že chceme pokoj, nechceme vojnu a chceme pokojné vyriešenie slovenského problému.

Viem, že tento náš postup pokladali za prejav slabosti a nerozhodnosti; no podanie dôkazu o našej mierumilovnosti pred celým svetom je takou hodnotou, za ktorú sme boli ochotní trpieť i takéto prenáhlené posúdenie nášho postupu. Tým skôr, že sme si istí svojho najhlbšieho povedomia, že práv a záujmov slovenského národa za svojský suverénny život sa za nijakých okolností alebo zvratov vyjednávania nezriekneme.

Vyčerpali sme všetky možnosti a pokladáme si za povinnosť výkonnému výboru Strany podať zprávu o neúspechu našich dobromyseľných snáh a vyžiadať si od tohto fóra našej Strany rozhodnutie o ďalšom postupe.

Toto rozhodnutie bude historické. Na rokovanie výkonného výboru Strany hľadí slovenský národ i celý svet. Slovenský národ jedine v zástupcoch Hlinkovej slovenskej ľudovej strany vidí svojich reprezentantov, ktorých politický program a postup bol udalosťami ospravedlnený a preto sa jedine na nich spolieha a do ich rúk skladá svoj osud!

Na zástupcov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany pozerá sa i svet, ktorý dnes už vie, že tu žije samobytný slovenský národ, ktorý si reklamuje suverénne právo na spravovanie svojho osudu. – Túto vôľu k svojráznemu slovenskému životu vyhlasujeme i teraz ako neporušený náš program a podnikneme všetko, aby sme si zaistili bezvýhradnú vládu Slovákov nad Slovenskou krajinou, bezvýhradné uplatnenie sa slovenčiny ako úradnej reči na Slovensku a bezpodmienečne prvoradé právo slovenského človeka na slovenský chlieb. Nemáme „mocných spojencov“, ktorí stroskotali, ale máme prirodzené právo pod nohami, máme dobroprajnosť sveta okolo seba,

musíme mať už len jednotu slovenského národa pod zástavou autonomie Slovenskej krajiny, aby sme vyšli z chaotických pomerov v ústrety lepšej budúcnosti.

Slováci! Buďme si vedomí historického významu prítomnosti a najbližšej budúcnosti. Buďme svorní, jednotní, disciplinovaní! Zachovajme pokoj a poriadok, aby sme nestratili sympatie sveta! Chráňme si česť a dobré meno, aby sme podopreli svoje právo budením ďalšej blahosklonnosti svetových činiteľov. Pevne verím, že udržíme si Slovensko, očistíme Slovenskú krajinu od cudzích živlov, upevníme si svoju národnú svätyňu, aby žil s spokojne sa v nej rozvíjal slovenský národ. Všemohúci Boh nech nám v tomto úsilí požehnáva! Sedmobolestná Panna Mária, patrónka Slovenska, nech nám pomáha! «[106]

Na 6. októbra 1938 bol svolaný do Žiliny výkonný výbor Strany, aby v mene národa vyslovil slovenské stanovisko proti neústupčivej Prahe. Výkonný výbor Strany vydal historický manifest, v duchu ktorého zástupcovia slovenského národa prevzali moc nad Slovenskom. Manifest hovorí:

»Mníchovská dohoda štyroch veľmocí podstatne zmenila štátne a politické pomery v strednej Europe. My Slováci, ako samobytný slovenský národ, žijúci od vekov na území Slovenska, uplatňujeme si svoje samourčovacie právo a preto dovolávame sa medzinárodného zagarantovania nedeliteľnosti svojej slovenskej národnej jednoty a nami obývanej zeme. Chceme slobodne podľa vlastnej vôle určiť svoj budúci život v plnom rozsahu, v to počítajúc aj štátnu ústrojnosť v priateľskom spolužití so všetkými okolitými národmi a tak prispieť k usporiadaniu pomerov v strednej Europe v duchu kresťanskom.

Vytrváme po boku národov, bojujúcich proti marxisticko-židovskej ideologii rozvratu a násilia.

106 „Slovák" 1938, č. 224.

Sme za mierové vyriešenie sporných problémov v duchu mníchovskej dohody.

Protestujeme čo najrozhodnejšie proti tomu, aby hranice Slovenska určované boly bez nás, bez plnoprávnych zástupcov slovenského národa. Žiadame medzinárodnú ochranu slovenskej menšiny v cudzine.

Žiadame rýchlu demobilizáciu.

V duchu samoručovacieho práva žiadame okamžité prevzatie výkonnej a vládnej moci na Slovensku Slovákmi. Víťazstvo samourčovacieho práva znamená pre slovenský národ víťazné zakončenie nášho dlhoročného boja. «[107]

Žilinským manifestom bolo dosiahnuté víťazstvo, za ktoré Strana viedla 20-ročný urputný boj. Pri príchode slovenskej vlády do Bratislavy, ktorým sa skončila prvá etapa boja o plnú slobodu národa, adresoval Dr. Tiso celému národu vrelý prívet.

»Drahý národe môj!

Z hlbín srdca ďakujem v mene svojom, v mene prvej slovenskej vlády a v mene nás všetkých, predovšetkým Všemohúcemu Bohu, že viedol a upravoval naše kroky a činy tak, že sme sa pamätného dňa 6. októbra dožili víťazstva slovenskej pravdy, slobody slovenského národa.

Oslovil som vás schválne a zámerne tak, ako vás oslovoval náš i váš Vodca, zvečnelý Andrej Hlinka, v každú význačnú a rozhodujúcu chvíľu zápasu za slobodu slovenského národa. Po dobrotivom a spravodlivom Bohu najmä jemu, jeho obetavému duchu a jeho skalopevnej viere ďakujeme dnes, že po dlhých, trpezlivých bojoch a obetiach vláda vecí slovenských prechádza konečne do rúk slovenského národa. Slávnostne sľubujem v túto chvíľu, že slovenská vláda bude vždy naplnená jeho duchom. Želieme dnes iba toto, že nie je už medzi nami,

107 „Slovák“ 1938, č. 228.

ale veríme, že s nebeských výšin s uspokojením a potešením díva sa na nás. [...]

Vládna a výkonná moc, nakoľko sa vzťahuje na veci slovenské okrem národnej obrany, zahraničných vecí a finančných vecí celoštátneho významu, prechádza z doterajších ústredných úradov do rúk slovenskej vlády.

Skutočnosť, že dnes stojíme pred vami a ujímame sa správy Slovenskej krajiny, je výsledkom 20 ročného najobetavejšieho a najhúževnatejšieho zápasu za práva slovenského národa pod zástavou autonomie Slovenskej krajiny, ktorý hrdinsky a dôsledne viedla Hlinkova slovenská ľudová strana. Táto i po dosiahnutí víťazstva bude i naďalej nositeľkou slovenskej národnej myšlienky, budovania a dobudovania národného a kresťanského Slovenska.

Čo sa dnes deje, je vlastne revolúcia. Prichádzame z revolúcie, ale nevyhodily nás na povrch sily revolučné. 6. október je ovocím historického vývoja, ovocím snáh všetkých slovenských národných buditeľov od Bernoláka cez Štúra a hurbanovcov, cez zápasy a strádania a obete našich amerických bratov a cez krvavé obete našich legionárov na všetkých frontoch svetovej vojny, až po húževnaté úsilia dnešného slovenského pokolenia.

Toto skvelé ovocie nesmie byť zneuctené a znesvätené nijakými známkami anarchie a rozkladu. Svoju slovenskú revolúciu uskutočnili sme nie prelievaním krvi, ale so spevom na perách. Tým sme sa zaradili medzi najvyspelejšie národy. Zachovajme si túto líniu i naďalej. Zachovajme disciplínu a poriadok. Len ten, kto si nie je istý svojím právom, siaha k násilným prostriedkom, lebo sa obáva, že mu ujde čas a že by mohol niečo stratiť. Len ten, kto si je istý svojím právo a svojou pravdou, vie i čakať, lebo je presvedčený, že čas pracuje za neho a že právo a pravda zvíťazí.

Naša pravda zvíťazila, naše právo je už v našich rukách, nedajme si ho vyrvať nepremyslený počínaním, čo by iste nastalo, keby sme sa svetu predstavili ako rušitelia občianskeho poriadku a snášanlivosti.

My sa mu chceme predstaviť ako národ disciplinovaný, pokojamilovný a túžiaci po svojskom živote.

Doteraz zachovali sme si sympatie nielen najbližších susedov, ale i celej svetovej verejnosti, a preto nech teraz i v budúcnosti verne ostáva na svojom mieste každý, roľník, robotník, úradník, chlapi i ženy v tom presvedčení, že každý je pre všetkých synov a dcéry národa na svojom mieste potrebný. Postaráme sa o prácu, aby im usilovná a statočná práca zaistila chlieb. Dajte všetci svoje sily dokopy, aby z našej práce, zo spoločnej práce nás všetkých predstavili sme sa svetu ako etnická jednota, ktorá si zaslúži slobodu. «[108]

»Sme si vedomí, že to, čo nás čaká, bude práca ťažká, lebo čaká nás úloha naprávať chyby dvadsiatich rokov. Chceme ich napraviť čím prv, ale potrebujeme na to pomoc a dôveru vás všetkých. Chceme v tejto práci pokračovať v duchu nášho hesla: »Za Boha a za národ!« v duchu kresťanskom a národnom náš nacionalizmus nebol nikdy negatívny. Budeme sa usilovať ďalej uvoľňovať všetky historické pramene svojho nacionalizmu. Náš nacionalizmus nikdy neznamenal nenávisť oproti druhým, a preto i v budúcnosti budeme brániť svoje a len svoje, cudzie nechceme a každému dožičíme, čo mu patrí. Ale ako malému národu nám tým viac záleží na každej slovenskej duši a na každej piadi slovenskej zeme. [...]

Keď si dnes spomíname na všetky obete, ktoré Slováci v boji za toto dnešné víťazstvo prinášali, uisťujeme vás, že tieto obete neboly nadarmo. Súčasne sľubujeme, že slovenské zamestnanie, slovenská práca, slovenský úrad musí byť pre-

108 „Slovák“ 1938, č. 229.

dovšetkým odovzdaný do rúk slovenských. Máme síce krajinu malú, ale môžeme povedať, že je celá naša. A čo táto krajina v sebe skrýva, hory, lesy, pôdu, všetky prejavy spoločenského a kultúrneho života, to všetko musí slúžiť Slovensku a slovenskému národu. «[109]

Dr. Tiso hneď po prevrate 6. okt. nezabudol objasniť smysel slovenskej revolúcie.

»Smysel udalostí posledných dní je tento: bola to revolúcia, vyšľahnutie národného povedomia. Smysel tejto revolúcie vidím v tom, že zvíťazila idea slovenského národa, aby žil slovenský národný organizmus. Zvíťazila idea, ktorú vštepil sám Boh do miliónov duší tých ľudí, ktorých osadil pod Tatrami, aby tu žili a pracovali. Božská idea zvíťazila na ľudskými fikciami, ktoré sa pod ťarchou udalostí zrútily. Toto víťazstvo budí v nás všetkých odhodlanie ísť, kráčať pevným krokom v ústrety krajšej budúcnosti. Ideu slovenského národa cez tisíc a potom ešte cez dvadsať rokov umele zatláčali. Boh ju vštepil do duší a ona sa chcela do výšky vyšvihnúť, viať veselo, ako tri farby slovenskej národnej zástavy bielo-belaso-červenej. K týmto trom farbám sa v minulosti prikladaly iné farby. Pred prevratom červeno-bielo-zelená a po prevrate tu červená, tam zelená, potom obe v rozličných kombináciách, spájaly sa a zatieňovaly slovenskú trikolóru, takže by sme pomaly už skoro ani neboli vedeli, z akých farieb sa skladá. Ale dnes jej farby jasne svietia a hrdo veje tu i všade, po celom Slovensku slovenská zástava, štátna zástava Slovenskej krajiny! V Žiline sa utvorilo spoločenstvo slovenských politických strán, ale to nestačí a pre budúcnosť by to neznačilo dostatočne mocnú silu, keby sa k tomuto spoločenstvu nepridružilo spoločenstvo celého Slovenska, celého slovenského národa bez rozdielu a bez zbytku. Sjednotenie slovenského národa – toto je tá historická

109 „Slovák“ 1938, č. 229.

myšlienka, ktorá ako veľká hodnota prechádza z posledných dní a má byť nositeľkou nášho ďalšieho vývinu! Odteraz navždy musí prestať kultúrne a stranícke rozštiepenie národa. Kto by sa o niečo takého usiloval, toho by slovenský národ pokladal za svojho zakukleného nepriateľa a podľa toho by s ním naložil! Politický boj slovenský národ už dobojoval. Novoutvorené politické spoločenstvo nesmie v národe umožniť ďalšie búrky rozkladu a musí sa svorne a jednotne postaviť proti tým, ktorí doteraz pracovali proti záujmom slovenského národa. Spoločnosť by pokladala za rozbíjača každého, kto by len sám chcel mať v nej slovo a žiadal by, aby ostatní len mlčali. Takáto spoločnosť by sa chytro rozišla. Naše politické spoločenstvo nesmie nikomu dať nijaké predpráva a nadpráva, nikomu nedať privilégium hovoriť za slovenský národ. Len ten má právo hovoriť za Slovákov, kto bojoval za ideu samobytnosti slovenského národa.

V spoločnosti sa doteraz uplatňoval falošný liberalizmus. Tento liberalizmus priviedol hospodársky život úplne do závozu, z ktorého sa len ťažko vybŕda; ale ešte horšie by bolo, keby sa tento lživý liberalizmus uplatňoval aj v živote národnom. Je rozdiel medzi liberalizmom a skutočným demokratizmom. Skutočná demokracia je rovnosť ľudí; meria podľa zásluhy a schopnosti, a nie len podľa čírej majority. Majorita môže byť hlúpa a nemusí mať pravdu. [...] Naša demokracia bude rešpektovať kvalitu, ale nie falošnú kvalitu dvadsaťročnej oligarchie, vybudovanej na centralizme. Nové slovenské politické spoločenstvo musí sa zakladať na úprimnom stretnutí sa a dohode. Hlinkova slovenská ľudová strana prináša do tohto spoločenstva ideu samobytnosti slovenského národa, ktorá si dnes víťazne razí cestu po celom Slovensku a budí obdiv i v zahraničí. Táto idea musí byť základným kapitálom, základnou složkou slovenského politického vývoja a Hlinko-

va slovenská ľudová strana ju bude pestovať čo najintenzívnejšie. Slovenská verejnosť očakáva od Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, že bude túto ideu, ktorú v dobrých i zlých časoch vysoko držala umom, krvou i potom každodenného boja opatrovať aj naďalej ako ohník a nedovolí ju zaniesť a zadusiť popolom cudzích ideologií. Naši spoločníci si do nového života prinášajú rozličné hospodárske bašty a pevnosti. Nech si nikto nemyslí, že z týchto bášt bude môcť niekto strieľať na nás. Hospodárske pozície nebude možno naďalej spravovať proti ideám slovenského národa. Čo na Slovensku je: prírodné bohatstvo, hospodárske poklady, peniaze v bankách, všetko musí slúžiť slovenskému národu. Smysel posledných udalostí je víťazstvo idey slovenského národa. Toto musí byť jadro, z ktorého vyklíči celá naša budúcnosť a celý náš ďalší vývin. Čo bude slúžiť slovenskému národu a čo mu bude na osoh, to budeme podporovať, čo by ho ohrožoval, alebo by mu bolo na škodu, to budeme prenasledovať a deptať.

Slovenský národ svoj politický boj už dobojoval. V budúcnosti nebude už treba politických bojov. Bude treba práce kultúrnej a hospodársko-sociálnej. Toto bude základom ďalšieho budovania slovenského národa. [...] Politické strany svoju úlohu už dohraly, daromné sú pokusy zachrániť ich rozličným preskupovaním. Zvíťazila idea národa a národ v budúcnosti nebude potrebovať stranícke legitimácie a farby – on má svoje víťazné farby a s nimi bude ďalej kráčať vpred! Národ bude potrebovať pracovníkov, ktorí budú slúžiť národu a nebudú chcieť z neho ťažiť.

Nechceme kopírovať nijaké cudzie vzory a ideme len za svojím zdravým pudom, keď vyhlasujeme, že musíme byť jednotní a nesmieme sa štiepať na strany a skupiny. Pri tom nesmieme nikoho provokovať, lebo malý národ sa velikášstvom a namyslenosťou nikdy neudrží. Chyby minulosti boly práve

v tom, že predošlí kormidelníci nášho politického života nahovárali sebe i národu, že okolo nás sa krúti celý svet. My zavrhujeme toto velikášstvo a nechceme nič ako plniť rozkaz Boha, ktorý, keď nás tu stvoril, káže nám aj tu žiť. Malý národ, ako je náš, môže svetu imponovať len svojou mravnou silou, kultúrou a charakterom. Z toho nasleduje, že táto i každá budúca slovenská vláda bude musieť pestovať mravný charakter slovenského národa. Už aj doteraz sa ukázalo, že túto hodnotu vedia rešpektovať aj v zahraničí, a dúfame, že i v terajších zápasoch o zachovanie slovenského územia sa toto uznanie prejaví. My sme aj v minulosti presne vedeli, čo chceme, ale bývalí kormidelníci nám nechceli veriť, že to myslíme úprimne a statočne. Tí naschvál zamotávali a komplikovali náš politický život, dávali možnosť existencie 28, ba i viacerým politickým stranám, ktoré, pravda, nikdy nevedely a nemohly povedať priame slovo, lebo výsledok ich práce závisel od rozličných straníckych súručenstiev a kompromisov. I v tomto ohľade my sa budeme držať hesla: Áno, áno, nie, nie!

Naša reč bude priama, aby jej každý rozumel. Preto povieme: zločin je zločin, i keď ho pácha uznaný politik, treba ho potrestať, a zásluha je zásluha, i keď patrí sedliakovi z chudobnej chalupy a zasluhuje odmenu. Ani v demokracii, ani v nijakom inom režime nesmie e nemôže byť negligovaná kvalita a preto my budeme honorovať každého podľa jeho kvality. Nestrpíme v národe privilegované kasty. Každý bude mať na národnej roli toľko miesta, koľko si obrobí. [...]

Ďalšie slová adresujem robotníckym vrstvám. Robotníkom začaly niektoré živly nahovárať, že nová slovenská vláda sa utvorila bez robotníkov a že nepotrebuje robotníkov. Nie tak!

Prvá slovenská vláda sa neutvorila bez robotníkov, ale bez tých zástupcov robotníctva, ktorí doteraz robotnícke masy od národného tela odvádzali. V budúcnosti nedáme nikomu prí-

ležitosť, aby pod akoukoľvek zástavou akejkoľvek internacionály odvádzal robotníctvo od celonárodnej pospolitosti! Robotník je rovnoprávnym a plnoprávnym členom slovenského národa. Robotníctvo i za krátkych 14 dní pocítilo, že teplejšie je v lone národa, ako rukovať pod cudzou farbou za cudzie záujmy! Vodcom robotníctva nesmie byť odteraz ani Marx ani Lenin! Jeho vodcom musí byť Kristus, lebo len od Jeho náuky môže očakávať spravodlivé riešenie svojich problémov. Keď skrachovaly mnohé ideologie a heslá, neskrachovala, ba víťazne razí si cestu vpred jedna idea a jedno heslo: Za Boha a za národ! Týmto heslom sa budeme spravovať. Týmto heslom my nerozsýpame rohy sľubov, ale kriesime národ, aby sme všetci v Bohu a skrze Boha pracovali na povznesení národa!

V jednote je sila a táto jednota nám bude dávať silu, aby sme na Slovensku robili aj dobrú sociálnu politiku. Ale táto politika nebude socialistická, pretože táto bola všelijaká, len nie sociálna. My nebudeme stavať ľudí proti sebe, ale vychovávať ich k svornosti a k porozumeniu. Naša sociálna politika bude vedená myšlienkou, že blahobyt jednotlivcov, vrstiev a celého národa bude závisieť predovšetkým od práce a preto predovšetkým prácu všetkým! Nikto nebude môcť brať podiely z národného dôchodku bez zásluh a bez práce, či už pod titulom tantiém alebo podpôr. Len za prácu budeme dávať plácu. Ani nerozumné štvanie proti kapitálu nebudeme trpieť. Robotník nesmie pokladať kapitalistu za svojho nepriateľa, ale na druhej strane aj kapitalista si musí uvedomiť, že kapitál, ktorého on je len správcom, patrí národu, aby každému dal chlieb a prácu.

Smysel udalostí, ktoré sa odohraly po tieto dni, dá sa vystihnúť takto: zvíťazila idea národa, aby spojením všetkých složiek národa žil a vyvíjal sa slovenský národ. Ak by som mal povedať program, nemohol by som ho vystihnúť stručnejšie.

Ale na to treba ducha, treba sa dať všetkým dokopy, vysúkať rukávy a pracovať. Duch sa len duchom môže kŕmiť a posilňovať. Preto my chceme kŕmiť ducha národa. Duchom Najvyššieho. Preto hlásame kresťanský svetonáhľad.

Padnúť musia, ba už padly rozličné cudzie teórie, len jedna bude stále žiť: slovenskosť a kresťanskosť. V tomto našom kresťanstve nech nikto nevidí osteň proti sebe. Kresťanstvo nikoho neničí, kresťan je predchnutý pozitívnou láskou k svojeti. Slovák nemôže byť iným ako kresťanom. On v duchu Kristovom vidí zábezpeku svojej existencie. Duch kresťanský, ako nie je namierený proti nikomu, práve tak je zdôraznením nášho národného bytia. Kresťanského režimu sa nikto nemusí báť. Nebude siahať k retorziám, bude milosrdný, nebude sa opičiť po cudzích teóriách a vzoroch, ale keby sa mu prichodilo brániť, bude vedieť aj útočiť a vyženie zo skrýš všelijakých potuteľníkov. Kresťanstvo je láska k blížnemu, ale kresťanský režim bude vedieť aj zahnať všetko, čo pre národnú vospolnosť znamená nebezpečenstvo. Toto sme robili, aj keď sme zakázali komunistickú stranu, lebo sme chceli ukázať, že rozvrat nebudeme trpieť. To sme robili, keď sme rozpustili slobodomurárske lóže, lebo sme chceli dokázať, že v našom živote nebudú sa uplatňovať tajné kliky, ale len otvorenosť. Kto chce na Slovensku žiť, toho život musí byť služba slovenskému národu v duchu kresťanskom. V tomto duchu podávame ruku všetkým a voláme všetkých do práce. «[110]

»Šiesty október 1938 napravil veľký historický a etnografický podvod, ktorý spáchali známi činitelia centralistickí na pôvodnom texte Martinskej deklarácie. Pojem jednotného národa československého bol šiestym októbrom naveky vypudený nielen z povedomia Slovákov, ale i z politickej frazeológie. Ako sa vedeli všetci do úvahy prichádzajúci slovenskí politickí

110 „Slovák" 1938, č. 243.

činitelia dohodnúť na budúcom jednotnom postupe, tak vyrazilo z duše všetkých Slovákov povedomie, že sme samostatným, suverénnym národom slovenským a nie nejakou vetvou národa československého.

Takto prebudený slovenský národ vzal správu svojich vecí do svojich rúk a predstavil sa svetu ako mladistvý, konštruktívny činiteľ, ktorý nestrpí nijakú cudziu ideologiu vo svojom strede, preto zo svojho lona vyvrhol komunistickú ideologiu.

Slovenský národ predstavil sa ako otvorený bojovník, ktorý nestrpí nijaké tajnostkárstvo a pokrytectvo, preto sa zbavil podzemnej organizácie slobodomurárskej. «[111]

Po vlne radosti a nadšenia z nadobudnutej slobody prišla vlna obavy a po 2. nov. 1938 (po viedenskom rozsudku) vlna žravej bolesti nad odtrhnutými bratmi. V týchto chvíľach Dr. Tiso povzbudzoval národ, aby sa neoddával malomyseľnosti.

»Osudy slovenského národa dostaly sa do slovenských rúk v chvíli, keď 20 ročná politika priniesla štát k úplnému rozkladu tak na poli vnútornom, ako aj – a to predovšetkým! – na poli medzinárodnom. Slovenská vláda mala možnosť zachrániť len to, čo sa ešte pre slovenský národ zachrániť dalo. O tom najlepšie svedčia slová ministra zahraničných vecí Nemeckej ríše, von Ribbentroppa, ktorý mi dnes vo Viedni povedal toto: Mníchov vás, Slovákov, zachráni pred veľkou katastrofou, pred úplným rozkúskovaním. Nebyť mníchovskej dohody, boli by sa na vás vrhli všetci záujemci a rozkúskovali vás. Čo dnes máte, môžete ďakovať mníchovskej dohode.

Na poli medzinárodnom museli sme napäť všetky sily, aby sme pre slovenský národ zabezpečili takú územnú základnicu, na ktorej sa môžeme v každom ohľade dostatočne vyvíjať. Právom sme dúfali, že sa nám podarí dosiahnuť s hľadiska etnického spravodlivé riešenie a že hranica

111 „Slovák“ 1938, č. 248.

slovensko-maďarská určená bude v duchu dohody mníchovskej. No, nestalo sa tak vo všetkom. Zodpovednosť za to padá predovšetkým na tých politikov, ktorí za posledných 20 rokov rozhodovali bez našej účasti a vôle o našom osude. Tak sme sa stali obeťou nespravodlivosti. Preto náš národ, i keď nie vlastnou vinou, stal sa objektom, predmetom, dostal sa do položenia, v ktorom rozhodovalo sa o ňom ako o porazenom nepriateľovi, bez neho, a teda proti nemu, často i v rozpore s princípom etnickým.- Veľmoci rozhodli; nič sa nedá robiť, iba skloniť hlavu a pracovať. – Ale nikto nám nemôže zabrániť, aby sme svetu neoznámili, že na slovenskom národe spáchaná bola veľká krivda. Veď ký podľa trianonského diktátu sotva šesť percent maďarského národa muselo žiť na Slovensku, zatiaľ podľa novej úpravy hraníc Slovenska takmer 20 percent slovenského národa bude musieť žiť v Maďarsku.

Slováci a Slovenky!

Dnes vo Viedni arbitrážna komisia, ktorej bolo predložené určiť hranice Slovenska, upravila naše hranice voči Maďarsku a súčasne poskytla nám úplné garancie našich nových slovensko-maďarských hraníc. Týmto činom dosiahli sme dlho a netrpezlivo očakávanú istotu. Táto istota zaručuje všetkým obyvateľom Slovenska, že ich osobné a majetkové práva nebudú nijako naštrbené. Táto istota značí pokoj. Preto vyzývam vás v mene slovenskej vlády, aby ste postupovali presne podľa úprav nadriadených úradov. Právna bezpečnosť na územiach, ktoré budú odstúpené, je zaistená, a to všetkým občanom bez rozdielu. [...]

Slovenská vláda zaručuje všetkým obyvateľom primeranú pomoc a ochranu. Obraciame a na vás, Slováci a Slovenky, aby sme vás uistili, že i na zmenšenom Slovensku nájde sa pre každého z vás živobytie.

Národohospodárski naši odborníci nás uisťujú, že na zmenšenom území budeme v každom ohľade samostační. Niet teda nijakej príčiny k malomyseľnosti. Očistení od cudzích živlov budeme môcť vo svojskom domove úplne po svojsky žiť. Slovenská vláda zariadi všetko, aby sme teraz, keď už presne vieme rozsah svojho územia, presne stanovili podmienky nového nášho štátneho zariadenia, v ktorom, dá Boh, budeme spokojne žiť nielen my sami pre seba, lež budeme mravnou podporou pre tých našich bratov a sestry, ktorí sú rozhodnutím taliansko-nemeckej arbitráže od nás odtrhnutí. Prosím vedúcich činiteľov týchto našich bratov, kňazov, učiteľov, advokátov, lekárov, inteligentov vôbec, aby zostali medzi odtrhnutými našimi bratmi, aby títo v nich mali i naďalej svojich roduverných vodcov a radcov. Odtrhnutá ratolesť nesmie uschnúť, ba práve naopak, musí priniesť posilu našim bratom, žijúcim v Maďarsku. Môžu nás rozdeľovať hranice, duch náš bude však spoločný a tento duch bude nám zárukou, že slovenský národ nezahynie. «[112]

Chvíle víťazstva a bolesti sjednotily národ v lone Strany, ktorá viedla boj za práva celého národa. Formálne splynutie strán do HSĽS stalo sa dňa 8. nov. 1938 v Bratislave.

»Boj o politické práva slovenského národa vedený cez tisícročie po tieto dni vyvrcholil. Slovenský národ dožil sa nielen politického osamostatnenia, lež čo je ešte významnejšie pre život národa, dožil sa sjednotenia všetkých jeho stranníckych složiek, v ktorých doteraz rozdrobený ukrutne bojoval národ sám proti sebe a tak sám seba ničil na radosť cudzích. Všetky neúspechy doterajšieho boja môže slovenský národ pripísať tejto rozdrobenosti. Za svoje prirodzené práva musel národ preto tak dlho a tak urputne bojovať, lebo nebol sjednotený. Slovenský národ sa rútil do záhuby, ktorú si sám pripravoval.

112 „Slovák" 1938, č. 251.

S krvácajúcim srdcom sme viedli boj slovenského národa skoro už bez nádeje, že zachránime národ, lebo sme videli, ako vedela strannícka nenávisť postaviť Slováka proti Slovákovi do bratovražedného boja. Musel prísť živelný otras štátopolitického umiestnenia Slovákov, aby vzájomným bojom rozvášnených Slovákov na ich záhubnej ceste zastavil a pobádal k zamysleniu sa nad ich postupom. Tento otras priniesol síce i smutný dozvuk odrezania viacstotisícovej straty zo slovenského národného celku, ale priniesol i sjednotenie národnej pospolitosti slovenskej v jednotný politický útvar, čo je vec historického významu pre slovenský národ. Bez tejto jednoty slovenský národ i bez okyptenia bol by iste zahynul. Ale sjednotený slovenský národ i pri všetkých stratách, ktoré ho zastihly, krvácajúce rany čoskoro zacelí a stratu ľahko nahradí. Do pochmúrnych zvestí o obsadzovaní slovenských krajov cudzím vojskom ako radostná betlehemská žiara zasvieti slovenskej verejnosti radostná zpráva, ktorú jej zvestujeme, že slovenský národ vypudil zo svojho kruhu bratovražedný boj, rozrúcal múry strán, ktoré ho doteraz rozdeľovaly, a sjednotil sa v jednej Strane, ako svojej politickej reprezentantke. Stalo sa to tak už v Žiline dňa 6. októbra, skončil sa tento sjednocovací proces dnes, 8. novembra, v Bratislave, keď sa po doterajšom sjednotení menších strán rozhodla agrárna strana, že sa vlieva do Hlinkovej slovenskej ľudovej strany. Tento historický fakt, tak významný pre ďalší život slovenského národa, zachycuje a zvečňuje tento manifest, prijatý na dnešnej schôdzke zástupcov politických strán, ktorý znie takto:

Žilinský manifest, vynesený dňa 6. októbra t. r., stal sa základom slovenského národného sjednotenia. V duchu tohto manifestu sišli sa dňa 8. novembra v Bratislave právoplatne zástupcovia Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, Slovenskej republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu

a ostatných významnejších politických skupín a slávnostne sa sjednotili v spoločnej strane pod názvom: Hlinkova slovenská ľudová strana (Strana slovenskej národnej jednoty). Týmto faktom prestáva bratovražedný boj medzi Slovákmi a odo dneška je tu len jedna strana a sjednotený slovenský národ. Týmto sa splnily odveké túžby slovenského národa. Slovenský národ sjednotil sa v duchu Bernolákovom a Štúrovom, v duchu Moyzesa a Kuzmányho, v duchu Hlinkovom a Rázusovom. Triedne rozdiely prestaly a je tu len národ, jednotný slovenský národ. Slováci týmto sjednotením nastupujú jedine správnu cestu pre zaistenie lepšej budúcnosti slovenského národa a slobodnej Slovenskej krajiny.

Odo dneška musí byť záujem jednotného slovenského národa najvyšším zákonom pre všetkých Slovákov. Kto sa proti jednotnej vôli slovenského národa postaví alebo previní, stane sa nepriateľom a zradcom slovenského národa a stým národ nemilosrdne zúčtuje.

V tejto slávnostnej historickej chvíli vyzývame všetkých Slovákov a všetky Slovenky, aby túto jednotu slovenského národa radostne prijali a aby sa aj vo svojich srdciach ako Slováci sjednocovali. V slovenskej národnej jednote je naša sila, naša záchrana a naša budúcnosť a v tejto jednote je i záchrana našich bratov, zahraničných Slovákov.

Slováci! Slovenky! V duchu Hlinkovho odkazu sme sa sjednotili a takto sjednotení stali sme sa nerozborným a jednotným národom. Touto skutočnosťou Hlinkova slovenská ľudová strana, ako strana slovenskej národnej jednoty, stáva sa skutočnou a jednou reprezentantkou vôle slovenského národa. Zabudnime na všetko, čo nás delilo v minulosti, spojme sa všetci svorne za krajšiu budúcnosť Slovenska a slovenského národa. Prácou a jednotou zachováme si to, čo už máme, a húževnatou prácou a svornosťou vydobyjeme si to, čo pre

budúcnosť slovenského národa ešte potrebujeme. Preto, Slováci a Slovenky, dajte sa všetci do práce za slobodu a za lepšiu budúcnosť slovenského národa. Sjednotení zvíťazíme, rozdrobení padneme. «[113]

113 „Slovák“ 1938, č. 256.

ČASŤ DRUHÁ

Boj o hospodársku autonomiu

»Prvotnou úlohou čsl. štátnej politiky bolo vyrovnávať rozdiely medzi Čechmi a Slovákmi, spôsobené odlišným historickým vyvinom a zvláštnymi pomermi politickými a hospodárskymi. [...] Túto úlohu mnohí štátnici vzali si do programu, ba skoro ani jedna naša vláda pri svojom nástupe nezabudla zdôrazniť ústami svojich premiérov, že „Slovensko a Podkarpatská Rus musia pozdvihnúť kultúrne i hospodársky na úroveň krajín českých.«

No, nesplnilo sa nič z týchto rečí práve tam, kde to bolo najviac potrebné, t.j. na poli hospodárskeho života.

Je predsa všeobecne známe, že Slovensko a Podkarpatská Rus boly už aj do prevratu v každom ohľade a najmä po stránke hospodárskej veľmi ďaleko za krajinami českými. Z tej príčiny právom sa očakávalo, že sa bude pomáhať predovšetkým a najvýdatnejšie úbohým východným čiastkam republiky, aby čím skorej nastalo žiadúce hospodárske vyrovnanie.

No skutočnosť je celkom iná. Štatistické dáta svedčia o smutnom fakte, že rozpätie medzi hospodárskou zdatnosťou západných a východných krajín sa nielen nezmenšuje, ale naopak, stále rastie. Kým západné krajiny bohatnú, Slovensko a Podkarpatská Rus ďalej chudobnejú. To najlepšie vidíme,

keď si všimneme, aký je vývin výrobných, odbytových a cenových pomerov napr. v poľnohospodárstve, či už v produkcii rastlinnej alebo živočíšnej u nás na Slovensku, a aký je ten vývin v krajinách českých.

Hoci podľa tvrdení odborníkov (českých!) prírodné podmienky výrobné sú u nás priaznivé a pôda východných krajín je prinajmenšom rovnaká a v mnohých prípadoch zaisťuje väčšiu úrodnosť ako pôda v krajinách českých, výroba poľnohospodárska na Slovensku v pomere k výrobe v krajinách českých je zrejme v úpadku. «[114]

»Nik nemôže poprieť, že príležitostí na vyrovnanie hospodárskych rozdielov medzi jednotlivými krajinami bolo už dosť. Tu boly napr. veľké štátne investície, regulácie, meliorácie, budovanie ciest, železníc, železničné tarify, štátne dodávky, sociálne-poisťovacie, obchodne-politické, úverové a iné opatrenia a je všeobecne známe, v akej miere sa pri týchto príležitostiach rešpektovalo krásne znejúce heslo „Pozdvihnúť Slovensko a Podkarpatskú Rus na úroveň krajín českých." Nikdy však nebolo takej vhodnej príležitosti realizovať toto krásne heslo, ako v posledných rokoch, keď nastalo u nás obdobie takzvaného dirigovaného hospodárstva a jeho prvej etapy: obilného monopolu. Pri obilnom monopole mohla naša vláda najlepšie dokázať, že Slovensko a Podkarpatskú Rus chce skutočne pozdvihnúť na úroveň Čiech a Moravy. Avšak – ako je známe – ani tu sa to nestalo. Podľa odhadov mladých slovenských intelektuálov, združených okolo časopisu „Politika", slovenské roľníctvo bolo len za prvý rok obilného monopolu ukrátené asi o 80 miliónov Kčs pre nemožnú a nespravodlivú konštrukciu monopolných cien obila. Túto neslýchanú krivdu, páchanú na slovenskom roľníctve, musel každý uznať a odsúdiť. Zodpovední činitelia

114 „Slovák" 1935, č. 197.

i prisľúbili nápravu, ale náprava tá neprišla. Naopak, situácia v obilnom monopole je ešte horšia. [...]

Naši páni centralisti mali by si už raz uvedomiť, že autonomia nie je výmyslom Hlinkovým a jeho spolupracovníkov, ale že autonomné hnutie zrodilo sa pod tlakom nesprávneho režimu, ktorý záujmy slovenského národa silne poškodzoval. «[115])

Hospodárske pozdvihnutie Slovenska odkladala pražská vláda, vyhovárajúc sa na hospodársku nedostatočnosť Slovenska. Na slovenské opätovné žiadosti odpovedala Praha tým, že sa na Slovensko dopláca. Preto Strana ústami Dr. Tisu žiadala osobitný slovenský rozpočet.

»Neprestaneme opakovať starú už požiadavku našej Strany, aby si ministerstvo financií našlo spôsob na to, aby sa v rozpočte Slovensko predstavilo našej verejnosti v pravdivom svetle, aby sa nám nevyčítalo bez dôkazov, že Slovensko je pre štátnu pokladnicu pasívne. Na Slovensku tomuto nikto neverí a keďže finančná správa zdráha sa práve úpravou rozpočtu do tejto veci posvietiť, každý v tom vidí vlastne zatieranie stavu vecí, čo len zbytočne rozčuľuje. Ak je Slovensko skutočne pasívne, treba to ad oculos vykázať, aby sme boli hospodárnejší, lebo Slovák je na chudobu naučený, nebude sa hanbiť, keď mu povedia: si chudobný. Ale ak je aktívne, treba to preukázať, aby neutrpela delivá spravodlivosť, základ to všetkých štátov. «[116]

Hospodársky obraz Slovenska bol žalostný. Dr. Tiso stále naň poukazoval vo svojich parlamentných rečiach.

»Myslím, že z nakresleného obrazu o hospodárskej situácii každý nadobudol presvedčenie, že toto naše Slovensko je

115 „Slovák" 1935, č. 200.

116 „Slovák" 1930, č. 43. Por. „Slovák" 1933, č. 215: „Obnovujeme starú požiadavku: osobitný slovenský rozpočet, lebo chceme vedieť, kde majú Slováci šetriť, keďže my nechceme byť deficitní. Predsa nemôžeme byť záujmom vzájomnosti Čechov a Slovákov, aby Slovensko bolo pasívne, a preto požadujeme, aby sa sostavoval osobitný slovenský rozpočet. Na túto požiadavku máme plné právo, lebo zastupujeme väčšinu národa."

hospodársky slabé, ale aby sme mali ešte ďalší doklad, dovoľujem si ešte prečítať štatistický výkaz, ktorý nám poskytuje prehľad o vkladoch a peňažných ústavoch. Podľa tohto štatistického výkazu maly banky na Slovensku usporených vkladov 3,40 miliárd, sporiteľne 0,37, záložne 0,57, úhrnom 4,34 miliardy Kčs. Historické zeme maly 46,65 miliárd Kčs. Porovnávajúc toto v percentách, rozdelenie tohto usporeného kapitálu na jednotlivé hlavy v štáte, Slovensko je reprezentované usporeným vkladom len 9,3 perc. Teda na jednu hlavu na Slovensku pripadá iba 1 200 Kčs usporeného vkladu.

Obraz, myslím, dosť jasný a zreteľný. Nehovorím teraz politicky, hovorím čisto hospodársky. Tento hospodársky podklad dáva však nášmu autonomistickému stanovisku veľký dôraz a objektívny základ. Autonomiu mnohí pokladali a pokladajú doteraz len za citový moment. Autonomia naša je vraj len porevolučný kvietok, ktorý bol umele vypestovaný protičeskou nenávisťou a zášťou.

Páni, myslím, že 12 rokov trvania republiky a nášho štátu a 12 rokov trvania Slovenskej krajiny vo svätku tohto štátu dostatočne nám dáva vysvetlenie, že autonomia nie je citlivosťou, lež chladnou vypočítavosťou. Autonomia Slovenska ako program znamená i tieto hospodárske otázky: znamená popri obrane našej národnej svojráznosti ochranu nášho hospodárskeho života, znamená chlieb pre každého Slováka. «[117]

»Roľnícky stav je dnes hrozným problémom nášho hospodárskeho života. Nič mu nepomôže, jedine dôsledné a systematické snižovanie všetkých verejných bremien a snižovanie cien životných potrieb.

Položenie roľníctva priamo volá po tejto náprave a jeho príslovečná skromnosť a trpezlivosť, ktorú počas rozpočtovej debaty apostrofoval pán minister Bradáč, nijako neoprávňuje

117 „Slovák“ 1931, č. 34.

na to, aby vláda optimisticky hľadela na situáciu, lebo pravá situácia roľníckeho ľudu je taká, že po mnohých protestoch a verejných apeloch na štátnu moc, roľník dnes už mlčí a stáva sa apatickým voči všetkému. [...]

Kritická je i situácia robotníckej triedy, lebo stále sa zastavujú podniky a hrozivo sa množí počet nezamestnaných. Ináč i sama podpora nezamestnaných v dnešnom svojom prevádzaní je práve najcharakteristickejšou známkou kritickej situácie robotníka.

Byrokratické a schematické podporovanie nezamestnaných demoralizuje robotnícku triedu a dáva nám smutné výhľady do budúcnosti. Keďže skúsenosť dokazuje, že terajší systém podpory nezamestnaných sa neosvedčil, vláda má čo najrýchlejšie prikročiť k likvidácii tohto systému a prísť s návrhom zdravým, ktorý by núdznym skutočne pomohol, nezvyšoval by však umele počet nezamestnaných.

Do kritickej situácie sa dostala aj naša inteligentná trieda. Vystríhame pred schematickým prevedením snižovania platov. Nesmie sa snižovať taký plat, ktorý ani posiaľ nebol existenčným minimom! Nás, Slovákov, zblízka zaujíma vyhlásenie vlády, že sa zastavuje prijímanie nových síl a zastavuje sa penzionovanie vyslúžilých.

V tomto vidíme zasa skrytý útok proti slovenským záujmom.

Celý náš verejný život, všetka osvetová práca a politická agitácia niesla sa posiaľ v tom smere, že sa rodičia povzbudzovali, aby školovali svoje dietky. A vskutku, slovenský rodič poslúchol: i s najväčšími obeťami dal študovať svoje dieťa v nádeji, že po skončení štúdia sa umiesti. A teraz, keby sa to malo stať, zastavuje sa prijímanie nových síl! Viete si predstaviť a odhadnúť deštruktívnu silu tejto situácie v duši tohto sklamaného rodiča a dúfajúceho študenta? Márne sa odvolávate na to, že sa to deje v záujme štátnom. Slovák týmto

štátnym záujmom už neverí! Robila sa reštrikcia úradníkov – tiež vraj v záujme štátnom. Slovák týmto štátnym záujmom už neverí! Robila sa reštrikcia úradníkov – tiež vraj v záujme štátnom. Pod týmto titulom reštringovali sa Slováci, ľudia zaslúžilí a práceschopní. Keďže to vyžadoval štátny záujem, aby išli z úradu, urobili to. A tu nedávno počujeme z úst pána ministra financií, že po reštrikcii, v ktorej toľko Slovákov vykrvácalo, bol a je počet úradníkov o 15 tisíc vyšší, než pred reštrikciou! Takáto je vaša spravodlivosť « voči Slovensku!

Miesto zastavovania penzionovaní a neprijímania nových síl máme na vládu iný návrh.

Zrevidujte kvalifikáciu od prevratu ustanovených úradníkov, zaraďte ich podľa toho do patričnej platovej stupnice, postavte ich na služobné miesta primerané ich kvalifikácii, prepustite ľudí s menšou kvalifikáciou, aby sa mohli umiestiť Slováci, skončivší svoje štúdia. Je predsa priamo poburujúce, aby riadne vyštudovaný človek chodil bez zamestnania vtedy, keď úrady sú plné ľudí bez patričnej kvalifikácie, ba ľudí ktorí svojím negramotným úradovaním a spoločenským chovaním sa sú len na hanbu úradníckeho stavu. «[118]

»O slovenskom priemysle sa hovorí, že je to umelá kvetina, ktorá nemá životaschopnosti, a že umele držať priemysel len subvenciami nie je racionálne. Ale nepočíta sa s tým, že slovenský priemysel je integrujúcou súčiastkou slovenského hospodárstva a slovenský priemysel má to veľké povolanie, aby dal živobytie a chlieb tým, ktorí pri poľnohospodárstve a inde sa nemôžu uplatniť. [...]

118 „Slovák“ 1931, č. 270. „O záujmy roľníka v Čechách stará sa každý minister a každá strana. Len slovenský roľník nemôže nájsť v Prahe dostatočnej ochrany. My musíme roľnícke hnutie postaviť na základ slovensko–nacionálny a roľníctvo musí byť predovšetkým autonomistické, lebo to vyžaduje aj ochrana jeho stavu.“ „Slovák“ 1932, č.196.

My v slovenskom priemysle vidíme chlebodarcu mnohých nezamestnaných Slovákov a slovenských rodín. A tieto slovenské rodiny a nezamestnaní nás zaujímajú a preto hovoríme v záujme a za podporu slovenského priemyslu. Že je tomu tak, že Slovensko cíti nebezpečné následky hospodárskej krízy väčšmi než historické zeme, stačí poukázať na hrozivé štatistické dáta o vysťahovalectve. «[119]

»Úžasný zjav vysťahovalectva zo Slovenska je otvorenou ranou národohospodárstva Slovenska. Nie raz bolo tu už pripomínané, že vyše polovice poštu vysťahovalcov z republiky radí sa zo Slovenska. Slovensko teda trpí najväčšmi nezamestnanosťou a hospodárskou biedou. Povinnosťou štátu je tu zasiahnuť a vysťahovalectvo mierniť. «[120]

Pretože centralistická vláda nemala dosť iniciatívy v hospodárskych veciach, Strana dobromyseľne podávala návrhy na riešenie slovenského hospodárskeho problému. No nadarmo.

»Pri nedostatku iniciatívy vládnych strán na upravenie pomerov, ktoré sa vyvíjaly následkom hospodárskej krízy, podávali sme iniciatívne návrhy na vyrovnanie cien výrobkov poľnohospodárskych a priemyslových, lebo sme toho presvedčenia, že pri svetovom charaktere krízy my tu nie sme schopní vyvolať radikálne riešenie, lež máme sa usilovať odstraňovať aspoň jej najkrikľavejšie zjavy. A takýto zjav je nerovnomernosť cenová: kým roľník až o 40 % dostával za svoje výrobky menej, musel na druhej strane na svoje potreby a povinnosti o 30 % viac vydať. Ide tu o 70% zjavný rozdiel, a len nášmu parlamentnému systému, do stranníckeho dogmatizmu zapriahnutému, možno ďakovať, že naše návrhy ako opozičné neboly rešpektované.

119 „Slovák“ 1931, č. 33.
120 „Slovák“ 1930, č. 43.

Ten istý cieľ sledovaly naše návrhy na sníženie daní, keď sme presne označili i rezorty, na ktorých sa môže sporiť tak, že by štátne záujmy neboly naštrbené. Robili sme to v záujme našej štátnej reputácie, lebo jediní sme poukazovali na to, že pracujeme s fiktívnym rozpočtom. Čas nám dal za pravdu – satisfakcia osudu. Robili sme to však predovšetkým v záujme Slovenska. Netreba uvádzať dôkazy, že dnešný vládny systém sa chová voči Slovensku atavisticky nevšímavo. Neprepočítaná železničná tarifa, neupravená evidencia štátnych dodávok, slovenská technika, vodohospodársky fond, nerovnosti v podporách, udeľovaných zo štátnej pokladnice, dostatočne dokazujú bezmocnosť Slovákov vo vláde, ale aj ich neúprimnosť vo veciach, týkajúcich sa Slovenska, lebo kým tu na Slovensku spolu s nami rečnia, anketujú a memorandujú, v Prahe sú už poddajní rozumkári, ktorí prídu vždy v každej otázke na tú koľaj, akú si Praha žiada. A keď ešte pripomenieme, že naše vládne strany stotožňujú sa s odpoveďou Udržalovou, na našu interpeláciu vo veci vyučovacej reči na našich školách, v smysle ktorej ustanovenia ústavnej listiny, že na Slovenska je úradnou rečou slovenčina, nevzťahuje sa na naše školy, s úžasom sa pýtame: kam sme to prišli s naším bojom »za tú našu slovenčinu?«

Náš autonomistický program nie je teda ani zďaleka anachronizmom, ako by ho chceli svetu predstaviť, a politický postup podľa tohto programu upravený nie je len agitačným prostriedkom Strany, aby sa udržal na politickom javisku, lež je to ešte vždy potrebným výrazom záchrany Slovenskej krajiny a slovenského národa. Ešte vždy sa neuznáva samobytnosť slovenského národa a jeho reči, hoci z úst tak vzácneho svedka, ako je senátor Dr. Šrobár, vieme, že fikcia čsl. národa bola skonštruovaná z príčin politických a s tendenciou politickou.

Ešte vždy nám treba zápasiť s centralistickým systémom, Slovákov odstrkujúcim, Slovensku hospodársky krivdiacim, a preto povinnosť, ktorú sme prevzali voči národu a jeho kultúrnym a hospodárskym hodnotám, velí nám: bojovať ďalej pod práporom autonomie Slovenska. Sme presvedčení, že niet, lebo ani nemôže byť iného programu, ktorý by slovenskému národu lepšie vyhovel a ktorý by bol schopný jeho širšie vrstvy zachytiť, ako program autonomistický, veď Slovensko a kresťanský svetový názor, dve hlavné složky mentality nášho rodu nachádzajú v ňom dôrazný výraz.

Každý program, ak chce byť časovým, musí narábať s časovými prostriedkami, aby čelil protivnej akcii a rástol v duši a v spoločenskom zriadení ľudí. Našej politickej akcii neprajný smer udržuje sa nesporne materializmom. A nesporné je, že ťažké hospodárske pomery, ktoré i tak veľmi priostrily každodenné starosti o hmotný život, veľmi posilňovaly hmotárske sklony ľudí, ktoré politická agitácia, nám neprajná, len stupňovala. V takomto hmotárskom ovzduší iste ťažko sa uplatňuje akcia ideová, národná a náboženská, ale jej práve v tomto hmotárskom ovzduší tým väčšmi treba, lebo ináč, bez vnášania ideového svetla a energie do tohto hmotárskeho labyrintu, zmätok by len rástol a katastrofa jeho zrútenia bola by tým hroznejšia.

Ideové svetlo, vnášané do hmotárskeho sveta, je živou pôdou politického realizmu, ktorý jedine je schopný nielen podujať zápas s materializmom, lež ho i premôcť.

Proti materializmu uplatňujeme v svojej politickej činnosti realizmus, ktorý hmotný svet upravuje a spravuje podľa idey slovenskej a kresťanskej.

Význam a potreba našich odborových organizácii dostáva takto dvojnásobného dôrazu, lebo sa nám zjavujú vo svetle jediného súpera dnešného materialistického náporu a sú nám

mohutným prostriedkom, aby sme naše slovenské a katolícke idey vyniesli zo svätyne teoretickej von do života, aby život bol spravovaný týmito ideami.

Prehĺbenie a rozšírenie našich odborových organizácií nech je nám eminentnou starosťou najbližšej budúcnosti.

Vyhovieme tak požiadavkám encykliky „Rerum novarum" a keď tieto odborové organizácie sdružujeme pod egidou vyššej jednotnej organizácie všenárodnej, plníme aspoň čiastočne príkaz encykliky »Quadragesimo anno«, ktorá ako by nebola spokojná so spôsobom doterajších organizácií, vybudovaných na zásade individualizmu, výhonku to liberalizmu, pripomína organizácie stavovské, slučujúce v sebe zamestnávateľov a zamestnancov. Musia byť vybudované sdruženia, ku ktorým by každý z občanov prináležal nie podľa povahy svojho vystupovania na trhu práce, ale podľa príslušnosti k rôznym složkám sociálneho života [...]

Štrnásť rokov pestujeme myšlienku autonomie, rastieme s ňou my, rastie s ňou a pod ňou národ, rásť musia i jej orgány.

Nijaká idea, ani náboženská, nevedela by ovládať svet, keby nebola schopná zamestnávať a ukojovať myseľ ľudí rozličnej inteligencie a záujmovej sféry.

V opačnom prípade ochabne jej príťažlivosť a zmalátnie boj za jej uplatnenie. S postupom všeobecnej vzdelanostnej úrovne a hlavne s postupom našej slovenskej inteligencie súčasne musí postupovať ideové rozvíjanie sa autonomie s hľadiska historického, kultúrneho, národohospodárskeho a sociálne-politického.

Na začiatku nášho boja vystačilo pre nás i pre naše obecenstvo všeobecné heslo autonomie, dnes s obrovským postupom praktických skúseností a teoretických znalostí našich stúpencov v živote komunálnom, politickom a všeobecne kultúrne-slovenskom nemôže nám vystačiť už len heslo »au-

tonomie«, »bol to hovor dieťaťa«, dnes sme sa už stali mužmi, musíme chápať a hovoriť ako muž, teda chápať a predkladať autonomiu s hľadiska historického, národohospodárskeho, kultúrno a sociálno-politického, štátovedeckého atď.

Táto rozvíjaná idea bude mať vždy vnútornú príťažlivosť a boj za ňu, i keď bude nadobúdať tiež foriem mužských, stratí azda zovňajšiu hlučnosť, no získavať bude na mužnom prehĺbení a vytrvalej dôslednosti.

Treba nám zdôrazniť túto našu povinnosť voči idei autonomie, ktorú čo posvätný oheň našej rodolásky ceníme si natoľko, že nesmieme dovoliť, aby jej príťažlivosť v nejakej situácii ochabla. A vyslovujeme želanie, aby naša Strana hľadala a našla spôsoby, prostriedky na prehlbovanie a vždy časové predkladanie myšlienky autonomie.

Doterajšie hospodárske ukrivďovanie Slovenskej krajiny a hmlisté naše postavenie v pripravovanej Pandanúbii dáva nám príkaz ďalej pracovať na vybudovaní jednotného frontu všetkých Slovákov v takej forme, aká sa práve podarí. Nemáme sa čo obávať tejto spolupráce, lebo väčšia je naša láska k národu než iných, následkom čoho my vždy viac dožičíme Slovenskej krajine než ktokoľvek iný. «[121]

Za zlé hospodárenie niesli vinu aj kapitalistami udržované socialistické strany, ktoré sa spreneverily svojmu programu.

»I naše socialistické strany potvrdily, že koľko ráz socialisti prišli k moci, vždy upadla možnosť práce a možnosť živobytia chudoby. Keď sa socialisti dostanú k vláde, to znamená, že chudobný robotnícky ľud má ohrozený chlieb, lebo má ohrozenú prácu. Dejiny sú dôkazom toho, že chudobe vždy bolo horšie, keď nad jej osudom rozhodovali socialisti. Tak je to i dnes u nás. Nadávajú na kapitalistov, na kapitál, ale zato socialistickí vodcovia sami dvoma rukami sbierajú ten kapitál.

121 „Slovák" 1932, č. 85.

[...] Znemožňujú však prácu toho kapitálu, ktorý by umožnil podnikanie a dal ľudu chleba. [...]

Autonomistom sa stal a stáva každý, lebo autonomia znamená chlieb, znamená prácu a znamená vládu slovenského človeka v Slovenskej krajine. [...]«[122]

122 „Slovák“ 1932, č. 190.

ČASŤ TRETIA

Boj o slovenský štát

Autonomia slovenskému národu po 6. októbri 1938 už nestačila. Sebavedomý, prebudený národ išiel ďalej za svojím právom: po 6. októbri išla Slovenskom myšlienka slovenského štátu. S myšlienkou slovenského štátu vyšiel po prvý raz Dr. Tiso dňa 30. novembra 1938 v prejave k voľbám do slovenského snemu.

»6. októbra t. r. [t. j. 1938] prevzal slovenský národ správu svojich vecí do svojich rúk. Od 6. októbra je tu slovenská vláda. *Čo doteraz urobila, boly iba prvé kroky. Slovenská vláda po dvoch mesiacoch pristupuje k budovaniu slovenského štátu.* Vypísala voľby do prvého zákonodarného slovenského snemu, aby slovenský národ na základe všeobecného hlasovacieho práva rozhodol, *či chce nové, slobodné Slovensko ako slovenský štát so všetkými atribútmi štátnosti.*

Slovenská vláda, ktorá vyšla z vôle a heroického boja Hlinkovho slovenského národa, hneď po vyriešení otázky hraníc používa prvú príležitosť, aby umožnila slovenskému národu osvedčiť sa, či chce uplatniť svoju národnú suverenitu vo svojom národnom štáte. [...]

Slovenská vláda rozpustila všetky strany, aby vytrhla ľud z tohto ponižovania a vykorisťovania. Postarala sa o tom, aby voľby už neznamenaly politickú kortešačku, kupovanie a otravovanie duší. Voľby budú manifestáciou vôle slovenského národa. Slovenský národ pri týchto voľbách si uvedomí, *že nejde o nič menšie a o nič väčšie ako o položenie základov slovenskej štátnosti*, ktorá je podmienkou lepšej a slobodnej budúcnosti suverénneho slovenského národa. [...]

Slovenský národ od vekov čaká na túto chvíľu. Od Pribinu cez Bernoláka a Štúra, Kuzmányho a Moysesa bojoval za to, aby mohol suverénne vládnuť nad sebou samým a nad svojou Slovenskou krajinou. *Vedel a podľa toho aj konal, že je nielen právom, ale aj povinnosťou každého národa, aby mal svoj štát*. Je vaším právom, ale i povinnosťou, Slováci a Slovenky, aby ste sa osvedčili za slovenský štát a dali mu základy tým, že sa jednotne postavíte za Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu, v ktorej sa spojil národ a na kandidátke ktorej vysiela svojich najlepších synov do prvého zákonodarného snemu. [...]

Toto nové Slovensko *v pomere k zahraničiu* bude vystupovať *ako štát* suverénneho slovenského národa, ktorý chce s každým susedom a s každým kresťanským národom mať najlepšie styky.

V duchu žilinského manifestu a v duchu Hlinkovho programu chce stáť po boku najmä tých štátov a národov, ktoré začaly a vedú boj proti židomarxistickej ideologii. S týmito štátmi chce nadviazať nielen najužšie hospodárske, ale najmä kultúrne styky.

Doma chce verne svojim dejinám, uvedomujúc si svoje poslanie, pod Tatrami vytvoriť zo Slovákov konsolidovaný a silný celok, v ktorom bude postarané o spravodlivosť pre každého jednotlivca. Preto chce vybudovať stavovský štát v duchu kresťanských zásad. Ideme prevychovať Slovákov. Ide-

me prebudovať Slovensko. Ideme vytvoriť smelého, hrdinského slovenského muža, obetavú a vernú slovenskú ženu, zdravú a spokojnú slovenskú rodinu. Doteraz bily sa stavy, bily sa triedy, bily sa náboženstvá a rodiny, ba i v jednotlivých rodinách členovia rozličných povolaní a rozličných strán medzi sebou a zatiaľ nad nami všetkými, nad rozbitým slovenským národom vládol cudzí element. Idete rozhodovať o tom, či chcete raz navždy znemožniť vládu cudzích živlov nad Slovenskom, či chcete mať vo svojom štáte svoju vládu. Idete rozhodnúť o tom, *či chcete mať svoj štát spravodlivý*, usporiadaný podľa zákona Božieho, podľa stavov, v duchu kresťanských zásad a sjednotení horúcim slovenským nacionalizmom.

Na toto potrebujeme *v prvom rade* samostatný zákonodarný slovenský snem, ktorý bude vynášať zákony ako prejavy suverénnej vôle slovenského národa. Slovenská vláda v doterajšom svojom účinkovaní opierala sa o zákony česko-slovenské, v čom narazila na nejednu prekážku a nemohla slovenský život tak upravovať, ako si to ona sama i národ slovenský želal. Chceme odpratať s cesty tieto prekážky starých zákonov, chceme zákony nové, chceme zákony svoje, vyšlé z našich sŕdc, z našej slovenskej vôle, aby sme mohli vládnuť a žiť na svojom, po svojom. «[123]

Tú istú myšlienku kladenia základov slovenského štátu pripomenul Dr. Tiso dňa 6.decembra 1938, v deň príchodu Dr. Tuku do Bratislavy.

»Slovenský národ stojí pred voľbami do prvého zákonodarného snemu. Prirovnajme to k posledným voľbám. Posledný raz volil slovenský národ roku 1935. Vtedy bol rozdrobený asi na 30 politických strán. Nielen obyčajný pospolitý človek, ale aj inteligentný Slovák veľmi často nevedel, ktorou ceduľou má hlasovať. A koľko bolo treba práce, presviedčania a agitácie,

123 „Slovák“ 1938, č. 293. Podtrhujem ja.

aby sme ľud presvedčili, že má hlasovať na autonomistickú kandidátnu listinu! Naši protivníci agitovali prostriedkami vyslovene nemorálnymi, šliapali česť našich vodcov, cigánili o nás, ohovárali nás. Z takejto agitácie nemohol vzniknúť slovenský zákonodarný snem.

A dnes? Stojíme opäť pred voľbami. Ale tieto voľby odohrávajú sa v znamení jednoty: národ pochoduje pod jednou zástavou v očakávaní snemu, ktorý bude spravovať osudy národa. Toto je tak ďalekosiahla idea, že i keby sme neboli politické strany rozpustili, neboli by sme mohli ísť do volieb s iným heslom, ako že národ ide do boja, aby si mohol sám dávať slovenské zákony. Dnes sa toto po Slovensku už chápe a som zvedavý, že keby boly vyvinuly agitáciu rozličné politické strany, či by boly vyhraly svojimi obvyklými prostriedkami, rozdávaním bagančí, rozdeľovaním otrúb a rozhadzovaním sľubov? Kto videl predošlé voľby, nech porovná: predtým a dnes! Dnes slovenský volič chce nie maličkosti, nie odrobinky, a nie pre seba, ale pre slovenský národ: veľký zákonodarný snem!

Zmizly odrobinky, rozkotúľaly sa judášske groše, zmizly stranícke heslá a nastupuje jedno heslo: Slovenský národ! *Slovenský zákonodarný snem* takto nielen získava vážnosť v očiach každého Slováka, ale je aj *prvým znakom toho boja, ktorý vedieme o založenie slovenskej štátnosti, slovenského štátu.*

Ako sme v dlhých a urputných bojoch priniesli k víťazstvu pojem slovenského národa, tak zvolením a uskutočnením slovenského snemu prinášame do povedomia všetkých Slovákov i pojem slovenského štátu. Zákonodarný snem je prejavom tejto štátnosti. Nemôže byť štát bez zákonodarného snemu a nemôže byť snem bez štátnosti, z ktorej by vyrastal. Terajšími voľbami púšťame túto ideu Slovenskom i svetom, posielame ju i k Slovákom do Ameriky a i k odtrhnutým našim bratom

v Maďarsku, aby zvestovalo túto vlnu nášho boja, reflex reality, že máme slovenský národ vo svojskom slovenskom štáte.

Hneď pri kladení základov tohto štátu musíme uplatniť zásady, ktoré majú byť jeho základom. A tieto základy bude klásť slovenský snem. «[124]

Po voľbách do snemu uistil Dr. Tiso celý národ, že devízou vlády bude slovenský národ, tak ako ho Strana mala v programe počas boja.

»Národ ukázal sa byť verným vláde – vláda ostane verná národu! - »Nič než národ« bolo vedúcou smernicou vlády doteraz, »všetko za národ« bude jej zásadou do budúcnosti. Národ našiel sám seba, sjednotený, vyrovnaný sám so sebou, so svojou históriou odhodlane nastupuje cestu do budúcnosti. – Vláda svorná, jednotná, k všetkým obetiam za národ odhodlaná, preberá opraty nášho slovenského života do rúk, aby ho spravovala podľa zákona Božieho. «[125]

Pri ťažkostiach, ktoré robila Praha slovenskej vláde, siahla táto po slovenskej svojpomoci: vypísala pôžičku hospodárskej obrody Slovenska ako základ budovania slovenského štátu.

»Pôžička je prvou skúškou štátotvornosti slovenského národa. I keď nám nebolo súdené, aby sme sa osvedčili, či sme schopní za svoj štát život dávať, tie udalosti, ktoré sa odohrávaly na niektorých úsekoch nášho pohraničia, dokázaly, že hodnotíme svoju štátnosť tak, že i bojovať chceme za život slobodný vývoj nášho štátu. Nedošlo ku skutku a k dôkazu oddanosti svojmu štátu. Prvý skutkový dôkaz štátotvornosti slovenského národa je tá pôžička, pri ktorej sa sostupuje s rečníckej tribúny, s ktorej sa rečni o slovenskom štáte a pristupuje sa k upisovaniu pôžičky na výstavbu slovenského štátu. Táto pôžička je nástupom Slovákov a Sloveniek nie

124 „Slovák“ 1938, č. 280. Podtrhujem ja.
125 „Slovák“ 1938, č. 289.

pred rečnícke tribúny, alebo pred ampliony rozhlasových prijímačov, aby počúvali povzbudzujúce slová a oduševňovali sa za slovenský štát, ale nastupovaním ku bankovým stolíkom, aby sme upisovaním pôžičky priniesli tehlu na stavbu nášho štátu.

Čo nebolo dané od tisícročí ani jednému slovenskému pokoleniu, to čaká našu generáciu: *budovať a dobudovať svoj vlastný slovenský štát.* Pozerajú na nás nielen oči našich predkov, ktorí sa toho nedožili, ale postavení sme pred súd budúcich slovenských pokolení, či vieme pre seba a pre nasledujúce pokolenia zachovať svoj slovenský štát. O tejto našej schopnosti vytvoriť si svoj štát sa počas nášho 20 ročného boja stále pochybovalo. Pochybovanie nepriateľov vedelo do istej miery sklátiť aj samých Slovákov a tak mnohí napokon nemali dôveru v seba, že by si mohli vytvoriť svoj štát. keď sa obratom 6. októbra dokázalo, že slovenský národ je schopný vytvoriť si svoj vlastný štát, po 6. októbri maloverní synovia slovenského národa zas pod vplyvom našepkávania nežičlivcov neverili, že by slovenský národ mohol svoj štát udržať. A čakali s týždňa na týždeň a s mesiaca na mesiac, že sa ukáže neschopnosť slovenského národa udržať si svoj štát. Ale keď sa teraz ukazuje, že i proti všetkej nežičlivosti, ba i proti všetkým podkopným a rozkopným pokusom slovenský štát sa upevňuje a so dňa na deň zosilňuje, neváhali nežičlivci ani obmedzovaním poskytnutie finančných prostriedkov zo spoločných zásob, vyvolávať ťažkosti, len aby sa dokázalo, že slovenský národ nie je zrelý pre udržanie svojho vlastného štátu.

A preto vedzme, že pri upisovaní tejto pôžičky hľadí na nás svet, aby sme dokázali, že slovenský národ má všetky vlastnosti, potrebné na udržanie vlastného štátu, a že je preto hoden, aby mu bola ponechaná možnosť žiť ako samostatný národ v slobodnom svojskom štáte.

Medzi týmito vlastnosťami na prvom mieste sa uvádza obetavosť za svoj štát, obetavosť, ktorá predpokladá pevnú vôľu a odhodlanú silu svoj štát udržať a vyviera z toho vnútorného zápalu, ktorý menujeme vieru vo svoj štát. Slovenský národ túto vieru má: veríme, že sme schopní mať a udržať si svoj štát, preto obetujeme za svoj štát, čo tento od nás žiada a očakáva, aby sme dokázali, že chceme mať svoj štát a záleží nám na tom, aby tento náš štát hneď od prvopočiatku chodil na vlastných nohách. «[126]

Pojem slovenského štátu naširoko rozviedol Dr. Tiso vo vládnom vyhlásení zo dňa 21. februára 1939.

»Ujímajúc sa po prvý raz v mene vlády Slovenskej krajiny pred samostatným slovenským snemom slova, aby som vyložil v podobe vyhlásenia vlády program našej činnosti v najbližšej budúcnosti, nemôžem inšie urobiť, než použiť biblickej frazeologie, a v mene národa slovenského povedať: Blahoreč duša moja Pánovi, lebo učinil so mnou veľké veci Ten, kto je mocný! V plnosti času shliadol na náš národ milosrdný Boh a zo zmätku politického, z hroziacej katastrofy sociálnych prevratov vyviedol náš národ slobodný, dajúc mu správu vecí do vlastných rúk!

Slovenský národ po tisícročnej prestávke, po dlhoročných bojoch za svoje národné práva má svoju vládu, má svoj sne, buduje si svoj štát. Nebolo v dejinách slovenského národa pokolenia, ktorému by bola bývala sverená hrivna tak vzácna, ako našej generácii. Tento mimoriadny údel zaväzuje nás k jedinečnej zodpovednosti za svedomité narábanie s tou hrivnou, aby sme nielen udržali štát, ktorý nám bol daný, lež aby sme ho od prvých základov tak budovali, aby trval a prekvital pre všetky pokolenia v budúcnosti.

126 „Slovák“ 1931, č. 51. Podtrhujem ja.

Tu na pôde svojho snemu budujeme svoj štát, svoj nový štát, svoj slovenský štát.

Doterajšia naša politická práca na pôde parlamentu česko-slovenského určovaná bola predovšetkým záujmami slovenského národa a len v druhom rade sa spracovala záujmami spoločného štátu. Rozdelenie politických síl v prvej republike vyvolalo túto diferenciáciu nášho postupu. Tlak väčšiny na národný svojráz slovenského národa, sjednocovacie snahy, smerujúce k zániku slovenského národa ako etnickej jednotky a slovenčiny ako samostatného jazyka, určovaly náš postup, ktorý sa musel koncentrovať na obranu, ale i na posilnenie národa v prvom rade. Tejto okolnosti sa musí pripísať, že hoci prvá republika bola podľa názvu naším štátom, museli sme postaviť národ nad štát, ba proti štátnej moci, ktorú vykonávali stranícki predpojatí politici. Tomuto neprirodzenému stavu je koniec: slovenský národ si buduje svoj štát, ktorý je orgánom jeho suverenity, je vykonávateľom jeho vôle, je ochrancom jeho záujmov. Nikdy viac sa nesmie stať, aby sa slovenský národ dostal do protivy so svojím štátom. Od 6. októbra 1938 slovenský národ a slovenský štát je jedno a to isté: rozkvet a úpadok jedného znamená úspech alebo rozklad druhého. Byť slovenským vlastencom a ideálnym národovcom znamená byť oddaným budovateľom slovenského štátu. Láska k slovenskému národu konkretizuje sa v oddanosti a vernosti k slovenskému štátu. K hodnotám národným, za ktoré sme sa oduševňovali, ako je reč, spev, výšivka, slovenský folklór, pristupuje teraz slovenský zákon, slovenský úrad, slovenská daň, slovenská armáda atď., lebo máme už nielen svoj národ, lež máme a budujeme i svoj štát. [...]

Náš nový štát nechce a nebude slúžiť nijakej strane alebo triede, lež nad všetky takéto a podobné odtienky povýšený bude slúžiť len veľkým všeobecným záujmom celého sloven-

ského národa. Budujeme nový štát v novom chápaní. Štát nám je nie modlou, ktorej obetujeme i národ, ale je nie ani svrchovaným činiteľom, od ktorého očakávame všetko. Náš štát bude nový štátom, na ktorý hľadíme ako na potrebný prostriedok spravovania národného života, ktorý budujeme len v tej miere, v akej to vyžaduje potreba života národa. Nedržíme štát len preto, aby sme mali štát, lež preto a len potiaľ, ako ho potrebuje národ. Uvedie sa takto na pravú mieru zástoj štátu, aby sa upravil i náš pomer k štátu, z ktorého musí nastať i základná preorientácia širokých vrstiev národa. Dlhou politickou tradíciou predošlých čias bol vypestovaný názor, že štát je chlebodarcom, ku ktorému sa každý utieka. Nával do štátnych úradov, uchádzanie sa o subvencie štátu bolo symptomatický zjavom zašlej doby. Budujeme nový štát, ktorý nebude zaopatrovacím ústavom jednotlivcov, preto upotrebí služby jednotlivcov len natoľko, nakoľko to vyžaduje všeobecná služba. Nový štát nebude subvencujúcim ústavom, lebo nie je bohatý strýčko, ktorý by mal vlastné zdroje bohatstva, z ktorých odmeňuje jednotlivcov, lež je len manipulantom hmotných prostriedkov, ktoré mu národ sverí na upravovanie všeobecných záujmov.

Náš nový štát nebude prekrmovať svoj úradnícky aparát len preto, aby zabezpečil životnú existenciu tomu-ktorému jednotlivcovi, lež zamestnávať bude len toľko ľudí, koľko je na vykonávanie jeho funkcií bezpodmienečne potrebné, aby sa prílev nových pracovných síl upravil smerom k súkromnému podnikaniu obchodnému a priemyselnému. Bolo to neblahým následkom bývalého straníckeho systému, v ktorom si každá politická strana získala voličov ich umiesťovaním v štátnych úradoch, bez ohľadu na to, či to bolo potrebné, alebo nie. Politické strany si teda uplatňovaly svoje stranícke záujmy na účet štátu, ale i na účet celého nášho verejného

a hospodárskeho života. V tomto ponímaní štátu stali sme sa národom štátnych zamestnancov, od štátu závislých pod firmou štátu sa skrývajúcich, politickým stranám ešte i svoje národne povedomie obetujúcich hotelov. A zatiaľ, kým politická korupcia takto odčerpávala národnú energiu, zatiaľ obchod, priemysel a iné slobodné povolania zaujal cudzí živel, ktorý sa ľahko zmocnil hospodárskeho potenciálu národa a zotročil národ po stránke hospodárskej. Budujeme si nový štát, ktorý nebude odčerpávať národnú energiu preľudňovaním byrokratického aparátu, aby si národ zaujal svoje patričné miesto v hospodárskom živote. Na tento cieľ bude potrebná radikálna preorientácia našej verejnej mienky, aby sme sa stali namiesto národa štátnych zamestnancov národom voľných povolaní na poli obchodnom a hospodárskom, aby nie národ bol pre štát, lež aby štát mal koho spravovať.

Náš nový štát má byť slovenským štátom, čo práve preto, že má byť novým štátom, nemá znamenať šovinistický, nesnášanlivý, práva iných národov nerešpektujúci štát. Slovenský štát má byť štátom slovenskej tradície. A táto slovenská tradícia znamená vládu ducha, lebo práve duch nás udržoval a k víťazstvu priviedol. Z našej etnickej maličkosti a z hospodárskej slabosti vyrástla naša orientácia k silnému duchu ako činiteľovi, ktorý nás môže udržať a ktorého si môžeme vypestovať. Imponuje nám bohatstvo, ale nás nedráždi, lebo vieme, čo znamená pre ducha. Obdivujeme zázraky techniky, ale nás neuspokojujú, lebo pamätáme na to, že duch je, čo oživuje. Studení, bez vnútorného zanietenia stojíme pred strojom, ktorý zbytočným robí človeka, lebo však človek je korunou prírody a najbližším cieľom všetkého podnikania. Preto s určitou dávkou skepsy prijímame všetko, čo je veľkolepé, jedinečné, čo je výrazom čírej fyzickej sily, bez akéhokoľvek vánku ducha a bez akéhokoľvek určenia k službe lepšieho, šľachetnejšieho ľudského života.

Duchovný charakter našej literatúry, duchovný náter nášho ľudového umenia nám určuje naše miesto, aby sme sa i v budúcnosti hlásili k nadvláde ducha, ktorý je dušou našej histórie. Slovenský štát bude teda duchovnou mocou, ktorá si nebude zakladať na bohatstve, na zbraniach, na metódach policajnej brutality, lež na pestovaní duchovných hodnôt slovenského svojrázu, medzi ktoré patrí jednoduchosť života, čistota mravov, sociálne vyrovnanie stavov, na spravodlivosti založená národná snášanlivosť. Takto bude budovaný celý náš slovenský štát, ku ktorému lipneme detskou prítulnosťou bez obavy, že by sa stal predmetom nenávisti iných. Vyhradený nám bol slovenský štát na tomto území preto, že tu býva svojrázny slovenský národ; konzervácia technických svojráznych hodnôt slovenských bude vždy i v budúcnosti príčinou volania po jestvovaní a uznaní slovenského štátu na tomto území.

Budujeme svoj slovenský štát, aby slovenský národ v rámci tejto mocenskej organizácie sa národne uplatnil podľa svojrázu v rodine ostatných národov. Záujem slovenského národa bol hýbadlom nášho boja v minulosti, ten istý záujem bude našou smernicou vždy i v budúcnosti. Náš politický boj v minulosti viedol sa väčšinou smerom kultúrnym a ešte väčšmi smerom štátoprávneho zaistenia slovenského národa. Na tomto poli dosiahli sme síce pekných úspechov, ale ani zďaleka nie takých, akých si záujem národa v tomto ohľade vyžaduje. Ide predovšetkým o konečné vybudovanie štátoprávneho postavenia slovenského národa.

Slovenský národ je suverénny, tvorí si svoj štát, musí mať možnosť, aby mohol svoje právo vždy suverénne uplatňovať, neviazaný ani dlhodobým charakterom ústavnej listiny. [...]

I štátnu moc podriaďujeme zákonu mravnosti a práva, podľa ktorej zásady štát musí rešpektovať práva indivídua, rodiny, spoločnosti a miestnych samospráv; za sväté pokladá

právo rodičov na výchovu svojich dietok, právo slobodného vierovyznania, garantuje právo súkromného vlastníctva a zabezpečuje pokojné spolunažívanie práce a kapitálu, zamestnávateľa a robotníka. Štát pokladá sa za usmerňovateľa, ale nie za monopolného vykonávateľa individuálneho podnikania. Ak môže byť u nás reč o totalite, tak je to len totalita národa, ktorá naznačuje všeobecne v prospech národa koncentrujúcu sa snahu, aby všetko, čo tu žije, tu pracuje, tu podniká, išlo v prospech národa. Pre tento cieľ utvorená jednota národa pod heslom „Všetko za národ" znamená teda disciplinovanú organizovanosť všetkých složiek národa do práce za blaho národa. Touto jednotou na večné veky bola vypudená z našich radov roztrieštenosť podľa triednych záujmov, aby nás všetkých ovládol vždy záujem celého národa. «[127]

Tento slovenský štát stal sa skutkom dňa 14. marca 1939 vzdor českej vojenskej diktatúre. Toho dňa večer Dr. Tiso v rozhlase objasnil celému národu veľkosť prežívanej skutočnosti.

»Drahý národ slovenský!

Jednohlasným rozhodnutím slovenského snemu zo dňa 14. marca 1939 vstúpil do života samostatný slovenský štát.

Predsedníctvo slovenského snemu svojím rozhodnutím z tohto istého dňa menovalo novú slovenskú vládu, ktorá hneď složila do rúk predsedu slovenského snemu prísahu. Táto historická zmena prevedená bola dnes jednomyseľne a rýchle,

---

127 „Slovák" 1939 č.44. Myšlienka slovenského štátu zachytila celý národ. Prejavom nadšenia, aké cítili slovenskí ľudia pri myšlienke na slovenský štát, je článok ministra Macha v „Slováku" zo dňa 22. februára 1939: „Som pod čerstvým dojmom vládneho vyhlásenia. Ešte mi zvoní v ušiach čistý cvendžiaci hlas Dr. Tisu a srdce mi plesá. Viem, i vám zaplesá.

Najviac sa tu argumentovalo finančnými a hospodárskymi dátami. Sú to síce dôležité argumenty, ale my dobre vieme, že týmito argumentami, aké sme počuli proti slovenskému štátu dnes, celých dvadsať rokov nás presviedčali o tom, že dokonca i tá nevinná autonomia je nemožná, že sa neudržíme atď. a dnes tí istí odborníci skvele nám vedia dokázať, že nielen autonomia, ale i federácia je možná, že sme samostační.

aby sa ani nezbadal prechod z doterajšieho nášho štátneho zriadenia, ktoré bolo len čiastočné, na úplnú štátnu aparatúru, ktorá organizačne zahrňuje už celú oblasť štátneho života, teda i národnú obranu a zahraničnú reprezentáciu, ktoré sme mali doteraz spoločné s Čechmi.

Dňa 14. marca 1939 je rodným dátumom samostatného slovenského štátu. Splnily sa túžby našej národnej ambície, ktorá poháňala životnú silu národa k tomu, aby spravovanie svojich vecí mal národ celkom, úplne a bezvýhradne vo svojich rukách.

Náš samostatný slovenský štát zrodil sa teda z dôsledne rozvíjanej politickej vôle slovenského národa vládnuť sám nad sebou na celej čiare nezávisle od kohokoľvek. Vznikol teda z hlbokých kladných síl, ktoré budili oduševnenie, tvorily hodnoty, budovaly sa prácou a sledovaly priamu čiaru historického vývinu slovenského národa. Pod tlakom týchto kladných síl rástol i sám národ z rozdrobených jednotlivcov nielen v masu, ale v pospolitosť, ktorú vedie jedna veľká myšlienka, aby sa totiž v rámci zvláštnej štátnej organizácie predstavila svetu ako rovnocenná složka kultúrna s ostatnými národmi, s ktorými všetkými a najmä so susedmi chce žiť nielen v dobrom susedskom pomere, ale v priateľskej shode, aby so svojej stránky priniesol čo najviac kladu do medzinárodných vzťahov. Keď dnes

---

My sme na tieto reči predtým i dnes ale jasnú i priamu odpoveď: Sme národom samobytným, sme schopní tvoriť štát, je to nielen naše právo, ale i naša národná povinnosť. Tak všetkými silami pripravili sme pôdu pre splnenie tohto príkazu, ktorý je ináč aj odkazom našich dejín.

Kto počúval dnes v Slovenskom sneme vládne vyhlásenie, naplnil sa touto odvahou. Argumenty, slová, dáta z úst predsedu slovenskej vlády Dr. Jozefa Tisu zvonily ako čisté zlato. Hovoril o odvahe žiť svojím, i keď skromným na začiatku, ale samostatným životom, hovoril o poriadku, o jednote národa, a o smerniciach, ktoré nám zabezpečia slobodný rozvoj v slovenskom štáte. Postavil sa opäť, ale teraz i s najpovolanejšieho miesta a so súhlasom Slovenského snemu za slovenský štát. to je vec historického významu. Veríme, priamo v krvi cítime, že túžby našich otcov, najväčší sen zašlých generácií, stáva sa skutkom. Áno cítime, že staré programy, bojovné reči, heslá, za ktoré sme išli na barikády i do žandárov, za ktoré žil i umrel Hlinka, stávajú sa telom, že dávajú telo myšlienke slovenského štátu.

v rodný deň samostatného slovenského štátu v duchu preciťujem radosť celého nášho Slovenska, ktoré ju slávnostne prejavuje nad dosiahnutím svojich odvekých túžob, v mene prvej vlády samostatného slovenského štátu pripomínam niekoľko zásad, ako vedúce myšlienky pre náš najbližší postup.

Náš slovenský štát nezrodil sa z nenávisti, ale z veľkej lásky k svojeti a odhodlanej vôle pracovať a obetovať za svoj ideál. Nech nás vedie všetkých predovšetkým táto myšlienka. Nie nenávisť oproti niekomu, ale vrelá láska k svojmu štátu, ktorá nás povzbudzuje a so dňa na deň robí spôsobilými pracovať a obetovať za svoj nový slovenský štát. Čo treba ešte z garnitúry minulosti odstrániť, odstránime, ale nie nenávistne, náruživo, hrubo a surovo, ale po kresťansky. [...]

Náš slovenský štát zrodil sa z organizovanej tvoriacej oduševnenej práce za lepšiu budúcnosť slovenského národa. Nielen slovenská vláda, ale každý povedomý Slovák musel by za úhlavného nepriateľa slovenského štátu pokladať toho, kto by miesto tvorenia nových hodnôt prácou chcel ničiť už jestvujúce hodnoty, kto miesto poriadku chcel by vyvolávať zmätok a neskrotenú svoju vôľu neovládal, toho by musel znemožniť skorej, než by kradmou rukou mohol siahať a podkopávať budúcnosť slovenského národa v jeho samostatnom slovenskom štáte. [...]

Ako Boží dar prijímate túto udalosť, ktorá nás všetkých, vládu i pospolitosť slovenskú, zaväzuje k povinnej stráži nad novonarodeným slovenským štátom. Veľká hrivna bola nám daná do rúk Božskou Prozreteľnosťou, aby sme s ňou narábali podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Nechže prináša táto hrivna stonásobné ovocie. Nech sa slovenský národ vzmá-

---

Politická časť vládneho vyhlásenia bola skvelou apologiou slovenskej štátnosti. Vláda nemohla ináč, ako i v tejto, pre život národa rozhodujúcej veci, sjednotiť, stotožniť sa s vôľou národa a ústami Dr. Tisu urobila to statočne." (Slovák" 1939, č.44.)

ha a vzrastie voľne a nehatene teraz už pod vlastnou strechou. Duch boží nech sa vznáša nad naším štátom, duch kresťanský nech nás vedie vo všetkom našom počínaní, aby slovenský národ rástol, mohutnel a prekvital v samostatnom slovenskom štáte. «[128]

»Pestujúc v srdci svojom lásku k národu, presne sme pozorovali beh udalostí v národe a mimo národa, a konštatujúc, že odbila hodina, aby sa rozhodovalo, rozhodol sa celý slovenský snem za osamostatnenie sa Slovenska v nezávislom slovenskom štáte. Neúprosná rovnosť čiary politického vývinu znázorňuje teda tento postup slovenských zákonodarcov, ktorej čiare udalosti a zásahy vonkajšie daly len rýchlejší spád, ale nijako neurčovaly jej smer. Máme teda samostatný slovenský štát, lebo tak si to vynútila železná logika prirodzeného vývinu slovenského národa. Hoci vývin udalostí išiel takým tempom, že nebolo času na dlhé úvahy, národ sám vo víre udalostí nestratil hlavu a vedúci jeho činitelia nezakolísali. Že národ sám neprišiel do zmätku, dokázaly udalosti vojenského puču 10. marca. Bez rozkazu, bez úpravy a presa ako by na povel, jednotne sa postavil národ na obranu slovenskej slobody všade po celom Slovensku, takže za niekoľko hodín zlikvidovaný bol plánovite pripravený a s celým vojenským a štátnym aparátom podporovaný puč. Národ nesklamal, lebo stál na prirodzenom základe svojho práva, ktorého si bol vedomý tak hlboko, že nevedel pripustiť ani možnosť, aby toto jeho právo mohlo byť neuznané a pošliapané. Sklamali však jednotlivci, ktorí nemali prirodzeného spojenia s národom, s jeho historickým právom, ktorí mali pred sebou nie uplatnenie práva slovenského národa, ale hľadali seba, svoje uplatnenie, mali na zreteli svoju slávu, a preto v pohnutých časoch, nemajúc pod sebou pevného základu – práva a záujmov národa, žijúc

128 „Slovák" 1939, č. 63.

už dávno v krútňave osobných záujmov – stratili orientáciu. Národ nesklamal a ani nikdy nesklame. «[129]

»Vzdajme Bohu vďaky, že slovenský národ sa osvedčil – zakolísanie jednotlivcov nech nám slúži za memento, aby sme len zaisteným kvalitám sverovali spravovanie osudu národa. Na prvom mieste je to kvalita absolútneho odosobneného zapnutia sa do služieb záujmov národa. Nesklamal národ, lebo stál na objektívnej pôde svojho prirodzeného a historického práva, nesklamali tí jednotlivci, ktorí držali ruku na tepne národa a jeho práva a stáli vždy bezpodmienečne len v službe národných práv. Sklamali, ktorí v politike hľadali seba, svoju slávu, alebo svoje obohacovanie a ktorí práve preto v rozhodnej chvíli zabudli na národ a na jeho historickú líniu a zachraňovali seba a svoju pozíciu.

Myslím, že niet pochybností o tom, že nám ide a musí nám ísť o národ a v záujme národa musí nám ísť aj o kvalitný výber tých, ktorým sa osud národa sveruje. A tu je zasa vhodné, aby sme si pripomenuli štátne vládne vyhlásenie:

Nebolo v dejinách slovenského národa pokolenia, ktorému by bola bývala sverená hrivna tak vzácna ako generácia naša. Tento mimoriadny údel zaväzuje nás k jedinečnej zodpovednosti za svedomité narábanie s tou hrivnou, aby sme nielen udržali štát, ktorý nám bol daný, ale aby sme ho od prvých základov tak vybudovali, aby trval, prekvital pre všetky pokolenia budúcnosti.

Položení sme boli na váhu dejín a boli sme určení spôsobilých, aby sme mali svoj štát. Máme ho a teraz je na nás, aby sme pred históriou dokázali, že sme hodní tohto úsudku a že sme schopní svoj štát si udržať. Nesmie sa stať, že by sa tento dôkaz spôsobilosti slovenského národa nepodaril, lebo vtedy je koniec i slovenskému národu. Je pravda, že aj doterajšom

129 „Slovák“ 1939, č. 77.

politickom boji často sme prízvukovali víťazstvo svojej Strany, spomínali sme že ak nevyhráme, bude zle, ale vtedy išlo len o zmenu režimu, išlo len o to, či bude vládnuť pravičiar alebo ľavičiar. Teraz však ide o život národa, a keby si on nevedel udržať svoj štát, nepozostávalo by mu nič iného ako poroba a národná smrť. Teraz už nejde o to, či bude v národe vládnuť ten, či onen smer, ale ide o to, či si slovenský národ bude vládnuť sám nad sebou, alebo bude vládnuť nad ním cudzí. Preto je potrebnejšie, než kedykoľvek doteraz v histórii slovenského národa, aby si Slováci uvedomili vážnosť situácie a povedali si hlasne a otvorene: dosť už hádok, nech už raz prestanú všetky osobné škriepky, všetci ruka v ruke do práce za rozkvet slovenského štátu, od ktorého závisí život národa.

Treba, aby sme túto devízu na celej čiare uplatnili a aby sme si uvedomili, že je to práca budovateľská, ktorú národ od každého z nás očakáva. Práca a nie osobné ambície, za ktorými sa ženie nielen zanedbávaním pozitívnej budovateľskej práce, ale prekážaním aj iným v takej práci. Práca, ktorá je súčiastkou štátu a ktorá preto akákoľvek malá, naoko bezvýznamná, predsa je len súčiastkou budovania celku a preto je potrebná. Pozitívna práca na mieste, ktoré je mi určené, je potrebou nášho každodenného života, a nie vynášanie svojej osoby do popredia. «[130]

Pretože o vzniku slovenského štátu šírily sa nepravdivé zprávy, pokladal Dr. Tiso za potrebné, aby ako najpovolanejší účastník všetkých udalostí objasnil cestu slovenského národa k samostatnému štátu.

»V zahraničí v posledných časoch opäť pracovala zlomyseľná propaganda proti nášmu štátu. Bolo nadhodené: čo by asi vedenie štátu a vedenie Strany povedalo, keby ho tak ktosi postavil pred súd národa a keby národ mal súdiť o terajšom jeho

130 „Slovák“ 1939, č. 77.

počínaní? My sme ten súd národa od 6. októbra niekoľkokrát vyvolali. Chodili sme s nedele na nedeľu po shromaždeniach, chodili sme po väčších a menších mestách, svolávali sme konferencie našej Strany a každá taká príležitosť bola vlastne jeden súd a tento súd vyznel vždy v tom smysle, že od 6. októbra ide vedenie Strany neochvejne na línii nášho historického slovenského života, ide na línii ostrým pozorovaním všetkých okolností, ktoré sa okolo nás odohrávajú, ide na línii, na zreteli majúc jedno: zabezpečenie života, samostatnosti a slobody slovenského národa.

My sme tento súd vyvolávali niekoľko ráz, ale dnes tu zasadá tribunál oficiálny, tribunál sostavený naším organizačným poriadkom a naším zákonom o štátnej strane. Som presvedčený, že tak ako na verejných manifestáciách, takrečeno plebiscit ľudu vyznel vždy priaznivo, uznávajúc objektívny, národu prospešný a jedine možný postup, ktorý sme volili, aj ten dnešný tribunál, náš sjazd, tento plebiscit potvrdí a k tomuto rozsudku sa tiež pripojí.

Je potrebné o týchto udalostiach aj pred týmto fórom si pohovoriť, lebo mnohé detaily, mnohé udalosti, ktoré sa od 6. októbra minulého roku odohrávaly, alebo nie sú dostatočne známe vôbec, alebo vari mnohým delegátom nie sú v živej pamäti a pozabudlo sa už na ne. A nemožno paušálne súdiť o našom postupe tak, aby človek nehľadel na to, v akých pomeroch, v akých okolnostiach sa to alebo ono podniklo.

Pred rokom schádzali sme sa do Žiliny, schádzali sme sa po nezdarených rokovaniach s Hodžom, vtedajším premiérom, a Benešom, vtedajším prezidentom republiky. Videli sme a mali sme to znova a znova dokázané po každom rokovaní, že títo ľudia nijakým spôsobom nechcú pripustiť, aby sa slovenská otázka ešte i vtedy ako taká prejednávala.

Keďže sme mali zmarený každý pokus, rozhodli sme sa konečne svolať do Žiliny výkonný výbor Strany, aby rozhodol o ďalšom postupe. Uverejnenie tohto rozhodnutia v novinách bolo bombou v Prahe. Vedeli dobre, že to už nebude preťahovanie, taktizovanie so slovenským problémom, ale že to bude definitívne rozhodnutie. A preto, hoci my sme sa schádzali len ako výkonný výbor ľudovej strany, a to opozičnej strany, aby sme rozhodli o svojom stanovisku, priblížily sa k nášmu pochodu všetky ostatné strany a prišly do Žiliny na naše snemovanie. Išlo o to, či sa dohodneme tam všetci slovenskí poslanci na niečom slovenskom, alebo nie. Pravda, náš výkonný výbor mal pred sebou návrh svojho predsedníctva, ktorý návrh znel takto: My 6. októbra vyhlásime svetu, že sa pridŕžame samourčovacieho práva slovenského národa a svetu oznámime svoje nároky a svoje práva. Len druhoradou bola pre nás otázka, čo doma, čo vnútri, aké prostriedky budú nám stáť k dispozícii, aké následky to bude mať. Vycítili sme, že je tu snaha prekaziť naše usnesenie, aby sme išli do sveta, do cudziny, ale aby sme ďalej jednali, keď už aj nie s Hodžom a Benešom, teda s domácimi Slovákmi v užšom krúžku.

Výkonný výbor vtedy rozhodol: Vítame každého, kto chce s nami na spoločnom dosiahnutí nášho programu spolupracovať ale najprv si vybavíme svoje vlastné veci a urobíme to, na čo sme výkonný výbor svolali. Toto naše konanie vyplnilo predpoludnie. Vyniesli sme rezolúciu, ktorú sme poslali do Prahy. Keď sme boli po tomto historickom fakte, povedali sme bratom Slovákom: teraz môžeme rokovať o spoločnom postupe. Myslím, že každému bolo jasné, prečo bolo nevyhnutné voliť tento postup. Udalosti sa valily rýchlym tempom ďalej. Ešte ten deň nastal obrat vo vnútornej situácii bývalej republiky. Prezident zaďakoval, bola obnovená vláda a tak sme boli menovaní ešte do vlády česko-slovenskej aj my s tým, že

zákonom bude to, čo sme si odhlasovali na bratislavskej manifestácii a na čo pristúpili i naši slovenskí bratia z bývalých centralistických strán, - že totiž začína sa budovať autonomné Slovensko. Na tomto podklade sa začal ďalší vývoj nášho domáceho života. Návrh na autonomiu, podpísaný našimi bývalými centralistickými kolegami, teda ako spoločný návrh, okrem malých výnimôk, všetkých slovenských zákonodarcov, doniesli sme do Prahy, aby ho ministerská rada prijala a aby mu dala placet, a tak aby sme dostali záruku, že z tohto návrhu sa stane v krátkom čase zákon, aby sme na zákonitom podklade mohli potom postupovať ďalej. V ministerskej rade náš návrh prešiel hladko. Tam videli situáciu a uvedomovali si to, že prešly časy malicherného jednania o veľkých národných problémoch. Pravda, ťažšiu situáciu sme mali už s predstaviteľmi parlamentných českých strán. Keďže sme neboli spokojní s tým, aby nášmu návrhu len ministerská rada dala placet, lebo sme vedeli, že posledné slovo v tomto bude mať parlament, chceli sme mať záruku všetkých predsedov koaličných strán, i mimo koalície stojacích českých strán, že návrh náš prejde tak, ako sme ho podali, že sa na ňom nedá nič meniť a že toto bude základ nášho ďalšieho rokovania. Bolo to rokovanie ťažké, rokovanie dlhé, „svízelné", ako a vtedy vravelo, veľmi „svízelné". Po dvojdennom rokovaní prijali ho, pravda, všetci, ale nepodpísali ho všetci.

A zasa to musí naša verejnosť vedieť, a to nielen doma u nás, ale najmä v zahraničí, a ak počúvajú naši americký bratia Slováci, nech to teda počujú: Šrámek bol jediný, ktorý náš návrh nepodpísal ešte ani vtedy. Bol prítomný na konferenciách, zúčastnil sa na rokovaniach, ale prv, ako by ho mal podpísať, sa stratil. Podpísali ho všetci, iba Šrámek nie. Poznali sme význam a váhu nepodpisu Šrámkovho, obišli sme sa i bez tohto podpisu.

Situáciu po 6. októbri možno charakterizovať tak, že národ bol oduševnený, radosťou naplnený, že to túžené, to toľko oslavované, toľko zdôrazňované, toľkými obeťami posvätené slovo, autonomia, stalo sa skutkom, životom. S takouto radosťou sa potom pustiľ národ do práce. O tomto, pravda, vieme, tohto sme boli všetci účastníci, o tom nebudem priamo hovoriť, ale pre historickú pravdu musím spomenúť udalosti vnútorného života vládneho.

Čím viacej sme sa púšťali do pozitívnej, kladnej budovateľskej práce, tým väčšmi vytriezveli v Prahe zo septembrového úderu pomníchovského a začali obracať a spomínať, že čo sme pod tlakom pomerov podpísali, nemusí sa všetko splniť. A začalo sa znova jednanie, jednanie na pôde parlamentu s naším návrhom, ktorý bol podpísaný a ktorým sa zaviazali, že ho prevedú tak, ako ho podpísali. My sami sme neboli spokojní s naším návrhom, veď keď sme ho robili, nikto z nás nevedel, že toto sa má stať niekedy skutkom tak, ako sme to bratislavskému sjazdu predostierali. Mysleli sme, že nedostatky pri dobrej vôli sa napravia a v skutočnom živote podľa potreby zmenia. Preto sme ho nechceli dať obstrihovať. Ale parlamentní zástupcovia českých strán robili opak toho a i tento náš nedokonalý návrh, i tento náš malý návrh začali obstrihávať, začali paragrafmi doplňovať a úmyselne skomolovať. Ináč sa to vysvetliť nedá, iba tak, že ho úmyselne skomolovali preto, aby z takéhoto skomoleného návrhu vznikla kolízia, nevyhnutné vysvetľovanie a zasa nové ďalšie jednačky. A tak nastaly ťažkosti a nový „Kuhhandel“, ako to bolo vždy. To sa dialo na pôde parlamentu a vnútri vo vláde.

Svet ani o tom nemá vedomosti, akým spôsobom sa usiloval dostať všelijakými vnútornými pokusmi stratenú moc opäť do rúk. Išlo to systematicky a premyslene. Najprv prišiel poverený generál a na území Slovenska účinkujúcej armády s návrhom,

nie s návrhom, ale takrečeno s diktátom, v ktorom žiada, aby som mu ja, ktorý som vtedy vec ministerstva vnútra spravoval, do jeho rúk odovzdal právomoc krajinského úradu, prepustil mu políciu a žándárov. Rozumie sa, že s mojej strany nemohla byť odpoveď inšia, ako: Nie, a to za nijakú cenu nie. Aby som to hladko nejakým parlamentným spôsobom so stola sniesol povedal som: Keď mi donesiete protokol o tom, že vtedy, keď sa začaly vojenské operácie v Sudetách, právomoc pražského krajinského úradu prešla na vojsko, a keď mi donesiete dokument o tom, že vtedy, keď sa vojenské operácie začaly v Čechách, všetci žandári a policajti prešli pod vedenie vojska, vtedy budem o tomto meritórne uvažovať a rozhodovať.

Pravda, takýto protokol nejestvoval, lebo v Česku to ani nepovažovali za potrebné, aby právomoc krajinského úradu prenášali na vojsko a nebolo potrebné políciu a žandárstvo stavať pod vojenské velenie. Preto s ním ani neprišli. Ale to nebolo ešte dosť. Generáli z Prahy opäť a znova prichádzali a stále nové a novšie požiadavky stavali. Z týchto požiadaviek som videl, že je tu snaha obstrihovať autonomné práva, že je tu snaha dostať nazpäť tú moc, ktorú im 6. október vyrval z rúk. Stáli sme na stráži a povedali sme: Niet tej moci na svete, ktorá by nám to, čo nám 6. október doniesol, z ruky vyrvala. A ak národ nepôjde napred, nazpäť viac nepôjde!

Rokovalo sa o zmocňovacom zákone na pôde parlamentu a všetci tí, ktorí boli bližšie k týmto udalostiam, môžu poznamenať k rozpomienkam, aký to bol krutý boj vo veci zmocňovacieho zákona, ktorý mala dostať do rúk pražská vláda, ktorý mal právo meniť ústavu, a teda zlikvidovať 6. október. Aký to bol boj o voľbu prezidenta, o ktorom sa nevedelo, kto to má byť a či má byť prevedená voľba.

Boly to urputné boje, v ktorých pri každej príležitosti sa len jasnejšie ukázala neúprimnosť Prahy a ukázalo sa nad slnko

jasnejšie, že donútením urobili to, čo urobili, a preto sa z toho chcú dostať von. My sme vo svojom práve a boji išli ďalej. Zvolili sme prezidenta, odhlasovali sme potom zmocňovací zákon, pravda, taký istý i pre slovenskú vládu o slovenských veciach, ako pre pražskú vládu. Aby totiž nijaký zmocňovací zákon z Prahy viac nemohol poriadky robiť na Slovensku, ale aby si to robila slovenská vláda s prezidentovým podpisom. Táto viazanosť bola prameňom najväčších a najurputnejších bojov. Slovenská vláda, poznajúc svoje povinnosti k slovenskému národu, držala tempo, vynášala zákony a nariadenia podľa svojej chuti, podľa svojej vôle, podľa svojho srdca, ktoré sme však museli posielať prezidentovi na podpis do Prahy. A tam páni byrokrati v prezidentskej kancelárii robili s týmto, čo chceli. Staly sa nám prípady, že naše vládne nariadenie, ktoré mal prezident len podpísať, poslali si na pripomienkové pokračovanie v Prahe, ba nielen na pripomienkové pokračovanie v Prahe, ale poslali ho na pripomienkové pokračovanie do Bratislavy mimo vládnych kruhov. Toto zachádzanie malo nás urážať, ale my sme sa urážať nedali, veď to musí byť chlap, čo ťa urazí. Kto nie je schopný urážať, ten môže robiť čo chce a neurazí.

Ale keď to tak ďaleko išlo, že jeden takýto návrh, ktorý mi osobne sľúbil prezident v najkratšom čase poslať nazpäť podpísaný, viac-menej súkromná osoba doniesla mi do môjho úradu s otázkou, čo s tým má robiť? – musel som tomu pánovi povedať: Choďte do Prahy, povedzte pánu prezidentovi, že nereflektujem už na jeho podpis, lebo 18. januára bude zasadať snem a slovenský snem toto vynesie ako zákon a bude z toho zákon, či sa to komu bude ľúbiť alebo nie.

Prišiel čas snemu. Náš slovenský snem pustil sa do svojej práce, pracoval s chuťou, s oduševnenosťou a obozretnosťou. V sneme bola to naša vôľa, kde sme si povedali: Touto cestou

sa oslobodíme i od tých posledných kuratelských ustanovizní, ktoré by chcely držať nad nami ako nad maloletými svoju ochrannú, škrtiacu ruku. Slovenský snem to bude, odkiaľ bude vychádzať to historické slovo: Slovák na svojej zemi je svojím vlastným pánom a nik iný mu rozkazovať nebude. A keďže sme mali aj snem, to bol ten vrcholný bod Pittsburghskej dohody, vtedy sa začala tam tvoriť ideologia a frazeologia, že máme všetky atribúty samostatného slovenského štátu, budujeme si svoj štát a ideme do svojho štátu. Iba armáda a zahraničné zastupiteľstvo nám ešte chýbalo, aby sme mali všetky atribúty slovenského štátu.

Jednania obchodné, ktoré sa vtedy ešte vždy konaly v Prahe, daly nám príležitosť znova poznávať, že ak menom niektorého národa bude hovoriť ktokoľvek iný, ten národ vždy bude poškodený. Skusovali sme, že páni chodili za naším chrbtom do Berlína a chodili inde vyjednávať obchodné smluvy a nás do toho nechceli nikdy ani len pritiahnuť. A keď sme si hľadali a aj našli cestu, proti všetkým diplomatickým predpisom, nechajúc Prahu, išli sme sami rokovať do Berlína o obchodnú smluvu a povedali sme si: odbyt slovenského dreva si ujednáme sami, odbyt dobytka, dovoz a všetko, čo potrebujeme, budeme si robiť sami. Toto pánov rozčertilo nadmieru. Nedivíme sa. Aj tento boj, tieto momenty prispely len na to, že sa vnútorná situácia naplňovala elektrinou so dňa na deň, s týždňa na týždeň.

A keďže Praha si trúfala už v tomto čase poslať generála na Karpatskú Ukrajinu a odmontovať vládu Karpatskej Ukrajiny, ktorú sme vlastne my doniesli do Prahy a trúfala si odmontovať vládu v Užhorode, ku ktorej sme my dopomohli – a keď sa videlo, že to ide bez všetkých otrasov, trúfali si to previesť i na Slovensku a povedali si: A teraz po Užhorode odmontujeme Bratislavu a postavíme českého četníka, českého vojaka,

českého sudcu atď. – na staré miesta. Takto prišiel 10. marec, puč českých generálov, českých dôstojníkov, četníkov, vojakov, policajtov a úradníkov, ktorí presne dňa 10. marca ráno o 8. hodine dostavili sa na svoje opustené miesta. Pamätáte sa a ste si vedomí tohto všetci. Pravda, táto hra netrvala dlho a nijaký puč sa neskončil za dve hodiny tak neslávne, ako tento generálsky puč český na Slovensku. Nebolo tu treba nijakého zvláštneho zásahu, naša akademická mládež v Bratislave spevom držala náladu ulíc, držala povedomie Slovákov, aby sa nedali strhnúť k nijakým výtržnostiam. Táto istá nálada išla i po vidieku a robila zo Slovákov hrdinov. Mladí chlapci odzbrojovali četníkov a gardisti dostávali do rúk kolony aut, guľomety a zbrane, no nepoužili ich na vraždenie, ale ich používali iba na výstrahu, že Slovák má v rukách a bude mať v rukách vždy tú zbraň, s ktorou si svoju slobodu a svoju samostatnosť obráni.

V týchto historických dňoch nastal neočakávaný obrat. Myslím, že Praha s týmto obratom najmenej počítala. V Bánovciach ma zastihol odkaz Vodcu a ríšskeho kancelára Adolfa Hitlera, že ma prosí k sebe ešte toho dňa, ešte 12. marca. Vybral som sa do Bratislavy, dal som sa do styku s vládou a dal som sa do styku s členmi predsedníctva, ktorí v Bratislave bývajú, a oznámil som im autenticky overenú skutočnosť, že áno, pozvánka nie je fiktívna, ale skutočná, aby rozhodli, či mám ísť a či nie. Rozhodlo sa zrejme, že pozvaniu musím vyhovieť. A tak som sa v sprievode kolegu Štefana Danihela vybral do Berlína. Známe sú udalosti, ktoré sa tam odohrávaly. A ja, vracajúc sa k tomu dňu vo svojich rozpomienkach, vždy len to si hútam: Veľkosť Adolfa Hitlera som nevidel nikdy väčšiu, ako vtedy, keď nemusel volať nikoho, nemusel oznamovať nikomu, ale najmä nie nám Slovákom, maličkému národu, čo chce robiť, – že vtedy urobil to veľkodušné gesto a povedal

nám: »Je tu čas, aby ste sa rozhodli. Lebo ak sa nerozhodnete teraz, udalosti, ktoré budú v najbližších hodinách nasledovať, zastihnú vás a pochovajú vás.« Za túto veľkodušnosť, ku ktorej nebol ničím viazaný, vďačíme mu odvtedy stále za náš štát. Ja som ho skromnými slovami uistil, že sa v slovenskom štáte nikdy nesklame.

Potom zasadal slovenský snem 14. marca a jednohlasne celý snem, tak ako bol 18. decembra zvolený, jednohlasne sa usniesol, že roztrháva sväzok, ktorým bol viazaný k Česko-Slovenskej republike, a že si tvorí svoj samostatný slovenský štát, v ktorom chce, aby slovenský národ samostatne, svojsky, podľa svojho ducha, podľa svojej histórie ďalej žil, vyvíjal sa, rástol medzi ostatnými slobodnými národmi. Ustanovená bola nová vláda. Nie z diktátu cudzieho, ale ustanovená bola jediným reprezentantom slovenským, slovenským snemom. A ako sme od 6. októbra nič nerobili bez zákonného podkladu, všade sme nadviazali na zákon, a keď sme ho nemali, tak sme si ho vytvorili, ale zákon sme chceli mať, tak si slovenský snem vyniesol prvý zákon, ktorý ruší všetko to, čo sa duchu slovenskému protiví, a dáva celú zákonodarnú a výkonnú moc – vzhľadom na mimoriadne pomery – do rúk prvej slovenskej vlády.

Tu sa odohrávaly udalosti potom rýchle. Nemecká ríša zrejme musela si pokladať za svoju česť a otázku svojej cti, že ten slovenský štát, ktorý tu ona napomáha tvoriť, ten slovenský štát bude schopný života, bude ochránený a zabezpečený. Je to nielen otázka života slovenského národa, ale je to otázka diplomatickej cti Nemeckej ríše pred svetom, aby sa preukázala, že nič nerozmyslene nerobí, aby sa neblamovala pred svetom, že doniesla na svet nedochôdča, ktoré potom v krátkom čase zhynie. Preto Nemecká ríša a jej Vodca prevzal nad nami ochrannú ruku, o ktorej ochrannej ruke toľko všelijakých, rozumie sa, že zlomyseľných slov šuškaná propaganda pustila do

verejnosti. Že sme nie samostatní, lebo vraj niekto iný nám diktuje. Bratia, ktorí tu žijete, máte príležitosť so dňa na deň skúmať a skúšať, ako ide náš politický život ja vás volám za svedkov, či ide o nejaký diktát napríklad v našom zákonodarstve, v našej vnútornej správe, v našich financiách, v čom nás kto obmedzuje? Ak niekto rozkazuje, je to naše svedomie, náš praktický rozum, ktorý hovorí: s danými pomermi musíme rátať. A toto rozkazuje nielen náš rozum, ale toto obmedzuje aj naša vôľa. Vraj sme nie slobodní, áno, tu by som tak trochu do teoretickej sféry zašiel. Kto je vôbec slobodný? A kde je absolútna sloboda? Ja by som sa vás spýtal, je možné byť voľným v myslení? Ja i v myslení, keď chcem byť logický, musím počítať s realitou. Realita ma núti k tomu, aby som povedal: dvakrát dva sú štyri. A nie dvakrát dva je päť. Teda reality, a nie nejaký aprioristický fígeľ. Ja nemôžem iné povedať a iné myslieť, ale len hovoriť tak, že poviem, čierne je čierne a biele je biele. A nijaká logika, nijaká rafineria nepomôže na tomto.

Ale nehľadiac na to, či sme my menej voľní, aspoň v tých vonkajších znakoch, ako bola bývalá republika? Či sme menej voľní preto azda, že sme videli nemeckého vojaka prejsť na Slovensko a zabudli sme, alebo nesmeli sme vedieť, že v Prahe sedela stále francúzska misia a odtiaľ sa nepohla až do poslednej chvíle? A komu prišlo na um povedať, že Česko-Slovenská republika nie je voľná, že nie je samostatný štát, že nerozhoduje sama o svojich osudoch? A mohol by som povedať rad takýchto príkladov. [...]

Vyvíjame sa slobodne, ale jednu slobodu nesmieme mať: aby sme sa oslobodili od zdravého rozumu a aby sme sa oslobodili od svojho slovenského svedomia, že národu chceme dobre.

Prichádzame už k tým najbližším terajším dňom, pri ktorých dňoch sa mohly zmerať všetky smery odporúčanej

orientácie v našom vnútornom živote. Myslím, že ako dosiaľ nikto nepochyboval o tom, že sme volili správnu cestu, keď sme nechceli pre bratskú lásku dať zahynúť národu, a že správnu cestu sme volili, keď sme nešli za chimérami polonofilstva, ale išli sme vedení poučením, že brat, ktorý ti nedožičil chudobného chlebíčka oravského, ovseného, brat, ktorý je žiarlivý ešte i na to, že sa vôbec menuješ Slovákom, že takýto brat nie je hoden ani slovo povedať za neho a nieto s ním ešte ísť.

Sme za orientáciu nemeckú, verní národnej idei. Volili sme orientáciu nemeckú. A ideme za touto orientáciou, lebo jej veríme. [...]

Ja vás len prosím, aby sme nespúšťali so zreteľa veľkú pravdu, ktorá nás udržala doteraz a ktorá nás môže držať aj v budúcnosti. Väčšia je sila našej idey národnej, než naše fyzické schopnosti uskutočniť túto ideu. A súc si povedomí tejto pravdy, pestujeme túto ideu národnú, slovenskú, buďme jej verní, buďme na ňu ostražití a čakajme čas, aby fyzická sila nemusela vydobývať víťazstvo našej svätej národnej idey. Dbajme na reality v národe, nechoďme v chmárach, nedopusťme sa ničoho takého, čo by skutočnému životu nezodpovedalo. Sjednotili sme národ formálne – hovorím v plnom povedomí tohto slova-, lebo naša národná jednota bola, bohužiaľ, mnoho ráz pri tých neočakávaných obratoch tak rukolapne narušená. Dúfam však, že sa u nás všetky rany časom zahoja.«[131]

Pri prvom výročí zhodnotil Dr. Tiso vykonanú prácu a dal národu smernice pre ďalšiu prácu.

Pri prvom výročí nášho štátneho sviatku zostaneme na sviatočnú chvíľku stáť, nie preto, aby sme ďalej nepokračovali, ale skôr preto, aby sme zpät pozrúc do minulosti jedného roku, prezreli a posúdili svoju doterajšiu prácu v samostatnom štátnom živote. Nech nikto neposudzuje tento kladný kri-

131 „Slovák“ 1939, č. 227.

tický postoj z príležitosti štátneho sviatku ako niečo svätokrádežného, lebo i to je jeden z nových našich životných prejavov, že sme zmenili smysel a chápanie našich národných slávností. Kedysi sme slávili, lebo sme museli, lebo keď sme chceli sláviť, to sme nemohli tak, ako by sme to boli chceli. Dnes slávime, lebo sviatočným postojom chceme vzdať hold začiatku nového života slovenského národa v rámci svojho samostatného štátu, ktorý, keďže si sviatočne hodnotíme, vážne, dôkladne a skúmavo si pozrieme, aby sme zistili, čo sme robili dobre a čo musíme napraviť, aby naša hodnota – naša samostatnosť – nebola ohrozená. Slávnostne teda posúdime minulosť, aby sme podopreli budúcnosť.

Uplynulý rok našej samostatnosti ponímame ako skúšobný rok, v ktorom sa ukázalo, kto a čo obstálo, kto a čo sa osvedčilo, kto a čo má byť odstránené, zamenené alebo opravené, aby sa zo slovenského štátu vybudoval skutočný útulný domov pre všetkých Slovákov a aby na tomto území prekvital štátny orgán rovnocennej kultúrnej práce strednej Europy.

S radostným uspokojením nad dosiahnutými výsledkami našej celoročnej budovateľskej práce na zaistenie základov ďalšej práce konštatujeme:

Plne sa osvedčily hospodárske predpoklady našej štátnej samostatnosti.

Slovenská krajina urodila nám toľko, koľko sme potrebovali. Slovenský priemysel dorobil toľko, alebo priamo, alebo na výmenu získaným tovarom, koľko vyžadovala slovenská spotreba. Zaokryli sme svoje potreby tak priameho konzumu, ako i udržania behu nášho hospodárskeho života. Kultúrny, spoločenský život prechádzal cez historické obraty bez väčších otrasov; orgány štátnej a inej verejnej správy fungovaly bez prestania. Išlo všetko tak ľahko, že mnohí práve pre toto nevedia alebo nechcú si uvedomiť, že sme prekonali historické

časy, ktoré sa prekonávajú obyčajne a skoro všade len v sprievode krvavých revolúcií. Že sa pritom i u nás staly prestrelky, – kto by sa tomu divil, kto vie, že pri takýchto udalostiach inde skutočne sa strieľa. Že sme kde- tu pocítili nejaký nedostatok, koho by to prekvapilo, kto vie, že každý začiatok býva taký. A k tomu ešte začiatok tak prekonávať, ako sme ho museli my: uprostred vojnou zapríčinených hospodárskych porúch. Že prekonaný prvý rok našej budovateľskej práce je jasným prejavom našej odhodlanosti a nezlomnej vôle žiť už odteraz vždy samostatne, ďakujeme medzi iným i týmto skúsenostiam o plnom osvedčení sa hospodárskych predpokladov nášho samostatného života.

Ďakujeme to však ešte aj inému priateľovi, a to: osvedčeniu sa nášho národného celku. Osvedčil sa predovšetkým slovenský ľud. Neorganizované manifestácie po celom Slovensku z príležitosti vyhlásenia slovenského štátu dokazujú, že slovenský ľud spontánne vycítil historický význam dňa. Odhodlanosť k ochrane mladého štátu, disciplinovanosť v udržiavaní verejného poriadku, radostné nastupovanie nielen do formácií HG, ale i do každodennej práce každého druhu dokazuje jeho triezvy smysel pre štátotvornú prácu. Že sa nedal uniesť radostným prejavom k prázdnemu zabíjaniu času, že sa nedal znechutiť vyskytnuvšími sa nedostatkami od vytrvalej práce, je znakom toho, že osamostatnenie neponímal ako popud alebo riziko, lež ako prirodzený následok nášho historického snaženia.

Ľud pracoval, obetoval, trpezlivo znášal horúčosti dňa a pevne veril, že keď sa nedožije terajšia generácia požehnaného ovocia svojho životného diela, tým hodnejšie bude ono pre budúce pokolenia.

Nebola by však naša bilancia o osvedčení sa nášho národného organizmu úplná, keby sme nekonštatovali ešte

i to, v čom máme najväčšiu záruku našej budúcnosti, a to je biologické osvedčenie sa našej rasy. S obdivuhodnou pružnosťou zachycovali sme pomery a prispôsobovali sme sa požiadavkám času. Slovenský človek počas posledného roku vedel stupňovať svoju energiu v práci, vedel prehodiť svoju zručnosť na pole doteraz celkom cudzie a snažil sa zvýšenou prácou alebo pokusmi, vynálezom blízkym, nahradiť kde- tu javiace sa nedostatky. Tak vedel pracovať slovenský chlapec namiesto muža, slovenský úradník namiesto troch odišlých, tak vedel Slovák – nevojak ako gardista ísť brániť hranice a tak vedela sa z radosti nad osamostatnením sa národa zdvihnúť celková chuť k životu, že v mnohých rodinách uprázdnené už kolísky znova naplnila malými Slovákmi.

S takýmto biologickým kapitálom pracoval náš slovenský národ cez celý prvý rok svojej samostatnosti. I toto svoje posledné snaženie sprevádza tým istým posvätným náboženským zápalom, ktorý charakterizoval jeho boj za autonomiu a celé jeho tisícročné dejstvovanie. Bol si vedomý toho, že každý národ má len dotiaľ hodnotu, kým žije svojím vlastným, od národov sa odlišujúcim, zvláštnym životom. Preto sa slovenský národ tak urputne pridŕžal svojho svojrázu vo všetkom, a preto vyplnil i celý minulý rok budovateľskej práce svojej samostatnosti prehlbovaním svojej samobytnosti na celej čiare. Slovenskosť v literatúre, v umení, v krojoch, v obyčajoch, v škole, spoločnosti, slovenský ráz v bytovom zariadení, slovenský charakter v politike, v práci, v obrane štátu – boly devízou nášho obnoveného štátneho života. Preto sa nám to podarilo, - preto je naša prvá výročná bilancia taká aktívna!

S vierou v Boha, so spoliehaní sa na tento biologický kapitál nášho národa, opierajúc sa o požehnanú Slovenskú krajinu pôjdeme svojou cestou ďalej v tom presvedčení, že Slovák sa na svete nielen nestratí, ale že uvoľnený od cudzej nadvlády

rozprestrie zdravé krídla k mladistvému rozletu, aby preukázal svetu, že vie nielen pre seba zariadiť pokojný domov, lež vie priniesť cenné hodnoty k spoločnej kultúrnej práci ostatných národov.«[132]

»S prácou, vykonanou minulého roku na každom poli národného života, môžeme byť spokojní. Vykonali sme viac, než predtým celé slovenské generácie – vďaka tomu, že sa táto práca išla pod egidou vlastného štátu. Vykonali sme toho viac, než sme sami mysleli, a viac, než cudzí pozorovatelia od nás očakávali. Nekonštatujeme toto pre zadosťučinenie a s tým úmyslom, aby sme uspokojení s dosiahnutým výsledkom založili ruky na pohodlný odpočinok, ale aby sme rozptýlili posledné pochybnosti o našej životaschopnosti a do ďalšej práce povzbudili teraz ešte i tých, ktorí pochybovali o možnosti nášho samostatného života.

Vykonali sme toho mnoho, - že nie všetko, je prirodzené, veď účtujeme len z jedného roka. Ale i tak je to nie pravda. Lebo v zásade vykonali sme už všetko, čo je na úplné vybudovanie našej samostatnosti potrebné, treba len času, aby sme tieto zásadné riešenia i v reálnom živote uskutočnili. Ktorý je to ten úsek nášho verejného života, ktorý by ešte nepodliehal suverénnej moci nášho štátu? Všetky zákonné opatrenia v duchu a v mene slovenského národa vynesené na usmernenie politického, kultúrneho, hospodárskeho a sociálneho života, sú už tu – treba len času, aby sa podľa potreby a záujmov našich zásad realizovaly. A ako sme boli úplne suverénni v určení zásad, tak zasa i v uskutočňovaní zákonných opatrení jedine my a náš úsudok o tom, kedy, v akej miere a akým spôsobom sa majú tie zásady realizovať, budú rozhodovať. Že naše rozhodovanie bude vedené jedine záujmom slovenského národa a štátu, netreba osobitne pripomínať tomu, kto pozorne

132 „Slovenská politika“ 1940, č. 61.

sleduje naše počínanie nielen v ďalšej minulosti, lež najmä počínajúc 6. októbrom a 14. marcom. A že vedení týmto jediným ohľadom rozhodovali sme dobre, potvrdzuje prítomnosť, založená na udalostiach po 6. októbri a 14. marci. Zárukou pokojnej našej budúcnosti môže byť teda len to isté: rozhodovanie vždy jedine so zreteľom na záujem národa a štátu.

Pravda, »záujem národa a štátu« je taký široký pojem, že o jeho konkrétnom obsahu treba rozhodovať s prípadu na prípad a je potrebné, aby tí, čo o ňom rozhodujú, mali tie kvality, aby skutočne vždy uhádli, čo v danej chvíli vyžaduje záujem národa a štátu. Politická výchova našich rozhodujúcich činiteľov na každom mieste vedená odosobneným národovectvom a v duchu dejín slovenského národa, je základom vyžadovanej kvalifikácie.

Hoci »záujem národa a štátu« v meniacich sa situáciách môže byť iný a iný, v jednom ohľade je vždy ten istý. A to je: uznanie samobytnosti národa a samostatnosti jeho štátu. Nemôže byť situácie, v ktorej by »záujem národa a štátu« neznamenal toto. Je to úplne v duchu toho starého pravidla: primum esse, dein philosophari. Preto nemôže byť pre nás prijateľná nijaká politická koncepcia, ktorá by neuznala samobytnosť národa so všetkými dôsledkami tejto tézy, medzi ktorými je už teraz veľké konkrétum samostatnosti nášho štátu. A ak hľadáme na našej politike známky kresťanskej filozofie, tak iste niet kresťanskej zásady pre praktickú národnú politiku nad túto. Preto naša politická orientácia nielen že sa neprotiví kresťanským zásadám, ba práve je priamo nimi diktovaná, že priateľstvo k nám posudzujeme podľa toho, kto uzná našu národnú samobytnosť a samostatnosť štátu – to je to esse – a len potom hľadíme na ďalšie superedifikáty – ako kultúrne spoločenstvo, historická minulosť atď. lebo chcieť nám pod titulom vyššej kultúrnej organizácie vziať našu národnú samobytnosť

a štátnu samostatnosť znamená toľko, ako chcieť stavať vyššie záujmy na nižších rumoch, čo sa protiví zásade kresťanskej filozofie »gratia non destruit naturam«. Nerobíme svojej kresťanskosti hlučnú jarmočnú reklamu po svete, hoci by sme len naše najvnútornejšie záujmy tlmočili, - nerozhlasujeme sa za záchrancov kresťanskej kultúry v dunajskej kotline, hoci pragmatikálne odkrytie toho podzemného toku našej histórie by na náš účet pripísalo, čím sa iní chvália. Ale nepriznáme kresťanský epiteton politike a štátom, ktoré nechcú uznať našu národnú a štátnu existenciu, ale keby sme sa mali prispôsobiť k ich »vyššej kultúrnej« nadstavbe, museli by sme zlikvidovať nejedno svoje kultúrne, hospodárske a sociálne zariadenie, a to na ujmu zásad kresťanskej politiky a hlavne na ujmu kresťanskej sociologie.

Pridržiavali sme sa prirodzeného práva samobytnosti svojho národa a nielen že sme sa udržali na živote v tých najneprajnejších okolnostiach, ale sme dosiahli i vrchol politickej realizácie prirodzeného práva v samostatnom štáte. Pridržiavať sa budeme hierarchického poradia životných potrieb a záujmov svojho národa v budúcnosti, a preto pevne veríme, že budeme tu i v budúcnosti, lebo je to už nielen prejavom našej vôle, lež nevyhnuteľným dôsledkom železnej logiky dejín! «[133]

»Práca v záujme národa konaná je služba verejnosti, obyčajne zvaná politikou. Táto práca, zvaná politikou, musí byť zdobená tými istými známkami. Politika minulosti vedená bola všeobecným postavením národa pod cudzou nadvládou, bola teda bojom opozície proti tlaku cudzej nadvlády; vedená musela byť na teréne roztrieštenosti národnej pospolitosti podľa metód vládnucej kliky, ktorá bola inšpirovaná myšlienkami akreditovanej ideologie liberálnokapitalistickej, materialistickosociálnej, šovinistickonacionálnej tej-ktorej

133 „Slovák" 1940, č. 61.

epochy svojho dejstvovania. Keďže vôbec nebola pripustená k aktívnej práci budovateľskej okrem malých možností súkromného podnikania, odkázaná bola na pole heslovitej sily rečnenia a na stupňovanie národnej a sociálnej chudobitosti. Vo všeobecnosti vedená bola nie kladným rozvíjaním svojskosti, lež odrážaním útokov nadvlády, preto bola charakteru viac negatívneho a usmerňovaná bojom, uplatňovaným proti tlaku. Ako je pravda, že minulosť sa nedá jednoducho zotrieť, lebo sa prelieva do prítomnosti, tak je pravda, že táto politika minulosti prechádza a uplatňuje sa v prítomnosti, hoci niet pre ňu už oprávnenia, lebo niet pre ňu už objektívnych predpokladov. Z duše slovenskej prítomnosti musíme vypudiť všetky tieto známky politiky minulosti, ak chceme svojmu národu zabezpečiť budúcnosť. Životným potrebám slovenského národa primeraný pracovný program, prevádzaný prostriedkami a spôsobmi zodpovedajúcimi duchu slovenskému, tvorí podstatu slovenskej politiky prítomnosti. To je teda činnosť premyslená, nie improvizovaná v pouličných demonštráciách, to je činnosť dôsledná, nie so dňa na deň sa meniaca podľa náhodilej inšpirácie, to je činnosť kladná, vecnými predpokladmi a programovými túžbami usmernená, vyjadrovaná pozitívnym zameraním k blahu národa. Táto pozitívna činnosť zameraná vždy len a len k blahu národa, počíta a vyčerpáva sa predovšetkým kladnými podujatiami a len v druhom rade pripúšťa ako nevyhnutné opatrenie negatívne, teda zakročenie proti niečomu ako prekážke cieľu blaha národa. To je práca budovateľská, štátotvorná práca prítomnosti a budúcnosti, oproti tamtej, ktorá je prácou z minulosti nám vnúteného opozičného boja, ktorý je dnes viac než čokoľvek iné smiešnym anachronizmom. Ako po dosiahnutí štátnej samostatnosti a po nadobudnutí presvedčenia, že sme v každej veci schopní žiť samostatne, bolo by provokáciou chcieť predpokladať

o národe, že by sa chcel vrátiť do štátoprávnych pomerov minulosti ďalšej i bližšej, tak je ťažkým previnením oproti životným záujmom národa chcieť prevádzať v jeho samostatnom živote, keď si vládne on sám nad sebou, politické spôsoby tejto minulosti, teda boj opozície, boje osobné a boje triedne. 14. marca slovenský národ pochoval svoju minulosť, začal novú epochu svojho života obdivuhodným napätím všetkých svojich síl v budovaní svojho samostatného života. Nuž buďme hodní synovia tohto národa: dajme stranou minulosť a jej spôsoby, lebo to bola minulosť poroby. Na úslní samostatného života naša metóda je: práca, klad, svornosť a tak radosť zo života.«[134]

Slovenským štátom dosiahol slovenský národ splnenie svojich túžob a svojho prirodzeného práva.

»Dnes je slovenský národ už doma. Je doma na historickej čiare svojich otcov, žije na svojom a po svojom, lebo sám si spravuje svoj život podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Má svoj slobodný štát úplne už vybudovaný, s vyvoleným prezidentom, so svojou vládou, so svojím snemom, ktorý vynáša zákony, so svojimi úradmi, ktoré vykonávajú zákony. Slovenský národ je doma: má svoju armádu, ktorá ho bráni, má svoje školy, v ktorých sa vyučuje nielen po slovensky, lež i v duchu slovenskom, má svoju HG, HM, v ktorých sa národ vychováva poriadku, disciplíne a práci za národ. Slovenský národ je doma: pestuje si svoju slovenskú a kresťanskú kultúru, vo svojich kostoloch, cirkevných spolkoch, v Spolku sv. Vojtecha a Matici slovenskej, má svoje Národné divadlo, svoje filmovníctvo, má svoje banky, obchody a družstvá a je v plnom rozbehnutí, aby do svojich rúk prevzal obchod, priemysel a prírodné bohatstvo Slovenska.

134 „Slovenská politika“ 1940, č. 62.

Slovenský národ je doma – s radosťou si to uvedomujú jeho synovia a dcéry, i keď vidia začiatočné ťažkosti a počúvajú opačné hlasy domácich a zahraničných poblúdených bratov. Sme doma, hovoria si často a opätovne s veľkým uspokojením. Dobojovali sme boj za právo nášho národa, vedení od vekov našimi najlepšími, Hollým, Štúrom, Hurbanom, Moysesom, Rázusom a Hlinkom. Sme doma a menujeme sa už svojím vlastným menom; žijeme a robíme už len pre seba. Nemýli nás zahraničná propaganda, ktorá by nás znovu chcela zapriahnuť do cudzích služieb, a nemýlia nás ani hlasy domácich nespokojencov, ktorí už nemôžu vykonávať nadvládu nad Slovákom, alebo dostávať žírne odmeny za zradné zapredávanie národa cudzím záujmom. My, ktorí sme ani v minulosti nehľadali seba, lež historické a prirodzené právo národa na svojský život, s plným povedomím radostnej skutočnosti tvrdíme a vyznávame: slovenský národ je doma. Slovenská republika je jeho domovom, domovom slobodným, nezávislým, po ktorom slovenské generácie nielen túžily, lež ktorý domov – dá Pán Boh – našou prácou stane sa šťastlivým príbytkom všetkých Slovákov. Lebo pre nás, takto smýšľajúcich Slovákov, to radostné povedomie: sme doma, znamená radostnú a oduševnenú prácu na povznesení svojho štátu. Sme doma i v tomto ohľade, pri tradícii nášho národovectva, ktoré sa vyčerpávalo prácou a obetami za národ a odmeňované bolo sladkým a povedomím vykonanej práce za národ. A sme pevne odhodlaní zostať doma pri tradičnom chápaní slovenského národovectva, že len práca za národ bude dôkazom vlastenectva.

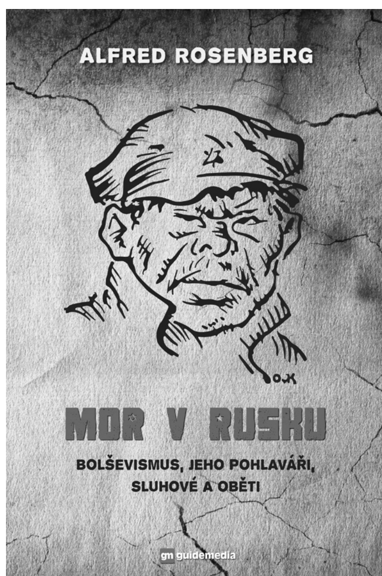
A preto, ktorí pracujeme za národ v jeho vlastnom štáte namieste, ktoré nám naše povolanie určuje, nemáme ani času, ale ani chuti všímať si ľudí, ktorí zbabele zbehli od práce za hranice, alebo ktorí doma, oplakávajúc vlastné hrnce cudzieho zajatia, pre mrzkú osobnú alebo stranícku sebeckosť nechcú

vidieť, že národ je predsa len doma a povinnosťou každého Slováka je pracovať na dobudovaní, na dokonalom zariadení slovenského štátu. Lebo i keď hrdosťou a radosťou vyznávame, že sme doma a Slovenská republika je vlastným domovom slovenského národa, vidíme i my všetky nedostatky a potreby, ktoré nám ešte treba odstrániť, hoci máme si tiež uvedomiť, že ešte i starších a väčších štátoch je to oveľa horšie ako u nás. A preto, vidiac nedostatky, s celou oddanosťou a láskou k svojmu národu oddávame sa produktívnej práci namiesto planých rečí, zbytočnej kritiky a čas ubíjajúcich diskusií. Keď v minulosti platilo heslo: demokracia je diskusia, a preto sa toľko debatovalo a rečnilo až do zaniknutia dnes platí heslo: národ žije z práce, ktorá blaží a spokojnosťou naplňuje do budúcnosti. Sme doma a len od nás závisí, či budeme doma i v budúcnosti. Najistejšou zárukou takejto budúcnosti je práca za národ, lebo to, čo prácou zasejeme do duše národa pomocou našich kostolov, škôl, spolkov, novín, literárnych a umeleckých diel, čo prácou zveľadíme na hmotnom majetku národa každého druhu, zostane a trvať bude v národe, nech sa krúti politika, ako chce. Teda kladnou prácou na národa roli dedičnej je bezpečnejšie zaistenie budúcnosti národa, ako skepticky mať na ústach stále budúcnosť, čo bude, čo nám prinesie a pritom zanedbávať, organizačne zveličovať životné podmienky národa. Je to iste pohodlnejšie: kritizovať a posudzovať, tobôž ešte zo zahraničia, než pracovať a tvoriť nové hodnoty. Ale národ udržať, zveľadiť a do budúcnosti zachovať je schopná len obetavá každodenná práca, ktorá je tým potrebnejšia, čím väčšie nedostatky sa zisťujú. Kto teda konštatuje nedostatky, kritizuje pomery a súčasne sa nepreukáže, koľko pozitívnej práce vykonal za budúcnosť národa, je nepriateľom štátneho domova a nemôže mať teda ani radosti z toho domova, lebo nemá za sebou nijakej práce zaň. Sme doma: nikdy nemal Slo-

vák toľko voľnosti ohlásiť sa k svojmu rodu ako dnes, nikdy nemal Slovák toľko možnosti žiť a pracovať za svoj národ ako dnes, nikdy nemal Slovák ani toľkej zodpovednosti pred históriou ako dnes, keď má svoj vlastný štát, ktorý má zveľaďovať politicky, sociálne, kultúrne a hospodársky, aby ho odovzdal budúcim generáciám úplne skonsolidovaný.

Slovenský štát – to náš domov. Tento výrok označuje každému Slovákovi jeho pomer k štátu jasnejšie a konkrétnejšie ako hocijaké štátovedecké výklady. Len si treba upovedomiť, ako sa chová poriadny človek k svojmu domovu, ako sa spravujú normálne vychovaní ľudia vo svojom dome a dostaneme dostatočné úpravy pre zaujatie svojho postoja k svojmu slovenskému štátu. O svojom domove nik nehovorí potupne, aby neplatilo o ňom porekadlo, o špatnom vtákovi a jeho hniezde. Nik v domácnosti nechce žiť na úkor ostatných, nechce mať výnimočné postavenie, lebo platí prirodzená zásada: všetci jednako, či v dobrom, či v zlom. Pud sebazachovania viaže človeka k svojmu domovu a preto ťažko ho opúšťa i v najkrajnejšej núdzi. Pri nedostatkoch zvyšuje svoju prácu na odčinenie týchže, než by išiel závistlivému susedovi pomáhať ničiť svoj domov. Preto pomer k svojmu štátu je vecou rozumu a ešte väčšmi citu, ktorý doteraz vždy hanebne zbiľagoval ľudí, nespratne, bezuzdne a nedisciplinovane sa chovajúcich vo svojom domove.«[135]

135 „Slovák“ 1939, č. 297.

Předkládané dílo ***Mor v Rusku*** vyšlo poprvé v roce 1922. Je očitým svědectvím autora, který bolševickou revoluci osobně prožil v jednom z jejích epicenter. Opíraje se téměř výlučně o oficiální dobové židovské, německé a ruské zdroje, rozkrývá autor s břitkou názorností pozadí bolševického převratu. Jeho závěr: Bolševismus je židovský vynález zkoncipovaný, iniciovaný, financovaný a realizovaný mezinárodním Židovstvem.

Rosenberg, stejně jako nacionální socialisté generelně, nebyl ve svém názoru na „židovský bolševismus" zdaleka osamocen. Také Winston Churchill – ještě než za něj židovský mecenáš Sir Henry Strakosch zaplatil jeho soukromé dluhy – razil heslo „židovského bolševismu".

Vycházeje ze svých rasově-ideologických názorů byl Rosenberg skálopevně přesvědčen, že „bolševismus a Židovstvo" usilují o „podmanění Germánů a germánského ducha". Ve světle tohoto poznání pak na konci svého díla formuluje svou politickou maximu, podle níž existuje pouze jediná volba: **„Vítězství, nebo smrt!"**

Kniha nyní poprvé vychází i v českém jazyce včetně 91 dobových fotografií a více než sto nových poznámek pod čarou, odkrývajících potřebné souvislosti!

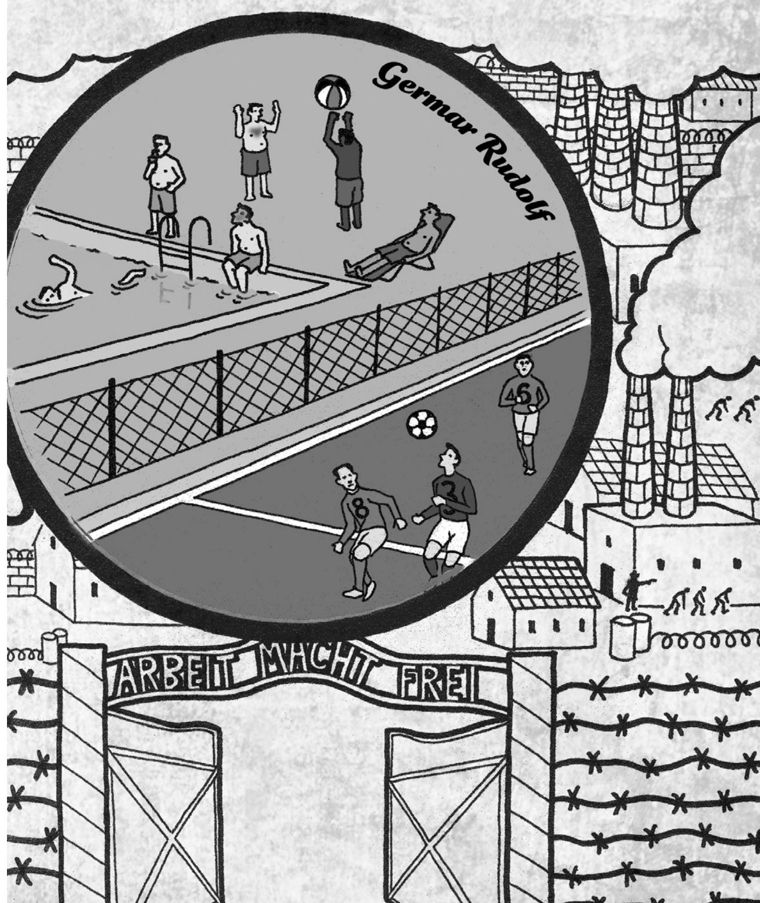
Již vyšlo (6/2017).

Práce ***Holocaust pod lupou*** vyšla jako vůbec první titul z řady Holocaust Handbook Series, která již čítá 26 odborných publikací (a další jsou v přípravě). Tato kniha se považuje obecně za jedno z nejlepších a nejdůležitějších děl revizionizmu holocaustu.
Ačkoliv bylo první vydání publikováno zhruba před 20 lety, oficiální historiografie se dodnes nezmohla na žádnou relevantní odpověď a její pozice je již naprosto neudržitelná.
Podle Popperovy břitvy libovolný počet verifikujících důkazů neprokazuje, že teorie platí, zatímco jediný vylučovací dokazuje, že teorie neplatí. Takových „vylučovacích důkazů“, definitivně vykazujících vládnoucí verzi holocaustu do říše bájí a pověstí, tato kniha obsahuje nepřeberné množství. I když se snad některá jednotlivá tvrzení v průběhu doby ukázala jako nepřesná či mylná, jsme pevně přesvědčeni, že kniha jako celek je argumentačně naprosto nevyvratitelná.
Také proto se proti revizionizmu holocaustu zásadně nebojuje argumenty, ale ignorováním. Jestliže nelze na argumenty revizionistů odpovědět, jednoduše se předstírá, že žádné neexistují. V další fázi nastupují pomluvy, lhaní, zesměšňování, překrucování, očerňování a perezekuce, která má nejrůznější formy: odebírání akademických hodností, fyzické útoky, pokutování a věznění, existenční likvidace. Nějakou formou pronásledování byli postiženi prakticky všichni spoluautoři této práce: Germar Rudolf – donucen k emigraci, 4 roky vězněn v Německu; Jürgen Graf – odsouzen na 15 měsíců nepodmíněně, již 14 let žije v emigraci atd. Nikdo z nich se přitom neprovinil ničím jiným než publikováním svých – dobře podložených – argumentů ohledně holocaustu.

Překlad a vydání této knihy nechť je tedy považováno za pozvednutí hlasu proti umlčování, byť by mělo jít pouze o hlas volajícího na poušti...

Již vyšlo (11/2016).

HOLOCAUST
POD LUPOU

To, čo bol Alfred Rosenberg pre Tretiu ríšu a NSDAP, to bol Štefan Polakovič pre Slovenský štát a HSĽS. Bol to ideológ myšlienky slovenskej štátnosti, filozof a spisovateľ, po vojne v neprítomnosti odsúdený na 20 rokov väzenia a prepadnutie majetku. Svetové židovstvo bolo pravdaže vďačné, že sa s ideológmi ako Polakovič a Rosenberg nezaobchádzalo v rukavičkách a patrične to dalo najavo v ďakovných depešiach prvému komunistickému prezidentovi ČSR Klementovi Gottwaldovi. Medzinárodná židovská spravodajská agentúra Jewish Telegraphic Agency 25. júna 1948 napísala:

„Dr. Štefan Polakovič […] bol dnes tunajším Ľudovým súdom v neprítomnosti odsúdený k 20 rokom odňatia slobody. […] Súd taktiež nariadil prepadnutie jeho majetku.

Medzitým v Prahe obdržal novozvolený prezident Klement Gottwald početné blahoprajné depeše od sionistických a ďalších židovských organizácií. Na bohoslužbe vďakyvzdania v hlavnej pražskej synagóge venoval vrchný mestský rabín Dr. Gustav Sicher zvláštnu modlitbu prezidentovi Gottwaldovi a Československej republike. Podobné bohoslužby usporiadali taktiež ďalšie židovské obce v celej zemi.“

Ako mnoho ďalších predstaviteľov ušiel pred komunizmom a spojeneckou pomstou do Argentíny. Táto kniha predstavuje výber z Tisových článkov a prejavov, ktoré Štefan Polakovič zasadil komentármi do súvislostí doby. Prvýkrát od konca druhej svetovej vojny vychádza Tisov autentický dokument o jeho boji za samostatnosť Slovenska.

ISBN: 978-80-88021-08-7

gm guidemedia

